

עדיקים במיתתו קרובים חיים

כסלו

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכיה (כ"ה אב) יומם ולילה (ירמיהו ח)

רבינו הרה"ק ר' אפרים אלנקאוא מעיר מתלמסיאן אלגיר בעל שער כבוד ה' זי"ע נולד בשנת קי"ד בעיר טוליטולא שבספרד לאביו הרה"ק ר' ישראל ב"ר יוסף אלנקאוא בעל מנורת המאור הקדמון הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל זי"ע מנכבדי הקהילה טוליטולא שבספרד

שיסעו עמי סעודה ג' ואומר להם שאם יאכלו ואם ישוהו, הם האוכלים והשותים, כי אני הייתי מתאבל על הגזרה הגדולה, אשר לקו מיד ה' כפליים, מיום גלות ירושלים ושאני לא הייתי אוכל לחם חמודות, ובשר ויין לא בא אל פי, ושם לא ששתי על אשר הסתיר ה' פניו מקהילות ספרד. ואמרו לעשות הלילה הוא משחה ושמחה לכבודי, וכן עשו (שער כבוד ה')

רבינו לא היה היחיד שהגר למארוקו באותם הימים, בעיר דבדו בצפונה של מארוקו נתקשו יהודים ממגורשי סביליה. וביניהם כהנים רבים, וקראו לה מקדס סביליה על שם מקדס גלותם להיות להם לזכרון. אך בניגוד לאלה, לא נשאר רבינו במארוקו, אלא נדד משם לאלגיריה, שמה נחזו אלפים ממגורשי שנת קנ"א וכתובים שני חכמים גדולים גדולים כהרבי יצחק בר ששת המכונה ריב"ש ורבי שמעון בר למה דוראן המכונה הרשב"ז, הם זכו להיות מוריהם ורבותיהם של יהודי צפון כלל. תחנתו הראשונה של רבינו הייתה בעיר הונין הסמוכה לעיר נימור שעל חוף הים, בה שמש כמנהיג ובגזבר הקהילה. הוא נשא ונתן בענייני הלכה, עם הדיין רבי יוסף ששפורטס זי"ע

כיון שלא מצא רבינו מנוח בהונין, הצטרף לשיירה שעשתה דרכה לתלמסאן וכאן אירע לו הגם המופלא המפורסם עד היום בקרב כל יהודי צפון אפריקה, על סיפור המעשה: בהיותו בדרך קדש עליו שבת, במקום מעונות אריות, נחש שרף ועקרב, ומרוב חסידותו וקדושתו, לא חש לסכנת נפשו, והשליך נפשו מנגד שלא לחלל שבת קודש, וגמר בדעתו לשבות במקום סכנה, כי בטח באלוקיו להצילו, וישבות שם רבינו יחידי, וכל אנשי השיירה הלכו למו, והוא שם בה' כסלו, והיה השמש לבוא ועלטה היה עת צו חרמוש כל חיתו יער, והכפירים שואגים לטרף, והנה פחד פתאום, כי מסתר חרשה יא לא אריה מסבכו, מראהו איום וטורא, הולך וקרב בהשקט ובצטחה, ויבוא לפני רבינו, וישב לפניו ככלב לפני אדונו, שם כרע רבץ, וכל חיתו יער הולכים הרחק מעל מקום רבינו, כי נפלה אימת האריה... עליהם, וישב שם האריה אלכו עד מוצאי שבת קודש, והנה נחש עקלתון... בפי האריה וכפיל וסרוח על לווארו, כדמות רכן בפני הסוס, לרמוח לרבו קום כלח רכב להוליכו... ויקום רבו וירכב על האריה והנחש כמו רכן בידו, עד הגיעו לעירנו תלמסאן, וידעו כל רואיו, כי איש אלהים קדוש הוא.

היהודים ותושבי המקום המוסלמיים החלו לכבד את הרב והעניקו לו כבוד ויקר, הרב חזר ללימודיו עם התלמידים, ולפרנסתו עסק במלאכת הרפואה, ויאל לו שם של רופא מומחה אשר ריפא הרבה אנשים שחלו במחלות שרופאים אחרים התייאשו מהם, לא פעם ניצל מומחיותו ברפואה, להושיע את בני עמו מזרה וזוהר, עד היום יהודי אלגיריה מספרים ומאיינים כי רק בזכות חכמתו של רבינו במדעי הרפואה התייר מלך תלמסאן ליהודים להתיישב בעיר זו ולבנות בה בתי כנסת, והנה סיפור המעשה:

בבוא רבינו לתלמסאן היו היהודים גרים בקצה העיר במקום הנקרא אגאדיר, שעדיין חומותיו עומדים עד היום, וזקנה מופלגת חופפת עליהם, ולולא הצרפתים שחזקו בדקיהם... כבר היו מעי מפלה... היו היהודים הדלים צו משוסים לבד עובר, ולגנבים ושודדי לילה, ובבוא הרבני לשם וראה אותם בצרה גדולה פרועים לשמאה, נגע צערם אל לבו, וה' אנה לידו. כי חלטה בחו של המלך... והיה כאבה אנוש ולא נמצאת לה תרופא... הודיע הרב לנגיד הקהל... רבי אברהם

בעיר, והיה שם אחד כושי ונתקנא מכבוד הקהל אל, ויאל לקראתי בחימה גדולה ושבע אחד גדול להכות אותי, וכראות הזקנים ההולכים עמי, שהיה יואל לקראתי, נשתטחו לפניו ופייסוהו ולא הכה אותי, והלכתי לבית הכנסת, ודרשתי להם בענייני הפרשה, ומשכתי את לבם כמים בדברי אגדה, ודברתי על לבם דברי נחומים, והתפללנו תפילת מנחה ויאלנו מבית הכנסת, ויבואו כל הקהל עמי עד ביתי, והמה משבחים ומפארים ומתפארים בדברי הדרש הרבה מאד, וכאשר נפטרו רוב הקהל אל בחימה, נשארו עמי הזקנים העשירים, ואמרו

רבינו היה ידוע כגדול בחכמה ומופלג בחורה. בעת עוסקיו בש"ס ובקבלה, העמיק במשנתם של קודמיו הרי"ף, ר"י בן מיגאש, הרמב"ם, והרמב"ן, ועוד. וכן הרבה לעסוק בהשכלה כללית: במדעי הטבע, הרפואה, והפילוסופיה.

שמו הטוב של רבינו הגדול האדיר הפטיש החזק הידוע בשם הרב של העיר תלמסאן, באלגיריה, אשר יאל שומעו בכל הארץ, והוא מן הגולה אשר גלתה מגירוש ספרד בשנת קנ"א עם הגאונים הרשב"ץ והריב"ש שנתייסבו בעיר אלגיר, והוא נתיישב בעיר תלמסאן, וידוע קדושתו וחסידותו ומלומד בנסים. והאגדה מספרת וסגורה בפי הבל, כי רבינו הגדול נעשה לו נס גדול שרכב על האריה והנחש בידו במקום רסן, עד שהגיע לעיר תלמסאן וזו הלכו להם, ואחרי פטירתו לא פסקו מלהשתטח על קברו, כל הידוע חולי ועקר ועקרה, אשר כמה מהם נרפאו, ולמפורסמות אין צריך ראייה. בהלולא שלו באים להשתטח על קברו מכל פנות העולם.

רבינו חיבר את הספר שער כבוד ה' תשובות להשגות הרמב"ן על ספר המורה, הספר נתפרסם בין החכמים, והרה"ק מהרש"א זי"ע הזכיר אותו כל לשון של כבוד: הרב הגדול רבינו אפרים אלנקאוא זי"ע

רבינו חי ופעל בעיר ואם בישראל תלמסאן שאלגיר, ואשר מאז פטירתו עד עתה ועד בכלל שמו נישא בפי כל בחיבה ובהערצה בשם: "הרב", הרב סתם. עד היום מקום קבורתו משמש כמפלג ומגן לכל מר נפש, והמונים המונים מערי אלגיריה וסביבותיה, נהרו ובאו להשתטח על ליונו, גם לאחר חיסולה של גולת אלגיריה יהודיה ממשיכים לשמור אמונים לרב ולמשכנו, ומשתדלים במסירות נפש להגיע עדיו.

בספר תולדות חכמי ישראל חלק רביעי מתאר את הגירוש ספרד וז"ל: בהתחולל הרצח הנורא על היהודים בארץ ספרד בשנת קנ"א, המירו קהילות רבות דתן, כי כל איש אשר לא אבה להמיר אחת דתו להמית... קהילות רבות בספרד נשמדו ונמחקו מעל פני האדמה הארורה ההיא, והמונים המונים ברחו מבני עמנו מספרד לאפריקה האפריקה, וימלאו מנוח לכף רגליהם בערי אלגיריה, בוגא, קונסטאנטינא, מיליאנא אורן, תוניס, תלמסאן ועוד, גם אנשים אשר מיראת המות באו במסורת הנצרות נסו ונמלטו על נפשם לאפריקה ואם שבו לחורת משה וישראל. בין אלה שלקחו מקל נדודים, היה רבינו זי"ע

רבינו זי"ע נדד במשך שנתים ימים מעיר לעיר, ובשנת קנ"ג דרכה רגלו בעיר מראכש שבמרוקו, הקהילה היהודית שם קבלו אותו בלב חם ובכבוד גדול וכך היה רבינו מספר: בהיותי בעיר מראכש בקשו ממני הקהל לדרוש להם ביום השבת, אחרי סעודת הבוקר בבית הכנסת, וילכו הקהל עמי כלם לבית הכנסת, ועברנו על שער השר המושל

ונאצדו כל החיבורים של רבני אלג'יריה ופון אפריקא. ואם כן אין ספק כי רבינו הנערץ היה פרשן מקורי דק העיון, משורר חשוב, תלמודי גדול ורופא מכובד, אשר את שמע חכמתו שמעו כל בני הדורות בתורה.

רבינו זיע"א התפרסם מאד במעשה נסים, קצרו הוא מקום להערכה כללית, בימים רגילים, קשיי יום באים לשם למאור הקלה ליוגוס בתפילותיהם, ולבקש בזכותו של רבינו שה' ירפא מחלתם וישקט כאבם, וירחיב לבבם ונפשם. נשים עקרות שטחו בקשתם ונפקדו, חולים נתרפאו, כאות הוקרה והכרת תודה, רבים עורכים סעודה סמוך לקצרו, ומזמינים עניים לאכל ולהיטיב את לבם. מקום קבורתו הוא בשדה קברות עתיק אשר הוא ארץ רחבת ידים.

קצת רחוק מקצרו נמצא מעין, שמימיו קרים כלולים ומתוקים, צפרט בקיץ, מסורת בידי ההמון ששם היה טובל רבינו בעת שהיה מתבודד שם ללמוד, וקבלה: כי מעין זה התהווה עת הגיע רבנו לתלמסאן, בערב שבת עייף יגע ומלא, לא היה לו מים לשבור את מאואו. רבינו הבחין בסלע אחד, וכמו משה רבינו הוציא מים במעיין נובע, מעיין זה קיים עד ימינו ואינו פוסק לזרום. יהודים כלל יהודים מייחסים למעיין זה כחות נפלאים וסגולות מרפא.

מנהג קדמון לכל הבאים להשתטח על קצרו, לריד תחילה לרחוץ ולטבול, ואשה נדה לא תקרב לשם בשום אופן. ומסופר על כמה שלא חששו ונסתכנו מזה, רח"ל, וכאשר מגיע המבקר לקבורתו, מסיר מנעליו ורוחץ את ידיו, ואז צרכייה על צרכים משתטח על הקבר, ומבקש מה' בזכות האדיק על ארתו, ואחר גמר הבקשה נותן מעט מים בנקב אחד עגול ועמוק באצבע שעל גבי המצבה, יסוח ושותה אותם המים לרפואה, ואח"כ מדליק נר שעווה אחד או יותר כפי יכולתו, ונותן אותם בפנס גדול העשוי לכך, קבוע סמוך למצבה ואז קם מכרוע על צרכיו, והולך אחורנית ולפניו בצלפי הקבר, עד רחוק מעט, ופונה והולך לו. (ואזר מכתבים להר"ר יוסף משאש זצ"ל)

אלדמו"ר, המקובל האלקי, המפורסם בכל תפוזות ישראל, בעל הנסים, מרא דהאי אתרא, כבוד מרנא ורבנא הרב הגדול מעוז ומגדול, רבינו אפרים אלנקווא זיע"א, אשר קבלה בידיו מפי זקניו, נתבס"ם שנת "רצ" לפרט האלף הששי. ת.נ.צ.ב.ה."

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שפורטט ז"ל, שידוע למלך כי יס יהודי רופא מומחה, והוא ישתדל לרפאה, וכן היה, הודיע הנגיד לבית המלך... ואמר המלך: יבוא, ויבוא רבינו לפני המלך וישתדל ברפואתה, ותחי ותקום על רגליה, וישאל המלך לרבינו לנקוב את שכתו, ואז התחנן רבינו לפני המלך ויאמר: את אחי אנכי מבקש, כי הם נטושים בקצה העיר מטרה לכל עובר, ועתה קח את מקומם ותן תחתיו מקום באמצע העיר, ומלא המלך שאלתו ויתן לו המקום. (רבי יוסף משאש זי"ע אורז מכתבים)

אמנם הערביים מספרים הדבר באופן אחר, והוא כי המלך שאל את רבינו שכרו והוא בידועו שהמלך לא ימלא חפצו בשאלתו לתת מקום ליהודים באמצע העיר, וגם אם יבטיח המלך דבר לא יסוב ממנו, לכן עשה רבינו בחכמה, ושאל מהמלך מדת קרקע בחוץ העיר כשיעור עור של עגל. המלך תמה על שאלתו ובידועו כי שיעור זה לא יכלה למאומה, מילא חפצו, ויכתוב ויחתום המלך בטבעתו, וילך רבינו ויבא לפניו עור עגל, ויקח מספרים ויחתוך את כל העור לרצועה גדולה דקה כחוט, שנתארכה למאות מטרים, ויאמר למלך תשלח עמי אחד מעבדיך, למדוד לי מקום בחוץ העיר באורך הרצועה הזאת, כי זוהי שאלתי, ומילא המלך פיו שחוק וישתומם, ויתפלא על חכמתו, אולם מאחר שאם יבטיח המלך דבר וכל שכן אם כתב וחתם בטבעתו, אין להשיב לכן נתן לו המקום הנ"ל שהוא נקרא אלמרג"א (אגס בערבית) ויתקבצו בו היהודים ויבנו בו בתים ובית תפילה, וישבו לבטח, ורבינו נשאר רופא המלך והשרים וזכה לכבוד ויקר מאת המלך ושריו ומכל הערביים, ויוטב מצב היהודים, שצכל מלכות אלג'יר על ידו בחכמתו הנלילה להושיב רבינו את היהודים בחוץ העיר בתלמסאן ועליהם נתאספו הרבה יהודים ממגורשי ספרד וממארוקו, הקים בית הכנסת לא הרחק מארמון המלך ועל ידי זה נשמר בטחונם של היהודים, במקום זה מאוחר יותר נבנה בית הכנסת הגדול על שם רבינו בשנים תרל"ו – תר"ס ונבנה עוד פעם בסגנון חדש, בשנים תרל"ו – תרל"ז, בזכות רבינו קהילת תלמסאן התבססה, ורבינו היה אחד מראשי החשובים: מנהיג דבר ואמרכל עד שנת פטירתו שנת כי נפל ממנו ר"ב.

סיפר הרה"ק ר' חיים ב"ר יהודה קאצי ס"ט ראב"ד תלמסאן בעל כרור החיים זי"ע: כי בלילה אחת בהיות רבינו עסוק בתלמודו בכמה דברים הנוגעים לדיון, אשר בס אנשי דורו השגיו על הרי"ף והר"י בן מייגס והרמב"ם שדבריהם היפך סוגיין ורבו בפלפולו הראה לדעת, כי האמת אחת וריהטא דסוגיין כותייהו אזלא, ובהיותו עסוק בתלמודו בהקדו, וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים איומים ונוראים וקדושה חופפת עליהם ניצבים עליו, וישאלו אותו לשלום. ויען רבינו ויאמר להם שלום רבותי, ויאמרו לו תדע כי אנחנו: הרי"ף הריב"ם והרמב"ם. ויתמה רבינו על המראה ויאמר אליהם מה תבקשון עמדי? ויאמרו לו עתה באת להחזיק כך טובה, שטרתה בפלפולך וירדת לעומק הסוגיין. ולמדו עמו. ואחר נחתו לו שלום ונעלמו מנגד עיניו. לזכר הנס הזה חיבר רבי חיים קאצי שיר לאומרו על קבר רבינו: דרך קדושה. דרכו שלשה. אבן הראשה. הרי"ף שמו: הרי"ף בן מייגס. שני ניגש. רמב"ם וירגש. בכבוד קמו: הלכו שלשה. ללמוד עם איש חס. הוסר הגעתם. בשנות טעמו: תחילתו של השיר אשר בשרי עלי ראש קברי...

מאז מקום קבורת רבינו הפך למקום תפילה ותקוה לכל מר נפש ועד היום הולכים להשתטח על קצרו כל איש חולה נגוע ומוכה. וכל עקר ועקרה ומשכלי בנים. ושמענו כי הרבה חולים נתרפאו. עקרות נפקדו. ומשכלי בנים נענו ונתן להם ה' זרע אנשים של קיימה: (רח"צ בהקדמתו פתח השער)

נסתלק לגנזי מרומים א' כסלו בשנת ר"ב

נשאר אחריו דברי תורתו בספר שער כבוד ה', מקובל על בני אלג'יריה שרבינו חיבר ספרים נוספים בהלכה, בהגות ובמוסר, אך הם נעלמו ואינם, כי לא יתכן שענק רוח זה לא השאיר אחריו חיבורים תלמודיים וכו' אלא שהעניות, הצרות השוד והביזה, כילו

רבינו הגה"ק רבי ישראל יוסף שמואל מקראקא בעל מסורת הש"ס אב"ד פראנקפורט דמיין זי"ע הנקרא בפי כל ר' שמואל ר' חיים ישעיה, וזאת משום שחמיו הר"ר חיים צורף מקראקא ז"ל היה גביר גדול, ור' חיים היה בנו של הר"ר ישעיה ז"ל וקראו ר' חיים ישעיה'ס כלומר ר' חיים בנו של של ישעיה, ורבינו נעשה לחתנו וחמיו החזיקו מכספו, זכה שרבינו נקרא על שמו. נולד בעיר קרמניץ לאביו הגה"ק ר' צבי הירש זי"ע נין ונכד לרבינו הגה"ק ר' נתן שפירא מהורדנא בעל מבוא השערים על שערי דורא זי"ע ב"ר שמשון שפירא זי"ע

לפראנקפורט דמיין, שמה נתקבלו אליו תלמידים מכל פנות העולם, וישיבתו הי' בין הישיבות היותר מפורסם בכל העולם.

רבינו הגיה את כל הש"ס עם מראה מקומות, והמבונן בגמרא יראה שצדלי הדף מזויין בכל מימרא היכן מוזכרת שוב אותה מימרא ברחבי הש"ס, וכחיוס זה דבר פשוט שאם רוצים לדעת איפה מוזכרת שוב המימרא מעיינים צדלי הדף ומוצאים

הגה"ק ר' חיים יוסף דוד אזולאי בעל החיד"א זי"ע כותב בספרו שם גדולים על רבינו דברים נפלאים וז"ל: הוא הגאון אשר הפליא לעשות בהנהגתו לתלמוד ורש"י ותוספות והרא"ש, והרבה לזכות הרבים להלביז ליונים ומורה מקום צ"ס והרמז"ס בכל התלמוד, עשר ידות ממה שהיה קודם דפוס אמסטרדם שנה או"ת לטובה, ושמעתי שנה משנתו כל הש"ס מ"ב פעמים וחקר וחקק וזיקק הש"ס וקיים ודברת צ"ס ויקדש צ"ס, ושמעתי נפלאות על הרב הנזכר שלמד כ"ה שנה תורה מעומד ולמד תורה לשמה והיו דבריו נשמעים בשמים כאחד מהראשונים, זכותו יגן עלינו עכ"ל.

נסתלק לגנזי מרומים ערב שבת קודש א' כסלו בשנת תס"ד.

וכיפר שרבינו בימיו הי' בעירו תלמידי חכמים גדולים שלמדו כל היום כאו"א צפ"ע ובערב למדו דברים כל החבורה ורבינו הי' מגיד ההלכה אצל החבורה, ולמד עם החבורה כל הש"ס, וכאשר נסתלק רבינו לאחר קבורתו נתקבלו בני

החבורה ללמוד השיעור דברים כדרכם, ומלאו את רבינו הנפטר יושב על כסאו כמקדם, ונתחללו מאוד, ואמר להם רבינו: אל תפחדו כלל, כי אלך לי מיד בחזרה, אך מוכרח אני לספר לכם את אשר קרה אותי, כאשר באתי למתיבתא דקיע כרזא נפיק בחיל פנו מקום לר' יוסף שמואל מקראקא ומיד נתנו לי מקום אצל הגה"ק ר' ישעי הלוי הורוויץ בעל השל"ה הקדוש זי"ע, ולא נתרעה השל"ה לזה, שיהי הוא שכניו, ואמר שהוא עשה הספר של"ה כולו מוסר להעם, וצדמעות הרבה, והר' יוסף שמואל למד כל הש"ס דברים ולא למד אפי' פ"א שום דבר מוסר להעם, ודנו על זה ד"ת צד"ד של מעלה, ויאל הפסק צ"ד שהמקום שנתנו לי מגיע לי דיון וא"ל ליטעו ממני, רק אני מחויב לתקן זאת ללמוד מוסר, וקבלתי על עצמי הדיון לירד לכאן ולעורר את אנשי החבורה שילמדו מכאן ולהבא בכל יום קודם הלימוד דברי מוסר, והסכימו תיכף אנשי החבורה, ומיד חזר רבינו ולא נראה עוד. (נכנסת ישראל)

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' אריה לייב זי"ע וחתנו הגה"ק ר' אהרן זי"ע והגה"ק ר' פנחס אוריבאך בעל הלכה ברורה ש"ע זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו היה קדש קדשים ובעל מופת גדול ונורא, והיה ידוע ומפורסם שכל דבר אשר ילא מפיו לא שב ריקס,

ובימי עולמיו כבר היה מפורסם לעלוי נפלא, הפלא ופלא,

ובעודו נער נשא בת הגה"ק ר' אליהו ר' עקיבא"ם מפרעמשלא זי"ע וכשמת אשתו הראשונה נשא בת הר"ר חיים לורף מקראקא ז"ל, ושם למד רבינו בשיקדה נפלאה, והרביץ תורה ברבים, ונעשה מלא וגדוש מש"ס ופוסקים, בנגלה ובנסתר, וכל רז לא אנים לי, כמה גדולי ארץ ילאו מצית מדרשו ונתוכס בנו הגה"ק ר' אריה לייב אב"ד מאטערסלאך זי"ע חתן מהרש"ך הגה"ק ר' שמואל הכהן שאטין בעל כוס ישועות

זי"ע, הגה"ק מהרש"ך זי"ע והרש"ך זי"ע היה זקינו של הגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע ובאחד ממכתביו מביא החת"ס ראה ששני מחותנים שיש להם אותו שם מותרים להשדך ביניהם שהרי רבינו ומהרש"ך השתדכו ביניהם על אף ששניהם נקראים שמואל וחתנו הגה"ק ר' אהרן לבזב זי"ע הגה"ק ר' פנחס אוריבאך בעל הלכה ברורה זי"ע והגה"ק ר' אלישע מהורדנא בעל פי שנים זי"ע ועוד ועוד בלי מספר.

ויך שמואל הלך וגדל עד כי גדל מאוד, ונבחר לאחד מבי דיניא הגבוהים בקראקא שהי' אז עיר מלכה גאונית אדירים, ורבינו היה המופלא שצבנהלדיו, ולא נעשה דבר בעיר זולתו, צעת ההיא השבו את רבינו לרכבה"ג,

והגה"ק ר' יעקב רייסר מפראג בעל חק יעקב זי"ע העיד על רבינו שהי' יחיד בדורו בתורה וגודלה גאון הגאונים, ובעל מקובל גדול ונורא,

בשנת ת"ן קבלו גאוני פראנקפורט בהסכמת כל העיר את רבינו לאב"ד ובא שמה ביום י"א תמוז בשנת ת"ן,

ועל אופן הגעתו לפראנקפורט הרחוקה מקראקא, מסופר שבאותם הימים היה הרב העיר פראנקפורט הגה"ק ר' ישעי הלוי איש הורוויץ זי"ע נכד הגה"ק בעל השל"ה זי"ע, והר"ר ישעי ז"ל התבקש מההלל פוזנא לבוא לכהן בעירם לאב"ד, שהיתה אז עיר ואם בישראל, וכששאלוהו את מי להציא במקומו? אמר להם שהוא יסאיר כאן שלשה קושיות עמומה, ומי שילכל לתרץ אחת יקחו לרב העיר, והעמידו להם שלשה תלמידי חכמים שילכו ויסבבו בכל העיירות כדי למצוא ת"ח שיתרץ אותו, ובאחד הימים הגיעו לקראקא, ובאותו היום ערכו צביהמ"ד ברית מילה, והם התיישבו לסעוד סעודת מזה, ובאמצע הסעודה כיבדו דברה את אחיו של הרב הגימול שהיה ילד קטן, ובתוך דבריו הזכיר את שלשת הקושיות ותייראם אחת לאחרת, והם התפללו איך שילד קטן יהיה לו עסק בפלפול, וכששאלוהו אח"כ מי לימדו את הדברה? הנביע על מרו ורבו רבינו זי"ע, והם ראו בכך אות מן השמים שרבינו הוא ראוי לכהן כרבים, וכך הגיע רבינו

פ"א ביקש הגה"ק מהרש"ך זי"ע את רבינו זי"ע מחותנו, וכושר אני שש ושמה ומשתוקק תמיד לעשות רצון אבי שבשמים, כן ה' הטוב, גם הוא יח"ש רצון יראוי יעשה, וימלא כל משאלותם ותו לא מיד.

על מצבתו של רבינו נאמר: נקבר בקבר זה ראש הראשים ואלופו הקדושים קדש הקדשים, הרב הגדול מחסה עז ומגדול, אלופו ורוח אפינו, ר' ישראל יוסף שמואל במהור"ר צבי הירש זצ"ל, עלה לישיבה עליונה ומנוחה עליונה זקן ושובע ימים,

פ"א ביקש הגה"ק מהרש"ך זי"ע את רבינו זי"ע מחותנו, וכושר אני שש ושמה ומשתוקק תמיד לעשות רצון אבי שבשמים, כן ה' הטוב, גם הוא יח"ש רצון יראוי יעשה, וימלא כל משאלותם ותו לא מיד.

על מצבתו של רבינו נאמר: נקבר בקבר זה ראש הראשים ואלופו הקדושים קדש הקדשים, הרב הגדול מחסה עז ומגדול, אלופו ורוח אפינו, ר' ישראל יוסף שמואל במהור"ר צבי הירש זצ"ל, עלה לישיבה עליונה ומנוחה עליונה זקן ושובע ימים,

ב כסלו תקנ"ה

רבי משולם פייבוש הלוי ב"ר אהרן משה זי"ע בעל יושר דברי אמת

רבינו הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי העללער מזבאריזא בעל יושר דברי אמת וליקוטי יקרים זי"ע נולד בשנת תק"ב בערך לאביו הרה"ק ר' אהרן משה הלוי העללער אב"ד סניאטין הי"ד זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר העללער אב"ד בראדשין זי"ע בן הגה"ק ר' שמשון העללער אב"ד סטארי בראדשין זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם העללער תופס ישיבה בק"ק סקולא זי"ע בן הגה"ק רבינו יום טוב ליפמאן העללער בעל תוספות יו"ט אב"ד פראג-וויין קראקא זי"ע

שלוש ולא הכירו, אחר ששפך שיחו על עניו המרוד, העניק לו אהבת שלום מכתב לעשיר אחד שעל ידו תבוא לו הישועה. האיש יאמר משם לעבר ביתו של העשיר, בהגיעו לבית העשיר, מסר לו את המכתב. אך עוד בטרם פתחו קרא העשיר: דע לך כי הרבי מקושר נגלה אלי בחזון לילה, ואמר לי כי הגיעה העת שאשלם לכם על הטובה שהיטבתם עמי כאשר הייתי עני מרוד וכפוי למאסר נורא ואני הוא העני לשעבר בעל בית המרזח. בשמוע זאת העני לא ידע נפשו מרוב שמחה. השניים יאלצו לאהבת שלום זי"ע למען יזוהו הלדיק על העשיר את גדול הסכום שיעניק לאיש. בסכום זה עלתה קרנו כמקורם ונעשה עשיר גדול בדיוק כדברי אהבת שלום: כי גלגל חוזר בעולם.

רבינו היה צנוע ודיוקו בהיכלא קדישא של המגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע, וכמו כן למד רבינו אלל אביו הרה"ק ר' אהרן משה הלוי העללער אב"ד סניאטין הי"ד זי"ע, ונסע להרה"ק ר' מנחם מענדל מפרעמישלאן זי"ע ולהרה"ק ר' דוד ממיקאליוב זי"ע ואח"כ נעשה תלמיד מובהק מהמגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל ראש אשכנז זלצטבו זי"ע.

סיפר רבינו על עצמו שפעם אחת עלה לבדו להתפלל מנחה מעוטף בטלית ותפילין, משום שידוע שהגדולים והקדמונים הי' הולכים כל היום כשהם מעוטפים בטלית ותפילין, ולכן ראה עכ"פ להתפלל מנחה בטלית, וכן החליט והחל בהכנתו, וכאשר עברה כאש לבדו ההתלהבות לקיים רצון ה' וראה להניח הטלית ותפילין, התיישב בדעתו: דהנה דבר זה היינו מלד הילך הרע, דהרי עיקר המלואה הינה להניח טלית ותפילין בדבור ולקרוא קר"ש ולהתפלל, ולזה לא היתה לו כל כך התלהבות כמו עכשיו, וכעת שזה הוא רק תוספת למלואה היתה לו התלהבות גדולה? ולכן לא הגיח כל ימיו טלית ותפילין במנחה.

בז"ש נשא רבינו את הרבנית הדקיקת מרת יענטיל ע"ה בת הגה"ק ר' אברהם חיים שור בעל תורת חיים על הש"ס זי"ע, בן הגה"ק ר' נפתלי צבי זי"ע מלאכא הגה"ק רבינו יוסף בכור שור מבעלי התוספות הנקרא הרי"י מאורליאנוס זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים ב' כסלו (ו"א כ' כסליו) בשנת תקנ"ה ומונ"כ בעיר זבאריז זי"ע.

נשאר אחריו בניו ה' הרה"ק ר' משה אהרן העללער זי"ע הרה"ק ר' ברוך יצחק (אליהו) העללער מווישניץ זי"ע והרה"ק ר' שמשון העללער בעל נזירת שמשון אב"ד אוזריאל זי"ע, וספריו ה' ספר המפורסם יושר דברי אמת שהרה"ק ר' צבי הירש שפירא אב"ד מונקאטש בעל דרכי תשובה זי"ע כתוב על הספר יושר דברי אמת" כל מי שיראה ה' נוגע בלבו קחו לכם ברכה אל בתיכם. וספר ליקוטי יקרים, וקונטרס דרך אמת על דרך מוסר.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה מפורסם בדורו ללדיק אמת וגדול בתורה, ענוותן וספל בך איש חלקים קדוש עליון ונורא כאחד מן השרפים, ומכל מקומות נחקצו אליו אלפי חסידים להסתופף בלבו ולשמוע תורה מפיו קדשו, וללמוד ממנו דרך עבודה בעבודת השם יתבדך, ועל גדולי תלמידיו נמנים הרה"ק ר' דוד שלמה מקראקא בעל ערבי נחל זי"ע אשר מביא כמה פעמים מדברי רבינו בעניני הלכה ואגדה בספרו, והרה"ק ר' יוסף דוד הכהן לאנדא אב"ד יאסי בעל דרכי אמונה זי"ע, הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויץ-טיראר בעל באר מים חיים זי"ע שנחשב לו כתלמיד חבר, והרה"ק ר' זאב וואלף מטשארני אוסטרלה זי"ע, והרה"ק ר' מנחם מענדל האגער מקאסוב בעל אהבת שלום זי"ע.

וסיפר כי בשבת אחת שהיה רבינו בעיר סקולא, ותלמידו אהבת שלום חפץ לקבל פניו ה', כיון שלא היה בידו להשיג עגלה למסע כיתה רגליו והתגלה בדרך ימים אחדים, ביום חמישי בערב נקלע לאכסניה ונאלץ ללון שם, כיוון שנחלש מן התענית שהתענה במשך היום. בעל הבית הזמין ללון בכבוד, אולם סיפר לו: כי הלחם אזל לביתו ועוללו רעבים ללחם מזה יומיים, אף התאונן בספרו, כי הם חייבים לאדון הכפר את דמי השכירות של בית המרזח, ובעוד מספר ימים הוא וביתו כפויים למאסר ועינוי מוות. בשמעו זאת לא הכליח לתת תנומה לעיניו במשך כל הלילה, בדבור נפרד מצעל הבית בברכה, ויאל לדרך. לפתע נודמנה דרכו עגלה, בעל העגלה עשיר האיע לו לעלות לעגלה, אולם אהבת שלום סירב אלא אם כן ישלם לו העשיר עשרים רובל כסף! העשיר זעם לשמע הבקשה, אולם אהבת שלום הזהיר לו: כי הסכום לא נחוצ לטובתו כי אם לטובת הנותן ולטובת אחרים. העשיר דרש לדעת: מהי הטובה שהצמח לו מכך מלבד מזאת דקה? הסביר לו אהבת שלום: שגלגל חוזר

בעולם ומי יודע מה ילד יום! לבסוף העניק לו העושר את הסכום, ואז הובילו לו לבית העני כדי שיראה בעיניו את גדול המלווה שקיים. בטרם נפרדו מצעל בית המרזח המאוס קרא לו אהבת שלום ולחש לו בזאנו: דע לך, כי מעתה תזרח שמש הללחתך ותעלה מעלה מעלה, ואילו עשירותו של העשיר הזה תיעלם ותחתיה תבוא עניות מרה... היזהר לך: לשלם לו בצוא הימים טובה תחת טובה! בצואם לסקולא, כשהבחין רבינו שתלמידו הוא על פתחו קרא: פנו מקום לעושי מצווה! נכנסו הם, ואהבת שלום החל משבח את העשיר על פעולתו הכבירה, נענה רבינו ואמר: יודע אני, אולם רצוני לדעת האם הדרכת את בעל בית המרזח כיצד לנהוג בימים יבואו? השיב אהבת שלום כי אכן כן. ברבות השנים, אכן הפך העשיר לחסר כל והחל מכתת רגליו ומקבץ נדבות. באחד מנגלוליו הזדמן לקאסוב לבית אהבת שלום זי"ע אשר הפך לרבן של חסידים. האיש לא ידע את אהבת

לו להגביה לבו, כי איך אפשר בהיותו קרוב להש"ת ובטל במציאות נגדו להחשיב את עצמו מאומה.

סגולה לדירה חדשה

לקנות אגרת מחטין וליתן בעדם כל מה שירצו, ואל יעמוד על המקח וגם אל ימנה אותם ואחר כך יקח מקדח ויקדיח בכל האדווירקיס הן בהחלונות והן בהפתחים וגם באסקופות, ויתן המחטין בחורין הנ"ל בלי מנין כלל ובעת שיקדיח בהמקומות הנ"ל יאמר פסוק: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו (פרשת כי תצא ל"ב ח') ובעת הנחת המחטין יאמר גם כן פסוק זה ואח"כ יתן בתוך החורין הנ"ל יתדות של עץ ואח"כ יקח תרנגול ותרנגולת וילך חוץ לעיר ויעמוד אצל הדך ויתן לחם שם לאכול ויתן בתוך המאכל מטבע של כסף, ויאמר גם כן הפסוק: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו, ויאמר אני לוקח דא קרקע בייא אייך מתהום ארעא ועד רום רקיע, כך יאמר ג"פ. ויקח התרנגול והתרנגולת להדירה חדשה, וילכו שם עד שיאבדו, או ירעו עד שימותו, והמטבע הנ"ל לא יקח רק ישאיר אותה שם ואם באפשרי שהאיש ואשתו ילכו חוץ לעיר עם התרנגול והתרנגולת הנ"ל מה טוב ולעשות כל זה קודם שיכנס לדירה החדשה לדור בה. (יושר דברי אמת)

מתורתו של רבינו זי"ע

העולם חושבים שמצוה להיות ענין, ובאמת הס"מ מעלה בלבם דבר זה, כי מתחלה מגביה לבו בקרבו ומדמה לו כי הוא למדן ויחסן וחסיד ובעל מדות טובות וירא ונעים, ולפי מעלתו היה ראוי להיות גדול מכל עמו, ושלא להתחבר ולהתפנות אליהם, רק שזו מידה גרועה, שמזה יאסר בעיני העולם שיחזיקוהו לבעל גאווה, ע"כ הוא עושה עצמו ענין, ומוסיף לו היצר מצוה זו להוסיף לו גאווה על גאוותו. (יושר דברי אמת)

חז"ל הכריחו אותנו להשתמש בגבהות זה שאמרו חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, כי בלעדי זה יהיה התרשלות גדול בנפשנו לרדוף אחר עבודת הש"ת, אבל בשעת מעשה ואחר המעשה לא ידמה לו שום גבהות, רק ידמה לו שעדיין לא התחיל בעבודת הש"ת, כמו שהוא האמת, כי הש"ת הוא אין סוף, ותשוקת עבודתו אין לה סוף.

האדם מחויב להיות תמיד ממה נפשך מוכנע ומושפל, אם רואה שעדיין אין לו שום יראה מפני שעדיין לא נטהר מתאוות וממדות רעות ומגבהות. ונמצא הוא מתועב לפני הש"ת, ואיך יתכן להעזי פניו ולחזק אדם, ואם כבר טיהר לבו מכל וכל עד שזכה לענוה באמת, פשיטא כי אי אפשר

רבינו הגה"ק רבי נחום וויידנפעלד בעל חזון נחום מדאמבראווא זי"ע נולד בשנת תרל"ה לאביו הגה"ק ר' יעקב אב"ד הרומליב בעל כוכב מיעקב זי"ע הנקרא ר' יעקלי רימליווער בן הגה"ק ר' אליעזר מסטניסלאב זי"ע הנקרא ר' ליזר ר' יעקבס ולאמו הרבנית הצדוקת מרת רחל ע"ה בת הגה"ק ר' שפתי הכהן ראפאפארט אב"ד דאמבראווא זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם אבלי אב"ד טארנא זי"ע בן הגה"ק ר' דוב זאב אב"ד פינטשוב זי"ע הנודע בשם ר' בעריש שפתי כהנ"ם בן הגה"ק ר' יצחק כ"ץ מווינא זי"ע בן הגה"ק ר' משה זי"ע בן הגה"ק רבי שבתי הכהן בעל הש"ך זי"ע

ופעם סיפר אחיו הגה"ק אב"ד טשעביץ זי"ע על עצמו כשדיברו לו נכדו, שזכה חמותו מכתב להרה"ק משינאווא זי"ע בשאלה אודות השידוך, ענה הרה"ק משינאווא זי"ע: איני מכיר אותו, הוא בן גדולים, את אחיו הרב מדאמבראווא אני מכיר, אם הוא דומה אליו (אויב ער איז אזא סארט) תקח אותו לחתן. (שיח זקנים)

כשהגעו לפרקו נשא להרבנית הצדוקת מרת טאבא ע"ה בת הרבני הנגיד מוה"ר אברהם פאקער מיאסי ז"ל, אחר חתנתו סמוך על שלחן חתנו ואחר כמה שנים נתקבל לאב"ד דאמבראווא על מקום זקנו הגה"ק ר' שבתי ראפאפארט זי"ע עד יום פטירתו.

עם פלישת גייסותיו של היטלער ימ"ש לפולין גאליציה, שלהי שנת תרכ"ט, הונפה מאכלת הכליון על גולת אריאל. לדאמבראווא היתה מן הקהילות הראשונות שנפלו שדורות בידי הנאצי. ברגע האחרון נמלט רבינו מידיהם, התחמק בחשאי מדאמבראווא, כשפניו מועדות לעבר הגבול הסובייטי שזכה את שינאווא.

כשעבר את הגבול, הדביקו אותו חיילי המשמר של הגרמנים ימ"ש, וערכו חיפוש בכליו. כשמלאו בין השאר את התפלין שלו, ניסתה בהם חמת טירוף, כדרכם, והשליכו אותו לארץ. רבינו לא נבהל, רכן אל הקרקע והגביה את התפלין, הקריב את הטוטפות אל שפתותיו וכסה אותן בעתרת נשיקות. חטפו שנית הרוואים את התפלין מידיו וזרקו אותו בצרפתאליות לארץ, וכן בפעם שלישית, עד כי איימו עליו ברובה שלא ירימם. בזיון הקודש נגע ללבו. דומם עמד רבינו ליד תפלו כמסומר, חיור כסיד, מאן להפרד מהם. אך עד ארגיעה הוא גורש מן המקום ככה – אל מעבר הגבול הרוסי. בצעדים כושלים הספיק להכנס בעיבורה של שינאווא, התדפק על דלת הבית היהודי הראשון שנתקל בו, ותיכף בהכנסו פנימה אחזו השבץ והשיב נשמתו לקונו. הלכ הטהור לא עמד בפני הזועה של חילול התפלין הקדושות בידי טמאים. (מרביצי מעולם החסידות)

נסתלק לגנזי מרומים ב' כסלו בשנת ת"ש ומנחתו כבוד סמוך לקברו של הרה"ק משינאווא זי"ע בהיותו נדף מקלגסי האלים ימ"ש.

הרה"ק ר' יצחק מווייעליפאלי זי"ע היה רגיל לומד הרבה משניות, ובכל עת שהיו קשה לו במשניות היה כותב לרבינו זי"ע ולאחיו הגה"ק מטשעביץ זי"ע, וקושיותיו היו חזקות, ולפעמים עברו כמה חדשים עד ששלחו לו תירושים על קושיותיו, בתחילת המלחמה כשהיה הרה"ק מווייעליפאלי זי"ע בלבד ושמעו שנסתלק רבינו, התאנח ואמר: (הרי עדיין חייב לי שתי משניות) אוי ער איז מיר געבליצן שולדיג לווי משניות. (שקלעת הזהב)

מכל בני משפחתו של רבינו, בנים ובנות, חתנים וכלות, נכדים ונכדות, לא שרד איש בחיים, כולם נספו על קידוש השם.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גאון חריף ובקי בכל חדרי תורה והתפרסם כעלוי עד בילדותו ולא מש מאהלה של תורה על ימיו, ומסוף העולם עד סופו כתב לו מכתבים ושאלות.

בהיותו בן י"ב שנים כבר התפרסם בין הלומדים, כאשר תירץ בגאונות קוסיה של הגה"ק בעל בית יצחק זי"ע בהיותו בן ט"ו שנים כבר התכתב עם הגה"ק בעל אבני נזר זי"ע שמכנהו במכתבו: הבן יקיר ליץ ופרח לתורה כמר נחום נ"י. במכתב שכותב בלוחם ימים ה'כוכב מיעקב' לגיסו הגה"ק מאוסטרובה זי"כ הוא כותב (וכוכב מיעקב סימן קפ"ח) אחמול בלילה בבואי לביתי מאלתי מכתבך הנעים, וראיתי שבתשובתך הטלת זמני בחידושי בני יקירי החריף כמר נחום שיחי. תאמין לי כי בני שיחיה הרגיש בעצמו 'בחסרונ' זה, אך עם כל זה יש לבדק עליו בורא נפשות 'וחסרונ', ולא ראיתי להשחית דבריו כי רך בשנים הוא, ודבריו בהשכל ודעת אף עם המומין, כי לא לענין הלכה ולהורות אמר. ובדבר אשר רצית לסתור וכו' בזה הצדק עם בני שיחי' ודבר חכמה אמר בזה, ועיין וכו' ותראה שבני שיחי' כיון בשכלו להגאון הזה, והיא הערה נפלאה לעול ימים, כבר ט"ו שנים.

בהיותו בן חמש עשרה הגיעה ל'כוכב מיעקב' שאלה כואבת על ספר תורה עתיק שנשם על ידי הרה"ק רבי מאיר מפרמיסלאב, ובגלל חשיבותו היו מוציאים אותו מארון הקודש לקריאה רק פעמיים בשנה, ביום הכיפורים ובשמחת תורה, והתעוררה שאלה בדבר כשרותו, וכמוכן ניכר היה בשאלה גודל הכאב והאשף בני הקהלה מכך שהספר יתגלה כפסול. רבי נחום לקח את הספרים הדרושים הסתגר בחדרו והתעמק בסוגיות ובדברי הפוסקים, והעלה תשובה ארוכה ועמוקה בה בירר שיש להכשיר את ספר התורה. תשובה זו נשלחה לגדולי הדור רבי יצחק שמעלקיט מלבוז ולמהרש"ם מצערזאן והם סמכו את שתי ידיהם על הפסק. (שר התורה)

כשהתקרב לגיל עשרים שנה, שלחו האב רבי יעקלי לקבל "סמיכת חכמים" מאת הגר"י שמעלקיט מלבוז בעל ה"בית יצחק", שעמד על טיבו תיכף ממבט ראשון. רבי נחום נכנס אלכו ביחד עם קבוצה שלמה של פרחי תורה, מחובבי בית המדרש בלבד ובנותיה, שזקשו להצטייד בהורמנא דרבנן. הגר"י שמעלקיט, מזקני הגאונים שדור ו"מש"ב מופלג, נחשב אז מגדולי המסמיכים. הוא שוחח קצרות עם כל אחד מהמועמדים לסמיכה כדי לתהות על קנקנו. כשהגיע תורו של רבי נחום, ונכנסו בדברים, ניכר על פני הגר"י שמעלקיט סימני התפעלות ובקש ממנו להשאר במעונו. במשך שלשה ימים רלופים, מבוקר עד ערב, בחן אותו פעם בארוכה פעם בקצרה ולא הגיחו שום מקצוע ממקצועות התורה שלא דשו בו. לבסוף נתן בידו כתב סמיכה מלא תשבוות, כיאות לאחד הגדולים, ופטרו לשלום. באגרת שלומים ששלח הגר"י בלוחו פרק לחתנו הגר"ר נתן לזין זל"ל, אב"ד ריישא, הזכיר בהתפעלות את פגישתו עם העילוי דהרימלוב. (מרביצי מעולם החסידות)

הסתופף בלל הרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל זי"ע. אחיו הגה"ק ר' דוב בעריש אב"ד טשעביץ בעל דובב מישרים זי"ע אמר פעם: (מיין ברודער איז נישט גיווען אזוי חסיד, לו שינאווא האט ער געהאט א משיכה) אחי לא היה חסיד כל כך, אבל היה לו משיכה לשינאווא. (שיח זקנים)

ג כסלו תרמ"ז

הרה"ק מסקוורא רבי אברהם יהושע העשיל ב"ר יצחק זי"ע

רבינו הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל טווערסקי מסקוורא זי"ע נולד בשנת תקפ"ו לאביו הרה"ק ר' יצחק הנקרא ר' איציק'ל מסקוורא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנובל בעל מאור עינים זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת יוכבד ע"ה בת הרה"ק ר' דן יונגרייב ראדוויל זי"ע (חתן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל ראש שושלת אפטא בעל אוהב ישראל זי"ע) בן הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת ראדוויל זי"ע בן המגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל יונגלייב ראש שושלת זלאטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מדראהאביטש זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף ספרובדליבר מפיסטין זי"ע בן הגה"ק ר' משה מזובריש זי"ע

רבינו היה לדיק וקדוש.

כשהגיע רבינו לפרקו נשא את הרבנית הצדיקת מרת חיה כפורה ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זי"ע ובזיווג שני נשא את הרבנית הצדיקת מרת יענטל ע"ה בת הרה"ק ר' יוסף זילברפארב זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים ג' כסלו בשנת תרמ"ז. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו הרה"ק רבי יעקב דוד קאליש ראש שושלת אמשינאו זי"ע הנקרא האדמו"ר הזקן מאמשינאו, נולד בשנת תקע"ה בעיר זאריק לאביו הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע הנקרא דער אלטער רבי פון ווארקא. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה

רבינו ע"ה עד היום הזה, לכאורה מדוע עשה ה' ככה? אלא שבאם היו יודעים את מקום מנוחתו, שזה לא היו מקבלים את מרותו של יהושע בן נון ע"ה, באשר היו הולכים לאיון דבס שנפטר. הרה"ק ר' יצחק קאליש מפסיקא זי"ע והרה"ק ר' ירמיה קאליש מאפלע זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

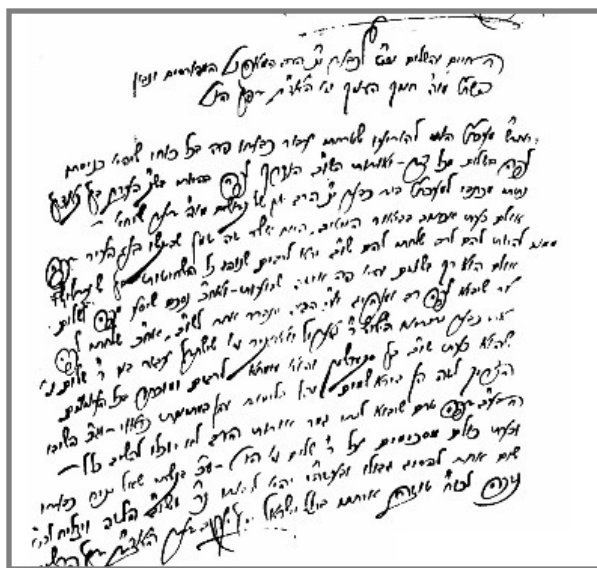
מחורו של רבינו זי"ע

מי שרצה להיות רבי עליו לדעת שלשה דברים: (א) שבאנו על כסאו כריך להרגיש כאילו יושב על מסמרים. (ב) עוד לפני שקוראים את הפתקא כריך לדעת מה כתוב בהג. (ג) בשעה שקוראים את הפתקא כריך להרגיש בדרתו של המבקש, כאילו היתה זאת לך שך. אם שלשת אלו הדברים יש לו, יכול הוא להיות רבי.

מצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שחידוש ענין נפלא במצות הכנסת אורחים "והוא יושב פתח האהל" דיינו שהיה נעמד בכניסה לבית, ועושהו לאורחו בעל הבית, משל אומר לו: הרגש עצמך בטוב, כאילו אתה בעל הבית כאן, ואני הוא העני העומד בפתח.

שאלו את רבינו כתוב בפרשת וירא אודות ישמעאל "ויהי אלקים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רובה קשת" ופירש רש"י: היה יושב במדבר ומלכטם את העובדים, הדברים תמוהים, אם היתה לאברהם אבינו ע"ה השפעה כזאת על בנו, עד כדי כל שזכה לויהי אלקים את הנער, ה' היה עם ישמעאל, איך זה שעזב את ה' ונעשה לצייד היות ופרא אדם? השיב רבינו: תשובה על פליאה זו נמצא בפסוק עצמו, אמנם ויהי אלקים את הנער, ובאמת ראוי היה שעל ידי זה יתעלה, אך דא עקא "ויגדל" יד הגאולה היתה באמצע, הרגיש עצמו מחמת היות ה' עמו לגדול ובעל מדריגה, ועקב יהירות זו נפל ממדריגתו, עד ויהי רובה קשת.

מליצה טובה בשם רבינו זי"ע בעד כלל ישראל:

רבינו היה גדול ומפורסם מאוד בתורה, וגם ה' חסיד מפורסם, וכבר בצעירותו יאח שמו הטוב לגאון מופלג בקבלה וחסידות, ושם לילות כימים בלימוד התורה ועבודת ה' יתברך, הרבה באמירת תורות והיה כמעין המחבר, והיה ידוע באהבת ישראל. סיפר רבינו שפעם אחת בהיותו ילד לקחו אביו הקדוש זי"ע אתו עמו לראדיקין ביום י"ח סיון ביום הילולא של הרה"ק ר' יצחק דוד קאליש מראדיקין זי"ע על האיון שלו, ובענינו ראה הפליאה הגורלה הזו שאחר שקרא אביו הק' הפתקאות שנתנו לו על האיון, קיבל איש אחד ממנו הפתקאות וקראם בעצמו, בעת הליכתו משם על האכסניא, שאל רבינו לאביו מי היה האיש אשר לקח מידו הפתקאות וקראם? השיב לו אביו: כי הוא ה' הסבא קדישא בעצמו. רבינו נסע הרבה לקבל פני דיקי דורו ומהם הרה"ק ר' יחזקאל טרוב מקאזמיר זי"ע הרה"ק ר' ישראל מרזין זי"ע כמו כן לשאר דיקים. ונעשה קדוש ישראל מנורה הטהורה ופועל ישועות אשר אלפים הלכו לאורו, וביניהם רבנים גדולים ואדמו"רי דורו, היה תלמיד מאביו הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע ותלמיד מהרה"ק ר' מנחם מענדל ראש שושלת קאליש זי"ע, כדרך רבוה"ק הקדיש עצמו לכל עניני הכלל והפרט, ימים על גבי ימים שהיה בוארשא לרגלי עסקנותו לשם שמים, ולא נח ולא שקט, והיה תמיד בדרכים ונסיעות לעזור בכל מקום שדורש, אם להשיא יתומה, או לפדות אסירים או לשחרר מהבזה, או להשים שלום בן אדם לחבירו וכו'. אגב: גיסו של רבינו הרה"ק ר' אהרן מנדרין זי"ע חתן הרה"ק ר"י מווארקא זי"ע קרא רבינו מקרא שכתוב תהלים מ"ז ד' "ידבר עמים תחיתו" וידבר הוא ר"ת יעקב דוד בן רחל. ובנו הרה"ק ר' חיים מנדרין זי"ע אמר: שמונת אביו היה לפי שרבינו היה תמיד כל עבודתו להציל ישראל מלוחציהם מכל הגזירות ומכל הרעות וזה "עמים תחיתו" בהקדמה לספר ישרש יעקב. וכשהגיעו לפרקו נשא הרבנית הנדקת מרת שרה לאה ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל מפאראווא זי"ע שהיה מחסידי אביו הק' ובזו"ש בת הרה"ק ר' יעקלי מזארנאווא זי"ע. רבינו שימש ברבנות בעיירות: גוברצוב, פשיסחא, גור, ואחר כן עבר לאמשינאו שעל שמה הוא נקרא, בשנת תר"ח אחרון של פסח כ"ב ניסן נסתלק אביו הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע, והתמנה תלמידו הרה"ק ר' שרגא פייביל מגרינא זי"ע לאדמו"ר, אך הוא נפטר לאחר

חצי שנה בשמיני עשרת שנת תר"ט, והעדה התחלקה בן שני בניו של הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע, חלק לרבינו באמשינא וחלק לאחיו הרה"ק ר' מנחם מענדל זי"ע בוארקא. נסתלק לגנזי מרומים בשבת קודש פרשת תולדות ד' לחודש כסלו תרל"ח בשבתו בעיר המרפא מעראן שבאשכנז, והובא לקבורה באמשינאו זי"ע. נשאר אחריו שלשה בניו הק' אחר שנפטר לו שלשה בנים ובנות בילדותם, בנו הרה"ק ר' מנחם קאליש זי"ע שהתמנה לאדמו"ר אחרי רבינו כשהיה בן שמונה עשר שנים בלבד, ובין החסידים נמצאו כאלו שלא קיבלוהו לרבי, ביומא דהילולא הראשונה של רבינו אמר אז הרה"ק ר' מנחם זי"ע דברי תורה, כתוב בתורה: ולא ידע איש את קבורתו של משה

מלך בלא עם, ובאם לא תמחול מי יתפלל לפניך, דעל האומות כ' ולרשע אמר אלקי מה לך לספר חקי' וגו' ע"כ עשה ה' למען שמך הגדול, כדי שיהא נחת רוח לפניך.

אם עונות תשמור ה' מי יעמוד: ר"ל אם עונות תשמור י"ק, א"כ ה' מי יעמוד לפניך בתפלה שאתה מתאווה ומשתוקק לתפלת ישראל, ובאם לא תמחול עונותיהם מי יתפלל לפניך, וזה מש"כ "למשפטך עמדו היום" שזהו משפט שלך "כי הכל עבדיך" ואין

ה כסלו תרמ"ו [א]

רבי יעקב יהודה ב"ר נתן נטע זי"ע בעל ישרש יעקב מנאדרזין

רבינו הרה"ק רבי יעקב יהודה טענענבוים מנאדרזין בעל ישרש יעקב זי"ע נולד בחול המועד פסח לאביו הרה"ק ר' נתן נטע מווארשא זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן אב"ד זאקרטשין זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה ליבל אב"ד ריטשעוואל זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב זי"ע בן הרה"ק ר' ליב חניליש בעל מהרל"ח זי"ע נכד הרה"ק ר' שלום שכנא מלובלין זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה ע"ה בת כהנת וספרו כי היה לה כתב יחוס עד עלי הכהן ע"ה

השמים אל האדם ואומרים לו: זו נא, והיה נראה כי נתקיים בו מאמרם ז"ל (ב"ר פ"ב) הפקחים יודעים רמזו והגיונו ע"ש.

ופעם אחת בחג השבועות כשהיה מתפלל בביהמ"ד עם הכזור באמצע התפלה והקריאה נהוה גשם גדול מאוד וקולות וברקים ורעמים גדולים מאוד ולאחר התפלה דברו מזה, אמר: לא אוכל להבין איך שבאמצע התפלה יכולין לראות ולשמע מה שנעשה בחוץ כל כך היה דבוק בחפלתו.

פעם אחת פרח לביתו תנשמת אחת ופרח והכה בצפרניים בכל קירי הבית ומשמשו התחיל להסתיר בידיו את שער זקנו ופאותיו וכי העולם אומרים שהוא יכול להזיק בשערן ורבינו ישב ושחק ואמר לו למה תחירא.

ופעם אחת היה מוכרח להחליף חדרו בחדר אמו על פי פקודת הרופאים שהזכירוהו מפני הטוב, ורבינו כאשר התחילו הרעמים הלך להחלון לפתחו כדרכו, נראה לפניו מרחוק הלאה דבר זר עומד והיה מוצא לו וברגע ההוא נזרק בו רעם ונתרוסס לרסיסים דקים ונתפוצץ לכל עבר ופנה.

סיפר רבינו כשהיה ילד הלך ללמוד לבית הספר ואמר מסתמא הייתי הולך בחשק נפלא ובתשוקה גדולה, וכשהלך בהרחוב עמד גוי יניק ורשע על צביל הרחוב ואחז בידו סכין קטן וכשעברתי לפניו לקח הסכין וחתך באצבעי של יד הימין והתחיל הדם לבצבץ (ויואל והראל אצבעו כי עוד ניכר הרושם במקום הזה) ואמר כי כוונתו היה לבטלו ולהשכיחו מהתשוקה הגדולה אשר הולך בה אולם אנכי לא הנחתי עצמי מאתו.

הורו ומלמדו סיפר כשהיה ילד קטן לומד אלכו ובחורף לאחר השיעור הלך ללבוש לבית אביו עם עוד ילד אחר אשר גם כן היה דר במחוז הזה, שמע שאמר לחבירו: אנכי אהי' באחת משתי אלה, אם אהי' חלילה לא טוב יהיה להפלא אולם אם אהי' טוב לא יהיה דוגמתי וכאשר כן הי.

עוד סיפר כי פעם אחת לא היה צריאות על נכון וביקש אביו מעמו באשר שהוא רבו לאמור לו שלא ישאח יי"ש ועשה כן, ושוב לאחר הרבה שנים שלא למד עוד אלכו בא אליו פעם אחת בפורים וביקש מאתו כי חושק היום לשתות יי"ש למען לקיים מאמרם ז"ל (מסכת מגילה ז') אמר רבא: חייב איניש לבסומי בפורי'א, עד דלא ידע בין ארור המן לבדוד מרדכי, ושאל אותו: מי ימחה בידך? כי לא זכר כלל עוד המעשה שהי, לפני הרבה שנים, והזכירו ואמר לו כי מני אז שאמר לו שלא ישאח עוד לא שאת, לזה בא היום ליקח רשות. כל כך היה זהיר בדבדור רבו.

פעם אמר רבינו על עצמו: כי כאשר בואו להתפלה נקי הוא משני דברים מכל וכל, אחת נקיית הגוף שאז נקי הוא מאוד, והשנית הבלי וטרדי העולם הזה.

פעם דיבר מהענין שצריך כל אחד ליקח לו מזאת עשה ולא תעשה לקיימם בכל תכליתם והיה נראה ממנו אז שהוא לקח לעצמו הלא תעשה של בשר בחלב והעשה של צדקה, והנה בבשר בחלב היה להפלא כי לא לבד שלא אכל בחוץ המעת לעת ההוא, אך אף ביום שאכל חלב היה הרחקה מאוד כי מהבדקבו יי"ש ששמה ממנו לבשר לא שמה ממנו לחלב, והיה לו מלבד מיוחד לחלב ומטפחי האף מסומניו לחלב ופידילע מיוחד וכל כלי שתיית טאטין ויגאריין ועוד הרחקות יחירות.

ובהעשה של צדקה היה גם כן פלא כי לא היה אפשר לידע מאין יש לו כל כך ליתן, כי

אם באלו לספר מעשי האיש וגדולתו ולדקתו תקצר היריעה מהכיל, כי היה באמת נפלא הפלא ופלא בתבול ארצה, בלכתו וישבו במאכלו ושתייתו המעטים בנקיות וטהרה המעוטף מכל דיני הש"ע וספרים הקדושים היה עד להפלא, יופי זורתו ותארו היה מבהיק לכל רואה אותו, שקידתו בתורה בלילות וימים כמעט לא נראה כבושם הזה, מעשי הנוראים הנראים ממנו היה פלאים ורבים

אך נזכיר שתי מעשיות: בעת פטירתו בבית אחיו החסיד המפורסם ר' יוסף ז"ל היה תלוי סם לאמפ של נפט בהחדר ההוא, והסדר היה כשהיו מדליקין אותו הלאמפ היה דולק עד שעה ב' או ג' בלילה ואם היה דולק לפעמים כל הלילה מחמת ששאו להב קטן היה רבוחא גדולה, ואז בעת פטירתו היה גם כן נדלק מצערב יום ה' בלוחו הלילה שנפטר ז"ל, והיה דולק והולך אותו הלאמפ עד אחר יום ג' שבע השני, וכאשר דברו אנשים רבים והתפלאו מאוד על זה נכבה אותו הלאמפ.

גם פעם אחת דיבר עם אחד ממיועדי ויהי עומד סמוך לו מורה שעות אחד שנתקלקל זמן רב ובחור הדיבורים אמר לו שאיך יהודי כריך שיהיה לו כח בפיו שאם יאמר על המורה שעות שיהלך חתך יהלך, וכן היה כי חתך התחיל לדפוק ולהלך ויהי לפלא. (ישרש יעקב)

היה דרכו הרבה פעמים לבד איה קוויטלעך ולהניחם בחוד המורה שעות שלו, והרבה פעמים בירר מתוך הקופה של הקוויטלעך איה קוויטלעך ושהה בזה זמן רב ואז לי להניחם באש תחת המחבת לגים המתבשלים על שבת קודש

פעם אחת נפטר אחד מידידיו ושאל לאמור לו ואמר כי הוא ידע חתך ברגע הלז כי המורה שעות שלו עמד פתאום ברגע הזה.

פעם אחת הובא לפניו מורה שעות מהקשקש שקורין וועקיר ושחק ואמר בתמי' אנכי כריך לוועקיר אני מעורר הוועקיר ואין הוועקיר מעורר אותו.

כמעט קט טרם פטירתו נגנב מאתו מקצת מן הכלי כביסה שלו אז התחיל לירא ולפחד על עצמו כי אמר מעורר חי לא נגנב ולא נאבד מאתו אף חוט ומשיחה אחת, ומעורר לא סגר במפתח לא שום דלת ולא שום חיצה אף חיצות השולחנות המונחים בהם ממון הרבה.

ופעם אחת הזהירוהו מאוד מאוד ואמרו לו כי כעת נמצאים הרבה גנבים בעיר, ואז כשהלך לבית המדרש סגר את חדרו והניח את המפתח על הספסל שעמד אלל פתח חדרו ושאר פתחי הבית נשארו פתוחים.

כשהגיע רבינו לפרקו כשהיה בן י"ב שנה בשנת תרל"ט לקחו הרה"ק ר' מנחם מענדל מווארקי זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל יחזק מווארשא זי"ע לחתן בתו הרבנית הצדיקת מרת שרה ע"ה

רבינו הקפיד מאוד שלא יגע אדם אותו לא בו ולא במלבושו.

כן לא היה שום בעל פחדן כלל יאן בחדרו וחמשה חדרים סביב לו פנויים משום בן אדם, ובעת שירדו רעמים גדולים וקולות וברקים דרכו היה לפתוח חלון אחד להוציא ראשו ורובו לחוץ למען לשאוף אז האויר האך אשר הרופאים הזהירוהו עליו, ופעם אחת אמר אשר לזה נקרא דינור כי אמר ז"ל (מסכת ברכות ק"ט) למה נבדלו רעמים, לפשט עקמומיות שבלב, וזה הוא שזעזעו מן

מתורתו של רבינו

תמיד עליו בני חיי ומזוני, אך כאשר ר"ל מקלקל אזי נסתם ממנו הצינור של ההשפעה הנ"ל ועצה היעוצה לזה ליסע ולדבר עם הצדיק ובאותו הדיבור שמדבר עם הצדיק מכניס בו הכח שיהיה ביכולתו לפתוח את הצינור הנ"ל, וזאת ידוע לנו כי יוסף הצדיק היה צדיק הדור ואז היה השפעת המזוני נסתם ר"ל והיו מוכרחים ליסע ולדבר עם צדיק הדור שייכנס בתוכם למען פתוח להם שפע המזוני, וזהו פירוש הכתוב ויפתח יוסף את אשר בהם, היינו הכח שיש בהם. (ישרש יעקב)

ביום הושענא רבה מה שיושבין בסוכה עד אחר הושענא רבה, לפי מה שכתב (תהלים כ"ז) ובצל כנפיך אֶחֱסֶה עד יֵעָבֵר הָהוּא, היינו זה זמן אחסה בצל כנפיו עד שיעבור כל הדינים זה הוות גם לאחר הושענא רבה. (ישרש יעקב)

סגולה

וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם (פרשת מקץ מ"א נ"ו) להבין הלא לא כתיב מה ומה פתח אמר לזאת ידוע אשר כל איש ישראל כאשר נולד, נולד בכח הלז שיוכל לפעול

רבינו הרה"ק רבי יעקב יהודה טענענבוים מנאדרזין בעל ישרש יעקב זי"ע נולד בחול המועד פסח לאביו הרה"ק ר' נתן נטע מווארשא זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן אב"ד זאקרטשין זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה ליבל אב"ד ריטשעוואל זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב זי"ע בן הרה"ק ר' ליב חניליש בעל מהרל"ח זי"ע נכד הרה"ק ר' שלום שכנא מלובלין זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה ע"ה בת כהנת וספרו כי היה לה כתב יחוס עד עלי הכהן ע"ה

שמכרכין ברכת הזמן לזה הוכרחו לקדש בבית, ומפני שצריך להיות הקידוש במקום הסעודה לזה הוכרחו לאכול גם כן בבית ואכלו חצי הסעודה וחצי השני נכנסו להסוכה לקיים ספק שביעי, אולם כאן שיש ענה לסגור הגג בשעת הקידוש ולפתחו אח"כ יבולים לאכול כל הסעודה בהסוכה, לזה היה תמיד לעשות כן.

והנה פעם אחת נתקלקל הגג ולא היה אפשר בשום אופן לסגרו ולפתחו ואעפ"כ נכנסו להסוכה לאכול הסעודה ואף לקדש שם, והנה כשמזגו לו הכוס ליתנו על ידי פתאום נפל גשם שוטף מאוד ברגע גדול וקידש ולאחר שתיית רוב הכוס פסק הגשם, ואמר: ענה היה הענה כי אז לא היה סוכה. והיה נראה בחוש כי מן השמים שלחו הגשם הלו למלכות רגזו.

הרבה פעמים ביסדו על השולחן בליל שבת אחר טעמימת המוציא נעמק בעשתונותיו ושני חוטי דמעה זלגו מעיניו ושם קול בדי לא נשמע. והיה זה זמן רגש מאוד ועפעפי עיניו נחנקו למעלה וכאשר פסק נשארו עוקמים זמן מה עד שגהישו להיות יושבות על מלאת.

בראש השנה הראשון בשנת תרל"ז שהתהיל להנהיג העדה בעת פרידת השלום אמר לאחד מחסידיו, כמדומה לי שאתה אינך רואה היטב, והשיב לו כן רבי כי באת מעיני איני רואה כלל מחמת שיש לי מכסה עור על העין והשי"ת יעזור לי על העין השנית שיהיה בדריאות, ושאל אותו האם לא תעשה לזה מאומה, והשיב אני מלמד ואין לי פנאי לזה, ושאל אותו האם אתה מייאש עצמך, והשיב ח"ו אך אין לי פנאי לזה לעסוק בזה ופטרנו לשלום, ושבו בחג שבועות כשבא פעם שנית שאל אותו האם עוד אינך רואה על העין ופטרנו לשלום, וכשבא לביתו אחר שנית הלילה בבוקר אמר לבנו חן לי איזה ספר המונח על השולחן וזה לבנו שישית ידו על העין הטובה ולסתמו והוא קרא בהספר כל הכתוב בו וראה על העין הזאת כל ימי חייו. ושבו כשבא אותו אמר לו כשיבוא לביתו לוארשא ילך אל איזה דאקטער ויספר לו המעשה.

פעם אחת בא אליו אבדן אחד ובדרכו של האבדן להיות שם שני שבתות ולפעמים שלשה ואין מוחה בידו, ופעם אחת נפל בדעתו להענות שובצ"ס ת"ת אולם בביתו היה ירא מאשתו וחמיו, חשב בלבו כי יסע למאדרזין ושם יוכל לעשות מה שצדו חפץ, כי מי ידע שם מה הוא עושה, והנה כאשר בא בעש"ק והיה שם ש"ק חילף במוצאי שבת שלח לו משמחו שיבוא לקבל פרידת שלום, אולם האבדן דחה אותו בחירוף אולם ביום מחר שלח אליו בפעם שנית לבוא חילף לקבל פרידת שלום ובע"כ היה מוכרח לבוא אלכו, וכאשר בא לבדו אמר לו: איזה תסבב עצמך פה יחידי ומרה שחורה יותר גרוע סע לשלום ופטרנו, אז ראה כי רבו מרגיש בו והגיה ועזב את מחשבתו והתחיל לאכול.

באכילה האחרונה שלו יום ג' ויאל בלילה סעודת חלב אחר המעט לעת סעודת בשר מראש חודש כסליו באמצע הסעודה בלמדו בספר אחד נתחלש אשר ממנה נסתלק ביום ה' בלילה לגנזי מרומים ומנוחתו כבוד באוהל אדמו"ר ווארשא.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

למאדרזין היה אז קשה מאוד לבוא להעיר, ורשות לבוא לפניו לא היה קודם כ"א שעה ד' שעות וחצי בלילה, ואף זה לא בכל לילה כי הרבה פעמים היה שלא להגיה היום שום איש לבוא לפניו ונחיתו בשפע היה הרבה מאוד עד שלא היה אפשר בטבע מאין יש לו כל כך ליתן.

היה לו כלים מיוחדים לדגים מזלג וכסף וקערות, מקורו בטור יו"ד (הלכות סכנה קט"ז) וז"ל ויש מחמירין לייחד לדגים כלים. לבד, ואף דשם יכולין לפרש דהוא דווקא בכלי הבישול מכל מקום החמיר אף בכלי האכילה.

בעת מלחמת ישמעאל נלקחו איזה אנשים מהמונים גבוהי הקומה גבורי חיל ונסעו דרך נאדרזין בש"ק בבקר שבת שובה, ושמעו כי יש רבי בעיר ועמדו תחת החלון ובכו, ורבינו אמר חילק כי יניחם לבוא לפניו אף שאז לא נתנה רשות לשום בן אדם לנטום אלכו, וכאשר באו ברכם ופטרום לשלום, והיה כאשר בא אל שולחן סעודת שבת התחיל לבכות ואמר: הנה באמת הם אינם חייבים כלל אך הם שלוחנו מפני חטאינו והיה כאשר אנוחנו יעשו תשובה אקוה כי יהיה נעשים חפשים וכן היה, כי ביום ד' שבו כולם חזרה לביתם.

פעם אמר כשאעלה עשן בבוקר אדע מה נעשה בכל העיר, ופעם אחד אמר עליו הרה"ק מאלכסנדר זי"ע הוא יושב בחדרו הקטן ובקי בטוב כל העולם.

אמר על עצמו שאין עושה שום דבר בלי כוונה.

היה לו סכין קטן מיוחד לשמש לדבר מצוה כגון לפעמים שנלך לגדר איזה אות בתורה או לחתוך ההדסים או הלולב אם היה ארוך ביותר וכדומה, וכן היה לו סכין קטן אחד מיוחד לנטילת האפרנים, וכן שלש סעודות שבת סכין מיוחד לכל סעודה, ולאכילת חול סכין אחד.

כשבנה ביתו בנאדרזין לא היה מניח לבנות בכל משך ימי הספירה וגם בכל ימי המאדים ולא בחנוכה בלילות, וטרם שהיה נגמר היה מכרו לאחר ועשה שטר מכירה כד"ת ושבו לקחו חזרה, לחשוף להספק של כוונת רבי יהודה החסיד. (אות ד' ז')

אז לעשות לו דלי לנטילה עם ששה אונים ולעשות שנים, אחד לכל השנה ואחד לפסח ליטול ידיו לנטילת בוקר שחרית כי צריכו אז ליטול כל יד ג' פעמים שלא יעמא היר שוב ממיימי האוזן, וזה שלא לגלות להבעל מלאכה למה הוא נלך שלא יהיה בעיניו זר וחובל כ"א לומר לו כי צריכו לכלי כזה.

בסוף שנותיו הקפיד בעת יסדו בשולחן בשבת ויו"ט שלא יהיה העומדים סביב השולחן סמוכים להשולחן בעת אכלו כי אם יעמדו סמוך בעת יזמרו הזמירות ובעת אמירת תורה, אולם בעת אכלו יתרי קו זולת האוכלים גם כן עמו בהשולחן, ופעם אחד סיפר כי הרבי מלובלין זי"ע בכל יום טרם אכילתו היה ללחוש לו עין ואמר כי אף אין אחי בבית שום איש ירא אנכי מן המלכאים.

רוב חדשי השנה לא היה תחת כיפת הרקיע כי אם מקידוש לבנה אחת לקידוש לבנה האחרת.

דרכו היה בשמיני עשרת לאכול בסוכה גם בלילה וזהו שבשעת הקידוש לסגור הגג של הסוכה וחיך לאחר הקידוש שוב לפתחו, ואמר שמה שמובא במג"א (סי' תרס"ה) שהיה מנהג לאכול חצי סעודה בסוכה וחצי בבית, הוונה על סעודת הלילה וחצי ראשונה אכלו בבית, וטעמם היה לפי שלא היה אפשר להם לקדש בסוכה שלא יהא סחירה מה שאומרים שמיני עשרת החג הזה, וגם מה

רבינו הרה"ק רבי שמואל אליעזר הלוי איידליס אב"ד אוסטרא המכונה מהרש"א זי"ע נולד בקראקא בשנת ה' שכ"ה לאביו הגה"ק ר' יהודה הלוי מקראקא זי"ע שהיה חוטר מרבינו ר' יהודה החסיד בעל ספר חסידים זי"ע ומגזע חכמי הקבלה דור דורו, ולאמו הצדיקת מרת גיטל ע"ה מגזע רבינו ליוואי הזקן מפראג זי"ע מגזע הגאונים מזרע הנשיאים זי"ע

הגה"ק ר' יונה לנדסופער בעל המעיל דקדק זי"ע כתב לבניו: שמדברי המהרש"א רוח אלקים מדבר, ומבלעתי השגת רוח הקודש אי אפשר שיעשה ספר בדומה לו. הגה"ק ר' יוסף תלומיד בעל פרי מגדים זי"ע כתב: (בראש יוסף פסחים דף כ"ז ע"א) כל דבריו ברוח הקודש נאמרו ומי יתן וכל חכמי ישראל בזמננו יבינו דבריו הקדושים וטוב להם. וכתוב הגה"ק ר' אברהם ישעיה קארעליץ בעל חזון איש זי"ע: לא אמנע להעיר כי בלבי אשר לא יסה עשה הדור האחרון אשר עזבו לימוד ספר המהרש"א ז"ל, אשר מתנה טובה נתנה לישראל לזכות בו הדורות הבאים אחריו, להרגיל הלומדים בהתעלמות התורה אשר אך העמל הוא העבודה המעולה ואשר עליהם כיונו חז"ל בהפלת התורה על לומדיה, והמהפך את הגשם לרוח ואת הגוף לנפש, והנכנס בדמ"ח אברים של אדם לזככם ולעדנם לחי' התורה וכ"ו, ודור שלפנינו, החזיקו מאד בספר הק' הזה, ומיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כלו, ואין מי שיחזיר העטרה ליושנה עכ"ל. נסתלק ומת במיתת נשיקה לגנזי מרומים בליל מו"ש"ק פרשת תולדות אור ליום ה' כסלו בשנת שצ"ב ונטמן למחרתו ביום א' פרשת וילא ומנוחתו כבוד לבית החיים באוסטראה, ועל מיטתו הניח את ספריו הק' כי כן ליוה לפני הסתלקותו זי"ע. וסיפר שבעיר אוסטראה סמוך לבית החיים היה בית תיפלה של נוצרים, וכשהיו מלווים את המת היו נושאי המיטה מוכרחים לעבור דרך תיפלתם, וכשראו הגוים את המיטה ומלוויה, הי מלללים בפעמוניהם, וכבר קרה שהמת נחטף ע"י כוחות הטומאה רח"ל. וקודם פטירת רבינו ליוה שימשו ספר תורה על מיטתו ויעברו דרך שם, כשהגיעו נושאי המיטה לאותו מקום קם רבינו המהרש"א ממיתתו ופתח את הספר התורה וקרא הפסוק: שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא (דברים ז' כ"ו) ופתחה האלמה את פיה והתחיל הבית לשקוע מטה מטה ושני קומות נשתקעו באדמה, ורק הקומה השלישית נשארה, ונתבטלה הטומאה לגמרי. וכתו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה מפורסם שקיים בעלזמו את השלשה דברים שהעולם עומד, על התורה ועבודה וגמ"ח, והיינו שהיה גאון עולם קר התורה רשכבה"ג קדוש וטהור, ונודע למשגב ללדיק תמים, וביתו הי' פתוח לאורחים כביתו של אברהם אבינו ע"ה, ועל משקוף ביתו הי' חקוק הפסוק בחוץ לא ילין גר, דלתי לאורח אפתח. (איוב ל"א לב') למד בישיבת של הרמ"א הגה"ק רבינו ר' משה איסרלס מקראקא זי"ע, ששם עמל בתורה ושקידתו בתורה לא ידעה גבול, ועד מהרה נודע לעילוי מקראקא. רבינו היה חתן הגה"ק ר' משה היילפרין בעל זכרון משה זי"ע, וחתנתו הרבנית הגבירה מרת איילד ע"ה כלכלה אותו ואת ישיבתו הגדולה בכספה משך עשרים שנה וכלות הוקרה חתם רבינו את עלמו שמואל אליעזר איידליס על שמה הטובה. כזו עשרים נהל רבינו את ישיבתו הגדולה בעיר פוין ונתקבצו שמה תלמידים גדולים מכל פנות הארץ ששמעו הלך מסוף העולם ועד סופו, שהי' אדם גדול כאחד הענקים ממפרשי הראשונים ז"ל, כמה קהילות הק' רלו בו, אך רבינו שנאה מאד את הרבנות ורחם, אמנם בשנת שס"ה כאשר נפטרה עליו חמותו הבריה החוכן של ישיבתו, פסק הישיבה ונאלץ לקבל על עלמו עול רבנות. ובשנת שס"ח נתקבל לאב"ד חעלמא, ובשנת שס"ה נתקבל לאב"ד ור"מ בלובלין, ואח"כ כיהן בעיר טיקטין ומשם נבחר לאב"ד אוסטרא וגם שם העמיד ישיבה גדולה, ואז בשנת שס"ז הוליא ספרו חי' הלכות מהרש"א על רוב הש"ס אשר לאורו הלכו כל מעייני הגמרא והתוס' להוליא פסק הלכה. לאחר זמן ביי"ו סיון בשנת שפ"ז השלים את ספר אגדות מהרש"א אשר ממנו יקחו בעלי הפרשים ליסד דרושים לכל חפזיהם, אך הגם שכתבם לחוד בשתי חלקים, אה שלא להפרידן רק לעי' בשניהם, כי תורה אחת הוא לנו ויראה בהם במקום שזה סותם זה מגלה, זה סוגר זה פותח, ואלה תמים יחדיו. ועוד פירושם חזר רבינו על התורה ועל המזרחי, וגם הרבה חידושים נשארו בכתבים וחלקים נללו על ידי חתנו הגה"ק ר' משה אב"ד ור"מ בלובלין זי"ע שהוליאם לאור וקראם חי' מהדורא בתרא, והוא היה אומר: שכל החולק על פירוש חותנו המהרש"א ז"ל כאילו חולק על השכינה. וכמו כן אמר מרן רבינו הבעל שם טוב זי"ע שכל החיבורים שהי' עד המהרש"א ועד בכלל היה ברוח הקודש, והוא תורה עצמה וכיון שהוא תורת אמת אפשר לפרש על פי פרד"ס וכ"ו ומה מאד הי' משבחו בגדול דקתו עד שאמר שאלם היה העולם יודעים מזה, היה לוקחים את העפר שעל גבו קברו בעש"ט עה"ת שופטים אות ה'). הגה"ק ר' יואל ב"ר משה גד בעל חי' הלכות זי"ע נכד הטו"ז והב"ח זי"ע אמר: שדברי המהרש"א כל כך יסודות חזקים, שכל הרוחות שבעולם לא יוכלו לזעזעם ממקומם. ובזוואת

כתב רבינו המהרש"א זי"ע (ברכות ל"ג ע"ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים: הכל בידי שמים, כאשר אדם מתפלל על כל דבר שהוא, בידי שמים להחליט אם לשמוע לתפלתו, חוץ מיראת שמים, אם יתפלל אדם על יראת שמים יהיו חייבים משמים להשמע לתפלתו ולהגשים את רצונו.

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור (פרשת צו ו' ד') תנא דבי רבי ישמעאל (מסכת שבת קיד) לימדך התורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהן העבד קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו. והכוונה היא, לעניין שינוי בגדי שבת. שכשם שהכהן לא היה לובש בשעות העבודה אותם בגדים שבהם היה מוציא את הדשן אלא לבש בגדים אחרים יותר נאים ויותר נקיים, כך גם בשבת יש לבוש בגדים נאים ונקיים יותר מימי חול. (מהרש"א)

ו כסלו תר"ל

רבי מנחם ב"ר מאיר זי"ע בעל חומת א"ש אב"ד אונגוואר

רבינו הגה"ק רבי מנחם אייזענשטאט אב"ד אונגוואר בעל חומת א"ש הנקרא ר' מנחם א"ש זי"ע, אחי הגה"ק ר' יהודה אב"ד סאבראנץ זי"ע והגה"ק ר' חיים זי"ע נולד בשנת תקס"ח לאביו הגה"ק ר' מאיר א"ש אב"ד אונגוואר בעל מהר"ם א"ש זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה לייב הש"ץ בקהלת אייזנשטאט זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד יאקא זי"ע שהיה מגורשי פולין מק"ק פינטשוב. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד דייטש אב"ד סעמניץ בעל אהל דוד זי"ע בן הגה"ק ר' מענדל אב"ד טיטשאף זי"ע בן הגה"ק ר' מרדכי בעל מר דרור זי"ע שקבלה בידו שהי' ממשפחת רבינו יהודה חסיד זי"ע

באו אנשים אשר שמעו ממחלתו האנוסה לבקרו ולשאלו בשלומו, ורבינו קבל אותם כבוד ואמר לכל אחד ואחד: שיתן לו ידו ויברכהו ברפואה שלמה. ואמר לחתנו הגה"ק ר' יעקב גרינוואלד זי"ע אשר הי' חביב אצלו מאוד: התדע בני מדוע אני עושה ככה, הנה ספרו לנו חז"ל בגמ' (מסכת ברכות ה') עבודות התנאים והאמוראים כשצא אחד לבקר את חבירו שהי' מעונה ביסורין, ואמר לו חביבין עליך יסורין, אל' לא ירב ליה ידיה ואוקמיה. פי' האשט לו ידו ונתרפא החולה מחליו, ועתה הנה אדמה כי אולי יאנס בתוך האנשים הבאים לבקרני ג"כ במדרגינה הזאת ותצוא לי רפואה שלמה, וזוים פטירתו בבקר ביקש להלבישו בגדים נקיים, ושיחתו לו טליתו המצויין של שבת קודש, והניחו עם התפילין והתפלל תפלת שחרית, עד לא כילה תפלתו והוא עודנו מעוטף בציצית יאלה נשמתו לגנוי מרומים, וצדק חיים לכל ישראל ביום רביעי ו' כסלו ומנו"כ בעיר אונגוואר לימין מנוחת אביו הק' זי"ע.

חבירו הגה"ק בעל הישר והטוב מליסקא זי"ע נשא הספד בעבורו בבית המדרש בעיר ליסקא, ובשעת ההספד הראה באצבעו בזהבנים בקרן מזרחית לפונת ואמר: כאן שפך אותו הצדיק את לבו בדמעות נכח פני הסי"ת, והנה הצדיק הזה הוא ידוע שהי' איש תמים במעשיו ופיו ולבו היו שוין ובודאי רבים עשו תשובה על ידו ע"כ יא לקונו עליו. ועוד אמר כי כשנפטר רבינו נדמה לו כאלו ניטל הגג מן הבית.

נשאר אחריו בנו הק' ה"ה הגה"ק ר' מאיר אב"ד וואלכווע זי"ע חתן הגה"ק ר' שמואל עהרענפעלד בעל חתן סופר אב"ד מאטערסדארף זי"ע שלא נשאר אחריו ז"ק נסתלק הי' אדר תר"ן. הגה"ק ר' דוד אב"ד סאבראנץ זי"ע. וחידישו היקרים ה"ה ספר חומת א"ש (שם רמז ב"ר חידושי ונימוקי תורת מנחם א"ש).

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גאון מובהק לדיוק יסוד עולם חו"פ סיני ועוקר הרים בעל מחדש נפלא, למד תורה עד כי נחלש כוחותיו והעמיד תלמידים הרבה גדולי תורה וביניהם הגה"ק ר' אליעזר דייטש אב"ד באוניאד בעל פרי השדה זי"ע הגה"ק ר' אברהם חיים איינהארן ממאסיעף בעל עצי העולה זי"ע הגה"ק ר' טוביה ר"ט בעל שושן עמק זי"ע הרה"ק ר' יוסף מאיר ווייס מספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע הגה"ק ר' יצחק ווערלכערנער דומ"ץ דעעש זי"ע הגה"ק ר' ישכר דוב קאהן אב"ד ערדי סענזארץ בעל בית יששכר זי"ע הגה"ק ר' יחזקאל גראספעלד אב"ד טשאפ בעל אוהל מועד זי"ע הגה"ק ר' משה הירש מכפר דוילא זי"ע הגה"ק ר' פנחס שטיין אב"ד מיקלאש בעל קנאת פנחס זי"ע הגה"ק ר' שלום גאלדינבערג אב"ד סוואליווע בעל דברי שלום זי"ע.

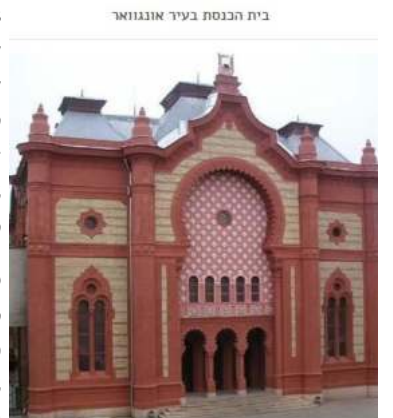
וסיפר שלפעמים היה רבינו מטיל מרה בתלמידים והטיף להם מוסר, אך בסיום דבריו הי' מפייעם במלים חמות, וכך אמר: דעו לכם כי בדרך כלל זורקים אבנים על עץ שיש עליו פירות, על אילן סרק לא זורקים אבנים.. מוסר אומרים לאדם שיש בו תורה, מלוות ומעשים טובים. (ועלמו של אבא)

פזר נתן לאביונים, והרבה חיילים עשה לקבץ לעניי ארץ ישראל ויסד יחד עם הגה"ק בעל כתב סופר זי"ע את קופת כולל שומרי החומות ללדקת רבי מאיר בעל הגם בשנת תרי"ח, מסר נפשו ומאלו להזהיר ולהזהר לקיים ולא לבטל ח"ו שום מנהג קל ממנהגי ישראל, היה ראש המדברים באסיפות הרבנים האורטודוקסים והשתתף במשלחת הרבנים לקיסר פראנץ יוזעפף, וסיפר שרבינו געה בבכייה כשהתחיל לדבר בפני המלך, ועל ידי הדמעות הללו הביא את הישועה ליהודים יריחי ה' במדינות אוסטריא, הונגאריא, ואם כל זה היה עניו כהלל.

ובילדותו נסע מבית אביו למקומות תורה ויראה, וכשהגיע לפרקו נשא בת הרבינו הנגיד מר"ר אלחנן דוב ז"ל מתושבי ק"ק ליסקא, אמנם לא האריכה ימים, ונשא פ"ש להרבנית הצדיקת מרת רבקה רחל ע"ה בת הרבני הנגיד הר"ר שמואל סג"ל הורוויץ מק"ק ליסקא ז"ל. ויואל לשבת שם ולמד שם יחדיו עם אוהבו נאמנו הגה"ק ר' בני הירש אב"ד ליסקא בעל הישר והטוב זי"ע. וסיפר כשנסע רבינו לבית אביו לקיים מלאת כיבוד אב הולך רבינו לומר לפני אביו ח"ת מחזירו אב"ד ליסקא זי"ע לראות אם יש להם אהבת ודיבור חברים.

בתחילה היה רבינו אב"ד סערענדל ואח"כ בשנת תר"ה נתקבל לאב"ד חוסט, ולאחר פטירת אביו בכ"ד טבת תרי"ב נתקבל למלא כסא אביו הק'. רבינו השקיע הרבה מאמץ בהדפסת ספרי אביו ספר זכרון יהודה ועוד.

בשנת תר"ז ז' ימים לפני פטירתו חלה את חליו ומוטל על ערש דוי, ואז צעת התהפך בחליו

בית הכנסת בעיר אונגוואר

מתורתו של רבינו זי"ע

(משלי י') בן חכם יִשְׁמַח אֲבֹ, וּבֶן פְּסִיל תִּוְגַת אָמוֹ: י"ל מה שנקט אצל בן חכם דוקא שמחת אביו ואצל בן כסיל דייקא תוגת אמו הלא לשניהם יש שמחה בן חכם ותוגה בן כסיל, ע"ד מה שנפסק להלכה דהאיש מצווה על פריה ורביה ואל האשה, ולענין חובת המצוה יצא האב אף שבנו כסיל וא"כ אין לו תוגה שהרי קיים עכ"פ מ"ר אמנם אם הבן הוא חכם ג"כ אז יש לו שמחה יתירה, ולכן בן חכם ישמח אב, אבל בן כסיל הוא תוגת אמו דייקא ולא תוגת אביו כי הוא מצווה ועשה את שלו, רק כשהוא חכם שמחה הוא לו. (חומת אש)

ו כסלו תשי"ח

רבי חיים מיכאל דוב ב"ר יוסף זי"ע

רבינו הגה"ק רבי חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל הנקרא רבי מיכאל בער ווייסמאנדל זי"ע ר"ם בישיבת נייטרא בעל מן המצר נולד בעיר דעברעצין ביום ד' מרחשון תרס"ד לאביו שו"ב הגה"ק ר' יוסף ווייסמאנדל זי"ע

חדשים נתנו לו, חיים של צער ויסורים, אבל חיים של הרצת תורה ויראת שמים. הדפים הספר מן המלך למען ידעו דור האחרון את גנותם ורשעותם של אלו שעמדו לנגדו ובטפשות לבס הרע הפריעו הרבה מדרכי ההלכה, ואגב גרר הזכיר גם את מעשיו ופעולתיו.

וסיפר אחר המלחמה נכנס רבינו אל הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע ושפך בפניו את כאב לבו, על דם בני ישראל שנשפך, בו בזמן שכבר היו סמוכים ונראים אל ההלכה, אלא שהרשעים מנעו זאת. הריי"צ הקשיב לכל דבריו בדומיה, ובסיימו נענה לרבינו בשלהבת אש: און ווער האט דאס אלעס געטאהן? הרי הכל נעשה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, אף הרשעים לא היו יכולים לעולל אס לא שכן היה רצון הבורא, ואין לנו שמץ השגה בהנהגת ה'. וסיפר רבינו: שאז הפיח בו רוח חיים, ובכוחות מחודשים הקים את ישיבת נייטרא לשם ולתפארת. (הרה"ג המשפיע ר' אלימלך בידערמאן שליט"א)

נסחלק לגנזי מרומים ביום ו' לחודש כסלו בשנת תשי"ח.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה מתמיד עמוס גאון וחריף, עובד את ה' בהנעם לכת אהבת ה' ויראת ה' הי' ניכר על פניו אורח את הבריות ומקרבן לתורה, תפילותיו היו בזכויות ובהתעוררות רבה, הרביץ תורה ומוסר לבחורי ישראל אשר היו טרודים כל היום צפרנסתם, ודרש לפניהם הרבה פעמים, ובמתק שפתיו קירב את הרחוקים לתורה ועבודה ויראת שמים, ולמד עמם עניני הלכה למעשה, שידעו את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. עוד בימי חורפו עסק בעניני הכלל, ובפרט בתקון מקואות ועירובין, וברוב חכמתו וידיעתו המלא חידושים ותקונים, באופן שנסתלקו חששות רבות, עמד בפרץ לגדור גדר בכל כוחו ובכל לבבו, והיה עסקן גדול לאחינו בני ישראל במסורת נפש ממש.

תורת חמ"ד

חידושי חז"ל ואגדה ודברי סופר והתעוררות
והטות על התורה ומכתבי קודש
להאמן הצדיק המפורסם גדולי סודן שמו
סו"ח סו"ח
חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל
ר"ם דישיבת נייטרא אשד בטאונס קווינס-א-א

יצא לאור ב- הישיבה
וכרס בבית דפוס
שנת אור ודע לצדיק

וסיפר שבהיותו עוד צעיר לימים הגיע לעירו מגיד משכיל שדיבר דברי דופי, והעם היו שותקים ולא מיחו בדבר, התלבש רבינו בלבוש עזות דקדושה, ופתח פיו נגדו, הקהל תמהו לקראתו, והתחילו לתקפו בדברי בוז: נער, שוטה, חמור ואתון. השיב רבינו בפקחותו: חז"ל אמרו (אבות פ"ה מ"ו) שפי האתון נכרל צערב שבת בין השמשות משבעת ימי בראשית, והלא לא הארכוה עד ימי בלעם, אס כן למה נכרל אז? ותירץ כי הוא נכרל להיות לכנגד המדברים בבלעם, אבל כל זמן שהמדברים בעולם היו צדיקים, כמו נח אברהם יצחק יעקב קהת עמרם משה אהרן ודומיה, לא פתח האתון את פיו, אבל כאשר בלעם פתח פיו, אז גם האתון פתח פיו נגדו, בטענתו שאס בלעם מדבר גם אני אדבר. וזו הייתה תשובת רבינו נגד תוקפיו: שאס בעל דרשן זה מדבר, אזי גם אני הצעיר מדבר. (יפה שיחתן / הרה"ג אב"ד נייטרא מאנסי שליט"א)

בשנת תרל"ז נשא את הרבנית הצדיקת מרת ברכה רחל ע"ה בת הגה"ק ר' שמואל דוד אונגאר מנייטרא בעל נאות דא"ה זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף משה אב"ד פישטיאן בעל שפתי יוסף זי"ע, והיה יד ימינו של חותנו הגדול בניהול הישיבה שם, משך החורבן האוים, שעבד כשרונותיו ומלא מרצו למען המצוה הדוחה כל המלוות, מזאת האלח נפשות, ויגע ומלא דרכים מופלאים להאלח רבבות אלפי ישראל, דרכים שלא עלו על לב איש לחשבם, וכל שכן לעשותם, אמנם יראת שמים שפעמה בקרבו לא הגיחה לו הנוח עד שעשה כל מה שזיכלתו ומעבר ליכולתו, ועד שחפץ ה' בידו האלח וזכה והעמיד רוח והלצה לרבבות, אבל בשביל צערן של ישראל נפל לחולי מחלת הלב קשה, ומחלה זו לא עזבוה עד יומו האחרון לימי חייו, ואף על פי כן לא נח ולא שקט ולא נתן מנוחה לגופו השבור, וגם בעת חליו שוכב במטתו למד בעיון שעורין כסדרין לתלמידיו, וכמעט בכל שבת ושבת דרש לפני הבחורים חדושי שמעתתא על למודי השבוע, ובדברי מוסר והתעוררות בקול חוצב להבות אש, ולרוב למד עם תלמידיו מספר חובות הלצות, או מספרי רבינו הרמב"ם או משאר ספרי מוסר של ראשונים זי"ע. כל תלמיד וידיד הרגיש לו אובה נאמן עם מי לדבר ולהתייעץ, משרוד נעל עד דברים שבמה ושבכל. והי' לו הכח לשכוח ולהשכיה, שמדברים עם אדם אשר חוט השערה מחבר גופו ונשמתו עם זה העולם, וכדור המדבר שהיו יסנים בקבריהם, ולא ידעו אס למחר יעמדו עוד, כן עלה רבינו בכל לילה ולילה על מטתו, ולמחר חיים

רבינו הגה"ק רבי אהרן הלוי עפשטיין מקראקא ז"ע הנקרא ר' ארון קראקאווער או דער הויכער ר' ארון, אחי הרה"ק ר' יוסף ברוך הלוי עפשטיין ז"ע הנקרא דער גוטער יוד פון ניישטאט, שניהם בני הרה"ק ר' קלונימוס קלמן עפשטיין ראשון למפיצי החסידות בקראקא-ווישטאט בעל מאור ושמש ז"ע בן הרה"ק ר' אהרן הלוי עפשטיין ז"ע ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה. אביהם ברכם כי בכל עת שימשמשו בכיסם ימצאו מעות, אבל הם לא רצו להשתמש בברכה זו, מלבד פעם אחת או שתיים השתמשו בזה לצורך הכרח גדול, רבינו נולד בשנת תקנ"ה בעיר קראקא

המאור ושמש ז"ע צירך את בניו רבינו ואחיו הרה"ק ר' יוסף ברוך הגוטער יוד מנישטאט ז"ע, שכלל פעם שיתכרו למעות, יכניסם ידם לכיסם וימלאו ק"ס מעות, אצל הם לא ראו להשתמש בזה אלא פעם או פעמיים לצורך הכרח גדול. (עבודת עבודה)

רבינו האריך ימים קרוב לבן תשעים שנה, ונסתלק לגנזי מרומים ביום ז' כסלו בשנת תרמ"ב ומנוחתו כבוד בבית העלמין הישן בקראקא סמוך ליונו הק' של אביו בעל מאור ושמש ז"ע,

ועל מצבתו חרות: פ"נ האי גברא רבא בוליאנא קדישא דחילא ופרישא, אור מופלא בענוה וביראה ובחסידות, הלדיק האמיתי קדוש יאמר לו בקש"ת וכו'.

רבינו לא נשאר אחריו זרע של קימא.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה איש אלקים קדוש וטהור, גדול צנגלה וצנסתר, נתגדל והתחנך על ידי אביו הק' ונהיג את עדתו בקראקא, היה כרוח מן הכבוד ולא נשא פנים ולא היה יוכל לסבול זיוף וסקר, אף שנה את הרבנות ולמרות זאת נהרו רבים אחריו, והוא השתדל לעורר יסועות לבית ישראל.

בשנת תקפ"ג ב' דראש חודש תמוז נסתלק אביו הק' וכפי המסורה השאיר אביו הק' אחריו כל הדברי תורה בכת"ק, ורבינו לקח אותם וקבץ כעמיר גורנה יחד, ומסרם אל הגה"ק ר' משה יעקב שארף בעל דרכי יוסף הנקרא ר' יעקב'לע אושפאניער ז"ע והוא הגיה אותם שיהא מוכן לדפוס,

ובשנת ת"ר הלך רבינו לקבל הסכמות מהגה"ק ר' אריה לייב אב"ד ווישניא בעל ארי' דבי עילאי ז"ע והוא בחר לו את השם "מאור ושמש" וטעמו בלדו כפי המבואר בתוך הסכמות המשכילים וזהו כזה הרקיע וכשמש וירח וכו', ובחודש טבת תר"ב ילא הספר בפעם הראשונה.

רבינו לא הגהיג כלל עדת חסידים ואמר הטעם כי הוא היה מתעסק בהדפסת את ספרו אביו הק' עבור כלל ישראל.

אצל הוא הקים את בית המדרש הראשון לחסידים צעיר קראקא לאחר שנים רבות שהדבר נמנע, בגלל התנגדות ראשי הקהלה ופרנסיה, לימים נתעלה רבינו להמנות בין ראשי העדה בקראקא,

והוא היה הראשון להחותמים על כתב הרבנות להגה"ק ר' שמעון סופר ז"ע בנו השני של הגה"ק ר' משה סופר אב"ד פרעשבורג בעל חתם סופר ז"ע לכהן כאב"ד בקהלת קראקא.

הרה"ק ר' שלמה שפירא ראש שושלת מונקאטש בעל שם שלמה ז"ע היה נזהר שלא לומר תורה רק אחר אכילת כל התבשילין, ואמר טעמו ונימוקו כי שמע פעם אחת מפי הרה"ק רבי אהרן מקראקא ז"ע שהגיד בשם אביו בעל מאור ושמש ז"ע שהיה דרכו בקודש לומר תורה לפני המסובין בשעת הסעודה בין מאכל למאכל והיה נמשך בדברי תורתו הרבה עד שנאטטנו המאכלים אשר לפנינו, וגילו לו אח"כ מן השמים שמקפידים עליו בזה יען שמניח להאטטן מאכלי שבת קודש.

פ"א שבת רבינו ז"ע בצל המגיד הרה"ק ר' אברהם מטריסק בעל מגן אברהם ז"ע,

כידוע המגיד נהג שבכל השבוע כמעט לא אכל מאומה ואפי' בש"ק אכל ממש מעט מזעיר, שאל אותו רבינו למה ממעט כ"כ באכילתו? השיב לו המגיד: שהוא אונס בדבר, כי אי אפשר לו ליקח מאכל לתוך פיו,

שאל רבינו למה? השיב מפני שאי אפשר לו ליתן לעפעמיו תנומה ולישון, לכך גם לאכול אינו יוכל.

שאלו רבינו שוב: ולמה אינו יכול לישון?

אמר לו המגיד: אספר גופא דעובדא היכי הוה: אבי הק' הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל ז"ע נסע תמיד מעיר לעיר, ובכל דרכיו עסק בתיקוני נשמות ובענינים נסתרים וגבוהים, ופירנס את הלו' צדיקים נסתרים שבדור, פעם בנסעו בדך, צירף את בניו עמו, ונסע אתנו מכפר לכפר עד שעמדנו ליד קרעטשמע אחת, נכנסו כולנו לפניו, והיה שם חדר גדול אשר שם מתאספים כל הבאים לשתות, ביקש אבינו הק' שיפרשו וילון בתוך החדר הגדול, להפסיק בינו לבין שאר הבאים, ולהעמיד שם כסא ושלחן שיוכל לעסוק בעבודתו

באין מפריע, וכן עשו, לא עבר זמן קצר, עמדה עגלה אחת ליד הקרעטשמע, בה ישב איש זקן וחולה מלא פצעים ומכאובים, ושאל אם המגיד מטשערנאביל נמצא כאן. אבינו הק' יצא לנגדו ושמן מאוד לקראתו, וישבו יחדיו לפניו מן הילול והשתעשעו זמן רב, כאשר הזקן עמד לצאת מאד, אנא תסייעו לו ללכת עד העגלה שלו, ותושיבהו על הגלה, כאשר התחלנו להוליכו, נפחד לבבינו מאוד מקול גניחותיו הנוראות אשר גנח מרוב יסוריו, ובדרכו החוצה התעלף כ"פ, ובכל נשימה ונשימה היה נראה כי עוד מעט תצא נשמתו ממנו, עד שברוב נסים עלתה בידיו להוליכו עד העגלה ולהושיבו עליה, חזרנו לפניו אל אבינו הק' ואמרנו לו כי פחד גדול נפל עלינו, בראותנו יסורים הנוראים של הזקן.

אמר לנו אבינו: הידעתם מי הוא הזקן הזה, זהו משיח צדקינו, אשר נאמר עליו (ישעי נ"ג ה') והוא מחולל מפשעינו, ועד שלא תגיע עת הגאולה, הוא סובל בכל רגע יסורים נוראים מפני עוונות בני ישראל ומפני צער השכינה הקדושה.

וסיים המגיד הק' מטריסק את דבריו אל רבינו ואמר: מני אותו יום שראתי צערו הנורא של משיח צדקינו, אי אפשר לי עוד לישון, ומתוך שאי אפשר לי לישון אין בכחי גם לאכול, ואין כוונתי לסגף עצמו ח"ו אלא שאני אונס בדבר.

רבינו הגה"ק רבי בנימין זאב וואלף בלומענפעלד ר"מ בלבוב בתוך העיר מ' שנה זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' דוד שמואל בלומענפעלד זי"ע נין ונכד לרבינו הגה"ק רבי יואל סירקש אב"ד קראקא בעל ה"ב"ח זי"ע ולרבינו הגה"ק רבי דוד ב"ר שמואל הלוי אב"ד לבוב בעל הטורי זהב זי"ע

קיימת אונתן, והשגב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה נחשב לו כאילו עשאה, והטעם, מדוע נחשב לנאנס, כאילו קיים המצוה בפועל, אף כי לדינא פסקינו, אונס רחמנא פטריה, ולא אמרינן דיהא נחשב לו כאילו עשה, יען באמת, אין אורכ להשי"ת במצות שלנו, והכלית כל המצות היא רק, לדעת את טוב לב האדם, לכן אין נפקא מיניה, אם עלה ביד האדם לקיים את המצוה או לא, ואף אם נאנס סוף סוף הראה רצונו הטוב, לקיים מצוה ד', ועמד בנסיון בו נסרה ה' אף אם לא קיים המצוה. (לקוטי בתר לקוטי)

את הפקדון אחד הפקדה בפקדון (פרשת פנחס כ"ח ד') נאמר אלל תמיד של שחר, של כל ימי השבוע, ובתמיד של שחר של שבת, לא כחייב בדוקר, אלא וזיוס השבת (כח"ט), מזה נתפשט מנהג העולם, אשר בשבת, ישנים יותר בשחרית, מכל שאר ימי השבוע, שמתעוררים בדוקר השכם, לבחי כנסיות, כי לשון ביום משמע איחור. (מדרכי פרק כל כתבי בשם ר' ד' האל גאון, מוצא דמ"א הלכות שבת, סי' רפ"א)

או יאמר אשר לכן לא נאמר, אלל שבת בדוקר, לפי שאז משמש מזל שבתאי, כפי שמוצא (מסכת שבת בפרק מי שהשיך), אשר סדרן של מזלות הוא ש"ס חנוכ"ל, ובתחלת הלילות של ימי השבוע, המה כנ"ש חל"ס, ובתחלת הימים, חל"ס כנ"ש, לכן נתפשט המנהג, לאחר בשבת, שעה אחת על היום, כדי לבוא למזל דק, אשר משמש בשעה שניה בשבת בדוקר, ומטעם זה אזה השי"ת לקבל שבת, בתוספת שעה קודם הלילה, יען לפי סימון הנזכר, משמש בערב שבת בתחלת הלילה מזל מאדים, לכן מקדימים, כדי לקבל השבת במזל "דק", אשר משמש בשעה, שקודם כניסת ליל שבת. (מהרש"א ח"א תענית ח')

והנה דברי מהרש"א אלו, המה גם כן יסוד, לדברי התקוני שבת, (מוצא במ"א, הלכות שבת רע"א ס"ק א') לקדש בע"ש קודם לילה, יען בתחלת ליל שבת, הוא מזל מאדים, ובסוף יום ו', הוא מזל דק, לכן יקדש בלדק. ובזה יש לפרש הפסוק, דק דק תרדוף, למען תחיה, וירשת את הארץ, (דברים ט"ז-כ'), לידוע, אשר מזל מאדים, גורם חרב והריגה, ירושתו של עשו, דכחו ממאדים, ושבתי, הוא גורם חורבן ושממה, ולכך כנגד שני המזלות אלו, שמשמשים בערב שבת בלילה, ובשבת בדוקר, אמר הכתוב, דק דק תרדוף, הן בערב שבת בלילה, והן בשבת בדוקר, תרדוף להשיג המזל דק, בערב שבת על ידי הקדמתה, שעה אחת, ובשבת על ידי איחור שלך, שעה אחת, והכתוב מפרש טעם, והוא: ממזל מאדים

תתרחק, "למען תחיה", כי הוא גורם חרב והריגה, וממזל שבתאי הרחק, כדי "וירשת את הארץ". כי הוא גורם, חורבן ושממת הארץ. (גליון מוצל מאש)

הבית החיים בעיר לבוב

רבינו היה גאון אדיר ומוזהב, בעל הוראה מפורסם בעל מחדש נפלא והגיה חיבורים גדולים שו"ת על הש"ס ועל התורה ודרוש, וכולם נשפרו חבל על לאבדן.

וכשהגיע לפרקו נשא בת הגה"ק ר' יוסף פינעלעם זי"ע נכד רבינו הגה"ק רבי נתן נטע ב"ר שלמה שפירא בעל מגלה עמוקות זי"ע,

נסתלק לגנזי מרומים ח' כסלו תקנ"ג בלבוב זי"ע.

נשאר אחריו בניו וחתניו גדולי תורה ואחד מחתניו היה הגה"ק ר' שמואל הכהן האלענדער מאזנז זכורו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בית הכנסת בעיר לבוב

מחברו של רבינו

ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. (פרשת ואתחנן ג' כ"ו) יש לומר כוונת אל תוסף דבר אלי, כי ידוע, אשר עיקר תשוקת משה ליכנס לארץ היה כדי לקיים מצות התלויות בארץ, וזה ואתחנן לאמר, השיבני דבר, ונאך להבין, לאיזה אורכ בקש תשובה, אבל כונתו היתה, לשמוע תשובתו יתברך, ובאם שיאמר לו, גזרה היא מלפני, יהיה הוא נחשב כאונס, ויקבל שכר המצות ממילא, כמאמרם חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, נחשב לו כאילו עשאה, השי"ת הבין מחשבתו הטובה, ובדק אמר לו, רב לך, כלומר הרבה תפלות התפללת, ובזה גלית גודל תשוקתך, לקיים מצות התלויות בארץ, מעתה אל תוסף דבר אלי, כי באמת תקבל שכר, על כל המצות, כאילו קיימת אונתן, כי רצונך הטוב ליכנס לארץ, נחשב לך כאילו נכנסת וקיימת אונתן כי באמת רק מחמת אונס שאינו תלוי בך לא

רבינו הגה"ק רבי אהרן טווערסקי מטשערנאביל זי"ע אחי הצדיקים הקדושים הרה"ק ר' משה מקורסטשוב זי"ע הרה"ק ר' יעקב ישראל ראש שושלת טשערקאס זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת ממקורב זי"ע הרה"ק ר' אברהם המגיד מטריסק זי"ע הרה"ק ר' דוד ראש שושלת טולנא זי"ע הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת סקוורא זי"ע והרה"ק ר' יוחנן ראש שושלת רחמיסטרבא זי"ע שמנה אחים הללו היו צדקי הדור מפורסמים בפרישותם וקדושתם כולם בני הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאביל בעל מאור עינים זי"ע, ומרגלא בפומיה דאבוהון למימר: כי שבעה מבניו המה נגד שבעה נרות המנורה, והגדול שבהם הוא בנו בכרו ר' אהרן שהוא עומד ומדליק את שבעת הנרות

רבינו היה איש אלקים בעל מקובל גדול ונורא בעל מופת מפורסם, זקן ויושב בישיבה. נסתלק לגנזי מרומים ח' כסלו בשנת תרל"ב ומונ"כ בטשערנאביל באהל מיוחד סמוך לאחד המיוחד שצדדיקי דורו, וקדושתו ה' עד להפליא.

נולד בשנת תקמ"ד בטשערנאביל ונקרא על שם זקנו אבי אמו הרה"ק ר' אהרן הגדול ראש שושלת קארלין-סטאלין זי"ע ונתגדל אצל זקנו הרה"ק בעל מאור עינים זי"ע וגם זכה שהניח לו תפילין כפעם הראשונה,

בהגיעו לפרקו נשא בת הרה"ק ר' גדליה מליניץ בעל תשואות חן זי"ע ובזיווג נשא בת בן דודו הרה"ק ר' אברהם מקארסטשוב זי"ע חתן הרה"ק המאור עינים זי"ע.

זהו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בהיותו עוד צעיר לימים התחיל רבינו להנהיג עדת יסורון על פי פקודות אביו הק' וגם קיבל אז סמיכה מהרה"ק ר' ברוך ממעוזב זי"ע, אביו הק' אמר קודם פטירתו לרבינו בזה הלשון: זו קענטש קבלה, זאלסטו זיין א רבי,

בכ' אייר תקל"ז נסתלק אביו הק' ורבינו מילא את מקומו בהנהגת עדתו ה' ובמניית דק"ק טשערנאביל ושארי ק"ק.

בשנת תרכ"ח סדרה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ושלח מיוחד בא מעיר קרמנאוו אל רבינו על שבת קודש פרשת ראה, עם פדיון בשם בני העיר לבקש רחמים שהמחלה תסור, בליל שבת בשעת הסעודה, פתח רבינו ואמר: האור החיים אומר: כי משה רבינו אמר לבני ישראל ראה אנכי נדברתי יא כ'ו' ונתתם עלי ונתתם עלי כסם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר: והקלה אס לא, כשאתה רב"ע, לא תהן להם קללה, אני ערב לך שימנעו אל מות ה'. והוסיף לומר: הנה כבר נתת חלילה קללה, ומה ילא מזה? בתשעה הימים, כתבתי בעלמי שיאכלו בשר, ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יאמרו. ובכן הרי טוב יותר רב"ע, והקלה אס לא, ותראה ותיווכח כי ישמעו אל מות ה'. השי"ת ישמור לכל ישראל, ובפרט לעיר קרמנאוו ממחלה ומכל פגע רע, ונזכה לגאולה שלמה.

מתורתו של רבינו זי"ע
עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט ק"ו) עיקר החיים לעסוק בתורה ובמע"ט בזמנים שרוב העולם פנוים מעסק התורה, היינו בעש"ק ובערב יו"ט ובחז"מ, וזה שכתוב עת לעשות לה' הפרו תורתך, אימתי שעת הכושר לעשות לה' ונחת רוח להשי"ת בהתורה ובמע"ט שלך, בעת שאתה רואה הפרו תורתך, שרוב העולם בטלים מתורה, אזי אתה חזק ואמץ לעבוד לה' בכל כחך, ושכר עצום מאד.
מתורתו של רבינו זי"ע:

איתה במדרש בשעה שאמר הקב"ה למשה לעשות המשכן נתקשה למשה ואמר רבש"ע יכולין ישראל לעשותה, א"ל הקב"ה כא"א מישראל יכולין לעשותה שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו ע"כ, ור"ל משה נתקשה האין במשכון גשמי ישכון כבודו ית"ש, וא"ל הקב"ה בזה ש"א יהי לו אהבת ה', שירצה שהקב"ה ישכון בתוכם, ויגדב בלב שלם, יתהפך הגשמי לרוחני, ויהי שם השראת השכינה.

אמר פעם בשולחנו הטוהר בפרשת קדושים לפני המון החסידים בלשון קדשו: קדושים תהיו, כי קדוש אני: איר זענט הייליג ווייל איך בין הייליג, כי קדוש אני ה' אלקיכם: איך בין הייליג ווייל קודשא בריך הוא איז הייליג. ועמד ממקומו ואמר: אידן איר זאלט וויסן אז איר האט זוכה בדין געווען[היינו שכן נפסק בדין בשמים]. (ילקוט מאורי אור)

היו עובדא בהיכלו של רבינו זי"ע כשאחד מהוכחים הרים את נכדו הקט הרה"ק ר' ישראל מטשורסקוב זי"ע [אמו הרבנית הצדקות מרת פייגא ע"ה היתה בתו של רבינו זי"ע] מעלה עד שראשו נתקע בתקרה וקיבל מכה, הרים רבינו את עיניו הק' ואמר לו: רואה אתה נכדי יקירי שכל מי שמגביה עצמו יותר מדי הרי הוא נחבט. (הגה"צ ר"א בידרמאן שליט"א)

רבינו הרה"ק רבי דוב בער שניאורסאהן מליובאוויטש זי"ע האדמו"ר השני לבית חב"ד הנקרא דער מיטעלער רבי, נולד ט' כסלו בשנת תקל"ד לאביו הרה"ק ר' שניאור זלמן מלאדי ראש שושלת חב"ד וליובאוויטש הבעל התניא זי"ע. ונקרא דובער על שם המגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע שנסתלק בי"ט כסלו תקל"ג

בחסידות על הפסוק אחרי ה' תלכו, ולפני עלות השחר סיים את המאמר במילים כי עמך מקור חיים מחיי החיים, ונסתלק לגניז מרומים בהיותו בן נ"ד שנה בשנת תקפ"ח ומונ"כ בעיר ניעזין, ונתקיים בו את מספר ימיו אלמלא כי בו דיוס נולד בו בשנת תקל"ד זי"ע, חתנו הרה"ק ר' מנחם מענדל האמח דרך מליובאוויטש זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע חתן הבעל התניא זי"ע מילא מקומו, ואמר הסתלקות כזו לא מאינו מיום פטירת התנא האלקי ר' שמעון בן יוחאי ע"ה, שאמרו ב'אידרא: כי כשאמר רשב"י: כי שם ליוה ה' את הברכה חיים, לא סיים לומר "חיים" עד שנסתלק. רבינו זכה שכל בניו ונכדיו היו אדמונים מפורסמים ושלשת היוחסין לשם ולתפארת כל ישראל. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ביום היה אלם הגדול צענקים צעל מוח אדיר ובעל שכל חד וחריף, המפורסם בקדושתו וחסידיהו, בחכמתו ובדרכותיו מקצה הארץ עד קצה, איש חלקים בוצ"ק וח"פ מנוחה הטורה, גדול בנגלה ובנסתר, ה' ראש ומנהיג לחסידי חב"ד ואלפי ישראל הלכו לאורו, דברי תורתו נאמרו בלפט אש והכניסו יראת שמים בלב שומעיהם, וחיבר ספרים הרבה במקצוע החסידות, ספר אמרי בינה בקבלה. (אגב: על ספרו אמרי בינה

אמר הרה"ק ר' חיים אברהם דובער לעוון הנקרא המלאך זי"ע בזלש"ק: ביי וווי ספרים איז מיר ארויסגעפאלן די האר פון קאפ, ספר המורה וספר אמרי בינה) וספר עטרת ראש דרשות בקבלה, באורי זוהר, קונטרס ההתפעלות, קונטרס ההתבוננות, עטרת ראש דרשות על מועדי השנה ג"כ ע"ד קבלה, שערי אורה בינה תשובה. בגיל חמש עשרה נתמנה ע"י אביו הק' למדריך אברכים באי ביתו של צעל התניא זי"ע. רבינו היה כמו אביו הבעל התניא, ה' נרדף ומתנגדיו העלילו עליו, ונתפס הוא וחברו הרה"ק ר' אהרן הלוי משטראשעלע זי"ע וביום השבת קודש בשנת תקפ"ז הובילו והשיבו במאסר בעיר וויטעפסק,

וביום י"ח כסלו יא לא זכאי בדינו, ונסע משם לעיר קארלסבאד לרפואה, דרך נסיעתו ביקר אלל הגה"ק ר' עקיבא איגר זי"ע שחילק לו כבוד רב, אך מלך בריאותו הלך ורע, ואחר כך הלך לעיר האדיץ על ימים נוראים והיה כמה פעמים להשתטח על קבר אביו הק' ודרש הרבה חסידות בבית המדרש שלפני הקבר, פעם אחת הלך להשתטח ושהה זמן רב, ואחר כך יא משם בשמחה רבה ובנים שוחקות ואמר: פעלתי מאדוני אבי שיפטרוני מהרבנות. חשבו החסידים שכונתו שיסע לארץ ישראל שהשתוקק לזה תמיד, ואמרו לו: למה רבינו לדבר כדברים האלה? איך יעזוב אותנו כלאל בלי רועה? והשיב להם: הלא עמכם חתני הרה"ק ר' מנחם מענדל האמח דרך מליובאוויטש זי"ע הוא יהיה לכם לרועה נאמן. אחר כך נסע משם לקוב לביתו דרך עיר ניעזין ושם נחלה מאוד וגברה עליו מחלתו, והוכרח להתעכב שם, השיגו רופאים גדולים, וכולם אמרו שאינם יודעים תרופה למחלתו, והזהירו אותו שלא ידרוש חסידות כלל, וזה היה לו למורת רוח ואמר: קאתי בחיי. ומחלתו גברה עליו ביותר. עד שלא היו יכולים לנגוע בו, כי חיכה היה מתעלף, וביום ט' כסלו יוס' ד' התחיל לומר בהתלהבות גדולה מאמר

כתב בסדה"ר החדש: שפ"א אמר הרה"ק רד"ב מליובאוויטש ז"ל: מה בין החסידים וכת המתנגדים, ששניהם כוונתם לש"ש, המתנגד לומד תורה לשמה ועושה מצות ומעש"ט בדחילו ורחימו, ואם עושה עבירה ח"ו, לא אז משם עד כי ישוב בתשובה שלימה בבכי וצעקה בתענית וסיגופים, ונפשו מרה עליו מאד עד שלא יכול לפתח פיו בשמחה. אבל החסיד, לומד תורה לשמה עושה מצות ומעש"ט בדחילו ורחימו, ואם עשה עבירה ח"ו לא אז משם עד כי ישוב בחרטת גמורה במירות וכאב לב, אבל בכל זה, באותו רגע שבא מצוה לידו עושה בשמחה רבה, ושכח שעשה עבירה כי כל דרכו עבודתו לעשות רצון בורא ית"ש, ולעשות נחת רוח לפניו באהבה, לא מיראת עונש, ולא בעבור שכר עוה"ז ועוה"ב, לכן אפי' בשעה שנכשל בעבירה, יתחרט מעומקא דלבא, אבל אין העבירה מכבה לו המצות ומעש"ט שלא יעשה אותם בשמחה וטוב לבב, כי יאמר בלבו: אין אני חושש לעצמי מה שאהי' בגיהנום, כיון שעתה עומד לנגדי דבר שאוכל לעשות בו רצון בוראי אעשנה בשמחה, ואעשה נחת רוח לפניו ית"ש.

ונלע"נ בס"ד עפ"י בכוונת דהע"ה (תהלים קכז) שוא לכם משכמי קום: פ' לא טוב וענין שוא הוא, לאחר ולא להיות משכ' בזריזות ובשמחה לקום ועשה מצות. מאחרי שבת, ולהיות מהמאחרים ולישב בעצבות בשביל העבירה שנשכח בה, כי המה אכלי לחם העצבים בעצבותם יושבים בתענית וסיגופים, עד שאין שמחה בלבם לפתח במצות בשמחה בזריזות וטוב לבב, אלא כן יתן לידיו שנא, ידידי ה' צריכין להסיח דעתם מעצבות כמו אדם שהוא יטן, והסיח דעתו מכל מה שנעשה, כן המתחסד עם קונו צריך לשכח העבירה שעשה, בשעה שעושה נחת רוח במצוה לפניו ית"ש, זהו חילוק ראשון שבין חסיד למתנגד, והחילוק השני: הנה נחלת ה' בנים, בנים של התנגדים לא יהי' כאבותם, כי הם ראו רק המתנגדות, ולא יראת חטא שבלב אביהם, אבל בנים של החסידים האמתיים גם בניהם יהי' זרע ברוכי ה' (מליצי אש)

י כסלו תרמ"א [א]

רבי נתן בנימין ב"ר אברהם שמואל זנוויל הלוי זי"ע ראב"ד בפרעשבורג

רבינו הגה"ק רבי נתן בנימין הלוי ליעבער ראב"ד בפרעשבורג בעל שארית נתן בנימין זי"ע הנודע בשם ר' נטע וואלף נולד בעיר פיורדא במדינת אשכנז בשנת תקס"ה לאביו הפרנס ומנהיג הקצין רבי אברהם שמואל זנוויל ז"ל הנקרא ר' שמואל מעיר וויזענדארף, ולאמו מרת שרה ע"ה

רבינו משהר ילדותו ניגננו בו ניגני גדלות. היה גאון עמוס ומוזקה, חסיד ועניו לדיק יסוד עולם, היה מלא כריסו ב"ס ופוסקים, וחכמי דורו הכירו אליו שאלותיהם. בין גדולי הרבנים היה הגה"ק ר' יהודה אסאד בעל יהודה יעלה ודברי מהרי"א אב"ד רעטע סעמניץ וסערדאהעלי זי"ע

בטרם חלפו חמשה שנים מאז הגיעו לחסות כלל רבו, ביום מ"ח לעומר שנת תקפ"ט עיטרוהו רבו בחור " מורינו הרב רבי" וכלקונו של רבו: וזמה יודע איפה כי מלא כדי מדתו, אם לא ילכז מדו וחלווה של תלמידי חכמים, לעת מאזל ביומא דקא גרם יום מתן תורתנו להיות מוכשר לקבל טהרה... תלמידי וחזידי בן ימינו וכו' בהעידו עליו שלא פסק פומיה מגירסא! כלל התקופה שיכז במחילתו, ומן אז והלאה, יש פה ביני עמודי דגריסא, לא פסק פומיה מגירסא, שם לילות כימים עלה גבהי מרומים, חכם מחוכמים, ותוספת מרובה על עיקר מילא כריסו ב"ס ופוסקים.

לפי המסופר מפיו תלמודו בעל באר שמואל זי"ע שבעת אשר בא חותנו של רבינו לישיבת פרעשבורג להגה"ק החתם סופר זי"ע לבחור בחור מופלג לבחור, הכיע לו החתם סופר את רבינו, באמרו: בחור הלז אין לריך לקנות עבורו ספרי היד החזקה... חרותים הם על לוח לבו.

בשנת תקפ"ט נכנס רבינו לבית הנישואין עם זוגותו הרבנית האדוקת מרת מילכל בילה ע"ה למשפחת אופנהיים המפורסמת מפרעשבורג.

אף לאחר נשואיו המשיך רבינו לחסות כלל רבו החתם סופר, עד יום כ"ה תשרי בשנת ת"ר שיאחא נשמתו באחד לגנוי מרומים, והמשיך להשתתף בשיעורי בנו הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין בעל כתב סופר זי"ע

כל מגמת חפלו מעורו היה ללמוד עם אחרים וזכה להרביץ תורה לתלמידים מקשיבים, ולהעמיד מותכס גדולי הדור, אחד מתלמידיו הגדולים היה הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל זי"ע שכל ימי חייו הרביץ תורה גם הוא לאלפי תלמידים, ואמר הוא שהדרך לימודו קיבל מרבינו, כמו שמואל בהקדמתו לספרו: מרבו זה למד את דרכי לימוד הישר אשר בו הראה את כוחו ועוצם ידו, לללל במעמקי ים התלמוד ולהעלות פנינים יקרים מדברי רבותיו הראשונים נ"ע וביחוד בדברי אדונינו רש"י ראש המפרשים, הראה לדעת כי כל דבריו נשקלים בפלס מאזני השכל הישר, וכל מילה אשר נראית לפוס רהיטא כמזירתת יש בה אורכ גדול לליטוש הפירוש האמיתי לפי שיטתו, וזכה בנה דייק להשמר מקושית התוספות או משאר סתירות וקושיות אשר יוכלו ללמוד וגם בדברי בעל המאור... הראה לתלמידיו כזה כביר וביד חזקה. (באר שמואל)

וספר תלמיד רבינו הגה"ק ר' אברהם פראגער ראב"ד טאפלאתשאן זי"ע שפעם אחת בא הגה"ק בעל דברי מהרי"א לפרעשבורג, וביקר רבינו, והציג לפניו שאלה שבה לפניו בימים אלו, רבינו עיין מעט והשיב למהרי"א מיד תשובה גדולה בחריפות ובקיאיות נפלאה, כשהלך משם המהרי"א אמר לר' אברהם: שהוא גדול כל כך לא ידעתי, אני הורכתי איזה ימים לטרוח עד סדרתי תשובה על שאלה זו ורבי נטע וואלף השיב מיד תשובה נפלאה.

והגה"ק ר' יצחק ווייס ראב"ד ווערבו זי"ע סיפר מהגה"ק ר' אברהם פראגער ראב"ד טאפלאתשאן זי"ע תמיד רבינו. שרבינו נהג בכל ליל שבת קודש לחזור הרבינו בחיי על הסדרה בעל פה. (אלף כתב)

בימי נעוריו למד בישיבת הגה"ק ר' אברהם בנימין וואלף מפירדא בעל ש מ ל ת בנימין ב"ר אליעזר אהרן ליפמאן האמבורג זי"ע, ואז התגלו הכשרונות האדירים שהיו טמונים בעלם האעיר, ועל אף גילו הרך נהג כבן עליה ממך, התמדתו ויגיעתו לא ידעו גבולות, וכרגע קט לא הוגיה מלהעפיל אל על. ותקופת מה למד כנראה אכל הגה"ק ר' אברהם הלוי בינגא אב"ד ווירצבורג בעל זכרון אברהם ב"ר אנוס זי"ע

בשנת תקפ"ד עזב עיר מולדתו אשכנז, וגלה למקום תורה לישיבת רבינו הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע, ומאז נקשר שמו בשמו הגדול של רבו לנלח. חיש מהר תפס מקום בין מאוייני התלמידים, בשיעורי רבו שהתקיימו מדי יום ביומו היו המופלגים שבתלמידיו מתפללים בדבריו מי בקושיה ומי בראיה, וגם רבינו נטל חלק בראש בהתפללו עם רבו, ורבו מציאו כמה פעמים בחיבורו המופלג הר"ר נטע וואלף אמר... (חת"ס עה"ת שמות) פעם התבטא עליו וקרא: מיין יונגער פלתי [הפלתי האעיר שלי]

טללי אהבה הרעיק רבו על תלמידו הגדול רבינו, ורבינו החזיר לה במלוא חפניים, כל עוד יכול היה, לא מש מאוהל רבו, ודבק בו בכל נימי נפשו. תלמידו של רבינו הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל זי"ע היה רגיל לספר, כי על אף

בשנת תקפ"ד עזב עיר מולדתו אשכנז, וגלה למקום תורה לישיבת רבינו הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע, ומאז נקשר שמו בשמו הגדול של רבו לנלח. חיש מהר תפס מקום בין מאוייני התלמידים, בשיעורי רבו שהתקיימו מדי יום ביומו היו המופלגים שבתלמידיו מתפללים בדבריו מי בקושיה ומי בראיה, וגם רבינו נטל חלק בראש בהתפללו עם רבו, ורבו מציאו כמה פעמים בחיבורו המופלג הר"ר נטע וואלף אמר... (חת"ס עה"ת שמות) פעם התבטא עליו וקרא: מיין יונגער פלתי [הפלתי האעיר שלי]

טללי אהבה הרעיק רבו על תלמידו הגדול רבינו, ורבינו החזיר לה במלוא חפניים, כל עוד יכול היה, לא מש מאוהל רבו, ודבק בו בכל נימי נפשו. תלמידו של רבינו הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל זי"ע היה רגיל לספר, כי על אף

והגה"ק ר' יצחק ווייס ראב"ד ווערבו זי"ע סיפר מהגה"ק ר' אברהם פראגער ראב"ד טאפלאתשאן זי"ע תמיד רבינו. שרבינו נהג בכל ליל שבת קודש לחזור הרבינו בחיי על הסדרה בעל פה. (אלף כתב)

בימי נעוריו למד בישיבת הגה"ק ר' אברהם בנימין וואלף מפירדא בעל ש מ ל ת בנימין ב"ר אליעזר אהרן ליפמאן האמבורג זי"ע, ואז התגלו הכשרונות האדירים שהיו טמונים בעלם האעיר, ועל אף גילו הרך נהג כבן עליה ממך, התמדתו ויגיעתו לא ידעו גבולות, וכרגע קט לא הוגיה מלהעפיל אל על. ותקופת מה למד כנראה אכל הגה"ק ר' אברהם הלוי בינגא אב"ד ווירצבורג בעל זכרון אברהם ב"ר אנוס זי"ע

מתורתו של רבינו

יִשְׂרָאֵל אָהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זָקִינִים הוּא לֹא יִשְׁעָה לֹא כְתָנָת פְּסִים. (פרשת וישב ל"ג) ביאור רבינו על תרגום: וישראל אהב את יוסף מכל בנותיו ארי בר חכים הוא ליה (תרגום אונקלוס) אין הכוונה על יעקב, כי הבנים הנולדים לעת זקנות מובחרים הם בדת ובחכמה, ומוכנים יותר לקדושה מהבנים שנולדו בנעורו, כי בזקנות מחשבות האבות קדושות ונקיות בלי תערובות סיג הנאות ומוריות, וזה שאמר: וישראל אהב את יוסף, יען כי בן זקונים הוא לו, שנולד כאשר היה יעקב זקן שקנה חכמה. (ילקוט המליצות)

י כסלו תרמ"א [ב]

רבי נתן בנימין ב"ר אברהם שמואל זנוויל הלוי זי"ע ראב"ד בפרעשבורג

רבינו הגה"ק רבי נתן בנימין הלוי ליעבער ראב"ד בפרעשבורג בעל שארית נתן בנימין זי"ע הנודע בשם ר' נטע וואלף נולד בעיר פיורדא במדינת אשכנז בשנת תקס"ה לאביו הפרנס ומנהיג הקצין רבי אברהם שמואל זנוויל ז"ל הנקרא ר' שמואל מעיר ווייזענדארף, ולאמו מרת שרה ע"ה

לאו שנית א"ל לאו אס כן צמה אפרנסך אמר לופרנסני ככלב וכעורב פרנסיה צתר דנפק יתיב רבי וקא מאטער ואמר אוי לי שנתתי פתי לעס הארץ אמר לפניו ר' שמעון בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רואה ליהנות מכבוד תורה מימיו דקו ואשכח (מסכת בבא בתרא ח' א') וקשה הלא מאחר שהשיב שלא קרא היינו מקרא, מהו השאלה האם שנה משנה, הלא קל וחומר הוא דלא? אלא ידוע שהגה"ק רבי אליהו הנקרא הגר"א מוויילנא זי"ע היה לומד מתוך ספר תורה, ומשם סידר כל שיטות הש"ס ודרשות חז"ל, ורבינו על כל פנים בלימוד המשנה סידר את כל ההלכות, וזהו ששאלו קרית כמו הגה"ק בעל הגר"א מוויילנא? ושוב שאלוהו, שנית כמו הגה"ק רבי נטע וואלף, שכלימוד משנה סידר הכל.

לאחר פטירת הגה"ק ר' דניאל פרוסטיץ ראב"ד פרעשבורג בעל מחנה דן זי"ע בו' אדר ב' שנת תר"ו נתמנה על מקומו הגה"ק ר' שלמה זלמן באניאדל בעל מנחת טהורה זי"ע ורבינו נתמנה לדיין ומורה דקד בבית דינה רבה בפרעשבורג, בשנת תרי"ח אחר

והגה"ק ר' ישראל טויסיג האדמו"ר ממטרסדארף י"ס בעל בית ישראל צ"ר דוד ישכר זי"ע, הנקרא הבית ישראל ממטרסדארף, שכהן כרבה של צחי אונגרין וכמו"ץ של העדה החרדית. שהיה מתלמידי בעל צאר שמואל העיד שמע מרבו, שמה שהלחית בלימוד התלמידים היה ממה שלמד אלל רבו בעל שארית נתן בנימין.

גם לפני בני הקהילה פרעשבורג אמר שיעור מידי יום ביומו בסדר ב"ש"ס, במסגרת חזרת ש"ס של הקהילה, וכעדותו של הגה"ק ר' עקיבא סופר בעל דעת סופר זי"ע שרבינו הרב"ץ תורה שנים הרבה בחברה ש"ס מידי יום ביומו לתלמידי חכמים נטורי קרתא, והיה דולה ומשקה מתורות רבו בעל החתם סופר זי"ע לאחרים, תורות אמת היתה צפיהו לאמיתו של תורה, והיה משדד עמקים, ולמד בעמקות גדול כנודע לתלמידיו.

שיעור זה היה מפורסם מאוד ורבינו למד גם מסכתות הקשות הש"ס, בשעיוור השתתפו מסלחה ומשמנה של בני הקהילה, וגם תלמידים חכמים גדולים בעלי תריסין השתתפו בשיעוריו, גם הראה את כוחו וחילו הגדול, ומשיעור זה למדו תלמידיו דרכו הישרה בהבנת הסוגיא, וכמו שכתב תלמידו בעל צאר שמואל: שהשתתף בשיעוריו במשך שלשה שנים. תיאור מענין מהשיעור נשמר לנו מאחד המיוחד מתלמידיו הגה"ק ר' דוד כצי קצבורג מוויילנא בעל תלפיות צ"ר זלמן כ"ץ זי"ע גם אני הייתי בין המלוים אותו לאחר הלימוד מבית מדרשו לביתו דירתו, וכל צחור או תלמיד חכם אשר השיג על מה שהביע וחידוש, קיבלו בספר פנים יפות להבינו על דרך הישר ואמת. כמו כן העמיד אלפי תלמידים במשך יובל שנים בערך, וכמו שהעיד הגה"ק ר' ישעיהו זלברשטיין ראב"ד ווייטנא בעל מעשי למלך זי"ע בהסכתו: וכוחו וגבורתו ולדקתו בכל של בעל שארית נתן בנימין מלא עולם, ובפרט תלמידיו שומעי שיעוריו אשר רבים הם בלי עין הרע, בין תלמידיו היודיעם לנו נמנו: בן משק ביתו, הגה"ק ר' משה יוסף האפמאן ראב"ד פאפא בעל מי צאר מים חיים זי"ע הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל צאר שמואל זי"ע, הגה"ק ר' אברהם פראגער ראב"ד טאפלשטאן זי"ע הגה"ק ר' דוד כהי קהורג בעל תלפיות זי"ע, הגה"ק ר' גבריאל קאסטעליטץ מסאמאטהעלי בעל מים מגבא זי"ע, ועוד.

הסתלקות הג"ר זלמן, מילא רבינו את מקומו ונתמנה לראב"ד למשך כ"ג שנים, חברי בית דינו היה הגה"ק ר' משה לייב ליטש הלוי רוזענבוים בעל מתא דירושלים זי"ע, והגה"ק ר' משה קאטנדארף בערגער זי"ע חתן הגה"ק ר' דניאל פרוסטיץ זי"ע.

את נשיאותו נהג ברמה והיה בבחינת שמאל דוחה וימין מקרבת, הגה"ק ר' שמואל עהרענפעלד ראב"ד מאטערסדארף בעל חתן סופר זי"ע סיפר שפעם אחת בעת שהלך רבינו מבית מדרשו לביתו, פגע בו אחד מבני הקהילה עם שאלה, וביקש ממנו תשובה לאלתר באמצע הרחוב, ענהו רבינו: איך בין ניכט קיין שטראסע רבינער (איני רב הרחוב) אנה, בוא לביתי בכבוד ודרךך ארץ ובנימוס ואענך בספר פנים יפות.

כאומר דרך לימודו היתה מיוחדת במינה, וכבר בלימוד המשנה סידר כבר את כל השיטות ודרשות חז"ל עד להלכה הפסוקה. גם רש"י לימד באופן שכבר היה מתורגמים בו כל קושיות התוספות. תלמידו בעל צאר שמואל סיפר: שכאשר למד לפניו משנה בצבורות, סידר כל השיטות הראשונים והאחרונים השייכים על זה, ועל דרך מליצה פירוש הבעל צאר שמואל לפי זה מאמר חז"ל: רבי פתח אולרות בשני צורות אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא בעלי הלכה בעלי הגדה אבל עמי הארץ אל יכנסו דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס אמר לו רבי פרנסני אמר לו בני קרית אמר לו

י כסלו תרמ"א [ג]

רבי נתן בנימין ב"ר אברהם שמואל זנוויל הלוי זי"ע ראב"ד בפרעשבורג

רבינו הגה"ק רבי נתן בנימין הלוי ליעבער ראב"ד בפרעשבורג בעל שארית נתן בנימין זי"ע הנודע בשם ר' נטע וואלף נולד בעיר פיורדא במדינת אשכנז בשנת תקס"ה לאביו הפרנס ומנהיג הקצין רבי אברהם שמואל זנוויל ז"ל הנקרא ר' שמואל מעיר ווייזענדארף, ולאמו מרת שרה ע"ה

רבינו ניהל את נשיאותו בדרכי נועם אך מאידך גיסא ויגבה לבו בדרכי ה' עמוד בפרץ וגדור גדר בחומות הדת. וסיפר פעם נזדמן לפניו בחור אחד שעמד ללמוד גרמנית, והלך להתייעץ עם רבינו, בחשבו שהלא רבינו הוא מילדי אשכנז, ואכלו תהיה העבירה של לימוד שפות יותר קטנה, ענהו רבינו: שמי שלומד גרמנית יהיה גוי! שאלהו הבחור: הרי הרב מאייזנשטאט (הגה"ק ר' עזריאל הילדסהיימר אב"ד ברלין ואייזנשטאט ב"ר יהודה לייב זי"ע) הוא גם רב חשוב ומכובד? השיב לו רבינו: את הרב מאייזנשטאט שכתב היור הרע.

מקובל במשפחת וועקסלער נכדי רבינו שפעם אחת תקפה מחלה אנושא לנכדתו תנוקת בת י"ב שנה, בתו של חתנו הר"ר פנחס פאפנהיים ונתיאשו הרופאים ואמרו עליה שכבר יאלה נשמתה, אז נכנס אליה רבינו לחדרה והדלת סגר אחריו ושהה אצל מיטתה כל הלילה, ובבוקר אך יורא יאלה רבינו והנה נכדתו קמה ממיטתה כריא אולם כאחד האדם והיה לפלא.

ועוד ספרה נכדת רבינו: שפעם אירע לרבינו שרדף אחריו כלב שוטף מרוצת בהלה ובכר היה ממש בסכנת מות, פנה רבינו אליו, ואמר מילה והכלב נפל מת.

בשלהי שנת תר"ם נחלשו כוחותיו הגופניים של רבינו, כוחותיו הלכו ואזלו, והיה רחוק למיטתו זמן רב, בימים אלו שכב צעניים עצומות, אך שפתותיו נעו בחזרו על כל לימודו, ובשנת תרמ"א נחלש רבינו מאוד והיה מונח במיטתו צעניים סגורות וספתי קדשו היו מרחשין תמיד, וקול דממה דקה נשמע, כי חזר על לימודיו בש"ס ופוסקים, וביום שבת קודש פרשת ויאלה ב' שעות קדוש היום יו"ד לחודש כסלו, כשהתאספו שמה רובו ככולו של הקהלה הקדושה, יאלה נשמתו לגנזי מרומים וידום השמש בנשיקה.

בהלווייתו הספידו אותו גדולי ומאורי הדור, וביניהם הגה"ק ר' שמחה בונם סופר בעל שבט סופר זי"ע, הגה"ק ר' שרגא פייש פישמאן מגיד משרים פרעשבורג בעל אור שרגא ב"ר יחזקאל משה ליפשיץ אב"ד מייסקאלץ זי"ע, הגה"ק ר' שמואל דאגאטה אב"ד ומגיד פרעשבורג בעל חידושי שמואל הרמשי"י ב"ר מנחם זי"ע ועוד גדולי הדור שבאו לכבודו, והטמינוהו בכבוד גדול בבית החיים החדש של קהלת פרעשבורג.

נשאר אחריו ששה בנים ושלשה בנות בנו הגה"ק ר' יהודה הנקרא ר' לייב זי"ע, הגה"ק ר' עקיבא זי"ע, הגה"ק ר' נפתלי חיים זי"ע, הגה"ק ר' משה זי"ע, הגה"ק ר' פנחס זי"ע, הגה"ק ר' צדוק דומ"ץ דק"ק פישטיאן זי"ע, חותנו הגה"ק ר' פנחס פאפנהיים בעל פי שנים זי"ע, וחתנו הגה"ק ר' קלונימוס קלמן ווייס אב"ד בקהילות מילדוי, טשאבא, קארלסבורג ואוהעל זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו הרה"ק רבי פנחס מנחם מענדל אלעזר יוסטמאן ראש שושלת פילץ בעל שפתי צדיק זי"ע הנקרא ר' פינטש מפילץ נולד בוורשא בשנת תר"ט לאביו הרה"ק ר' בנימין אליעזר יוסטמאן זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקות צינה ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק מאיר אלתר ראש שושלת גור בעל חידושי הרי"ם זי"ע. ולמעלה בקודש עד רבינו רש"י הקדוש זי"ע

צערנו על המצב שאליו נקלע, פרץ בכיו, לפעם הבחין בדמותו הנהירה של רבינו, ששלח את משמחו לשאול על בכיו, בשמוע רבינו את סיפורו העניק לו את דמי הנסיעה, וזכרו מעומק לבו הטורח: מכיון שציוס חופתך בכית על חסרון כסף שוב לא תדע מחסור כל ימי חיידך! ואכן כרבות הימים הי' רי"מ לנגיד ידוע, ומעולם לא סבל ממחסור.

נסתלק לגנזי מרומים ביום השבת קודש פרשת ויאל בשעת סעודת שלישית י' כסלו והלווייתו נערכה ביום שני ביום י"ב כסלו בגלל מחלוקת ודין תורה בין קהילת פילץ וקהילת טשענסטחוב על מקום קבורתו, ולכסוף נקבע שיקבר בעיר טשענסטחוב (וע"פ המסורת כי מי שפסק שעליו להיקבר טשענסטחוב הסתלק מהעולם בתוך זמן קצר, שכן כלואתו כתב שישתדלו מאוד שיקברוהו בפילץ) הרה"ק ר' אברהם מרדכי מגור בעל אמרי אמת זי"ע אמר על רבינו בין השאר בעת הלווייתו: זיינע תפלות זענען אלע מאל גענפערט געווארען.

רבינו נשאר אחריו ספר לוואה אשר כתב בכת"ק איזה שנים לפני פטירתו והביע חפזו לשלוח הלוואה לכל העיירות, ומתוך לוואתו כתב שם שבעיר ווארשאה היה אחד שקראו לו ראובן השחור דער שווארצער ראובן, וראיתי שהיה לזקני מורו ורבי בעל חידושי הרי"ם זי"ע לער גדול: איך הורגלו לכנות בכינוי גנאי, שעל ידי זה מאבד חלק בעולם הבא, ראו כמה אדם כריך שמירה, כשאיני שואל למה תקראו אותו יוסף העיוור בלינדער יוסף? משיבים לי: הכל קוראים לו כך, וכי זה תירוץ? הגיהנם גדול.

נשאר אחריו בנו ממלא מקומו הרה"ק ר' חנוך גד יוסטמאן מפילץ זי"ע והרה"ק ר' יצחק מאיר זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה איש קדוש מתמיד גדול ולמד בשקידה מרובה ביותר ומחדש נפלא, את דברי תורתו שחידש כל שבת, היה מעלה על הכתב ומהם נדפס הספר שפתי צדיק שבתוך דבריו מובאים גם מאות אמרות מזקינו וגיסו הגדולים לבית גור, כשהספר התקבל בהתלהבות בין רבבות אלפי ישראל שנהנו מדבריו המאירים. וסיפר שפ"א שאל רבינו את גיסו הרה"ק בעל שפת אמת זי"ע: הנה איתא במדרש (בראשית רבא ס' ז') על אליעזר עבד אברהם, על ידי ששירת אותו לדיק באמונה יאל מכלל ארור לכלל ברור, וכיואל בו מנינו גבי יוסף הדיק (שיר השירים א' א') רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא: כל שהוא משמש את רבו כראוי ואלא לחירות, מיוסף על ידי ששימש את רבו באמונה יאל לחירות, בשלמא, גבי אליעזר, יש חשיבות במה ששירת נאמנה את אדונו אברהם אבינו, אבל מה שבה הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטפרי? אמר לו השפת אמת: אי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו הערל והטמא והיה באמונה שלימה בה, היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו, בחיר בניו של יעקב אבינו, לעבד ולקשר טמה זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, ובזכות האמונה בבוראו, יאל מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

וכשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדקות מרת הענדל לאה ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם מרדכי מגור זי"ע, והיות שחתנו נסתלק לפני הגישואים סמוך רבינו על שלחן זקנו הגדול בעל חידושי הרי"ם זי"ע, וכשנסתלק זקנו ביום כ"ג אדר בשנת תרכ"ו נסע

רבינו בתורת חסיד להרה"ק ר' חנוך העניך הכהן לוין מאלכסנדר זי"ע ולאחר פטירתו נסע לגיסו הרה"ק ר' יהודה אריה לייב מגור בעל שפת אמת זי"ע, ושם בגור התפרנס רבינו ממסחר ספרים והיה גם מו"ל לאור, והעמיד בחנות אדם שהוא יכול היה לסמוך עליו, והוא עצמו למד רוב היום תורה וחסידות, ולעתים היה נכנס לחנות. לאחר הטיף של גיסו השפת אמת זי"ע כלילות שבת ומועדים וכד' היו החסידים נכנסים אליו, והוא היה חוזר על דברי גיסו עם תוספות משלו. ולאחר פטירת השפת אמת זי"ע בה' שבט תרס"ה הוכתר רבינו לאחר הפלגות רבות לאדמו"ר ועבר לעיר פילץ, ומשם לעיר ויראוב ומשם לעיר טשענסטחוב.

בספר תולדות שפתי צדיק מביא: שסיפר ר' י"מ פיק, כי ביום חופתו אירע טעות נוראה, בנוסעו לעיר בה אמורים היו להתקיים נישואיו, טעה ועלה לרכבת המובילה לכיוון ההפוך, בתום הנסיעה נותר רי"מ (שהי' בן למשפחה עני) בידים ריקות, ברוב

שיר השירים שנקבע ללמוד בימי הפסח, מפני שנתקדש הפה ע"י מצות סיפור יציאת מצרים ואכילת מזון דקדושה, מיכלא דמהימנותא (זה"ק ח"ב מ"א ע"א קפ"ג ע"ב) כדאיתא במסכת בסוכה (מ"ב ע"ב) קטן משאכל דגן מרחיקין מצואתו, דכתיב יוסף דעת וכו', מבואר שעל ידי המזון משיגים דעת, על כן על ידי מזון דמזון נזדכך הדעת יכולים להרגיש ניצוץ מהדביקות שבשיר השירים. (שפתי צדיק, לפסח)

מתורתו של רבינו:

וידר יעקב נדר וגו' ושמרני בדרך הזה [פרשת ויצא כ"ח] קשה להבין למה מיעט מהבטחת עליון ברוך הוא שהבטיחו ושמרתיך בכל אשר תלך? ונראה: ראה שהיה תלוי כל הדרכים בדרך הזה אם ישמרוהו מלבן שלא יקפח אותו ובניו ונשיו, א"כ הוא שמור מטעם, כל בי עשרה שכינתא שריא [סנהדרין ל"ט] (שפתי צדיק)

מדברי רבינו זי"ע על הרה"ק ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע

שמעתי על הרבי ר' בונם זי"ע: שאמר כי חשב לקבל על עצמו תשובת הקנה היינו סיגופים ותעניות כמה שנים, וחזר ואמר שבסעודה אחת עם כוס משקה תיקן הכל. (פרשת ויגש שפתי צדיק)

שמעתי מחסיד ישיש ששמע מפי הרבי ר' בונם זי"ע: כמה אני מקנא הקצב שעובד כל עש"ק לחלק בשר לכבוד ש"ק, ובערב מתייגע מבית לבית לגבות המגיע עד ששומע קול שמקבלים ש"ק בביהכ"ס רץ בכל כוחו לקבל ש"ק וממהר לביתו לקדש ולאכול אז אומר: גלויבט השי"ת שנתן לנו השבת למנוחה, שהוא אויס מענטש מעבודה שביום, עתה ת"ל הרחיב לו, סיים הרבי: הלאי שאטעום טעם ש"ק קצב ה"ל, ע"כ. שמעתי אנו יודעים שרבי כזה אשר זקינו החידושי הרי"ם זי"ע כתת רגליו אליו כמה פעמים בשנה ובמסירות נפש, בלי ספק הרגיש אור גדול בש"ק יותר מהמוני ה"ל מ"מ חשק לטעום ש"ק של הפחות. (פרשת בחוקותי שפתי צדיק)

מתורתו של רבינו זי"ע

רבינו הרה"ק רבי יואל צבי ראהט אב"ד חוסט בעל בית היוצר זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' שמעון ראהט זי"ע

בספר דברי סיר: אמונת זה סדר זרעים, ע"ד המדרש כל מה שישאל אוכלין בעוה"ז אינם אוכלין אלא בשביל האמונה, כאשר שמעתי הפי' מאזמו"ר בעל בית היוצר זי"ע: דמאן דהיב חיי יהיב מזוני, והוא כמו דה"ל לאדם שטר על מזונות מהקב"ה ולא הי' כריך האדם ללדוג כלום על מזונותיו, אבל ה"ת שחס הוא מאמין באמת על בעל השטר אז יס לו על מי לתבוע, אבל אם ח"ו אינו מאמין באמת על בעל השטר אז השטר אינו שווה כלום שאין לו על מי לתבוע ע"כ,

ואחי שפיר אמונת פי' בזכות אמונה, זה סדר זרעים יס לנו מה לזרוע ולאכל.

רבינו אמר קודם פטירתו: שאינו מתאווה לו גן עדן יותר גדול מהשעשועים שהי' לו אצל רבותיו הקדושים.

נסתלק לגנזי מרומים ביום י"א כסלו בשנת תרנ"ג ומנו"כ בעיר חוסט, וזה נוסח מצבתו: פ"נ אדוננו מורנו ורצנו הרב הגאון הנדיק המפורסם מאוד נעלה לו דומי' תהלה מרן מוה"ר יואל צבי בן מוה"ר שמעון זי"ל שהי' אב"ד בכמה ק"ק וסוף ימיו אב"ד ור"ם בקהילתנו יע"א יאלה נשמתו בקדושה ובטהרה וגו'.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בתחילה היה אב"ד בעיר פאלדעגש ואחר כך בעיר אויפאלא.

מסופר שבעת שהי' לריכין לרב לאויפאלא, נסע הרה"ק מעיר אויפאלא להרה"ק בעל דברי חיים מלאנז זי"ע ושאל את מי יקחו לאב"ד סג' והשיב הדברי חיים: שיקחו את האב"ד מפאלדעגש שהיה רבינו בו בזמן אב"ד דשם בעת ההוא, וכן עשו שקראו רבינו לאויפאלא בתור אב"ד דשם, ואח"כ עבר רבינו לבעיר ברעזנא שאלח"כ מילא שם מקומו

לאב"ד הרה"ק ר' אברהם בראדי אב"ד ברעזנא בעל פרי החג זי"ע, ולבסוף קבל רבינו את הרבנות בעיר חוסט שעל שמה הוא נקרא עד היום, ושם הרביץ תורה בדרכים, ולא שמעו בכל המדינה,

חיבר חיבורים יקרים ספר בית היוצר ב' חלקים שו"ת ועל התורה ועוד.

העמיד תלמידים גדולים מפורסמים וביניהם הרה"ק ר' מנחם בראדי בעל דאר מנחם אב"ד קאלוב זי"ע, והרה"ק ר' אלימלך לאווי אב"ד טאהש זי"ע שקבל הרמנא מרבינו.

וסיפר בעת שהחל הרה"ק ר' מנחם בראדי זי"ע לכהן ברבנות טאהש על מקום חתנו הגדול הרה"ק ר' משולם פייש מטהאש זי"ע עמד הוא בראש הישיבה דק"ק טאהש אשר נתייסדה על ידי חותנו הגדול, ורבינו בעל בית היוצר זי"ע שיגר לו בתור דורן דרשה עשרה בחורים מתלמידיו שיצבתו, שהם היו תלמידיו הראשונים בטאהש.

רבינו זכה לזן הגדול הגה"ק ר' משה שמעון ראהט אב"ד דיורא זי"ע חתן הרבני הנגיד החסיד מוה"ר ר' מאיר יהודה פרענקעל מלעוועלעק זי"ל מחידושי תורתו נדפס בשם שם משמעון בתוך ספר אבני אליהו לגיסו הגה"ק ר' אליהו פרענקעל אב"ד לעוועלעק. שלא האריך ימים ונקטף בצאי ימיו רח"ל כזן ל"ב שנים ז' כסלו בשנת תרל"ח.

מתורתו של רבינו

ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמקצוהו (תהלים ס"ב י"ג) יש לפרש ולך ה' חסד: היינו שכביכול עם הקב"ה עושין חסד במה: שמשלם לאיש כמעשהו. (אורות אליהם)

סגולה לקבל השפעות מן הצדיקים אשר אננו אתנו כבחיים חיתותם:

בפרשת ויצא כתב רש"י הק' על ויצא יעקב כל זמן שהצדיק בעיר הוא זיווה הוא הדרה, יצא צדיק מן העיר וכו' ע"ד הכתוב (עמוס ח') היתקע שופר "בעיר" והעם לא יחרדו, רצה לומר: אם יתקע שופר בהתעוררת (מלשון עוררו וישנים) אי אפשר שהעם לא יחרדו, שדברים היוצאים מן הלב נכנסין ללב. וזה גם כן הכוונה כאן, כל זמן שהצדיק "בעיר" אף לאחר פרידת צדיק מן העולם, ועדיין מחזיקין בתומם. וזוכרים תורתו וצדקתו ומתאווים תאוה לעשות כמעשהו, אזי הוא הודה הוא זיווה הוא הדרה, שעדיין תגן עליהם זכותו כבחיים חיות, אבל אם יצא צדיק מן "העיר" היינו שההתעוררות של הצדיק יצא מלבם, וכבר הסיוח דעתם לגמרי מגודל צדקתו וכשרון מדותיו, אז פנה הודה וכו' (בהקדמת בית היוצר)

סגולה לפרנסה בריווח

יש לפרש הפסוק השלח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו (תהלים קמ"ז ט"ו) היינו אם רוצה לאכול רק להעלות הניצוץ הקדוש אזי יש לו פרנסה בריווח, כי הניצוץ הקדוש מבקש ממנו שיעלהו, [ועל פי מה דאיתא בספרים הקדושים: שכל דבר יש ניצוץ קדושה כמו שאמרנו חז"ל (בראשית רבה י') שעל כל עשב יש מלאך ממונה ומכה אותו ואומר לו גדל גדל, וזוהו הוא נותן בו ניצוץ קדושה, וכמו שכתב הארז"ל (ספר הליקוט) בראשית פ"א עקב פ"ח) כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם (פרשת עקב ח' ג') כי הוא רק מזון הגוף ולא מזון הנשמה. פי' על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, היינו על זה שמוציא פי ה' ואומר לו גדל גדל מזה חיה הנשמה שקרויה בשם האדם בה' הידיעה. וזה שאמר: השלח אמרתו ארץ, היינו שהבורא ב"ה שולח אמרתו לארץ, ואומר גדל (כדי) עד מהרה ירוץ דברו, שזה הדיבור ירוץ אחרינו ויבקש שיעלהו. (עלי שיר)

י"א כסליו תרפ"ה

רבי יצחק ב"ר ישראל זי"ע מסאדיגורה-רימנוב

רבינו הרה"ק ר' יצחק פריעדמאן זי"ע א נולד ב' חשון שנת תרמ"ו בעיר סאדיגורה לאביו: מרן רבינו האור ישראל מ'סאדיגורה זי"ע, בן מרן אדמוה"ז זי"ע א בן מרן רבינו הס"ק מרוזין זיעוועכ"א, ולמעלה בקודש. ולאמו: הרבנית מרת שבע ע"ה בת הרה"ק ר' שלום יוסף מ'סאדיגורה זי"ע א בנו בכורו של רבינו הס"ק זיעוועכ"א, ומצד אמו היה גם נכד של מרן ר' נחום מ'טשערנאביל זי"ע, ור' אהרן קארלינער זי"ע, ור' צבי מקארשטשוב, ולמעלה בקודש עד מרן הבעש"ט הקדוש זיעוועכ"א.

האט מען דאס נאך געדארפט שרייבן אין באמערקען אויך בין דאך ניציקין (רבינו היה הבן הרביעי).

כל ימי שהותו באמערקע כמעט לא יאל מציתו והיה יושב בחדרו בהתבודדות הגפץ כמה שעות היום, יאל מציתו רק להליכה למקוה, ולביקור גומלין אצל רבנים, חוץ מזה לא יאל מפתח ביתו, אצל אע"פ שלא ביקור אצל סתם רבנים חוץ ביקורי גומלין, יש ספר על שני רבנים שיאל מגדרו וביקר אותם, הראשון היתה כ"ק הרה"ק ר' מאטילע שליט"א האדארכאו הנקרא טאלנער-וויזניצער, ולכ"ק הרה"ק ר' דוד נחום טווערסקי הנקרא טאלנער רבי שליט"א

אחר סוכות ראה רבינו להשלים את ביקורי גומלין שעדיין לא שילם אצל כמה רבנים, אצל מקורביו לא הניחו לו ללכת מציתו מחמת שכבר נאטנו, והציעו לו שידחה א הביקורים לזמן מה קודם שיחזור לאייראפע שהיה אמור להיות ביום י"ז דעצעמבער למספרם, וענה להם רבינו בזה הלשון "ווער ווייסט וואס פאר א רעש עס וועט זיין פאר דעם זיבעצענטער אין דעצעמבער אין (אידן) וועל ניט קענען אפארן אז זיי" עכלה"ק דברים נוראים ונפלאים, ניבא ולא ידע מה ניבא.

בערך שבועיים קודם פטירתו של רבינו התבודד רוב הזמן ולא הגיח שום אדם להתקרב לו, על שאלת המקורבים לפתרון הדברים השיב רבינו בזה"ל: "וואס ווילן זיי פון מיין לעבן?.. זאלן זיי בעסער גאט בעטן! " דברים נוראים. אס זאל על האדם לרה לא יאוזח לא למיכא-ל ולא לגבריא-ל אלא להקב"ה כמב' בירושלמי ברכות פ"ט הא"א

כמה בחי מדרשים בקשו מרבינו שיתפלל אללם לכה"פ שבת אחד, אצל רבינו לא הלך, כהוראת דודו מרן הרה"ק ר' ישראל מטשארטקוב זי"ע א שצויה לו קודם שנסע לאמערקע, שיתר מג' שבתות לא יתפלל מחוץ לביתו"ד סאדיגורה.

שלשה שבועות קודם פטירתו קרא למקורביו דלאי לקבוע זמן מתי לחזור לווינו, הגם שהרבה הפצירו לו להישאר באמערקע לחנוכה אצל לא הסכים מחמת שכל הספינות היו יואלים לדרך בעצם יום הש"ק חוץ מספינה שיאל דעצעמבער 17 כנ"ל שחל ביום ד' בשבוע יום כ' לחודש כסלו, ב' בשבועות קודם נסיעתו נתנו לו חדר לקבלת סיפרד מכל האיבור בהרומענישער שול אצל עבר ב' ימים ופתאום חש ברע מחמת מזכ הרוחניות באמערקע ששמע בעת קבלת קהל עד שנגע אל לבו מחמת רוב צער, שבת פר' חולדות באמצע קידוש הפסיק לנשום לרגע והמתין מעט ואח"כ סיים הקידוש ואמר "שיתר לא אכנס לקידוש", כל השבוע היה חלוש מאד ולא ראה שיבאו רופאים, ערש"ק נחגלגל המזכ ועדיין לא ראה שיבאו רופא, ואמר שהרופא יורה לו ליטב במטה ג' ימים והוא בעצמו יעשה כן בלא רופא, ביום ראשון אמר הרופא שגשאר לרבינו אלא כ"ד שעות רח"ל, בלילה ההוא אחר שעה עשר הורה רבינו שיפסוקי לטפל בו

ושהוא רואה לדרוס, בשעה 11:30 התחיל לנגן מתוך שינתו ניגון הנענועים ובחצות הלילה יאלה נשמתו בטירה, והוא לקבירה באותו יום בחלקת חסידי סאדיגורה במט. אין סעמעטערי בנו יורק בהשתתפות אלפי חושבי ניו יורק. זכותו יגן עלינו

בצעריתו נחגל בעיר סאדיגורה, תחת השגחתו של הוריו הקדושים, על דרכי התורה והחסידות.

בהגיע לפתחו בשנת תרס"ד נשא רבינו הרבנית בת הרה"ק ר' אשר הורוויץ בן האמרי נועם מזיקוב זי"ע חתן הרה"ק ר' יוסף מרימנוב זי"ע א בן מרן הרה"ק ר' כבי הירש מ'רימנוב זיעוועכ"א, ואלל שמחת החתונה שהתקיימה בעיר רימנוב השתתפו גם יותר מעשרים אלף איש! מחזה היסטורי היתה לראות מרן האור ישראל זיעוועכ"א יואל מ'סאדיגורה לעיירה אחרת, ש'צחיו לא היה יואל מ'סאדיגורה חוץ משמחת נישואי בניו ואיש לא ראה לעד ולא לראות מחזה היסטורי כזה.

אחר החתונה נשאר לגור ב'סאדיגורה וגם לאחר פטירת אביו הק' נשאר ב'סאדיגורה למלא מקום אביו ביחד עם אחיו הקדושים זי"ע.

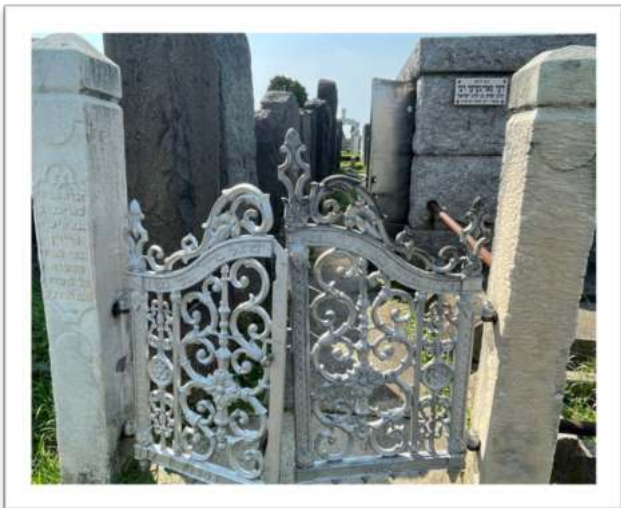
אחר פטירת זקינו הרה"ק ר' יוסף מרימנוב זיעוועכ"א, באו אנשי העיר לרבינו ובקשו אותו שיבא למלא מקום זקינו הק', רבינו נעתר לבקשתם ועבר להתגורר ברימנוב, ובאלו הסתופפו רבנים וחסידים יראים ושלמים ורבינו ועבודתו הקודש היה מקור חיותם.

כשפרץ מלחמת העולם הראשונה נמלט רבינו מרימנוב לעיר בודאפעסט יחד עם אשתו בני ביתו, ובשנת תרע"ה עבר לעיר הבירה וויען, שם יצא כל אמרי בית רוזין שברחו מחמת המלחמה, בווינן ישב בדחקות גדול אצל תמיד היה מסתפק כמה יש לו.

בשנת תרפ"ב שלחו החסידים בניו יורק כמה מכתבים לרבינו שיבא לארה"ב ושם יהיה לו ברוח מה שצריך, אצל רבינו עדיין לא היה נחית לעבור לשם, אצל משעברו השנים וגבר הדחקות היה מוכרח לעבור לאמערקע, ובשנת תרפ"ד נסע לאמערקע בעצמו והמספחה השאיר בווינן.

הגיע לאמערקע בר"ח סיוון תרפ"ד, ונערך קבלת פנים רבתי ב'ה'ליניטאן סטריט שול, בהשתתפות אלפי רבבות אנשים, עד כי לא היה אפשר ליכנס לביתו"ד, דברים נשאו חסדי רבני העיר.

בימים הראשונים נתיישר בדירה שהכינו עבורו באטטארני סטריט מנגד ה'סאדיגורה קלויז ולאחר שבועיים עבר להתגורר ב'איסט בראדוועי סטריט בדירה יותר נאה. הגם ש'מקורביו טענו לו שהדירה ברחוב אטטארני סטריט הוא ראי יותר להכניס ממון אצל רבינו השיב להם בזה"ל "איד בין נישט געקומען וועגן א קאפיטאל אז מאכן, איד בין נאר געקומען אזויפיל אז מאכן איד זאל קענען באזארגן מיינע קינדער אין בריינגען זיי אז איין תכלית לכבוד די משפחה ", גם התאונן על הפרסום שעשו מעמו בהעיתונות ואמר פרסום היה בכל הדורות דבר מאוס במשפת המלוכה, ואמר על עצמו שכמו שזקינו הס"ק אמר על שם בניו שהם נגד שעה סדרי משנה, כמו כן הוא הענין אצל שם בני אביו הק' האור ישראל ואמר בזה"ל "אוי וויי איז אז מיר! נאך וואס

יב כסלו תר"א [א]

רבי אברהם דוב ב"ר דוד זי"ע בעל בת עין אב"ד מאווריטש

רבינו הרה"ק רבי אברהם דוב אוערבאך אב"ד אווריטש בעל בת עין זי"ע, נולד בין השנים תק"כ-תקכ"ה לאביו הרה"ק ר' דוד אוערבאך אב"ד ומגיד מישרים חמעלניק זי"ע

אור המאיר זי"ע היה זקוק הרה"ק מזוטאמיר לישועה ולרפואה, אמר הרה"ק מזוטאמיר לרבינו: יודע אני כי אם אשתה מים מארץ ישראל קרובה הרפואה לבוא, לכן אבקש ממך היות ופניך מועדות לארץ ישראל, שתקח נא מעט מים ותשתה, ואחר כך אני אשתה מאותו הכוס וכך אזכה לרפואה ה', ויעשו רבינו כן ומיד קם הרה"ק מזוטאמיר זי"ע והתרפא,

וכמו כן נסע להרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע והרבי ר' זושא הוכיח אותו על שמסגף את עצמו וממעט באכילתו ואמר: אם תשמע לקולי ותחדל מלעשות סיגופים אגביה אותך למדרגה נשגבה יותר מכל לדיקי הדור, והפטיר את רבינו לשלום. לימים אמר רבינו כיום אני מתחרט על כך, שלא שמעתי לקולי.

וגם נסע להיפך מידיד נפשו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאציל זי"ע, אמר לו הרה"ק ממטשערנאציל: גם אני משתוקק לנבוע לארץ ישראל, לכן אבקש ממך כשתגיע לשם, לך נא אל ליונו של החנא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע אשר במירון שם תעתיר ותבכה בדמעות שלים שיבא משיח (אורז ישראל) ועוד ביקש רבינו ממנו שמירה לדרך, והבטיח לו הרה"ק מטשערנאציל שישלח אחריו שמירה והוא יקבל אותה בעיר הגמל אודעסא ששם היה הספינה לארה"ק, בדואו שם המתין רבינו לשמירה שתובא לידו אולם לא הגיע ולא כלום, וכראותו שאם יתמהמה וימתין לכך, יפסיד את הספינה, גמר בדעתו להמשיך בדרכו מבלי לקבל השמירה, כשעלה על הספינה ניגש אליו יהודי עני בן טובים, ראה רבינו להעניק לו נדבה, אולם העני סירב לקבל ממנו רק סכום גדול זהוב אדום, התנצל רבינו בפניו שהיה שהוא עושה דרכו להשתקע בארץ ישראל אין בידו מעות הרבה, ואינו יכול להעניק לו את הסכום שביקש, אולם העני לא רצה לקבל פחות מאותו סכום, וכך חזר הדבר בכל יום ויום, שרבינו ניסה לתת לו נדבה מועטת והעני סירב לקבל כי אם זהוב אדום, במשך הזמן הבחין רבינו בדבר פלא: שאותו העני לא נראה כלל על הספינה במשך כל היום רק באותה שעה קלה כשניגש לבקש את הכסף התגלה בפניו ולאחר כך נעלם כליל, ולא מאזארו בספינה, כשיצא מהספינה ראה רבינו שוב את העני ההוא לידו, ואז נגש העני על רבינו ואמר לו: איני זקוק כלל לנדבה, אלא אני הייתי שליחו של הרה"ק מטשערנאציל זי"ע לשמור עליך בדרך..

זקני צפת היו מספרים שבבוא רבינו לארץ ישראל קפלה לו הדרך שלא כפי דרך הטבע, שכן נסיעה מאודעסא לארץ ישראל בימים ההם ארכה כארבעה שבועות, ואילו בנסיעה זו ארכה הדרך שש עשרה ימים בלבד, וכשרב החוצל ראה שכבר הגיע אל ארץ ישראל, קפץ ונשבע שאין זה כי אם בזכות רבינו, והעיד שמימי לא קרה לו כדבר הזה, שנתקרה הדרך לזמן כה מועט.

רבינו היה איש אלקים חו"פ בול"ק בעל מקובל נורא, מתמיד עמוס ויגע על התורה ועבודה בקדושה ובטהרה, סוגף עצמו ומיעט באכילתו, בעל מופת גדול ורבים הלכו לאורו,

בהגיע לפרקו נשא בת הרה"ק ר' נתן נטע אב"ד אווריטש זי"ע בבני היכלא קדישא של מן הבעש"ט זי"ע,

נסע ללדיקי הדור, בראשונה הגיע אל הרה"ק ר' משולם זושא מהאניפולי זי"ע, וסיפר שהרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע שאל את רבינו מה ראה אלל הרה"ק ר' זושא זי"ע בדואו אליו? והשיב: כשנכנסתי אליו ישב מעוטר בטו"ת וחלי גופו העליון בער כאש ממש עד שלא ראיתי בו כלל אורת אדם, רק כשהלך התפילין החלה לחזור אליו אט אט אורתו האנושית ע"כ.

ושהה גם במחיצת הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע, אך רבו מובהק היה הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאציל בעל מאור עינים זי"ע שממנו קיבל תורת החסידות וגם נקשר בעצמות אהבה עם בנו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאציל זי"ע,

כשעדיין לא מלאו לו כ' שנה שבה לו חיים אביו הק' ורבינו נקרא לעיר חמעלניק למלא כסא אביו שם. אבל לא ערבו ימים מרובים ובשנת תקמ"ה נסתלק חותנו הק' ובני העיר אווריטש שלחו אחריו שהוא נילוח לממלא מקומו כראש"ד אווריטש, שעל שמה הוא נקרא עד היום הזה. ושם ישב על כסאו ממלכתו ארבעים שנים עד שנת תקפ"ו שאז הוכתר כראש"ד זיטאמיר,

כל ימיו היה לו השתוקקות גדול לעלות לארץ ישראל, ובשנת תקכ"א זכה לכך ועלה והתיישב בעיר הקודש צפת, ושם התקיימה קהילת חסידים גדולה וקיבלו את רבינו בסבר פנים יפות ומינו אותו לראש"ד ומנהיג על העדה, וסיפר שטרם אלתו לארץ ישראל נסע לטיפול ברכת פרידה מלדיקי הדור, ובעת שהגיע להרה"ק ר' אהרן מזוטאמיר בעל

זש"ק, נמנו וגמרו וקיבלו עליהם לערוך סעודה בכל שנה בהילולא דיליה, ומאז נהפך להם מצרה לרוחה, ובאם להם הרוחה גדולה בביתם בדרך נס ופלא, וגם נתפרסם כולם, והאיר מזלם צאצ, ובזכותו של אותו צדיק. (עבודת עבודה)

מתורגל של רבינו

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולא תהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך. (פרשת עקב י"ב - י"ג) ולכאורה אין לו ביאור, שפתח הכתוב בלשון מה, ומסיים וכולל דברים רבים ליראה ולא תהבה לעבוד ולשמור, אך נוכל לרמוז במלת "מה" על ט"ו באב, שמאב יש מ"ה ימים עד ראש השנה, וזה שאמר הכתוב, ועתה מטי"ו באב ואילך עכ"פ שמא יש מ"ה ימים עד ראש השנה, אז עכ"פ ה' אלקיך שואל מעמך ליראה ולא תהבה וגו', כדי שנוכל לערוך עלינו בראש השנה זכות אבות בחינת חסד ורחמים כ"ל אמן כן יהי רצון. (בת עין)

רמזו ד"ל: אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כראוי מיד גנאלין, (מסכת שבת ק"ח:) פירוש בחינת שבת במחשבה, ובחינת שבת בדיבור, שיהא בקדושה וטהרה כראוי, מיד יהיו גנאלין ונכנסין לבחינת קדושה, כן יהי רצון אמן. (בת עין - דרושים לשבת הגדול)

סגולה ועצה

סגולה ועצה שיוכל אדם לקשר מחשבתו אל הדיבור בתפילות שבת: הוא לראות לקרות הפרשה שמות דוק ביום ו' עש"ק, והטעם כי תורה שבכתב מרומם על בחינת המחשבה, ותורה שבע"פ שהוא פירושי התורה מרמז על בחי' הדיבור, על כן קריאת הפרשה עם התרגום שהוא פירושו שקורא ביום ו' עש"ק, עושה פעולה שיהיה דבוק ומקושר אחר כך בש"ק בעת התפלה, מחשבתו ודיבורו כאחד. (בת עין לקוטים)

סגולה נפלאה שהתפלה יהיה מקובלת למעלה הוא לקבל על עצמו קודם התפלה מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, ויהיה משתתף בצערו של חברו ויתפלל בעד חברו ובעד כל העולם ותהיה תפלתו תפלת רבים ומקובלת יותר כמו שאמר הכתוב פחד בשלום נקשי מקרב לי כי בדימים היו עמדי. (תהלים נ"ה ט"ו) ועל זה אמרו חז"ל: כל המבקש רחמים על חברו, והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה. (מסכת בבא קמא צ"ב) פירוש: מחמת שמתפלל בעד חברו ובעד כל העולם נעשה תפלתו תפלת רבים ונענה מבחינת תחלה בחינות מקור חיים. (בת עין)

סגולה לערוך סעודה לכבוד הילולא קדושה של רבינו זי"ע

כתב מרן רבינו הרה"ק רבי משולם פייש בעל עבודת עבודה מטאש זי"ע: משפחה אחת בארץ ישראל שהיתה ברוכה עם ילדים רבים, ושנים רבות שררה בביתם עניות ודחוקה עד אין לשער, וגם כמה צרות בבריאות הילדים זי"ע. פעם אחת נזכר היות כי הרה"ק בהבית עין מאווריטש זי"ע אשר מנוחתו כבוד בעיה"ק צפת לא נבחי אחריו

רבינו הרה"ק רבי אברהם דוב אוערבאך אב"ד אווריטש בעל בת עין זי"ע, נולד בין השנים תק"כ-תקכ"ה לאביו הרה"ק ר' דוד אוערבאך אב"ד ומגיד מישרים חמעלניק זי"ע

מדוע הפסיק לקבל אנשים לרפואתם? והשיב שגמר שדעתו להפסיק לערוך דוקטעריי, ושאלו מה הביאו לכך? והשיב: כי לרגל התעסקותו בענייני רפואה זקוק הוא להסתכל בספרי הרפואות הלטיניים, וכשמגיע לקריאת שמע נעמדות לו האותיות הלטיניות מול עיניו ומבלבל אותי מכוונתי, לקח רבינו את מטפחתו וניגב את עיניו של תלמידו הר"ר שמואל, ואמר לו: מהיום והלאה לא יראה לפניך האותיות הג"ל וכך הוה, ומאז החל הוא שוב לקבל את האנשים שבאו אליו לרפואה. (מזקנים אהבונן)

רבינו לא השאיר אחריו זש"ק.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

קודם נסיעתו לארץ ישראל פגש בו יהודי אחד מארץ ישראל שבא לבקר בחו"ל ואמר לרבינו שגם אנשים של ארץ ישראל מאירים בקדושתם. לאחר שעלה רבינו להשתקע שם הצטער רבינו כער רב שלא ראה כן, הסתגר בחדרו למשך כמה חדשים, ולא ראה פני איש, בחדרו עבד יומם ולילה את עבודת קדשו, ואת ארוחתו הכניסו לו דרך חלון קטן, כעבור חדשים ספורים, יצא מן החדר בשמחה רבה וערך סעודה גדולה, באמרו: היום זכיתי לראות כי גם האנשים שבארץ ישראל מאירים מקדושת הארץ.

בכ"ד טבת שנת תקצ"ז אירעה רעידת אדמה בעיר אפת והפילה רבים, ומסופר שרבינו היה אז בבית מדרשו והתפלל תפלת מנחה, כשהתחילו להרגיש את הזעזועים צוה לכל המתפללים שם להתאסף סביבו ולהשתטח על הארץ. הזעזועים גברו וחלק גדול מבית המדרש התמוטט, אבל אותו חלק בו הצטופפו כולם, נשאר עומד על תילו וגם הגג נשאר תלוי באוויר והמתפללים ניצלו בדרך נס, לזכר זה נקבע טבלא בבית מדרשו ששם נכתב: מה נורא המקום הזה, בית מדרש של רבי אברהם דוב האדמו"ר מאווריטש זצ"ל, שחזה את הרעש הגדול על אפת חוצצ"א בתקצ"ז ובזכותו הגדולה ניצל חצי בית המדרש מחורבן והאדמו"ר ותלמידיו שרדו בחיים.

רבינו ביקר בכל ערי הגליל, בכפר חיטין למעלה מגבעת ארבל במערת קבר יתר נמצא אבן שקועה ברצפה ובה שקועה מדרג כף רגל שמואל עליה אומרים: כי היא מדרג רגלו של משה רבינו מעת אשר הביא את יפורה אשתו בכניסתה לארץ ישראל. ומסופר כי כאשר רבינו בא אל האבן חבק ונשק את מדרג הרגל הזה. ואף מלא אותו בדמעה עינו ורחץ אותו בדמעותיו אשר שפך כמים עליו. (מסע מירון-תולדות אדם)

כשרבינו הלך פעם להשתטח על קברי לדיקים בצפת, ונשאל על ידי מלווהו בדרך: מי יודע אם קבור פה הצדיק? ענהו רבינו: דבר שהוא מסור ומקובל אצל הרבה יהודים ואין מאמינים בזה, הרי זה אפיקורסות!. (מאמר מרדכי סלאנים)

בשנת תר"א פרכה מגיפה נורא שהפילה חללים רבים ועמד רבינו בין המתים ובין החיים ונחלה במחלת זו ובי"ב כסלו כיפר על העם בעלותו בסערה השמימה והמגיפה נעצרה. ומנחתו כבוד בבית החיים העתיק בעיר אפת סמוך למנחתו כבוד של האריז"ל ובעל ערבי נחל זי"ע.

תלמידו הרה"ק ר' שמואל העליר ראב"ד אפת זי"ע מילא מקומו.

וסיפר שרבינו זי"ע הורה לתלמידו הרה"ק ר' שמואל זי"ע שיעסוק בענייני תרופות ורפואות, והיה שולח אליו אנשים חולים שיתן להם מרשם לרפואה. פעם אחת שלח אליו אנשים ולא ראה לקבלם. כשנודע הדבר לרבינו שלח לקרוא לו, כשבא אליו שאלו

רבינו הגה"ק רבי שלמה לוריא אשכנזי אב"ד ור"ם לובלין בעל ים של שלמה זי"ע הנקרא המהרש"ל, נולד בשנת ה"א רע"א בבריסק דליטא לאביו הגה"ק ר' יחיאל אב"ד סלוצק זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם לוריא אב"ד בריסק דליטא זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל לוריא אב"ד הראשון של בריסק זי"ע ב"ר אהרן אב"ד היילברון זי"ע מגזע רבינו שלמה בן יצחקי בעל הרש"י הקדוש זי"ע עד למעלה ראש מגזע שפטיה בן דוד המלך חי וקיים ע"ה, ולאמו בת הגה"ק ר' יצחק קלויבער מוורמייזא זי"ע, רבינו התייתם מילדותו מאביו, על כן נתגדל הוא על ברכי זקינו אבי אמו הגה"ק ר' יצחק זי"ע שרוב תורתו וקבלותיו ממנו, לכן חתם רבינו לעתים בכינוי שר יצחק (שר"ת מהרש"ל) או שלמה ר' יצחק לשמו ולזכרו

דרכיו וחוקרתי היטב בצבע חקירות ובצבע דליות אחר כל מקור ומחבר ההלכה בתכלית היגיעה והעיון ובמיעוט שינה וזכר שיחה עם חבדו ותלמידיו יותר מכולם ולפי עמ הספר וכו'. לא הגחתי קום מחבר שלא עסקתי בעיונו בו קודם חתום גז"ר וכו'. (ים של שלמה)

מסופר שגה"ק ר' ישראל זאב גוסטמן (הגר"ז גוסטמן) ראש ישיבת נחל ישראל בעל קונטרס השיעורים זי"ע אמר שיעור ביצמות ושאל קושיא חזקה על המהרש"ל ואחרי השיעור הוא נח קלח, פתאום בא אחד בחלום בצורה נוראה ואמר אתה לודק זה קושיא חזקה, אתה יכול לתרלה, כלילה גם חלם כך ובצנת כלילה גם כן חלם אותו חלם, והרצנית הרגישה שלא יאן ושאלה אותו מה זה: וסופר לה המעשה ואמרה תעמול ותענה חידוך. ישב כל הלילה ועמל לתרץ, והוא חידך, וביום חמישי בשיעור לאחר מכן אמר החידוך הזה. (מפי הגר"ז)

רבינו היה גם כן פייטן ועשה פיוטים וזמירות. כמו כן הקים בית הכנסת שלו בלובלין התאפיין במנהגים ייחודיים, ארכו היה ל"ו (36) אמה ורחבו ל"ב (32) כמניין לולב וזבח הסוכות היו בני הקהילה מקיפים את בית הכנסת בסמוך לכותלי המבנה מפנים עם ארבעת המינים בידיהם. עזרת הגשים מוקמה מעל בית הכנסת והקיפה את שולחן תלמידי: האשני, הדדומי והמעריב.

הרה"ק רבי ישראל האשפטיין המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל זי"ע בא פעם ללובלין והלך להתפלל בבית הכנסת של רבינו, והתחיל להתפלל בעזרה של הבית הכנסת, והלך חתך לחוץ. שאלו לו למה הלך לחוץ? אמר: שהמהרש"ל זי"ע בא בבית הכנסת ולקח מקל ורצה להכותו שהתפלל הודו קודם ברוך שאמר בנוסח ספרד שהחסידים מתפללים, והמהרש"ל היה מתפלל בנוסח אשכנז ברוך שאמר קודם הודו, ולכן הקפיד שבבית הכנסת שלו היא משנה מנוסח שלו, ולכן ברח לחוץ. (הללו עבדי ה')

נכתב לגני מרומים כבן ס"ד לימי חייו י"ב כסלו בשנת של"ד ומנוחתו כבוד בבית החיים לובלין.

החיד"א מספר: שמעתי מרד אחד זקן שקיבל כי ימי מהרש"ל תחת בית מדרשו היתה חנות לאיש אחד שהיה מוכר ירקות, ושם היה יאן בחנות וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות. והיה לנוע ודבר אין לו עם אדם, ולילה אחד קם מהרש"ל ושמע שר' אברהם היה לומד דסוגיא עמוקה מאד ומפרשה פירוש רחב והיה נותן דעתו לכל דבריו, ושלא אחריו ושאל לו שאלה עמוקה בש"ס והוא השיב כי הוא עם הארץ ולא ידע מאי קאמרי רבנן, ועל ידי הפלגות וגזירות פתח פיו והאירו דבריו בחכמה ובקיאות הפלא ופלא. ונתחנן לו שיהיה בסוד ולא יודיע הדבר. וגמך כמה זמן שמהרש"ל מפלפל עמו והיה מואל

קורת רוח שהוא גברא רבה, ובשבתקש בישיבה של מעלה מהרש"ל לזה לקהל שיקחו לרב ר' אברהם מוכר ירקות כי אין כמוהו ואחר כך בהפלגות ותנאים רבים נתקיימה לוואת הרב ז"ל. ומי שיש לו לב יקח מוסר השכל עד כמה הוא גדר תורה לשמה ואת לנועים חכמה והתורה מכרזת עליו ירום ונשא וגבה, מאד לא ימנע טוב להולכים בתמים. (שם הגדולים)

נשאר אחריו בניו הגאונים הגה"ק ר' זאב וואלף לוריא זי"ע הגה"ק ר' יחיאל ראש ישיבה בק"ק לובלין זי"ע וחתנו הגה"ק ר' זאב וואלף זי"ע שמיאל מקומו בלובלין בתור ר"ם. הגה"ק ר' יהודה לייב אב"ד אפאלי זי"ע הגה"ק ר' אפרים פישל אב"ד בריסק דליטא זי"ע הגה"ק ר' אליעזר איסרליש זי"ע הגה"ק ר' שמעון אויבאך אב"ד פראג זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו המאור הגדול, נזר ישראל, היה קדוש וטהור, חריף ובקי גאון עולם, עניו כהלל. שהיה לו מוכיח אחד והוכיחו כאלו היה אחד מהמון עם, כי כך היה ראונו, ובעת בא המוכיח היה רבינו מתעטף חיתך וישב לפניו לשמוע תוכחות מוסר, ביראה ורעד לפני ה'. (שם הגדולים חיד"א)

מסופר על רבינו שנעשה לו נס כלילה אחד שלא היה לו להדליק כי אם נר קטן לשיעור שעה והיה לומד ומשכיה שמעתיה כמה שעות ונרו יאיר משך נאריה עידן ועדנים. (הקדמת ים של שלמה)

וסיפר כ"ק אדמו"ר מחולדות אברהם יצחק שליט"א: פעם כשפוחתתי עם הרה"ק ר' יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע באחד הלילות על הגה"ק רבי שלמה לוריא זי"ע המהרש"ל, אמר לי בחור הדברים בלשון קדשו: 'פחד ואימה לרד ליפול על האדם בשעה שהוא מזכיר את המהרש"ל.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית האדיקת מרת ליפקא ע"ה בת הגה"ק ר' קלמן האבערקשטן ר"ם לאוסטריה זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב זי"ע. וכשתקבל חתנו לאב"ד בריסק דליטא נבחר רבינו שכבר היה אז מפורסם לגאון הגאונים לר"ם באוסטריה, לשם נחקדלו אליו תלמידים מכל ארצות לשמוע מפיו דברי אלקים חיים. ובשנת ש"ג נחקבל לאב"ד לובלין.

למאות יאבו תלמידים גדולי ארץ לרגליו, ומתלמידיו הקדושים היה הגה"ק רבי ישעיה הלוי איש הורוויץ בעל השל"ה הקדוש זי"ע, ונכון לניין מה שכתב השל"ה בספרו שער האותיות: ואני בבחרתי למדתי תורה אצל הרב הגדול המופלג החסיד מהר"ר שלמה ז"ל, כשנפטרתי ממנו לילך לנשאין שלי, אמרתי לו רבי ברכני וזה עלי מה לעשות, אמר לי בזה הלשון: קדש עצמך בשני ענינים אלו בקדושת מאכל ובעניני קדושה והיו זכיר במאד להרחיק אלה אמה ממה שגונע לאיסור והתקדש במאד בקדושת, כי שאר מדות התורה אינם עושים רושם גופני, אבל אלו שני הדברים האכילה מקיים הגוף והקדושה מהווה הגוף והרושם הזה עומד תמיד. עד כן היה לשון קדוש זלה"ה

הגה"ק ר' אליהו בעל שם מחלם זי"ע הגדוע כבעל קבלה ובעל מופת, הגה"ק ר' בנימין אהרן סלניק אב"ד וועד ארבע ארצות ואב"ד פולין בעל משאח בנימין זי"ע, הגה"ק ר' חיים בן בללאל מפרידברג בעל ספר החיים זי"ע, הגה"ק ר' יהושע פלק כ"ץ בעל פרישה ודרישה זי"ע, הגה"ק ר' משה מאט מחכמי פולין אב"ד ור"ם פרעמסלא בעל מטה משה זי"ע, הגה"ק ר' שלמה אפרים מלונטשיץ בעל כלי יקר זי"ע, ועוד עומדי הוראה יאור מצית מדרשו.

רבינו היה שונא חכמת הפילוסופיה, וכזה שהתורה חוגרת שק ומקוננת על העוסקים בחכמה האלוהית זו, וכזה שאף שהוא גם כן יאן לו יד בחכמה זו, אבל מרחיקה בזרוע, שאין לך מינות והריסות בחכמה זו.

חיבר הרבה ספרים ש"ת חידושי ש"ס, ונכון לניין: ובהסכמתו כתב רבינו משה בן ישראל איסרליש מקראקא בעל הרמ"א זי"ע: ראוי לסמוך עליו כמשה מפי הגבורה בעלזתו, לקבל דברי הבדית שעשועי חמדו. ספר ים של שלמה על הש"ס, יריעות שלמה על רש"י, ביאורי מהרש"ל על ספר איסור והיתר, עטרת של על שערי דורא, ועשה חידושים על ד' טורים והרבה ראשונים. הגהות ותיקונים כמעט על כל ספרי הראשונים, מהם נדפסו מהם עודנה בכתב יד.

כתב רבינו בהקדמתו: ושמיני לבי לתור בחכמה ולחקור אחר שורש הענין, והעבודה, שלפעמים שזע אחד יבטיח משחומם דמיון השכל עד שיגיעתי ומאחתי שורש הענין, ואז תבטחו בספר וכו',

יג כסלו תרפ"א

רבי ישראל ב"ר שמואל אליהו זי"ע בעל דברי ישראל ראש שושלת מאדזשיץ

רבינו הרה"ק רבי ישראל טויב ראש שושלת מאדזשיץ בעל דברי ישראל זי"ע נולד בשנת תר"ט לאביו הרה"ק ר' שמואל אליהו מזוואלין זי"ע הנקרא מהרש"א מזוואלין בן הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זי"ע בן הרה"ק ר' צבי הירש מפלינסק זי"ע שהיה מפורסם לצדיק נסתר

החולים של הפרופסור ישראלים המפורסם, ובהיותו מוטל על שלחן המנתחים והפרופסור ישראלים ניתח את גולו, ובהקליו משנתו העמוקה הביט והסתכל דרך החלונות וראה את העיר ברלין ציפויה, החל לזמזם: אזכרה חלקים, אז נולד הניגון הידוע והמפורסם: אזכרה השני הגדול, וניגון שחיבר לפזמון אזכרה, השקט את יסורי גופו ונפשו. (אמרי שאול)

סיפר הרה"ח הישיב ר' איטשע לייב פישצין: שקודם מלחמת העולם הראשונה היה לאביו חנות בעיר לאדזס (היה איש שובב) פעם הגיעו שוטרים רוסים בראשות הקצין (אפלייר) לבדוק בחשבונותיו, ושם אביו שאמר הקצין: כאלו לריכים לבדוק היטב, משום שהיהודים הם... כששמע את דבריו, ניגש אליו ואחז בו וזרקו מכל המדרגות, וכמעט שנהרג ונעשה מזה בהלה גדולה בעיר, נסע לרבינו למאדזשיץ וסיפר לו מה שעשה. אמר לו רבינו על מה שעשה: אזא חוּפּה! והוסיף: איך האב שוין נישט קיין כח זיך מטפל לו זיין מיט אזעלכע זאכן. אחר כך אמר: ווייסטו וואס, פאר קיין ביאליצשקריג להרה"ק ר' שרגא יאיר זי"ע (בן הרה"ק ר' נתן דוד משידלואווא זי"ע) און זאלסט שטיין דורכאויס אז ער זאל דיך רלעטעווען. נסע הוא להרה"ק ביאליצשקריג זי"ע וסיפר לו את אשר קרהו. אמר הרה"ק גס כן: אזא חוּפּה, אזא חוּפּה, אזא חוּפּה! אמר אביו: נא מה לעשה? אמר לו הרה"ק: צעבור חמש מאות זלעטעס אפשר לסדר. אמר אביו: חמש מאות זלעטעס הם סכום גדול, והשוא עאלמו עם הרה"ק על שלש מאות זלעטעס, ואמר לו הרה"ק: שקודם שילך למשפט יבוא אליו, וכן עשה. אמר לו הרה"ק: פיר טעג אין תפיסה איז נישט געפערליך. ושאל את הרה"ק אם יקח אדוואקאט? וענה לו, שלא יקח. בעת המשפט הרעימו נגדו על מה שעשה. כשגמר הקטיגור לדבר, שאל אותו השופט אם יש לו עודך דין? וענה לא. שאל אותו אם רוצה להיות סניגור לעצמו? וענה: כן, ונתן לו רשות לדבר. ואמר: אני נמנה בין המעריצים של מדינת רוסיה, ונראה לי מאד מה שעשה האחר שיווי זכויות, שכל אחד שוא לחזרו, והוא מלך על הרוסים, והאוקראינער, והגרמנים, ולהבדיל, היהודים. כששמעתי איך שאמר האפלייר שהיהודים הם וכו', היה צעני כמורד במלכות, ע"כ זריתי אותו. לשמע דבריו הסתכלו השופטים זה על זה, ובחששם שעוד יגיע הדבר לאזני המלך, הכריזו שעושים הפסקה למשך עשרה מינוט. כשחזרו אמר לו: על מה שעשית מגיע לך עונש בבית האסורים זמן ארוך אבל הרי יש לך טענה, ולהיפטר בלא כלום אי אפשר, על כן נגזור עליך להיות ארבעה ימים בבית הסוהר. (שיח זקנים)

בזקנתו עבר לגור בווארשא ושם נסתלק לגנזי מרומים י"ג כסלו בשנת תרפ"א ומונתו כבוד בבית החיים ווארשא. בנו הרה"ק ר' שאול ידידיה אלעזר בעל אמרי שאול זי"ע מילא מקומו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה מפורסם כגדול בתורה בנגלה ובנסתר, איש לדיק ועושה לדיק וחסד כבד בילדותו האטיין בכשרותיו הן בתורה והן בזמירותיו, אהב את הבריות ומקרבן לתורה, נעים זמירות ובעל השפעה, בניגוניו שקנו להם שם עולמי קירב את הלצבות לאביהם שבשמים, אלפים הסתופפו בזילו, מקרוב ומרחוק באו אליו להתבשר מזיו תורתו ונגינותיו. היה אומר: כשאתי שומע ניגון יואל מפיו של יהודי, אני יודע עד היכן מגיעה יראת שמים שלו, ואם הוא חכם או טפש. (אמרי שאול) ופעם אמר בזה הלשון: די וועלט זאגט אז היכל הנגינה איז נעבען היכל התשובה, און איך זאג: היכל הנגינה אליון איז דער היכל התשובה. (תפארת ישראל)

חיבר ספרים יקרים ספרו המפורסם ביותר ספר דברי ישראל, וספר אישי ישראל, ונדפס ממנו עוד כללי אורח, ופירוש על הגדה של פסח..

בהיותו בגיל י"ד נשא להרבנית האדוקה בת הר"ר חיים שאול פריעדמאן ז"ל שהיה חזן בבית מדרשו של זקנו הרה"ק מקוזמיר זי"ע.

בשנת תרמ"ח נסתלק אביו הק' ורבינו מילא מקומו בזוואלין אך נשאר שם במשך שנה אחת, ומשם עבר לעיר מאדזשיץ שעל שמה הוא נקרא עד היום.

היה נוהג לנסוע כל יום לטיול מחוץ לעיר מאדזשיץ, לשם נופש ואויר נא. פעם אחת בנסעו דרך שדה מרעה, שמע פתאום, את שירת רועה לאן, וזה לעצור מיד את הכרכרה, בכדי להאזין לשירת הרועה. וכאשר גמר, זא להמשיך בנסיעה. ואמר למלווי: בודאי תתפללו על עזירת העגלה לשם האזנת שירת הרועה? אבל דעו לכם רבותי: כי כל המזמר, כאלו מתודה הוא. שירתו של אדם הוא וידויו, כי על ידי השירה, אפשר להכיר את מהותו של אדם וכל המתודה, מי שלא יהיה, לריכים להאזין ולשמוע. (אמרי שאול)

בעת המלחמת הראשונה עבר רבינו לעיר ראדום. בשנת תר"ע נסע בפעם הראשון על פי פקודות הרופאים למעין הרחלה קרלסבאד, והיה דרכו לטייל בהצבדות הגה והגה, בעת שתיית מים, במקום מיוחד אשר בחר לו על גבעה אחת לא הרחק מן המעיין, נשחטום בהעף ענינו על ארמונותיה וטיירותיה של העיר, אז עלה זכר ירושלים על לבו והביע רגשותיו החזקים והגיון נפשו האמאה וחיבר הניגון הראשון: אזכרה חלקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תלה וכו' (סליחות בתפילת נעילה) ובזכותו אז חזרה לביתו, אמר לבני חבורתו: אני ב"ה איני הולך ריקם לביתי, הרבה השגתי כאן. עלו לי רעיונות של חכמת הנגינה והמוסיקה, אשר לא היה לי עוד מעולם כמוהם. וכאשר שב לפולין ונפגש עם בני ביתו אמר להם: הבאתי לכם מתנה טובה לזכרון אן א דענקונג, והיו כולם משתאים ומאפים לראות מה הביא להם, ואמר להם: הבאתי לכם ניגון: אזכרה, כשמו כן הוא, דבר לזכרון. ובשנת תרע"ג בהיותו בברלין לשם ניתוח בבית

לשנים שיושבים ועוסקים בתורה ששיכנה עמהם שנאמר אז נבדדו יראי ה' איש את רעהו ויין שוב וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו (מלאכי ג' ט"ז) ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששיכנה עמו שנאמר: בכל המקום אשר אפיר את שמי אבוא אליך וברכתך. (פרשת יתרו כ' כ') וכי מאחר דאפילו חד תרי מבעיא תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות וכי מאחר דאפילו תרי תלתא מבעיא מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קמ"ל דינא נמי היינו תורה וכי מאחר דאפילו תלתא עשרה מבעיא עשרה קדמה שכינה ואתיא תלתא עד דיתבי. (מסכת ברכות ו') כלל היוצא לנו מזה שנים שיושבים ועוסקים בתורה מכתבן מלייהו בספר הזכרונות, ומובן ממילא שכיון שהם נכתבים ונשרשים בספר הזכרונות שלמעלה נשפע להם משורשם מספר הזכרונות שלמעלה כח הזכרון למטה כמובן, וזהו הענין כשנפטר מחבירו מתוך דבר הלכה מתוך כך וזכרהו, כי כיון שנפטר מחבירו מתוך דבר הלכה נמצא שהם שנים שעוסקים בתורה ומכתבן מלייהו בספר הזכרונות, וממילא כיון שהם נכתבים ונשרשים יחד בספר הזכרונות שלמעלה, נפיש להם משורשם שלמעלה כח הזכרון למטה ומתוך כך וזכרהו זה לזה. (דברי ישראל פרשת וישב)

סגולה להצלחה

על ידי השמחה יצליח האדם במעשיו: וזהו הכתוב: (פרשת וזאת הברכה ל"ג י"ח) שמח וזבולן בצאתך ופירש"י: הצלח בצאתך לסחורה, שעל ידי השמחה יהיה לו הצלחה. (תפארת ישראל)

מתורתו של רבינו זי"ע

החש בראשו יעסוק בתורה (מסכת עירובין נ"ד) אמר: החש בראשו, היינו מי שלא עשה תשובה כראוי לו בראש השנה, יעסוק בתורה, יכול לתקן זאת בשמחת תורה.

סיפר בנו של רבינו הרה"ק ר' שאול ידידיה אלעזר בעל אמרי שאול זי"ע: שמעתי מאבי שאמר על כתב בתנאים שהוא מלא שמות הקדושים, ולכן כתוב בו: ואל יבריחו לו זו מזה ולא זה מזו, "זו מזה" הם אותיות מזוזה, שכתב התנאים יש להם קדושת המזוזה. (אמרי שאול)

וכן תנא מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך וזכרהו (מסכת ברכות ל"א) לביאור המאמר הזה יש לומרף דהנה אמרו חז"ל ומנין

רבינו הרה"ק רבי דוב בער פריעדמאן מליעווא זי"ע אחי הקדשים הרה"ק ר' שלום יוסף מסאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום משטעפנשט בעל נחלת יצחק זי"ע הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע והרה"ק ר' מרדכי שרגא מהוסיאטין זי"ע נולד בשנת תקפ"א לבן שלישי לאביו הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזשין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק ר' דוב בער המגיד הק' ממעזריטש זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שרה בת הגה"ק ר' משה ראש ישיבה בבארדיטשוב זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר מפינסק זי"ע

פעם ביום הילוכל של אחד מאבותיו הק' אמר רבינו אשא עיני אל ההרים (תהלים קל"א) אל האצות (סנהדרין פ"א) ואני, מכיר את אפסותי, ואני בוש, אולם מאין מתוך ההכרה הזאת שאני אין יצוא עזרי.

ופעם סיפר רבינו על זקנו הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע כשהיה סמוך על שלחן של הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנובל בעל מאור עינים זי"ע אחר נישואיו [הרה"ק ר' שלום היה חתן הרה"ק ר' אברהם מקאריסשוב זי"ע חתן בעל מאור עינים מטשערנובל זי"ע] היה רגיל להכנס אלל ח"י בכל שבת וי"ט לאמור לו שבתא טובא- יומא טובא, פ"א ביום א' דראש השנה לא יכול הר"ר שלום להתרומם בתפלתו על

המדרגה הראויה לו, ויאמר אל לבו אם כן למה זה אנכי עומד מלמעלה בקיר המזרח, ויחד וילא אל הפלוש ויעמוד בזוית ויתפלל. אחר התפלה נכנס אלל המאור עינים זי"ע ויזכרו זה את זה כנהוג וילא, ביום השני התפלל הר"ר שלום כראוי לו, ויהי אחר התפלה כשנכנס למאור עינים זי"ע, קראו ואמר: איפה שלום'ס ראה, איפוא הן הנשמות אשר דחקו להתקרב אללך כשהתפללת בזוית של הפלוש (אהלי יעקב)

כל ימיו יאזר רבינו בחעניית וסיופין עד עת הסתלקותו לגנזי מרומים י"ג כסלו בשנת תרל"ז ומנו"כ באוהל אביו בסאדיגורא,

רבינו לא נשאר אחריו זש"ק, ואחיו הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע חלץ לאשתו, ואמרו החסידים שעכשיו נתברר להם מה שאביו ניבא עליו באמרו שהוא השלישי בש"ס סדר נשים ומסכת יבמות.

הבית החיים בסאדיגורא והאוהל על קברו רבינו ליד קברו של אביו הק'

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כשנולד רבינו אמר אביו הק' שהוא כנגד השלישי בש"ס סדר נשים ומסכת יבמות.

מסופר בעת שהכניסו אביו את רבינו לביתו של אברהם אביו כיבד אביו הק' את הרה"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע שהיה נוכח סם, בצרכת ובקריאת השם, וכשהגיע לתיבות ויקרא שמו בישראל, המחין לשמוע מפי הרה"ק מרוזשין זי"ע את השם כנהוג, אך הרה"ק מרוזשין לא ענה לו כלום רק הסתכל עליו, ותיכף קרא הר"ר אליהו'ל זי"ע להילד דוב בער על שם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע. לאחר שסיים הברכה הסיר הר"ר אליהו'ל את המכסה שהיה פשוט על פני הילד והסתכל בפניו ואמר: ער איז טאקע ריכטיג ווי דער הר"ר בער. [הרה"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע הכיר את

המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע כי היה נוסע אליו, אמנם שעבר מאז הסתלקותו של המגיד עד הברית כחמישים שנה, והר"ר אליהו'ל זי"ע היה אז זקן מופלג]

רבינו היה למדן גדול עניו ושפל מאוד, אחיו הרה"ק ר' מנחם נחום משטעפנשט בעל נחלת יצחק זי"ע העיד עליו שהוא ירש את השפלות והפשטות מאביו הק'. והיה בעל שכל הישר שאביו דרש עליו את אשר נאמר אלל משה רבינו ע"ה כבד פה וכבד לשון, ומתרגם אונקלס "יקיר ממלל, אלל כל דיבור יקר מאוד.

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית הצדיקת מרת שיינדל ע"ה בת הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנובל בעל מאור עינים זי"ע. ואחר חתונתו היה סמוך על שלחן חתנו הק'. פ"א קרא

חתנו לסנדלר אחד שיעשה מנעלים חדשים עבור חתנו רבינו, בטרם לקח הסנדלר המידה, הכניסו הרה"ק המגיד זי"ע לחדרו ואמר לו: יש לי חתן ולו נשמה גדולה וקדושה, והוא בנו של צדיק וקדוש, ראה והזהר איפוא במלכתך.

בג' מרחשון בשנת תרי"א נסתלק אביו הק' התחיל רבינו לנהג עדתו הק' בעיר פאטיק, ואחר כן קבע מושבו בעיר הוסי' או חוש' במדינת מולדבה, ואחר כן עבר לסקולן ואחר כמה שנים העתיק מגוריו לעיר ליעווא במדינת באסארביע.

מתורתו של רבינו

וְהָאֵמָּן בַּה' יִחְשָׁבָהּ לוֹ צִדְקָה (פרשת לך לך ט"ו ו') ויש להבין הא תיבת והאמין הוא פועל יוצא לאחרים והאין שייך זאת בכאן? רק הנה אמרו חז"ל הדבק במדותיו מה הוא רחום וכו' (כתובות ק"א) ובכל מדה צריך אדם להדמות לקונו. אבל מדת אמונה איך שייך בהש"ת להדמות בזה לקונו הלא כתיב הן בקדושי לא יאמין (מסכת חגיגה ה' - איוב ט"ו ט"ו) שאין הש"ת מאמין לשום בריה אפילו במלאכיו ישים תהלה ובפרט במין אנושי השוכנים בתי אומר שלא ישיבו לכסלה? אכן באברהם אבינו ע"ה ראה הש"ת שיכול להאמין לו כי בוודאי לא יתקלקל עוד כי נסה אותו בעשר נסיונות ועמד בכולן, וזהו פי' והאמין בה' שאברהם אבינו ע"ה הכניס מדה האמונה ברוך הוא והראה לו שיוכל הש"ת להאמין בצדיק הדור שלא יתקלקל חלילה ויחשבה לו הש"ת לאברהם אבינו ע"ה לצדקה אשר עשה עמו במדה האמונה. (כנסת ישראל)

אם ראה אדם שישורים באים עליו יפשפש במעשים פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה (מסכת ברכות ה') וכבר דקדקו על זה קמאי הלא אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז' כ') ואין שייך לומר פשפש ולא מצא ועוד הכי חטא של ביטול תורה לאו עבירה היא רק דהפירש יפשפש במעשיו היינו במעשים הטובים שלו אלו זכות המעשים טובים שעשה העמוד לו להצילתו מהישורים פשפש ולא מצא בו מהמעשים טובים כאלו שיצילתו מהישורים יתלה בביטול תורה יתפלל להש"ת שיעבור מעליו הישורים מחמת שעל ידי הישורים הוא בטל מדברי תורה וראיו שהש"ת יסיר מעליו הישורים כדי שלא יתבטל מדברי תורה וזהו רק כשרואה שהישורים באים עליו על גופו ממש ולא על ממונו כמש"כ (מדרש שמואל) שישורים שבגופו יש בהם ביטול תורה. (כנסת ישראל)

יד כסלו ת"ש [א]

רבי שאול ב"ר מרדכי הי"ד זי"ע בעל חמדת שאול

רבינו הגה"ק רבי שאול רויזענבערג אב"ד ראצפערט בעל חמדת שאול זי"ע נולד בעיר טערצאל בשנת תרכ"ה לאביו הגה"ק ר' מרדכי אב"ד טערצאל בעל עטרת מרדכי זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק יהודה אב"ד קאליב זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת צביה ע"ה בת הנגיד מוה"ר הערש מבאטור ז"ל חתן הרה"ק ר' שאול מקאלוב זי"ע ראש חברה אצל החברא קדישא באושוואר

כל יום לחם מקמח תירס כי זה משביע אותו לזמן ארוך. (חמדת שאול)

פעם סיפר רבינו: היות שרבו בעל קול אריה זי"ע היה חריף עמוס ולא היה יכול לקבל עליו ללמוד שיעורין כסידורן רק פעם בשבוע, ובגלל זה לא למדו אצלו רק מעט בחורים מבני העליה, ופעם הלך רבו הקול אריה באמצע הלילה לבית המדרש ומלא אותי לומד לבד, ואמר לי חידוש, התחלנו להתפלפל זמן רב לבסוף שאל אותי: שאול, למה אינך הולך לישיבות הגדולות כמו לחוסט, פרעשבורג? והשיב לי: שכלאי ללמוד אצל רבינו ולשמוע ממנו אפילו רק פעם אחת שיעור. על זה השיב לי: אם כך אמרת אז אבטיח לך שיהיה לך הבנה עמוקה בחורה ולאחד הגדולים תתעבד, וסיים אולי עוד יתקיים. (חמדת שאול)

אמונת דייקים היה לרבינו עוד בזמן בחורו, וסיפר רבינו שהיה לו איזה מחלה ר"ל ואז נסע על חג השבועות אצל הרה"ק ר' נבי הירש מליסקא בעל אך פרי תבואה זי"ע, הרה"ק ר' הערש"ל לקח כלחת עם קרעפליך ונתן לרבינו ואכל זה באמונת דייקים, (הגם כי לפי הרופאים מזיק זה למחלה שהיה לו) ומאז נתרפא לגמרי. (חמדת שאול)

כשהגיע לפרק האיש מקדש הציע הרה"ק מליסקא זי"ע לרבינו את בחו של הר"ר משה דוב גאמבו ז"ל ממאקאווא. וישב שם על שלחן חותנו הרבה שנים ואז זכה לעלות ולהשתלם בחורה הקדושה, והרביץ תורה בדברים.

שם בעיר מאקאווא מלא חבר טוב כלבדו הגה"ק ר' משה פארהאנד בעל אהל משה גאב"ד ור"מ מאקאווא זי"ע. ורבינו היה אשר עודד וזרז את הרה"ק ממאקאווא להיכנס לפני ולפנים בעולמה של חסידות. כמו שכתב הרה"ק ממאקאווא דימי חורפו לרבינו בזה הלשון: ובאמת אני מקנא אותך, כי אתה הולך לשאוב תמיד מבאר מים חיים, מקדושים אשר בארץ, ומי יתן והייתי גם אני מתאבק בעפר רגליהם, כי באמת אנכי הרואה, כי זה הוא הדרך האמיתית, כי פה בעוונותינו הרבים מתגבר בכל יום השקר, ומי יתן כל עם ה' נביאים לבחור בדרך הקודש.. ובחברתו ובהשפעתו של רבינו החל הרה"ק ממאקאווא לערוך נסיעות לבעלזא, וכל ימיו הכיר לרבינו תודה על כך. (רועה נאמן)

פעם אחת הגיע למאקאווא הגה"ק אליעזר זוסמאן סופר אב"ד פאקש בעל עט סופר זי"ע לבקר את חתנו הגה"ק ר' מיכאל חיים פאקש ממאקאווא זי"ע, והלכו רבינו ותלמידי חכמים לקבל פניו, ובין מנחה למערב נדברו יראי ה' בפלפולי דאורייתא, רבינו היה עוד כעיר לימים, ולפני תפילת ערבית הלך רבינו להכון לתפילה, והבעל עט סופר אחז בזקנו והתחיל לבכות ואמר: זקני כבר נתלכן ואיך אני כריך להתבייש מפני האבדך ר' שאול הלזה, שהוא יודע הכל יותר טוב ממני וגם בקי בש"ס ופוסקים, במה הייתי מבזה זמני מה לענה ליום הדיון, ואחס בעלי הבתים חשבים דפה אבקשם לנהוג כבוד גדול בו. (חמדת שאול)

כנסתלק אביו באבי ימיו בשנת מ"ג לימי חייו בשנת תרל"ה י"ג תמוז בעיר פעסט,

רבינו נקרא בצריתו של אברהם אבינו, שאול על שם זקינו הרה"ק ר' שאול מקאלוב זי"ע ראש חברה אצל החברא קדישא באושוואר. וסיפר שפעם אחת היה אחד מבני היכלא קדישא מאושוואר בלובלין אצל הרה"ק ר' יעקב יצחק בעל החוזה זי"ע ומסר קוויטל כוללת מהחבורה, וכאשר קרא החוזה מלובלין זי"ע שם שאול (מקאלוב) בן שבע אמר להשליח: כאשר יגיע הביתה ישלח את שאול בן שבע אצלו, וכאשר חזר הביתה ומסר לו דברי החוזה תיכף לקח הר"ר שאול את טלית ותפילין שלו והלך רגלי עד לובלין, וכאשר הגיע לפני החוזה, שאל אותו: האם אתה בר אוריין? השיב: לא! אמר החוזה: פלא הלא בעלה של ליבא רחל כריך להיות בר אוריין. ואחר כך בשעת התפילה צעת אמירת קריאת שמע לא היה הר"ר שאול יכול להסתיר את עצמו והרגיש בו החוזה ולקחו באמצע התפילה סמוך לו, וישב זמן רב אצל החוזה זי"ע.

רבינו היה איש צדיק וגאון גדול, עוד בילדותו ראו את הכלחיתו בחורה וצירחת שמים, הקדיש כל עתותיו לה' ולתורתו, ומטתו היה שלמה משבת לשבת וישן קצת על יד השלחן, מכל קלוי המדינה ביקשו אותו לבוא לדיון תורה כי חכם מחוסר ושכל ישר פה מפיק מרגליות היה. ורבים השיב מעון בנועם אמרת פיו. וסיפר כנסתלק הרה"ק ר' ישעי"ל מקרעסטיר זי"ע ביום ב' אחרי קדושים ג' אייר תרפ"ה, היה רבים מגדולי הרבנים הגאונים והצדיקים שלא הספיקו להגיע לקרעסטיר להלויה ובתוכם רבינו, וכאשר בא לנחם את האבלים בשעת ימי אבלם, נשאו רבינו מספר תמרורים בבית המדרש, אשר בדבריו היקרים והנמרלים עשה אצל כבד, וכל העם געו בצביה במר נפש. (בית ועד לחכמים)

פעם אחת ישב רבינו בדיון תורה עם הרה"ק ר' מנחם בראדי אב"ד קאלוב בעל באר מנחם זי"ע ועם הרה"ק ר' מרדכי מדעמעטער הי"ד זי"ע, וישבו שלשתן לדון דין תורה קשה מאוד עסק של ממון רב, וכמה ימים ישבו לשמוע טענות בעלי הדיון כדי להוציא פסק, ואחר אשר דנו שלשה הרבנים ביניהם, עמדו הרב מקאלוב והרב מדעמעטער בדעה אחת לעשות פשרה באיזה אופן, ורבינו אמר ענה אחרת להיפך ממש משניהם. כאשר ראה הבאר מנחם שרבינו חלוק בדעתו משניהם, וידע כי אם לא יסתור הרבנים דיעותיהם מי יודע האיד יגמור הענין הקשה הזה, לכן פנה אל רבינו ואמר לו: שמע נא לדברי, דעתי ודעת הרב מדעמעטער שוים, אבקשם ברחמים אלה תכריעו דעתכם לדברינו. כאשר שמע רבינו דברים אלה, התבונן בדבר יותר ובסוף גם הוא הכריע דעתו כדברי שניהם. (עבודת עבודה שיחות)

רבינו למד אצל הגה"ק ר' שמואל עהרנפעלד אב"ד מאטערסדארף בעל חתן סופר זי"ע, ואצל הגה"ק ר' משה שיק ראב"ד חוסט בעל מהר"ם שיק זי"ע ואצל הגה"ק ר' אברהם יהודה הכהן שווארץ אב"ד בערעגסאז בעל קול אריה זי"ע ואצל הגה"ק ר' עמרם בלום אב"ד אויפלך בעל בית שערם זי"ע. וסיפר רבינו לעת זקנתו כי למד אצל המהר"ם שיק ג' שנים (בהיותו בערך ילד קודם הבכור מלמה) וגם עתה זוכר כל החידושים ששמעו אצלו כסידורו, ועוד סיפר שהיה לומד שם תוה"ק מתוך הדחק, וקנה

סגולה בני חיי ומזוני

כתב רבינו שמעתי כמה פעמים מאדמו"ר הגה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע ביום אשר בו הילולא של איזה צדיק הוא כמו שעושין חתונה לצדיק ביום מיתתו, ועל החתונה נהגו בכל תפוצות ישראל ליתן דורון דרשה (ומקורו מהזה"ק פרשת ויצא קמ"ט) ומסתמא גם בהאי הילולא דצדיקא יחייב ליה קוב"ה מתנות לצדיקא, ואיזה מתנה חשובה נותן הקב"ה לצדיקים? ואמר אדמו"ר הנ"ל בשם זקינו הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע שנותן הקב"ה להם שיוכלו להשפיע בני חיי ומזוני לישראל עכ"ל דצ"ל. ומסתמא נוטלים חלק בראש אותן אנשים שהם מזכירין שמם וחידושי תורתם שלהם, ומגלים דעתם שרוצים להושיע בזכותם. (מליצי אש)

יד כסלו ת"ש [ב]

רבי שאול ב"ר מרדכי הי"ד זי"ע בעל חמדת שאול

רבינו הגה"ק רבי שאול רויזענבערג אב"ד ראצפערט בעל חמדת שאול זי"ע נולד בעיר טערצאל בשנת תרכ"ה לאביו הגה"ק ר' מרדכי אב"ד טערצאל בעל עטרת מרדכי זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק יהודה אב"ד קאליב זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת צביה ע"ה בת הנגיד מוה"ר הערש מבאטור ז"ל חתן הרה"ק ר' שאול מקאלוב זי"ע ראש חברה אצל החברא קדישא באושוואר

במחשבה זו נפל עלי פחד גדול והרגשתי שהמהר"א זי"ע נתן על פי שלש עשרה מנעולים ורק חיפשתי דרך לאן לברוח משם, ותיכף קיבל מרות, והיה רגיל לדבר ממנו כמו מלאך ה' כ'. (חמדת שאול)

כמו כן סיפר רבינו בתוך אחד השיחים כי ארבעים פעמים היה צבעלזא לקבל פני רבותיו.

כידוע נסתלק הרה"ק מהרי"ד מצעלזא בליל שבת קודש פרשת חיי שרה כ"ב מרחשון בשנת תרפ"ז, והגיעה הצורה לא טוב לראצפערט ביום ב'. ביום א' היה רבינו בטעגלאש על ברית מילה אצל הר"ר הירצקא מאנדל ז"ל, וסיפר הר"ר ישראל משה מנדל ז"ל לרבינו שבליל ש"ק חלם לו איך שהיוצאים רקדו ובאמנע הרקידה דפקו על השלחן שהיה שקט וראיתי את הרה"ק מהרי"ד הלך להתפלל תפילה נעילה ונתעורר על זה להבין ששבת לן חיוו, וסיפר לו רבינו: שגם לו יש סימן רע ר"ל, בליל שבת קודש אמרתי לבני הגאון ר' עמרם זצ"ל שיגיש

לי ספר ופתחתי הספר ומלאתי הספד על הרב ר' ישכר דוב ז"ל והבנתי שגמחתי עלתה השמים, ואמר שמה בטוח אכלו שאינו בחיים על כן הייתי רואה ליתן שם להילד ישכר דוב, רק כיון שצבעלזא למד להסתיר הכל, ואחר כך יעשו ממנו לצעל מופת, על כן לא עשה זאת. (חמדת שאול)

נהרג על קידוש השם י"ד כסלו בשנת ת"ש.

בניו הקדושים היה הגה"ק ר' עמרם מראצפערט הי"ד והגה"ק ר' יהושע הי"ד

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נשא אמו בזו"ש להרה"ק ר' נפתלי הירצקא זילברמאן מראצפערט בעל זכרון נפתלי זי"ע ואחר כך כאשר נחרקו בפטירתו כסא הרבנות בראצפערט בערב יום כפור ט' תשרי בשנת תרנ"ח נתקבל רבינו למלאות מקום הרה"ק ר' הירצקא' לע וישב שם ארבעים וחמש שנים. והדומ"ץ היה הגה"ק ר' נתנאל הכהן פריעד בעל ליקוטי שושים זי"ע

והגם שראצפערט היתה קהילה נאה וחסודה בכל זאת מצא רבינו מספיק לגדור פרטות ההמון עם, ולהוסיף משמרת למשמרת, וסיפר שהיה שם איש אחד שהיה לו ריחיים ועבד גם בשבת קודש רח"ל, רבינו הזהירו שיפסיק לעבוד בשבת קודש, ולא רצה לשמוע, בשבת קודש אחר תפילה שחרית הלכו מתפללי בית הכנסת עם רבינו בראשם והזהיר אותו שתיכף יתן לו להפסיק את העבודה ואם לאו אז ילך הרחיים על זווארו הנ"ל פנה עורף ולא רצה לשמוע, בעת מנחה באו לספר לרבינו כי הטחנה נשרפה והיתה לתל עולם, יהיה לזאת. (חמדת שאול)

שם בראצפערט העמיד רבינו ישיבה ותלמידים רבים באו אצלו ללמוד מכל המדינה, ומהם ממילאדאן, בארטפעלד, מונקאטש, האדהאז, טעגלאש, אויפעהערטוי, וויטקע, וואראהל, ממאקאווא, וועלעסק, טעטעטמען, אויבערווישאוו, קאעמעטשע, נירבאטור. והעמיד תלמידים ההגונים ומהם הגה"ק ר' אליעזר ליפא הלוי זילברמאן מראצפערט הי"ד זי"ע, והגה"ק ר' ישראל וועלץ ראב"ד בודאפעסט ירושלים בעל דברי ישראל זי"ע

וסיפר הר"ר ישראל משה מאנדל ז"ל: הרבה דברים נפלאים ראינו אצל רבינו, וכדירנא כשהיה לנו נחלת שדה וכרם בעיר ראצפערט והרבה פעמים היה לנו הזיקות מרוחות חזקות ורעמים ששברו את עצי הפרי, פעם נכנסתי אל רבינו וראיתי שאילן גדול של עשרות שנים שהיה על יד דלת ביתו נשבר לפרקים, ושאיתי: מתי נשבר האילן הזה? ואמר לי: בעת שהתחילה הרעמים הגדולים יצאתי לחוץ תחת כיפת השמים ואמרתי: רבש"ע אם נגזר שהרעמים ישברו עאים ואנשים יפחדו שלא אותם אכלי, ומיד בא רעם גדול וגשף הגדול. (חמדת שאול)

במקום גדולתו שם חסידותו וענוותנותו, כי היה חסיד גדול בדעת והבנה עמוקה והיה מפקיר את עצמו לקדושת רבו הרה"ק ר' ישכר דוב רוקח מצעלזא זי"ע. ובעת המלחמה גדולה בשנת תרע"ד הוכרח מהרי"ד זי"ע לעזוב ארצו וקהלתו, והלך מגולה לגולה, כשהגיע הרה"ק מצעלזא לטעגלאש מיד בא רבינו לקחת את רבו הגדול לראצפערט ושם היה מצטל את עצמו לפניו לגמרי והניח כל הרבנות שלו מן האד. ובזמן היותו שם הרה"ק מצעלזא לא היה רואה לדרוש בשבת הגדול ובשבת שובה בדברים, ואז עליו הרה"ק מצעלזא שידרוש, ושלח את בניו הגדולים לשמוע דרשותיו, אך אמר רק התורה אשר שמע מפיו של רבו מצעלזא. (חמדת שאול)

רבינו היה עוד מקורב גדול אצל הרה"ק ר' יהושע'לע מצעלזא זי"ע ואחר כך היה תלמיד וחסיד אצל הרה"ק מהרי"ד מצעלזא זי"ע וכאשר נסתלק ליל שבת קודש פרשת חיי שרה כ"ב מרחשון בשנת תרפ"ז, הגיע רבינו לצעלזא לקבל מרות מהרה"ק ר' אהרן מצעלזא זי"ע. וסיפר רבינו שהיה בדעתו לדבר בדברי תורה עם מהר"א מצעלזא כי כן היה מנהגו של אביו הקדוש באם התחיל לדבר מגמרא תוספות פלפלו ושאלו אותו כל הדברים הקשים, וכמו כן ראה לדבר עמו בדברי תורה. אך כאשר נכנסתי לפני ולפנים

רבינו הרה"ק רבי מנחם נחום פריעדמאן משטיפנעשט בעל נחלת יצחק זי"ע אחי הקדושים הרה"ק ר' שלום יוסף ראש שושלת סאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' דוב בער מלעווא זי"ע והרה"ק ר' דוד משה ראש שושלת טשארטקוב זי"ע הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע. נולד בשנת תקפ"ג לבן רביעי לאביו הרה"ק רבי ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק רבי שלום שכנא זי"ע בן הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק רבי דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע. וכשהגיע לפרקו נשא בת הגה"ק ר' אלעזר קושאנסקי זי"ע נכד הגה"ק המפורסם רבי גדליה מליניץ בעל תשואות חן זי"ע

בשנת תר"ז כ"ה כסלו יום א' לחנוכה נולד בנו הרה"ק ר' אברהם מתתיהו זי"ע וקראו שמו לבנו: אברהם על שם זקנו הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע ומתתיהו על שם מתתיהו כהן גדול זי"ע.

בשנת תרכ"ט נסע לעיר יאסי כדי לשאול שם בעצת הרופאים, וביום י"ד כסלו שעתיים לפני יציאת נשמתו עזב את מיטתו, ורחץ פניו סידר פאות ראשו וזקנו ולבש את בגדיו וישב על הספה והתחיל לומר ניגון ידוע של אביו הק' זי"ע ניגון בלי מילים מלא ערגה וכיסופיו, וקולו הלך ורפה עד שאסף רגליו אל הספה ונשמתו הטהורה עלתה לגזי מרומים במיטב שנותיו כבן מ"ה שנים ומנו"כ בעיר יאס זי"ע

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם מתתיהו זי"ע שמילא מקומו בהיותו כבן כ"א שנים והנהג את החסידות במשך ס"ד שנים עד יום פטירתו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה אחד מלדיקו דורו אלפי ישראל הלכו לאורו, היה גדול בתורה בנגלה ובנסתר, דרכו היה נעלה בקודש דבר אלהיו, פה מפיק מרגליות בשיחות נאות נאדרים בקודש, לא פסק חוכי מפוס ממלל דברבין, ואביו הק' אמר עליו: שולח השחקן שלו שהיה רגיל בזה, היה נקרף מגולל אש היראה שהיה לו, ועוד אמר אביו הק' עליו: שהוא בבחינות נתיב לא ידעו עיט (איוב כ"ח ז') שפירש התרגום אונקלוס שם: שכל אילן חיי דלא חכמיה ס"מ וכו'.

פעם אמר רבינו: ברכו וקדושה אני שומע בכל יום ממלאכים וחיות הקודש.

לאחר הסתלקות אביו הק' ג' מרחשון בשנת תרי"ב עבר רבינו לשטיפנעשט רומניא, והקים שם חצר חסידית ורצות אלפי ישראל אנשי מעלה לכד פשוטי עם חסו בזילו הק'.

פעם אחת, באחת השיחות בשבתו על סעודת נשואין מבנו הרה"ק ר' אברהם מתתיהו זי"ע ונמשך הסעודה עד אור הבוקר ופתאום קרא ליתן מים ליטול ידיו, ואמר לפלל הידים בעצמו מרגישים בעת שצריכים נטילה, ואח"כ אמר כולנו האחים

בני אבינו אנחנו אצל לקבל עלי' לרבי הוא רק אחד והתחיל לחשוב את האחים הקדושים מה שירשו מאביהם הק' ואמר: אחי הרה"ק ר' שלום יוסף ראש שושלת סאדיגורא זי"ע יש לו הצורה של אבינו, הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע לקח את המוח מאבינו, הרה"ק ר' דוב בער מלעווא זי"ע יש לו התפשטות של אבינו, והרה"ק ר' דוד משה ראש שושלת טשארטקוב זי"ע יש לו היראה מאבינו, הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע יש לו המושכל ראשון של אבינו, ויהי המעלות לקחתי אני בשבילי.

רבינו לא הרבה באמירת דברי תורה, אך נהג בפאר והדר כמנהג אביו הק' וזכה להערצת חסידיו, בביתו המפואר נבנה חדר שכונה "חדר המשיח" והונחו בו כתר זהב וכלים יקרים נוספים.

פעם אמר רבינו: לספר מאמר או מעשה מלדיק, חשוב כמו דף בזהר, שני מאמרים או שני מעשים חשובים כשני דפים בזהר. לספר בזילה קודם השינה חשוב כקריאת שמע. (אוצר החסידות)

מתורתו של רבינו זי"ע

חייב אדם לומר מתי יגיע מעשי למעשה אבותי: לכאורה האם יכול כל אדם להגיע למדרגה גדולה כאבות הקדושים? והשני: מה רבותא היא זאת, מען זאל נאך טיהן א טאטין? רק הענין הוא כי מצאנו בתורה הקדושה אשר כל מה שעשו האבות הקדושים אפילו מדברים הגשמיים נעשה מזה תורה, כמש"כ בפרשת ויצא מענין המקלות: ויקח לו יעקב מקל לבן וכו' וכמוהו הרבה פעולות גשמיות אשר כל ספר בראשית מלא מזה וממהמעשים האלה נעשה תורה"ק, כמו"כ חייב כל אחד איש הישראלי להתנהג הכל על פי התורה באופן שאפילו מעשים הגשמיים יהיה גם כן תורה וכל ישראל ישמעו ויראו וילמדו ממנו דרכי התורה ועבודת הש"ת בכל פרטי הגשמיים. (כנסת ישראל)

אמרו חז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב (ספר שירת ישראל לרבינו משה אבן עזרא זי"ע עמוד קנ"ו) פירש: כשהצדיק האמת צריך להשפיע על בני ישראל אופן המדות שהוא כבר יצא מהם ותיקן אותם והגיע אליהם כי אותן המדות שהצדיק בעצמו עדיין לא הגיע אליהם איך הוא יכול להכניס המדות האלה בלב ישראל וזהו כוונתו דברים היוצאים מן הלב היינו המדות שכבר יצאו מלב הצדיק ותיקן אותם בשרשן המה יוכלו לכונוס בלב השומעים שגם המה יתקנו המדות האלה. (כנסת ישראל)

טו כסלו תרנ"ט

רבי ישראל אפרים פישל ב"ר צבי הירש זי"ע בעל אפסי ארץ מנאנאש

הגה"ק רבי ישראל אפרים פישל סופר אב"ד נאנאש בעל אפסי ארץ זי"ע אחי הגה"ק ר' נפתלי מקליינווארדיין בעל מעטה נפתלי זי"ע ואחי הגה"ק הגביר ר' ליפא סופר מסאטמאר זי"ע הרבני הנגיד הר"ר יוסף סופר מערדיבעניע זי"ע והרבני הנגיד הר"ר לייבוש סופר משאראשפאטאק זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' צבי הירש שרייבער סופר משאראשפאטאק זי"ע מצאצאי הגה"ק ר' שאול וואהל זי"ע ומגה"ק מהר"ם מפאדובה זי"ע ולאמו הצדיקת מרת בילא ע"ה בת הגה"ק ר' נתן שפירא אב"ד טשעטשאווויטץ וטאקייא בעל טללי שנה זי"ע בן הגה"ק ר' זכריה שפירא אב"ד דאראג-ווראנוב בעל אבן נזר זי"ע מצאצאי הגה"ק ר' נתן נטע ב"ר שלמה שפירא בעל מגלה עמוקות זי"ע

האיסור לייסד סמינר לרבנים נמאכא חתימתו בין שאר גדולי ארץ, נסתלק לגנזי מרומים ט"ו כסלו תרנ"ט ומנוחתו כבוד בעיר נאנאש זי"ע

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' שלום סופר אב"ד ברעזנא זי"ע וחתנו הגה"ק ר' מנשה שמחה פריעדמאן אב"ד סאבראנץ זי"ע וחתנו הגה"ק ר' בנציון הלפערט זי"ע שמילא מקומו בנאנאש.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גאון מפורסם לדיק קדוש וטהור חו"פ האי חסיד האי עניו רוב ימיו היה בתענית וסיגופין ורבים הלכו לאור.

בנעוריו למד בצאניהאד אלל הגה"ק ר' יצחק משה פערילס זי"ע ואח"כ למד בישיבת פרעשבורג אלל הגה"ק ר' משה סופר בעל חתם סופר זי"ע אשר רבינו נחשב לאחד מגדולי תלמידיו, וכל פעם שהי' רבינו מזכיר את שם רבו החתם סופר עמד מכסאו ואמר באימה יתירה: מורי החתם סופר ז"ל, ואחר פטירת רבו בכ"ה תשרי בשנת ת"ר נשאר שם בפרעשבורג ולמד אלל בנו הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר זי"ע וכן הי' תלמידו של הרה"ק ר' משה טייטלבוים בעל ישמח משה מאיהעל זי"ע והסתופף כ"ה שנה בכל רבו המובהק הרה"ק ר' צבי הירש פריעדמאן מליסקא בעל אך פרי תבואה זי"ע ואכל הרה"ק ר' חיים האלצערשטאם ראש שושלת אאנז בעל דברי חיים זי"ע ובכל הרה"ק ר' משולם פייש לאווי מטאהש הנקרא השרף מטאהש זי"ע ופעם היה בכל הרה"ק ר' יהושע רוקח מבעלזא זי"ע על שבת קודש פרשת אמור בשנת תרמ"ח.

וסיפר כאשר ביקר הרה"ק ר' אליעזר צבי סאפרין מקאמארנא בעל דמשק אליעזר זי"ע או בנו הרה"ק ר' יעקב משה מקאמארנא זי"ע בעיר נאנאש, והלך לבקר את רבינו הרב דמתא, כאשר נכנס אליו ליתן שלום לרבינו, ברח רבינו החוצה בפחד ובהלה, וכאשר שאלוהו פשר הדבר? אמר שראה את אביו או זקינו הרה"ק ר' יצחק אייזיק יהודה יחיאל המכניה ר' אייזיק'ל מקאמארנא בעל היכל הצרכה זי"ע הולך מאחריו של הרה"ק מקאמארנא, כי בא מעולם העליון ללוותו. (עבודת עבודה שיחות ב')

וכשהגיע לפרקו נשא הרבנית בתו של הגביר הר"ר ישראל וויינשטאק מטריין שליד אורהל ז"ל,

ובשנת תרכ"א נתמנה לאב"ד של קהלת נאנאש, ושם ניהל ישיבה גדולה ושמעו יאח למרחקים בגדלותו ובקדושתו.

בשנת תרכ"ו חתם על תקנות שהתקינו גדולי הונגריה באסיפת מיהאלוויץ וכמו כן השתתף באסיפת הרבנים בשנת תרכ"ט בעיר פעסט, בו הוחלט על פילוג הקהילות בהונגריה, אסיפה גדולה זו לא משה מזכרוננו, ועוד שנים רבות לאחר מכן היה רבינו מספר: עוד לבי חרד בקרבי בהעלותי על זכרוני בעת אסיפת הרבנים בשנת תרכ"ט אשר הי' שם יותר ממאתיים רבנים ולדיקים ביניהם, פתח פיו הגה"ק מהר"ם שיק זי"ע וזכר המשנה במסכת סוטה: כל רואה לחזור קשות לקפח את שוקיו, וכל הגדולים חרדו לדברים קדושים היוצאים מלבבו הטהור בלהבות אש. גם בכרוז משנת תרל"ו בדבר

למדו בניכם ליתן צדקה דבר מה יום ביומו הן בכסף הן באוכל להשיב נפש כראוי ובהרחבת הדעת ובטוב עין יבורך גבר ירא ה' ככתוב בתורה הקדושה וספרים הקדושים.

תהיו תמיד בחבורת חסידים ואנשי מעשה ותתנהגו בדרכיהם ואחרי רבותיהם תלכו את תמנע בחזקת לב ורוח אמונים לא תבושו ולא תכלמי בין מתלמיד חכם או שארי בני אדם, וכן תתנהגו בניכם אחריכם לדבק בהם, אך לא בבעלי שחץ אך אותם המתנבגים בענוה וקרבת בני אדם בתורה ועבודה באמונה יתירה.

הספרים שלי רובם נרשמים בחותם שלי אכן יש אתי ספרים שאולים מהמופלגמ"ה יוסף שמואל כהן וכדומה יחזרו כל ספר לבעליו, ויש גם כן ספרים אשר לא נרשם בחותמי לכן יתנו להכריז להכיר כל אחד שלו ויחזרו.

קטעים מצוואת רבינו

באשר לא ידע האדם עתו עת לעשות הכל עת יהיה בגדיך לבנים, אהבת אבות לבנים תזכור ולשון לימודים, לזכות וכל בניך למדי ה' ורב שלום בניך! אמרתי ללבי היום נעשה אמונה, לספירת מלכות שבגבורה, אשיחה וירוח לי להיות גביר בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך, כאשר מלכנו צוה לבנו לאמור אנכי הולך בדרך כל הארץ והחזקת, וזכותו יזכור לנו ולכל ישראל להיותם חיים וקיימים לעד, הבנים בני והבנות בנותי וילדיכם אחריכם שמעוני וחיו!

חזקו להשיא בניכם לבנות תלמידי חכמים או אנשי מעשה ולא ח"ו לבעלי חדשים או ח"ו בעלי אומנות ובעלי כסין וחסדי ה' יהיה עמכם, קטונתי מכל החסדים והטובות אשר היה עמי תמיד בטחיה בה' ויגן עליכם.

רבינו הרה"ק רבי דוד טווערסקי מסקווירא זי"ע הנקרא ר' דוד'ל נולד ב"ד ניסן ערב פסח בשנת תר"ח לאביו הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת סקווירא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאביל בעל מאור עינים זי"ע ולאמו הרבנית הצידיקת מרת חנה סימא ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי צבי מסקווירא זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן מטיטוב זי"ע בן הרה"ק ר' צבי ממעזיביטש זי"ע בן הרה"ק מרן רבינו ר' ישראל בעל שם טוב זי"ע. בשביעי של פסח נכנס רבינו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה וקרא אביו הק' דוד על שם זקינו הרה"ק ר' דוד לייקעס זי"ע מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שביום בו חל היוםא דהלולא שלו. כידוע אביו הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זי"ע קרא שמות לארבעה בניו הק' כנגד הד' אותיות של השם א-ד-נ-י האלף הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מסקווירא זי"ע הנין לבנו הרה"ק ר' נ'חום משפיקובער זי"ע היוד לבנו הרה"ק ר' ישראל מסקווירא זי"ע והד' לרבינו זי"ע

בתחילת שנת תרנ"ח נסרף רח"ל חצרו הק' בעיר סקווירא ועבר לגור בעיר חמעלניק, וכשנגמר בניית חצרו הק' מחדש חזר לסקווירא לארץ מגורי אביו הק'.

בענין תהלים ביום השבת בבוקר מסופר: שפעם בשעת עריכת השולחן לסעודתא דעתיקא קדישא אכל רבינו, יצב אחד מנכדיו ואמר תהלים מה שלא אמר בבוקר, טען נגדו אחד מדודיו: הלל הזמן לאמירת תהלים הוא לפני התפלה דוקא! התנצל הנכד: איפא מובא בשלחן ערוך דין זה? וכשמוע זאת רבינו נענה ואמר: א זאך וואס איך האב געהערט פונעם טאטען, אין ער פון זיין טאטע הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע, וואס האט עס געהערט פון זיין טאטע הרה"ק המאור עינים זי"ע, וואס האט עס מקבל געווען פון אליהו הנביא ז"ל איז אזוי ווי א שלחן ערוך! (תהלים מאור לדיקים)

בקיץ תרע"ט כשגברו הפרעות ברוסא, הבולשציקית והמחנות הפורעני ימ"ש היו סובדים מעיר לעיר והיו הורגים ובזזים, ברכו כל אחד מעיירות הקטנות לעיירות הגדולות, וגם בני ביתו של רבינו הפצירו בו שיעזוב עירו סקווירא ויחישב בעיר הגדול קיוב, בתחילה לא הסכים רבינו עד שהגיע למצב שהי' כפסע דינו ובין המות אז נעתר להפצרתם ועבר לעיר קיוב, שם סבל רבינו לרות רבות עד אין לשער מהדוחק הנורא ומהמגיפות ר"ל שהרבה מבניו ונכדיו הק' נפטרו אז בחייו, ועל ידי זה נחלש רבינו אז מאוד. וסיפר הגה"כ ר' אברהם חיים שפיכער אב"ד אור החיים זי"ע ששמע מהרה"ק ר' יעקב יוסף מסקווירא זי"ע שאכל אביו, רבינו זי"ע נסתלקה בתו רח"ל בחיים חיותו של אביו הרה"ק ר' יצחק'ל מסקווירא זי"ע והלך רבינו על הלוי ולא בכהומפני שקיבל בזהבה נוגש אליו אביו הרה"ק ר' יצחק זי"ע ואמר לו: אז א קינד גייט אוועק פון דער וועלט מעג מען וויינען, ואז התחיל רבינו לבכות. (שיח זקנים)

במוש"ק פרשת וישלח אור ליום ט"ו כסלו בשנת תר"פ עלתה נשמתו לגנוי מרומים, והובא למנוחות בבית החיים הישן שם והקימו אוהל מיוחד על קברו הק' זי"ע ובשנת תשכ"ב העבירו גופו הק' לבית החיים החדשה בעיר קיוב הנקרא בערקאוואל בית עלמין בשביל שהמלכת רוסיא רצה להרחיב הבית החיים הישן.

נשאר אחריו בניו הקדושים: הרה"ק ר' מרדכי זי"ע, הרה"ק ר' משה זי"ע, הרה"ק ר' אהרן זי"ע, הרה"ק ר' שלמה מסקווירא זי"ע, הרה"ק ר' מנחם נחום זי"ע, הרה"ק ר' יצחק הי"ד זי"ע, הרה"ק ר' יעקב יוסף מסקווירא זי"ע

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה איש קדוש וטהור יראת שמים ויראת חטא ובעל רוח הקדוש, ובעל מופת.

וסיפר פעם אחת הגיע רבינו לעיר אחת, ובאותה עיר היתה לו אכסניה קבועה אצל בעל בית מסויים. בתו של בעל הבית הג'ל חלתה, וסבלה מאד מהתקפות של גיהוקים חזקים. ובעת ההתקפה היה קול הגיהוק נשמע למרחקים. בדיוק בעת שהגיע רבינו לביתו, נתקפה הבת במחלתה, והחלה לנהק בקול גדול. נענה רבינו ואמר: נו קול באשה ערוה! ובהישמע מילים ספורות אלו, סרה המחלה ממנה, ולא חזרה אליה לעולמים. לימים, חלתה גם אחת מקרובותיו של רבינו במחלה זו, והרבנית מחברתו בקדוש נכנסה אליו וטענה: מדוע אינך עוזר לקרובתך, כשם שעזרת והספעת ישועה על בתו של בעל הבית הנ"ל? ענה לה רבינו ואמר: ווי האט אונזער חנה סימקא (וכן היה שמה) די אמונת חכמים וואס דעם בעל הבית טאכטער האט? (בית וויניץ)

תיאור פניו הק' של רבינו היתה מיחדות. פעם כאשר דיבר הרה"ק ר' יעקב יוסף מסקווירא זי"ע בהשקפות רב אודות כרות קדוש של אביו רבינו זי"ע ונסתובב השיחה אודות מראה פניו הקדושים בכניסתו לבית המדרש לתפלת מנחה של ערב שבת, כשפילאטיו רטובים מטבילה במקוה, שהיה פניו מאיר בהארה ערומה, התבטא אז בלשונו: כ'מין ס'איז נישט געווען קיין איינער וואס האט נישט מהרהר בתשובה געווען. (מבואר ועד לאחת)

יש לציין כמה מנהגים לכבוד שבת: נהג ללבוש בעקישע מזויר צפרחים לכבוד הסעודה, אך בשבת קודש עשה קידוש בבגד שהתפלל בו, ורק אחר קידוש החליף ולבש הצעקישע המיוחד להסעודה. מדייק שלא לקרא שמו"ת בליל שבת. ומסופר שפעם בהיכורו ברחוב בליל שבת קודש שמע מתוך אחד הבתים היאך שאחד קורא הפרשה שמו"ת, אמר אז: ביי אונז האבען די בעלי עגלה מעביר סדרה געווען פרייטאך או נאכט'ס. (מבואר ועד לאחת)

בהגיעו לפרקו נתארם עם הרבנית הלדיקות מרת גאלדא ע"ה בת הרה"ק ר' שמעון שלמה גוטערמאן מסאוראן זי"ע בן הרה"ק ר' משה צבי מסאוראן זי"ע בן הגה"ק ר' שמעון שלמה המגיד מסאוראן זי"ע, ולאחר פטירתה נשא בזיווג שני את הרבנית הלדיקות מרת פארה ע"ה בת הרה"ק ר' אליקים געליל מאוסטראה זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יוסף השני מאוסטראה זי"ע בן הרה"ק ר' פנחס מאוסטראה זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטראה הנקרא רב ייבי זי"ע.

בשנת תרמ"ה י"ז ניסן נסתלק אביו הק' זי"ע ואז התחיל רבינו לנהל עדתו הק' בעיר סקווירא ומלודתו פרוסה ברחבי אוקריינא פאדאליע ובעסאראציע ואף לליטא הרחוקה, שהי' מרבה שם נסיעותיו הקדושים.

אלה אלופי בני עשו וג'ו אלוף צפון (בראשית לו טו) הנה ידוע [עיין קב הישר פרק קב' בשם המקובלים] שהקליפה היותר גדולה מכל האלופים של עשו הוא האלוף צפון. ואיך אפשר להמתיק, זהו ע"י פרשת נשא שהיא הפרשה היותר גדולה שבתורה שיש בה קע"ו פסוקים כמנין הגימטריא של צפ"ו, וע"י מזמור קי"ט שהוא המזמור היותר גדול בתהלים שגם בו יש קע"ו פסוקים, וע"י מסכת בבא בתרא שהיא המסכתא היותר גדולה שבש"ס בבלי שיש בה קע"ו דפים, כולם מכוונים על הקליפה של צפון שבגימ' קעו, ועל ידיהם יכולים להמתיק הקליפה הגדולה הזו. (מאורי אור)

מתורתו של רבינו זי"ע

כתוב אחד אומר: לי הכסף ולי הזהב נאום ה'חגי ב' ח') וכתוב אחד אומר לה' הארץ ומלואה(תהלים כ"ד א') וקשה וכי הכסף והזהב יצא מכלל הארץ ומלואה? אלא הכי פירושו, הכסף והזהב לי המה, היינו שצריך להשתמש בהכסף והזהב "לה" בשבילו, דהיינו התנאה לפניו במצוות סוכה נאה לולב נאה וכו' (שבת קל"ג) לעשות צדקה וגמ"ח, ולא להשתמש בהכסף והזהב בשביל דברי חילונים, רק לי נאום ה' (ילקוט מאורי אור)

מתורתו של רבינו זי"ע

רבינו הגה"ק רבי מאיר טויבער מעיר חדש בעל עין מאיר זי"ע נולד בשנת תקע"ח בכפר ליד עיר חדש הונגריה לאביו הגה"ק ר' ליפמאן זי"ע

בית המדרש בעיר ניישטאט

רבינו היה למדן מפורסם גביר גדול, תורה וגדולה אכלו במקום אחד, בנה בית המדרש והחזיק סם תלמידי חכמים משלו.

חיבר ספר עין מאיר חידושים על מסכת גיטין, ועל חלק מהלכות גירושין שצספר משנה תורה להרמב"ם. כן כולל הספר חידושים על מסכת חולין, ומסכת ביצה ועל כ"א סוגיות שצ"ס.

היה תלמיד מהגה"ק ר' יעקב קאפל חריף אלטענקוואט בעל חידושי יעב"ץ ודרכות יעב"ץ גאב"ד ור"ם ווערצבו זי"ע הנקרא ר' קאפל חריף. ומשם עלה ולמד תשע שנים בישיבת הגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע. ונעשה תלמידו המובהק.

רבינו מספר בספרו: שהמריץ אותו לפרסם את חידושי תורתו הוא מכתבו של רבו הגדול החת"ס סופר אשר כתב "צעז"ה השורה הזאת תהיה לעדה לתלמידי הבחור המופלג כהר"ר מאיר קאטשוויטץ שיחי' שהוא אחד ממופלחי תלמידי המשמשים לפנינו בישיבה חפץ מיכול וידיו יפות לפלפל בחריצות ובקיאיות בכמה סוגיות והלכות, ויום ליום יביע אומר כמעין המתגבר, ומוחזקין בו כי עתידים יפלו מעינותיו חולה, ויראה ה' על פניו לא פנה ולא יפנה אל רבבים ושטי כזב ובידלי נכרים לא יספיק כי אם בתורת ה' חפלו ובתורה הוגה יומם ולילה, יהי כן ה' עמו ולהגיד לאדם ישרו הריני חותם בעט סופר הכ"ד פה ק"ק פרעשבורג יום א' אסרו חג דשבעות כסא כבוד מרום מלאשון" לפ"ק משה הק' סופר מפרעשבורג דמיינ'

ועל כך הוסיף רבינו "ומורי ז"ל אשר תמיד רוח ה' דבר בו ומלתו על לשונו לשון מדברת גדולות ונאורות המה הרהיבו בנפשי עוז לבוא ולקיים דבריו הקדושים שהבטחתי שעתידיים יפולו מעינותי חולה, לקרב לגשת אל מלאכת הקודש ונתתי לדפוס ספר עין מאיר זה.

רבינו זכה לשיבה וזקנה טובה ונסתלק לגנזי מרומים ט"ז כסלו בשנת תרנ"ח

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שבועל מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה' ואפילו בשעה שהוא ישן ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא ועל ענין זה צו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך. במחיה וכלכלה שעוסק בכל אלו כדי שיוכל לעבוד ה' (עין מאיר)

בהספדו רבינו את אחיו הר"ר יצחק ז"ל אמר על הפסוק: טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. (קהלת ז' א') יש לומר על פי המדרש שלשה שמות נקראו לו לאדם: אחד מה שקוראים לו אביו ואמו, ואחד מה שקוראים לו בני אדם, ואחד מה שקונה הוא לעצמו. טוב מכולן מה שקונה הוא לעצמו. (מדרשת תנחומא פרשת ויקהל) היינו לעצמיותו ולנשמתו, ובשם זה אי אפשר לכונו עד יום מותו, כי הן בקדושתו לא יאמין (איוב ט"ו ט"ו) אבל מת בצדקו אז השם שקנה לעצמו טוב מאד, וזה שנאמר: ויום המות מיום הולדו, קאי על שם דכתיב מקמיה שם שקנה לעצמו ביום המות טוב מהשם שקראו לו אביו ואמו בעת הולדו. (עין מאיר)

מתורתו של רבינו

בהספדו רבינו את אחיו הר"ר יצחק ז"ל אמר על הפסוק: ויצא יצחק לשויה בשדה לפנות ערב (פרשת חיי שרה כ"ד ט"ג) ודרשו חז"ל (מסכת ברכות כ"ו ב') יצחק תקן תפלת מנחה, שנאמר: ויצא יצחק לשויה בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר: תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו. (תהלים ק"ב א') ולכאורה מדוע סיפר קרא שיצא להתפלל לשדה? אלא רצה לומר גם בעת שעובד עבודתו בשדה [שהיה עובד אדמה כדכתיב: ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שְׁעִירִים וַיִּבְרְכֵהוּ ה' (פרשת תולדות כ"ו ב')] ועוסק בצרכי עולם הזה היה לו שייח ודיבור עם הקב"ה ויבדלה. כדרך שכתב הרמב"ם בכל דרכיך דעהו, (משלי ג' ו') שאפשר לעבוד ה' אף בעת שעוסק באכילה ושתיה. (רמב"ם הלכות דעות הלכה ג' ד') [זה לשון הרמב"ם ז"ל: צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד ויהיה שבתו וקומו ודיבורו הכל לעומת זה הדבר כיצד כשישא ויתן או יעשה מלאכה לישול שכר לא יהיה בלבו לקבוע ממון בלבד אלא יעשה דברים האלו כדי שימצא דברים שהגוף צריך להם מאכילה ושתיה ושיבת בית ונשיאת אשה וכן כשיאכל וישתה ויבעול לא ישים בלבו לעשות דברים האלו כדי ליהנות בלבד עד שנמצא שאינו אוכל ושותה אלא המתוך לחיך ויבעול כדי ליהנות אלא ישים על לבו שיאכל וישתה כדי להברות גופו ואיבריו בלבד. המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים בלבד ושיהיו לו בנים עושין מלאכתו ועמלין לצורכו אין זו דרך טובה אלא ישים על לבו שיהא גופו

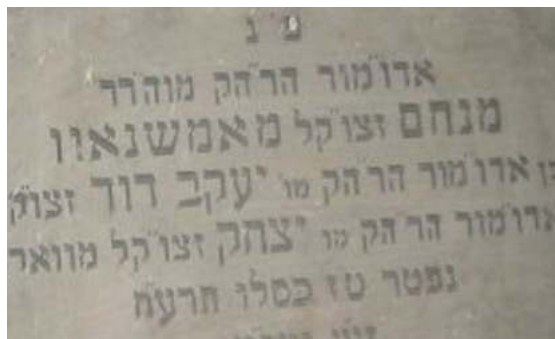
רבינו הרה"ק רבי מנחם קאליש מאמשינוב זי"ע אחי' האחים הקדושים הרה"ק ר' ישעיה קאליש מפשיסחא זי"ע והרה"ק ר' ירמיה קאליש מאפאלע זי"ע, שלשה היה בניהם של הרה"ק ר' יעקב דוד קאליש ראש שושלת אמשינאו זי"ע הנקרא האדמו"ר הזקן מאמשינאו בן הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע. רבינו נולד באמשינאו פולין בשנת תר"ך וכשהגעו לפרקו נשא הרבנית הצדקות מרת אסתר גאלדא ע"ה בת הרה"ק החסיד ר' שמואל משה אלבערשטיין מביאלא זי"ע

יודע שיש שותהו וטוב לו ויש שותהו ורע לו, לדיקים שותין וטוב להם, רשעים שותין ורע להם. (שיח זקנים)

לפני פטירתו רמז שצרכנו להקצר בעיר ווארשא, ובלי שבת פרשת וישלח ט"ז כסלו בשנת תרע"ח בשעה שחיים אחר חיות יאלה נשמתו בטהרה לגנוי מרומים, רבינו עוד הפסיק לאכול סעודת שבת לפני פטירתו וזכרנו התעקש לטעום מהדגים, נקצר למחרת בבית החיים בעיר ווארשא ואהל גדול הוקם על קברו.

נשאר אחריו בנו ה' הרה"ק ר' יוסף קאליש מאמשינאו זי"ע שמיכל מקומו, והרה"ק ר' שמעון שלמה קאליש מאמשינאו-אטוואלכ זי"ע חתן הרה"ק ר' ישעיה מפשיסחא זי"ע, והרה"ק ר' אברהם קאליש מראדאמסק זי"ע חתנו של הרה"ק ר' אברהם יצחק ראבינאוויטש בעל חסד לאברהם מראדאמסק זי"ע, והילד יעקב דוד קאליש ע"ה נפטר בצעירותו, וחתנו הרה"ק ר' יעקב אריה מארגנשטערן מראדאמין הי"ד זי"ע וחתנו הרה"ק ר' ישראל נח אייגר זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה לייב אייגר בעל שבת מיהודה מלובלין זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גדול בתורה ומפורסם מאד, למד אצל אביו הק' זי"ע, עם פטירת אביו הק' בשנת קודש פרשת תולדות ד' לחודש כסלו בשנת תקל"ח בשהותו בעיר המרפא מעראן שבאליטליה, מילא רבינו את מקומו בהיותו רק כבן שמונה עשר שנים בלבד, וחסידי אמשינאו דבקו בו בהערכה יתירה, ואף הוא התכוין כנגדם בהתמסרות נפלאה, מאחר שהיה צעיר לימים היה קשה לחלק מחסידי אביו לקבלו עליהם לאדמו"ר ומנהיגו,

ומסיפר שחלק גדול מהחסידים חלמו באותו לילה: והנה הם רואים את רבינו יושב בראש השולחן וללדו יושב אביו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינאו זי"ע ושאל חסיד אחד את האדמו"ר הנפטר רבי יעקב דוד זי"ע לפשר הדבר? ענה: "לאז אים, יעצט איז זיין צייט", לאחר זמן מה התגלה כענן רוח, אף לא אחד מהחסידים התחרט על מינוי זה, כמו כן היה מוטל עליו לפרנס את משפחתו, לגדל ולחנך את אחיו שני אחים הק' הצעירים.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ה עבר רבינו לעיר ווארשא פולין והצטיין בפעולות נשגבות לחלפי היהודים שהוגלו לשם עקב המלחמה, והיותו גם נחלה קשות, הביאו לפניו רופא גדול מהצבא, שאלו הרופא: ממה לכו של הרב כל כך פגוע? ענהו רבינו: מלכות ישראל, הרופא התפעל מאד מרבינו ואמר: שמעולם לא ראה איש אלוהי שכזה, שכל בן אנוש לא היה מסוגל להזיז אצבע בלתי כזה, והנה הרבי יושב כך בדביקות כזו להשי"ת.

סיפר בנו הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינוב זי"ע על רבינו אביו: שהרופא אשר עליו לשתות יין שרף, אמר אביו: מה עושה רופא נאמן, מה קשה לו הוא אוסר על אחרים וואלם טוט א געטרייער דאקטער, וואס ס'שאלט אים פארזאגט ער יענעם ואינו

תורתו של רבינו זי"ע

הפשט בשולחן ערוך: מצוה להרבות בסעודת ראש חודש:

פעם אחת בראש חודש אייר התפלל רבינו בשעה מאוחרת, וביני לבני הגיעו החסידים, אמרה הרבנות ע"ה לרבינו זי"ע: שאין לה במה לכבד את החסידים. אמר לה רבינו: ס'שטייט דען אין שולחן ערוך אז מען דארף געבען פיש? הלא איתה בשולחן ערוך הלכות ראש חודש "מצוה להרבות בסעודת ראש חודש, כתוב להרבות, ווי אזי? מיט א איד, היינו שיהיה עוד איש אצל הסעודה, הגם שאין כאן דגים.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחו

ידוע הדיוק בכפל הלשון ולא זכר וישכחו, והלא מובן מעצמו שאם לא זכר אותו ודאי שישכחו: "ל כח וישכחו קאי על יוסף, שיוסף התפלל על שר המשקים שישיכחו. כי נצטער אותו צדיק על שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, והיתה לו חרטה גדולה על דיבור זה שנראה כאילו שם מבטחו בבוש ודם, וע"כ התפלל להשי"ת ששר המשקים ישכח אותו, וזה ולא זכר שר המשקים את יוסף, כי וישכחו, מפני שיוסף עשה פעולות להשיכחו, וזה וישכחו ולא ושכחו, מפני שהוא לשון הפעיל כמו וישכחו. (ליקוטי יחזקאל)

מה אעשה לכם הזה עוד מעט וסקלוני

משה רבינו אהבהם של ישראל, לימד זכות עליהם. הלא צודקים הם ביותר, כאשר צועקים הם מצמא למים. עוד מעט, הרי יהיה זה מעט, וסקלוני, אפילו אם יסקלוני אבן. אני מביא אותם למדבר שממה ואיני נותן להם מים לשנות, הריהם צודקים איפוא בכל אשר יאמרו (מעניה של תורה)

ויבאו ירושלים ויעמוד לפני ה' ויעל עולות ושלמים ויעש משתה לכל עבדיו - אמר רבי יצחק, מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה (קהלת רבה א' א'). אחרי לימוד התורה הקדושה צריכים בדיקה אם אוכלים בישוב? כדבעי. אמר בנו הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינוב זי"ע בשם אביו זי"ע: על שאנו אומרים בועל הניסים וזדים ביד עוסקי תורתך מהי הרבנות מילא רבים ביד מעטים וגבורים ביד חלשים זו רבנות, אולם מה הריבנות מזדים ביד עוסקי תורתך? ואמר שזה נס כשבהסתר פנים כזה מבית ומחוצ עוד נשארו עוסקי תורתך ולא פנו אל רהבים של הדור הפרוץ ומקלקל ר"ל. (בית דלי)

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנציבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אחיו (פרשת ויגש מ"ה א') שבדרך אנושי לא היה יכול למחול לאחיו על כן ביקש יוסף מהשי"ת הוציאו כל איש מעלי, נעם אריים דאס מענטשליכקייט פון מיר, זאגט די תורה עדות: ולא עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אחיו, שלא היה אנושית עמו בהתנדע יוסף אל אחיו. (שיח זקנים)

יז כסלו תר"ף

רבי יוסף יוזל ב"ר שלמה זלמן זי"ע הסבא מנובהרדוק בעל מדרגת האדם

רבינו הגה"ק רבי יוסף יוזל הוראוויץ ר"ם נובהרדוק בעל מדרגת האדם זי"ע הנקרא דער אלטער פון נובהרדוק נולד בערך בשנת תר"ח בעיר פלונגיאן הסמוכה לעיר ליטא לאביו הגה"ק ר' שלמה זלמן זיו הורוויץ אב"ד פלונגיאן זי"ע

גם יאק מים על ידיו של הגה"ק ר' אברהם זי"ע, מאנשי השם בקרב ידיקו ליטא, שלא נהנו מעולמם אפילו באצבע קטנה. בגיל ט"ז שנים מינהו אותו אביו למגיד שיעור בפני הבחורים שלמדו בחסותו בבית המדרש בעיר. ובשהגעו לפרקו בגיל י"ח שנים נשא בזה של הגה"ק ר' יעקב שטיין מעיר שווקשנה זי"ע שהבטיחו לזן חשוד, אך בן אירוסיו לנישואיו נפטר חותנו לפתע פתאום, ונשאר חמותו אלמנה מטופלת בשמונה ילדים שמהם הכלה זוגתו הייתה הגדולה שבהם, בראותו שנטל פרנסת המשפחה לקח רבינו על עצמו לפרנס אותם והתחיל להעסק במסחר והרויה ממון הרבה, עם כל זאת לא

עשה סחורתו קבע והיה לומד בכל יום שעות על גבי שעות, וגם לימד שיעור בגפ"ת בבית המדרש דק"ק שווקשנה בפני בעלי בתים ובני תורה. בשביל עיסוקיו נוסע מפעם לפעם לעיר קליפדא ששם פגש הגה"ק ר' ישראל סאלנטער זי"ע שהתגורר בלוחות פרק שם, ואחר כך עזב את כל עיסוקיו ולמד כל היום וכל הלילה. מסופר: לילה אחת בצבחו בבית הבדירות בעיר נחצה נרו ולא היה לו נר אחד להדליק והאטער אשר גדול על דיטול התורה, אצל בטחונתו היה חזק מאוד שיזמן לו משהו פתח דלת בהיה ויאל החולה לתוך היער, ובו ברגע ניגש אליו איש בלתי מוכר לו והגיש לו נר ונעלם ואיננו מדרגת אדם קנ"ד יסד את ישיבת המפורסם נובהרדוק וישיבה בעיר הומל, ועמוד בפרץ והרביץ תורה ויראה, ומסור נפשו על זה שאפי' בשעת המלחמה ע"י הבולשביקים באמצע סערת הנסיונות היה רץ כלבי ויסד יותר מארבע ישיבות ברויסא ובאוקריינא, מהם בעיר קיוב

ובזטומיר ובברדיטשוב ובראסטאוו. וסיפר שבעת ממשלת הבאלישעוויק ישב רבינו עם אנשי שלומם בשלש סעודות ואמר א שמועם ואחר כך התפללו ערבית והבדיל על כוס יין, ובאמצע הבדלה בפתע פתאום נכנסו הבאלישעוויק עם כלי היריה ביקסו בידיהם, והרי היה אסור לשבת ביחד ולעסוק בתורה וכו'. כל הקהל ברחו והתחבאו מרוב פחד, אצל רבינו לא רעד כלל והמשיך לומר הבדלה, ולאחר שגמר ושהה מן הכוס, אמר בקול רם להם: וואס טוט איר דא, איר האט ניט קיין רשות דא אריינקומען, און גייט ארויס פון דא! ולתמהון כולם יאלו מבלי לעשות כלום. נהג שכל שנה כינס את כל תלמידי הישיבות, וכשנכנס, עמדו לפניו אלפים אנשים, לפעמים היה לו עקב לתלמיד אחד איזה דיבורים של דיטול כדי לבטל את כל הכבוד שהיה לו (שיח זקנים). אחר חג השבועות בשנת תרע"ט נסע לישיבתו בעיר קיוב והחזיק שם הפליטים שנמלאו שם, ובינתיים פרצה מגפת הטיפוס הקשה ורבים חלו ומהם רבים מתלמידי ישיבתו, ורבינו בעצמו למרות זקנותו, היה משמש את תלמידיו החולים במסירות נפש ממש, עד שחלה בעצמו ונפל למשכב, ונסחלק לגני מרומים ב"ז כסלו תר"פ ונקבר שם ולימים הובא לקבורה בחר המנוחות בירושלים זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה בעל נפש מבורך בכשרונות פלאיים ומיוחדים מתמיד עמוס חריף וזקן, יראת שמים ואמנותו בה' הייתה עד לפלא. וסיפר שפעם הגיע רבינו לעיר אחת באישון ליל ומכיוון שדרכו הייתה איתנה ב"בטחון" לא הכין לעצמו מצעוד מועד מקום אכסניה, אלא ישב בביהמ"ד באמונה שלימה כי הקב"ה יזמין לו אכסניה כראוי ועיאות. והנה כבר עזבו המתפללים את ביהמ"ד ועדיין לא היה לו מקום ללון. בלוחות שעה שכב אחד מעשירי העיר על מיטתו בביתו ותידד שנתו מעיניו, בלית ברירה ירד מיטתו ופנה לביהמ"ד, בהכנסו ראה רב היושב ועוסק בתורה. מכיוון שכן הבין כי אין לרב מקום

ללון. קראו העשיר את רבינו ללון בביתו. בעודם מדברים שאלו העשיר: וכי על מה סמך הרב לגבי מקום אכסנייתו? ענהו רבינו סמכתי על בוראי שיזמין לי כל מחסורי, כפי שאכן כך הוה לבסוף. אמר לו העשיר בשחוק: וכי מה היית עושה אם לא הייתה שנת נודדת, הרי היית נשאר ללון על ספסלי ביהמ"ד. שוב היה מעשה כשהולך רבינו לעשות את דרכו ברכבת. הגיע אל תחנת הרכבת ולא קנה כרטיס [טיקט] אלא התיישב בביטחון על מקום בלד, עבר שם לך אחד ושאלו: מדוע אין הרב עולה על הרכבת? ענהו רבינו: כי אין לי טיקט, ומדוע אין לי? כי מעות אין לי. שאל הלך: אם כן מדוע באת הנה? והשיב רבינו: כי אכן מעות אין לי, בטחון יש לי! לבסוף, בהגיע העת וכבר קרא ה'אות של הרכבת, פעם אחת... פעם שנית... ולא הספיק לקרוא בשלישית עד שעבר שם יהודי ודחף טיקט לידו, ובקריאתו בשלישית כבר ישב רבינו על מקומו בתוככי הרכבת... על אם הדרכ ניגש אותו הלך לרבינו, ושאל: ומה היה הרב עושה אם היה הלא מאחר ברגע אחד? ענו לו רבינו: הרי עדיין היה יושב מע"כ בתחנת רכבת ומאפה

לישועתו. (הרה"צ המשפיע ר"א בידערמאן שליט"א) תלמיד מהגה"ק ר' ישראל סאלנטער זי"ע, והגה"ק ר' שמחה זיסל הסבא מקלם זי"ע, ומהגה"ק ר' אברהם שנקער זי"ע. מסופר בספר מרביצי תורה ומוסר: שכשנכנס רבינו ללמוד בכולל הפרושים בקובנא במחיצת הגה"ק ר' איצ'לע בלאזר זי"ע הגה"ק ר' נפתלי אמסטערס זי"ע והגה"ק ר' אברהם שנקער זי"ע. היה זה חזיון לא נפרץ, אולי חד פעמי, לראות אברך בן עשרים וחמש מחולל בבת אחת שינוי כביר כזה במחשבותיו ובכל לביו חייו, מתפשט מכל הוויה גשמית, מסיח דעת מביתו ומעסקיו באופן קיצוני, ומתמכר בשקידה מופלאה לעליה בתורה ולחיקון המדות, להשיג יראת שמים טהורה, יראה בלא סיגים, שהיא לבדה עומדת לעד. הוא למד אז, כפי שמספרים כשמונה עשרה שעות דיממה, כשהוא עומד רוב הזמן על רגליו בכדי שלא תחטפנו שינה. במשך תקופה ניכרת עסק בפלפולא דאורייתא, והיה מחדש בעמקות רבה, סברות וביאורים בסוגיות הש"ס, כי היה כוחו גדול כלמדני ליטא המובהקים ביותר, ואפס קנהו ניתן לראות מקטעי תורה שלו לעניני חושן משפט, המשוכלים דרך שקלא וטריא בספר עין תרשיש שחיבר גיסו הגה"ק ר' זליג תרשיש זי"ע, מי שמילא את מקום חמיו(אביו של רבינו) כאב"ד קהל קורטביאן. בעת ובעונה אחת הקשיב למוסריו של הגה"ק ר' איצ'לע זי"ע, שהיה מלהיב פרחי מוסר בכולל הקובנא, וכן בבית המוסר, המיוחד למטריה זו.

ס פ ר מדרגת האדם

מ מ א ר י

אדמו"ר הגאון החסיד

מוהר"י הורביץ זצלה"ה

שריבר בודשיבות דנובהרדוק

יצא לאור בפעם הראשונה בחיי אדמו"ר זצ"ל

מתורתו של רבינו

לשעבר אמרו חז"ל "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" ועכשיו אין אדם עושה מצוה אלא אם כן נכנס בו רוח טהרה.

יה כסלו תרכ"ב

רבי יקותיאל שמעלקא ב"ר משה יהודה לייב זי"ע הרה"ק מסאסוב

רבינו הרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא ערבליך מסאסאב זי"ע נולד בשנת תק"ס לאביו הרה"ק ר' משה יהודה לייב ראש שושלת סאסוב זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב אב"ד איטינגא והמדינה זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף יוסקא אב"ד פודקמין בעל אהל יוסף זי"ע ב"ר הגה"ק ר' ישראל אב"ד לאקשט בעל הלכה אדם מישראל זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם אבלי אב"ד לאדמר זי"ע בן הגה"ק ר' בנימין בונים זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד לבוב זי"ע ולמעלה הקודש זי"ע

להספיקו בכל זמנו וזי מחסורו יהא לו כדווחה מאתכם ויהא לכו לתורה ולעבודה בלי מונע ח"ו והני לברך אתכם ברכת מזל טוב ופעם מוללחת עליכם ועל כבוד ידידיו הרב הגדול הקדוש נ"י יתרומום ויתנאם מזליכם למעלה בעושר וכבוד וחיי וזני ומוזני רווחי בנחת וזון וחסד ורחמים רבים אמן, ואם כדברי תעשו לסעוד ולחמכו בכל כח אז תראו בישעות ה' אשר יפילא עמכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם ומעלה שמחו וגילו בו והוא יסמח בכם ולטובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים דברי אורח כל ישראל, בלאת הדורש שלומכם וטובתכם ומפנה להרמת קרנם. ה"ק זי כון מרימנט. (לקוטי חדושי הרמ"ל)

רבינו זכה לשני חתנים גדולים הרה"ק ר' שלמה שפירא בעל שם שלמה ראש שושלת מונקאטש זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר מלאנאוט בעל יודעי בינה זי"ע בן הרה"ק ר' זבי אלימלך מדינוב, והרה"ק ר' שרגא יאיר מביאלעצביג בעל ארון עדות זי"ע בן הרה"ק ר' נתן דוד משידלאווע זי"ע בן הרה"ק ר' ירחמיאל מפסיסחא זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יצחק מפסיסחא הנקרא היהודי הקדוש זי"ע.

וספר הרה"ק ר' אלעזר שפירא מקוויאשק זי"ע פעם אחת יסבו הרה"ק ר' אשר מראפשיץ בעל אור יעשי זי"ע והרה"ק ר' אלעזר מלאנאוט זי"ע ועוד דלוקים, וכל אחד הו"א קופסת הטאבאק שלו, אמר הרה"ק מראפשיץ שהוא מריח ריח גן עדן מקופסת אחת, והגיש כל אחד מהלדקים את הקופסת שלו, אבל הרה"ק מראפשיץ אמר על כל אחת שלא לזה נכתבין עד שהגיש הרה"ק מלאנאוט את הקופסת שלו, אמר הרה"ק מראפשיץ שזוה נכתבין, אמר לו הרה"ק אלעזר, שקיבל קופסת זו במתנה ממחותנו מסאסוב שירשה מאביו הרה"ק ר' משה לייב זי"ע.

ופעם ביקר רבינו מחותנו הרה"ק ר' אלעזר מלאנאוט זי"ע, ובקשו הרה"ק מלאנאוט סיספר מהני מילי מעלייתא ששמא מאביו הקדוש הרבי ר' משה לייב ופתח רבינו ואמר בעוונותי הרבים: ילדות היתה בי ולא הבנתי ולא השגתי לראות, ולשמוע ממעשיו הקדושים, רק מעט מזעיר. וסיפר, כד הוינא טליא ילד קטן לעבר חמש שנים, ואזי הקדוש עמד לפני התיבה בחפלת מוספין דראש השנה, ואני הייתי עומד סמוך לו, מעוטף בטליתו הקדוש, ושמעתי ממנו בחפלת לחש דשמונה עשרה, איך הוא מתמרמר, מתגעגע ומתחטא כון לפני אבי, בלשון המדוברת, ואמר בזה הבלשון: הייליגער באשעפער, שיק אונז דעם הייליגין משיח, וויא לאנג נאך ווילסטו אויז אויס מאכרען אין דעם פינטערן גלות? מיר וועלן דאס נישט אויס האלטען. והתמרמר עוד לומר: ז שוין (מטבע דימים ההם) א קורץ תבואה, אפילו 2 ושיין, איזו אויך זעהר זיטטער! עד כאן לשונו הטורח. ואני סיים רבינו: בשמעתי כזאת, מחמת ילדותי לא הבנתי, והייתי משתומם איך הוא מפסיק באמצע השמונה עשרה, בלשון המדוברת? אבל כעת מובן הדבר, כי לא יוכל להתאפק, מגולל רגש, מרשפי אש קדוש הנוער בקרבנו. (תולדות השם שלמה)

פעם אחת נכנס רבינו זי"ע להרה"ק ר' שלומיקע מצעלזא בעל שר שלום זי"ע, וכידה שר שלם רבינו מאוד והוסיבו אכלו. אחר כך ביקשו מרבינו שיאמר מאמר מאביו הקדוש הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע. אמר לו רבינו: אבי הקדוש אמר על הפסוק (תהלים כ"ג פסוק ג') להגיד בבוקר חסדך ואלמונתך בלילות, להגיד בבוקר חסדך: אז מען איז אין דער יוגנט א חסיד, דאן ואמונתך בלילות, בלייבט מען אויך דער עלטער זי דער אמונה. (מענדלס לנפך)

בשנת ס"ב לימי חייו בשנת תרכ"ב ח"ו כסלו נסתלק רבינו לגני מרומים

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כון שבע שנים היה רבינו כשנפטר אביו הרה"ק זי"ע בד' שבט תקס"ז, ונתגלגל בבית הרה"ק ר' אברהם חיים מולאטשוב בעל אורח לחיים זי"ע, והוא היה רבו הראשון ונעשה כמעין המתגבר גדול בחוריה ולמד בקדושה וטהרה, ושמים הרבה קדושים לדיקי זמנו, את הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אורח ישראל מאפטא זי"ע את הרה"ק ר' משה זבי מסאורלאן זי"ע ורבו הרה"ק ר' ישראל מריזין זי"ע, ובשנת תקע"ג כ"ו טבת אחר הסתלקות בעל אורח לחיים זי"ע נתגלגל בבית הרה"ק ר' מנחם מענדל האגער מקאסוב זי"ע וכי אשת הרה"ק ר' דוד מואבליטוב זי"ע בן הרה"ק מקאסוב זי"ע הרבנית האדוקה מרת פעסא לאה ע"ה היתה אחותו של רבינו

וספר רבינו: אחרי פטירת אדוני אבי הקדוש, ואני נשארתי יתום קטן כון שבע שנים, ונלקחתי לעיר זלאטשוב לבית הרה"ק ר' אברהם חיים מולאטשוב בעל אורח לחיים זי"ע, אשר אבי הקדוש עשאו אפטרופוס עלי, והוא היה חשוך בנים ל"ע, והוא החזיקני תחת כנפיו, החזיקני וגדלני כאב את בני ילדני, וכל מחסורי היה עלי, ובטוב עין קדושתו הלבישני והנעילני ופרנסני הכל בשפע רב, אותו קראתי דודי, ואת אונתו האדוקה קראתי דודתי, והוא למד עמדי כאב הולמד את בנו. וכאשר הגעתי לשנת ה"א, שנעשיתי בר מורה, הבינו הכנה דרבה לכבוד הבר מורה, ובבוקר כאשר הרה"ק בעל אורח לחיים הלבישני מעטה עוז תפארה, להניח התפילין על זרועי וראשי, אמר לי צפה קדשו: בני יקירי, דע כי התפילין הללו, המה התפילין אשר התפלל בהם אביך הקדוש, והאבך הקדוש אמר לי צפה קדשו: כי הפרשיות מתפילין הללו, כתבם יוסף האדוק. והמשיך האורח לחיים: דכיון היו לפלל בעיני, ושאלתי ממנו פתרון הדברים? והאבך לי אבך הקדוש: פירושם תוכל לומר כאשר תבין על זה, אבל באמת דברתי ולא אשנה, כן הוא וכה תאמר לבני! וגם כה אמר אבך הקדוש לפני פטירתו, אשר הייתי שמה בסאסוב, כי ביום הבר מורה אמסור לך התפילין הללו, בתורות ירושה דלאורייתא. (בית שלמה)

כשהגיע לפרקו נשא לבת הרב הגביר העולם הר"ר רחובן יפה ז"ל בן אחר בן מהגה"ק רבינו מרדכי יפה בעל הלבושים זי"ע, ונכד הגה"ק ר' ישראל חריף הגדול מסאטוניוב בעל תפארת ישראל זי"ע.

רבינו היה לו מסחר גדול בקאלאמנא אך הוא צעמנו למד תורה בקדושה ומלכתו נעשית על ידי אחרי, ועל פי עת רבו הרה"ק ר' ישראל מריזין זי"ע, קיבל כסא הרבנות בסאסוב למלאות מקום אביו הקדוש ונאספו אליו שמע עדרים עדרים חסידים מקרוב ומרחוק, כי ידעו בו שהוא איש אלקים קדוש.

נכון לכיון צעת שנתקבל רבינו הרבנות בעיר סאסוב שלח הרה"ק ר' זבי הירש מרימאנוב זי"ע מכתב לקהלת סאסוב, וזה לשונו: שלום לכבוד ידידי האלופים ראשים מנהלי עדת יסורין דק' סאסוב הרבנים מופלגים יראים ושלומים הם העומדים על הפקודים ולהחסידיים השרידים החסידים אל דבר ה' כל אחד על שמו ומעלתו יבורך ברכת טוב יהי שלום בחילכם שלום בארמנותיכם יפתח לכם ארובות השמים ויירק לכם ברכות עד בלי דיים אמן. שמעתי את אשר עשיתם והרמוצת בחור מעט לפאר ולזרומם ולנשא ולעמוד ולכלל את כבוד ידידי ה' וידיד ישראל הרב המאשה"ג החריף החסיד המפורסם החכם מו"ה יקותיאל שמעלקא בן לאורו לדיק יסוד עולם עמודא דנהורא אספקלריא המאירה מו"ה משה יהודה לייב זי"ע הטיבותם מאד את מעשיכם ראיתי שיש בכם מדעת קונה שמים וארץ ומחכמה עשיתם הדבר הזה טוב ונכון הדבר לפני ה' ואנשים ועליו לבזה לאדון הכל אשר לא השבית בן יושב על כסא אביו וממלא את מקומו יהא כסאו נכון לשלום ובשלומו יהא שלום בעירכם, אך ידידי השמרו והזהרו בו ובכבודו ובפטר

שם הוי"ו רק פעם אחת, וזה פירושו: ביום ההוא יהי הוי"ו "אחד" ושמו "אחד", שלא יהיה נכתב השם, רק פעם אחת. (לקוטי חדושי הרמ"ל)

מתורתו של רבינו

פי תפגע שור איבך או חמרו תפגע השב תשיבנו לו. (פרשת משפטים כ"ג ד') הנה איתא: אמר שמואל: כל הפוסל פוסל, במומו פוסל (מסכת קדושין ע' ב') ומזה יש לידע אשר אם אדם רואה החבירו איזו שמץ חטא בוודאי אותו החטא ימצא בעצמו אחר החיפוש, והתיקון לזה ישייב בתשובה שלימה להבורא יתהר ועל ידי תשובתו יכניס גם בלב חבירו ההרהר תשובה כיון שחבירו גרם לו לשבו בתשובה, וזה יש לרמז בכונת הפסוק: כי תפגע שור איבך או חמרו תפגע השב תשיבנו לו, היינו באם תראה בחבירך איזה שמץ חטא המרומז בשור וחמור הרומזים על הדינים, מה תקנתיה? השב היינו שתחזור אתה בתשובה ועל ידי זה תשיבנו לו, היינו שגם חבירך יחזור בתשובה כיון שהוא גרם לך התשובה ה' יזכינו לשבו בתשובה שלימה לפניו. (זר זהב)

מתורתו של רבינו בשם אביו הקדוש

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. (זכריה י"ד ט') פירוש על פי שדרשו חז"ל: מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם ה', ה' אני הוא [מדת הרמים, אני מרחם] קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה (מסכת ראש השנה י"ז ב') והקשה הרא"ש: ואם תאמר: מה צריך האדם למדת רחמים קודם שיחטא. ויש לומר אף על פי שגלוי וידוע לפניו שסופו לחטוא מתנהג עמו במדת רחמים באשר הוא שם. אי נמי קודם שיחטא בעבודה זרה. ואף על פי שכבר חשב לעבודה ומחשבת עבודה זרה, הקב"ה מצרפה למעשה (מסכת קידושין ל"ט מ') כדכתיב: למען תפוש את בית ישראל בלבם אשר נזרו מעליהם פלם (יחזקאל י"ד ה') אפלו הכי מתנהג עמו במדת הרחמים קודם שיחטא וכשיחטא מצרף המחשבה עם המעשה. וזה פירש דרש חז"ל אני הוא קודם שיחטא, עכ"ל הרא"ש ז"ל. והנה לעתיד במהרה בימינו, כשיעביר הקב"ה גלוים מן הארץ, ויתבטלו העבודה זרה, לא יהיה מהצורך עוד, שיהיה נכתב בה"ג מדות,

יה כסלו תקע"ב

רבי ברוך ב"ר יחיאל מיכל זי"ע בעל בוצינא דנהורא ממעזיבוז

רבינו הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע נולד ה' תקי"ג במעזיבוז לאביו הרה"ק ר' יחיאל מיכל אשכנזי הנקרא דער דייטשעל זי"ע ולאמו הרבנית הצדקות מרת אדל ע"ה הבת יחידה של מרן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע. כאשר נולד רבינו אמר הבעש"ט הק' זי"ע: דאס קינד איז א חידוש דאס קינד איז א פלא

כל ספקותיו לפניו, ור' יעקב שמשון האיר עיניו ותיקון לו כל השאלות והקשות, ונהנה מאד הא' מספרד, אח"כ שאל הגה"ל הספרדי אם הוא מכיר את הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז כי בעשה שהוא אומר תורה נעשה רעש גדול בשמים וכל הרקיעין למעלה אחזם ערערה? ענה לו שבדולאי מכיר את ר' ברוך. ואח"כ כשבאה ר' יעקב שמשון לפני רבינו, וספר לו את הסיחה הג"ל, ענה ע"ז רבינו עכשיו הנני יודע האמת שאתם הוא גאון שתיאלתם לו כל ספקותיו, ואני הוא הרבי, שבשמים אומרים תורה משמי.

רבינו היו לו רק בנות חתנו הראשון ה' הרה"ק ר' דוב צער מטולטשין זי"ע בן הרה"ק ר' שלמה מקארלין זי"ע והשני הרה"ק ר' יצחק מילאפעלא זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מילאפעלא זי"ע והשלישי הרה"ק ר' ישראל מלעטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם דוד אויערבאך אב"ד המעליניק זי"ע. נסתלק לגנזי מרומים צ"ח כסלו בשנת תקע"ב ומנחתו כבוד במעזיבוז, מאחורי ציון זקינו מרן הבעש"ט זי"ע, וללדו האחד נטמן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע וללדו השנית טמון אחיו הרה"ק ר' משה חיים אפרים מסאדילקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע.

רבינו דרש בספר בוצינא דנהורא איתא במ' שבת כ"א הניח חטני את נרו מבחור (והזיקה בדליקה) חטני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור, ללכאורה קשה למה מזכירין את יוחנן כ"ג בחנוכה ואומרים דימי מתחיהו בן יוחנן הלל החשמונאים ה' לדיקים והוא מעשה בסוף דלוקים? ותיקון דהרי נעשה דלוקי בשביל שדרש כי בענן אלהה על הכפורת אחרי ט"ז (ב' דרשית גדוקים להביא אש מבחור והתיקון שלו ה' דימי חשמונאים בניו שעל ידם נעשה נס חנוכה וע"ז מרמז הש"ס הג"ל חטני היא ארומית יוחנן והוא הניח נרו מבחור שנתן אש על הקטורת מבחור וזהו חטני חייב ר"י אומר בנר חנוכה פטור שתקנו ה' בנר חנוכה ופטור א"ע מן הדין עכ"ל. אמר אם הייתי יודע שעברתי בחיי על מילתא זוטרותא דרבנן לא הייתי חפץ בחיים (ובוצינא דנהורא)

וכיפר על הרה"ק ר' משה מקארלין זי"ע שפעם בשהתו בעיר מעזיבוז נכנס לבקר בתו של רבינו זי"ע, וביקש שתאמר לו דבר מה ששמעה מפי אביו הר"ר ברוך"ל? נענתה ואמרה: יא לנו בקבלה מאת אבינו הקדוש: זך נישט צו איליין, והעיקר הוא יישוב הדעת. והנה הרה"ק מאבירן מיהר אז מאד ללכת לדרכו, אך מאחר ששמע ממנה את הדברים, עזר בעצמו, והתנהל לאיטו דרכו, לאחר מכן בלה השמעה שבאותה עשה עמדם ליסטים מזוינים על אש הדך, ורק בזכות שהשתהה נאלץ מידם. (ובוצינא דנהורא)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו ה' קדוש ה' האדיק הדור בימיו זך ונקי, שלם בכל מיני שלימות כמו שהצטא פעם על עכ"ל ואמר: איך בין אן אדם השלום.

היה ענין גבוה ונעלה להתרגל לעיני בני אדם כאילו הוא שרוי בכעס גדול, ומתוך רגוזו צעק על כל ב"ח, ובעבודה זו פעל ענינים נסתרים גבוהים מעל גבוהים. פ"א כאשר ביקר הרה"ק ר' משה כבי גוטערנאן מסאוראן זי"ע בהיכלו, צעק עליו רבינו בכעס גדול מאוד, וכאשר יאל הרה"ק מסאוראן זי"ע משם, פגש את אליהו הנביא ז"ל שהלך דרכו אל רבינו, הבין הרה"ק מסאוראן זי"ע מזה כי רבינו המשיך עכשיו את אליהו הנביא ז"ל ע"י כסעו.

בעוד ילד קטן ה' רבינו כשנתגדל בבית זקנו הבעש"ט הק' זי"ע ואמר על רבינו: הוא יהי ממלא מקומו, וכשנסתלק זקנו בחג השבועות בשנת תק"כ ה' רבינו זמן מה במעזיבוז אכל הרה"ק ר' דוב צער המגיד הגדול זי"ע, ואח"כ בבית הרה"ק ר' פנחס שפירא מקארלין זי"ע והי' לפלא בעיני כל רואיו, והי' ניכר לכל שהוא מוכנה לשניה הקדושה, דימי חרפו ה' נחצא אל הכלים, אבל על פי הרה"ק ר' ממעל וויטעפסק זי"ע התחיל לנהוג עדה בעיר טולטשין בשנת תק"מ.

פ"א בא לרבינו איך אחד וביקש שיתן לו סגולה לגרש רוח רעה מביתו. אמר לו רבינו מאמר המשנה: עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים: פי' עין רואה, מתחילה ידעו את הכל בעין הנבואה, ואחר שפסקה הנבואה היה ארון שומעת, שהיו משתמשים בכת קול. ועתה היא וכל מעשיך בספר נכתבים: נכתב הכל בספר, ואז ליתן לו גמרא בבא מציאה ועיין בפי' הבית והעליה, ואמר לו סגולה לביתו. (ובוצינא דנהורא)

ובשנת תקמ"ח עבר לעיר מעזיבוז, שנים מועטים עברו שרעשה העולם מגדולתו וקדושתו, והעידו עליו לדיקי דורו שנהייו לי' כל סתימא דלורייתא, והוא מרא דזוה"ק, שידע כל הזוה"ק בע"פ ולפרשן באופן האמת, והיה דרכו של רבינו לרקוד עם בספר זוהר בידו, ונתנו על לבו ואמר: איך בין דיין און די ביסט מיין,

אמרו עליו שיש לו שורש נשמת שלמה המלך ע"ה, וכמעט יאל נשמתו מחמת דביקות בכ"פ שאמר שיר השירים, ושם אדם לא יוכל לעמוד שם צעת אמרו שיה"ש כמו שהעיד עליו הרה"ק ר' כבי הירש אייכענשטיין בעל עטרת כבי מזידוטשוב זי"ע, גדולי ישראל לדיקים היותר מפורסמים בזמנו נסעו אליו לראות עבודתו שהי' מאד נעלה, ותלמידו הגדול הרה"ק ר' יעקב שמשון משפיטובקא זי"ע אמר על רבינו: שהוא רם על רמים אופה ומציט בעליונים ובתחתונים, תכל וארקה בשבילי מזונים, והוא עייל לפני ולפנים, וישן בשאלה מה פעל קל. פ"א היה הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטובקא זי"ע לפני גדול אחד ממדינת ספרד, והגדול הלז היה מחמיר מאד בעניני כשרות עד שלא אכל כמעט כלום מרוב החומרות, ובעת שהיה שם ר' יעקב שמשון האיע

חסיד אחד מחסידי מרן רבינו הבעל שם טוב זי"ע, שהיה מכיר היטב את רבינו משחר טל ילדותו. בא פ"א אחרי פטירת הבעש"ט לרבינו, ומשום שהיה מכיר את רבינו בעודו ילד קטן, והחסיד היה אז בא בשנים נכנס לרבינו בלא דרך ארץ, רק ברחבה אמר לו: שלום עליכם רבי, מה נשמע אצלכם חדשות? הקפיד רבינו ע"ז ואמר לו: הנה כתיב בתוה"ק: וישלח יעקב מלאכים, ופרש"י: מלאכים ממש. והנה לכאורה קשה, האם היה יעקב אבינו ע"ה חסר עבדים שישלח אותם, למה הטריח את המלאכים? אך י"ל שאלו המלאכים שבאו לאברהם אבינו ע"ה נשתיירו אצלו, והיו חסידיו של הרב ר' אברהם, ואח"כ היו חסידיו רבי יצחק, וכשנפטר יצחק נעשו חסידיו נכדו רבי יעקב. והנה אצל אברהם היו בהכנע ובאו בדמות אנשים וידעו "הוא עומד עליהם" שהרי גדול מחסידים, ולכן היו אצלו בחשיבות, אך אצל יעקב מפני שהכירו אותו מילדותו, לא התנהגו בו כבוד ודרך ארץ, והיו אצלו בבחינת "מלאכים" אמר להם "לכו אל עשיו. (זר זב)

מתורתו של רבינו זי"ע: רצון יראי יעשה: היראים עושים הרצון, כפי שמעוררים הרצון בלבבם, כן יתעורר רצון העליון מקורין דרחמים. (בוצינא דנהורא)

סגולה לפרנסה - עצבות מקלקל הפרנסה, ורמז לזה שסופי תיבות של והיית אך שמח שם הגדול חת-דך ששהפרנסה, היוצא מפסוק פותח את ידך (בוצינא דנהורא)

הבוחר בשירי זמרה: פי' הקב"ה בוחר בשיריים שנשארו אחר הזמרה. אמר: כי ה"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, הוא נגד ה"ג עיקרין. והנה בה"ג מדות יש פרט וכלל. פרט הוא מי שעבוד את הש"ת בענינים פרטים, היינו בתורה ותפלה. וכלל הוא מי שעבוד את ה' בכל עשיותיו, היינו באכילה ושתייה ושא גופניות ומי שכושר בכלל ה' כופר ממש באחד מה"ג עיקרין, שהוא היה הוה ויהיה שמורה שהוא הוה תמיד, ובכל הענינים יש מציאות ועבודתו יתברך.

וזוהו מאמר בעל מסדר ההגדה: רשע מה הוא אומר: מה העבודה הזאת לכם? היינו שהרשע שואל שאלה מה ענין עבודה שייך בלבם, היינו באכילה ושתייה שהם צורך הגוף? וכופר בהכלל מה"ג מדות, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל, כפר בעיקר. היינו באחד מה"ג עיקרין. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. [דברים כ"ח] היינו שיראו מה' על ידך. עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר. [עריכין ל"ב] היינו אם אדם עבר עבירה ואח"כ לומד מעט מהתמדה, נעשה בלבו צדיק וישר, כאילו לא עשה [עבירה] כלל רק עשיותיו היו בהיתר.

והיה אם שכוח תשכח וגו' העדותי בכס היום כי אבוד תאבדון. (פרשת עקב ח' ט"ו) לכאורה קשה, הלא "והיה" הוא לשון שמחה (בר"ר מב, ג), ומה שייך כאן לשון שמחה. ונראה לפרש, כי הנה, ישנן שתי בחינות בעוברי עבירה רח"ל, האחד שעושה עבירה מחמת גודל יצריו הרע הבורע בקרבו רח"ל, ואינו יכול לנצח אותו, ועל כך אין העונש גדול כל כך כמו אצל השני שעובר עבירה בשמחה ומכוון למרוד בקונו ח"ו, ועליו באה האזהרה: "והיה אם שכוח תשכח", היינו, שתהיה לך עוד שמחה מזה שתשכח את ה' יתברך, אזי "אבוד תאבדון" רח"ל אבל לא כן העוברים ח"ו מחמת גודל יצרם, שהש"ת מזמין להם דרך תשובה.

רבינו הרה"ק רבי דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע נולד בעיר לוקאטש בשנת ה'תס"ד לאביו הרה"ר אברהם המיוחס מלמד בעיר לוקאטש ז"ל מזרע המיוחסים שהיה מיוחס לרבינו יהודה הנשיא ע"ה מסדר המשניות ולתנא האלקי רבי יוחנן הסנדלר זי"ע ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה

רבינו בער ילד קטן פרצה דליקה בביתו ונשרף כליל, אמו פרצה בבכי על מגילת היוחסין שהיתה בבית ועלתה באש, ניחם אותה רבינו ואמר: ממני תתחיל מגילת יוחסין חדשה.

וכשהגיע לפרקו נשא להרבנית הדליקה מרת קיילא ע"ה בת הרה"ק שלום שכנא מטורטשין זי"ע, ולאחר נישואיו עבר רבינו לגור בעיר טורטשין ושימש כמלמד דרדקי, ולאחר כמה שנים עבר לעיר קאריץ שם שימש כמגיד משרים.

בזמן מה לפני פטירתו פרצה מגיפה נוראית אשר השתוללה בכל האיזור כולו ורבים מתושבי מעזריטש נהרגו במגיפה, והרה"ק רבי ר' משולם זשא מאניפולי זי"ע חש לחיי רבינו והזמין לבוא להתארח אצלו באניפולי שהייתה במרכז אוקראינה ורחוקה מכלל סכנה, רבינו קיבל את הזמנתו ועבר לאניפולי, זמן קצר לאחר מכן נסתלק לגנזי מרומים ביום ג' י"ט כסלו תקל"ג ומנוחתו כבוד בעיר האניפולי.

לא השאיר אחריו ספרים, אולם דברי תורתו קובצו על ידי תלמידיו בספרים, מגיד דבריו ליעקב, ליקוטים יקרים, אור האמת, אור תורה.

ונשא אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם המלאך בעל חסד לאברהם זי"ע.

תלמידו הרה"ק ר' שניאור זלמן שניאורסאן ראש שושלת חב"ד בעל התניא זי"ע כתיב באגרתו בהלולא רבינו י"ט כסלו דבעת אמירת תהלים כשהגעתי לפסוק פדה בשלום נפשי הגיעני הפקודה מהקיסר יר"ה כי נפדתי ממאסר.

פעם ביום י"ט בכסלו ציומא דהילולא של רבינו, התפלל אחד לפני התיבה אצל הרה"ק ר' חיים האגער מאנטניא זי"ע והיות שלא ידע אם אומרים תחנון ביום זה או לאו, אזי בסיום חזרת הש"ץ הסתובב כלפי הרה"ק מאנטניא כמבקש לדעת מה לעשות. מיד נענה להש"ץ ואמר: קדיש! לאחר התפילה נענה הרה"ק מאנטניא ואמר לי בזה הלשון: פארשטייטסטו פארן וועלטס בער, האב איך אויך דרך ארץ. (באור החיים ווישניץ)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו היה תלמיד מאביו הק' ומהגה"ק ר' שלמה דוב בער אב"ד לוקאטש זי"ע ומהגה"ק ר' יעקב יהושע פאלק מקראקא בעל פני יהושע זי"ע בלבוב. נתקרב לחסידות על ידי הרה"ק ר' מענדל באר זי"ע ומהגה"ק ר' נחמן הארדאנקער זי"ע וע"י הרה"ק יעקב מהנפולי זי"ע ואחר כן נתקשר למרן רבינו הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זי"ע.

רבינו היה גאון מובהק סיני ועוקר הרים בפלפול, קודש הקדשים איש אלקים רשכבה"ג בנגלה ובנסתר שהביא אור תורה הק' ויראה לאלפי אלפים, וממנו נתפשט דרכי החסידות בעולם, תלמידו שיאלא מבית מדרשו האירו בתורתם וקדושתם ממזרח שמש עד מבואו,

הוא אחד מיחידיו סגולה ראש תלמידיו מרן הבעש"ט זי"ע אשר מסר לו סודות גדולים ונפלאות. ורבינו בעצמו אמר שלמד מהבעש"ט הק' זי"ע שיחת עופות ודקלים, סודות שמות הקדושים ויחידים נוראים, רבינו השריש בתלמידיו שרשי החסידות קדושה וטהרה. וסיפר שרבינו הוסיף נשמותיהם של תלמידיו בכל יום בתפלת אהבה רבה, וכיבסם והחזירם להם נקיה וטהרה. (עבודת עבודה)

ואמר עליו שמימות רבינו האריז"ל לא היה חברייה קדושה בעולם כתלמידיו ששתו בצמא את דברו. וכולם גאונו עולם אדירי התורה ארצי הלבנון ובעלי רוח הקדוש.

וסיפר שבימי חורפו של המגיד הרה"ק ר' דוד מסטיפין זי"ע השתוקק להשיג תפילין יקרים, ואע"פ שהיה עני גדול עלה בידו להשיג תפילין טובים ומהודרים מאד. לימים מא ארזה קלחול באות אחת מהפרשיות. נטער מאד, ובא לרבינו וסח לפניו את זערו, לקח רבינו את הפרשה ונגע במאחו הק', והאות תוקנה כהלכה. פקפק הר"ר דוד ושאל: הלא ע"פ דין אותיות של תפילין צריכות להיות כתובות כסדרן, וא"כ עדיין התפילין פסולים? השיב לו רבינו: בתפילין הללו לא היה שום פסול ח"ו לכתחילה כלל, אלא שהתפלל בהם איש אחד שלא כראוי ונעשה מסך המבדיל על האות, וכאשר קידשתי אותם במאחי הוסר המסך והאות עלתה כבראשונה, והתפילין כשרים. רבינו סבל יסורים בגללו ל"ע, ועל ידי זה נמנע ממנו כמה פעמים לטבול במקוה, ואמר רבו

בשם רבינו זי"ע: לא יניח אדם ספר פתוח ויצא לחוץ אם אין עליו מפה, וידוע לחכמי האמת שיש מלאך א' נקרא ש"ד (*) והוא שומר ד'פין: על מי שמניח ספר פתוח ויוצא משמכח תלמודו (עיין ש"ך סימן רע"ז) לא יחשוב כמה הוציא בבית, כדי שתשרה עליו הברכה בביתו, ויהיה האיש העיקר והיא לא תדע כלל ממספר המזון, ויהיה המשא ומתן בצנעא כדי שתשרה עליו הברכה. (אמרי צדיקים)

(*) מעשה בסופר אחד שכתב בלילה וסיים ועמד בפסוק ושעירים ירקדו שם. כשעמד קודם שהאיר היום לכתוב עוד, מצא שד אחד יושב על כסא, ואמר לו ידוע תדע שאני אותו שד הנקרא שומר דפין ובאתי להזיקך, אלא שנשאתי פניך, ששמעתי עליך במתי' שאין לי רשות להזיקך, אלא קבל עליך שלא תעשה כן יותר. (טעמי המנהגים)

כ כסלו תרנ"ג [א]

רבי ברוך ב"ר מנחם מענדיל זי"ע בעל אמרי ברוך מווישניץ

רבינו הרה"ק רבי ברוך האגער מווישניץ בעל אמרי ברוך זי"ע אחי הרה"ק ר' יעקב דוד זי"ע חתן הרה"ק ר' משולם זושא מטשלוומאט זי"ע נולד בשלהי חודש סיון בשנת תר"ה לאביו הרה"ק ר' מנחם מענדיל בעל צמח צדיק ראש שושלת ווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים מקאסוב בעל תורת חיים זי"ע בן הרה"ק רבי מנחם מענדיל ראש שושלת קאסוב בעל אהבת שלום זי"ע בן הרה"ק רבי יעקב קאפלי חסיד זי"ע בעל התפילה של מרן הבעש"ט זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מרים מעניא ע"ה בת הרה"ק ר' ישראל פריעדמאן ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפרוהבישט זי"ע בן הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע אבן הרה"ק המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע. ונקרא על שם הרה"ק ר' ברוך ממעזבז בעל בוצינא דנהורא זי"ע בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל אשכנזי הנקרא דער דייטשעל זי"ע חתנו של מרן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע

מגלה עמוקות זי"ע משפחתו מקורה מהעיר שפיילר ומכאן מקור שם משפחתו שפירא. כנסתחלק אביו כליל שבת קודש פרשת בראשית כ"ט תשרי ערב ראש חודש מרחשון בשנת תרמ"ה, מילא מקומו ונהג נשיאתו ברמה ואעפ"כ בעונה גדולה, אלפים נסעו אליו לראות עבודתו הקדושה, וליקח ממנו עצה ותושיה. וסיפר כי רבינו מגדל ענות דקדקו ראה להסתיר גדולתו בתורה ובעבודת ה', ולא היה אומר דברי תורה בשולחנו, כמנהג אבותיו הקדושים, ופעם אחת שאלוהו מדוע מונע את עצמו מאמירת דברי תורה על השלחן הטהור? השיב: שלומר דברי תורה בדברים ולגלות רזין לאוריינתא, אינו נכון לעשות מדעתו טרם יופיע עליו גילוי דעת ממרומים שהקדישוהו לכך, ולזה רמזה תורה"ק זאת הפזרה אשר קנה ה' לאמר (פרשת חוקת י"ט ז') באמירת דברי תורה עת לחשות או עת לדבר, הוא רק אשר כוה ה' לאמר, למי שזה הקצ"ה לאמר הוא יאמר. (אבן שחיה)

ופעם הפליר בו ש"ב הרה"ק ר' מנחם מענדל מזאבלטוב זי"ע שיאמר דבר מה, פתח רבינו ואמר: הרה"ק ר' בנימין זאב וואלף מזאבליז הנקרא רבי וועלועלע זארישער זי"ע ובן המגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל ראש שושלת זלאטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף ספראווייליוור מפיסטיין הנקרא רבי יוסף איג אמת זי"ע בן הרה"ק ר' משה מזריש זי"ע ולמעלה בקודש עד הגה"ק רבי יצחק חיות ראב"ד פראג בעל אפי דברבי זי"ע מגזע רש"י הק' זי"ע ומגזע דוד מלך ישראל חי וקיים, ולפי המקובל ע"י מסורת המשפחה היו אבותיו ע"כ דורות כולם בעלי רוח הקודש אמר פעם על הכתוב: וַיִּסְקַף מֶשֶׁה פָּנָיו כִּי יֵרָא מַהֲבֵיט אֶל הַהָלָלִים. (פרשת שמות ג' ו') שמשך רבינו הסתיר את פנימיותו מתוך חששו שמה אס יגלה ממנה אפס קצרו אז יצטור עליו ולא על האלקים, ואכן אחרי דברו דברים אלו שהיה זה סדק כר להצין לפנימיותו, פסקו מלדקדק עוד לומר תורה.

בהזדמנות אחרת אמר: לומר תורה אין זה חכמה, העיקר הוא שהיה האמירה באופן שכל אחד מן השומעים יבין וידע שהכוונה אליו, ואמנם כן, לכוון אל כל אחד מן השומעים וכמאמר הכתוב גבי משה רבינו: אֲשֶׁר דָּבַר מֶשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל (פרשת דברים

רבינו למד בשקידה נפלאה, וגדול היה בנסתח ובנגלה, נהג עצמו בקדושה וטהרה. העיד הרה"ק ר' שמואל מסקאהל זי"ע על רבינו כי מידת השתוות ראיתי אליו. ופעם אמר על רבינו: הוא אחרון קורפיו! (בימים ההם גדלו באי קורפו שבזים התיכון, האחרונים המהודרים ביותר שבעולם) כמו כן יסופר שבקיץ תרכ"א בהיות אביו הרה"ק בעל כמה לדיק זי"ע צעיר סעליג לשם הבראה, בא לבקר הגה"ק ר' משה שיק מחוסט בעל מהר"ם שיק זי"ע, בתום הפגישה, התבטא הגאון: בראיה בעלמא קנה! אחר כך נכנס הגאון לרבינו, ושוחח איתו בתורה, בלאת הגאון התבטא בהתפעלות: דער קלאנער געפעלט מיר שטארק ער איז א קורפויער אחרון. והקטן מואל חן בעיני ביותר, הוא אחרון קורפיו (קדוש וברוך)

כשמלאו לרבינו שלוש עשרה שנה, ערכו סעודה לכבוד הבר מצוה בהשתתפות גדולי ישראל, בראשות אביו הק' ובהשתתפות דורו הרה"ק ר' אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע ובניו. בגמר הסעודה, כאשר הגישו לפניו "מים אחרונים", קודם ברכת המזון, וכנהוג פתחו בפרק תהלים קכ"ו שיר המעלות בשב"ד את שבת איון, התגרו בו בני דורו ושאלוהו בלחות: נו, היכן דרשת הבר מצוה? לאור דבריהם, הורה לו אביו הק', לומר איזה חידוש בדבר שעסוקים בו, כלומר, בפרק זה

בתהלים. פתח רבינו ודרש: הכתוב אומר: "הלוך ילך ויבנה נושא משך, היינו, בשעה שמתחיל הילד להיות "הלוך", נעצב לב האב, ויבנה בקרבנו, כי בנים קטנים ערבנו הם לחטאי אביהם (בראשית רבה סג-י), גם מוטל חוב עליו לתנחם, וזה שמרמז הכתוב: "נושא משך הזרע". אולם "בא יב"א בהגיעו לגיל י"ג שנה, כמספר יב"א, אזי האב הוא "בריינה", ומבדק "ברוך שפטרני", כי מעתה הנער עצמו "נושא אלומוותיו, נושא באחריות על מעשיו. בשמוע אביו הק' את האמירה, קילסו מאד, ונסק לבנו על מלחו. (ברוך ומבורך)

כשהגיע לפרקו בגיל י"ד נשא להרבנית הצדיקת מרת אפרה ע"ה בת הרה"ק ר' אריה ליב שפירא מזיטאמיר זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל אברהם אבא שפירא מסלאוויטא זי"ע בן הרה"ק ר' משה מסלאוויטא זי"ע הוא שפתח בית דפוס בסלאוויטא ונדפס בו ש"ס המפורסם "סלאוויטא" בן הרה"ק רבי פנחס שפירא מקארין בעל אמרי פינחס זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם אבא שפירא זי"ע מגזע הגה"ק ר' נתן נטע שפירא מקראקא בעל

וכמו כן אמר: וְעֵתָּה אֶל תַּעֲצְבוּ (פרשת ויגש מ"ה ה') אמרי חז"ל (מדרש רבה פרק כ"א ס"ו) אין ועתה אלא תשובה. על פי זה יש לומר דאמר להם יוסף: ועתה. רצה לומר, כשתעשו תשובה אל תעצבו, רצה לומר לא תעשו ח"ו דרך עצבות, כי כל מיני עצבות היא מצד ס"א ר"ל אלא עשו תשובה מתוך שמחה וישמחה' במעשיו. (אמרי ברוך)

מתורתו של רבינו

פעם אמר דנסיעה לצדיק על פרשת ויגש הוא בחינת חג הסוכות, ורמז לזה: איך אֶעֱלֶה אֶל אָבִי (פרשת ויגש מ"ד ל"ד) אעלה הוא הוא נוטריקון אחרון ערבה לולב הדס, וכמו דאיתא בתיקונים (ע"ש תקונא ל' ד"ה קס ר"א). בפרשת אעלה בתמר. (אמרי ברוך)

והפנים להם חומה מימינם ומשמאלם (פרשת בשלח י"ד כ"ב) כלומר, האמונה והבטחון היו להם לחומה ולמגן, שכן והמ"ם עם הכולל גימטריא אמונה, והתיבה לה"ם גימטריא בטחון "והמים להם", היינו אמונה ובטחון, היו להם לחומה. (קדוש וברוך)

סגולה להינצל מכל צרה

סגולה מפי צדיקים מפורסמים אשר בעת צרה ר"ל, יזכור האדם לעצמו את אשר כבר עבר עליו כזאת וכזאת, והש"ת ברוב רחמיו היה לו למגן ומושיע אם כן בוודאי גם כעת יוציאהו מצרה לרוחה. ותתחזק נפשו בבטחונו, וישועתו קרובה לבוא. (אמרי ברוך)

סגולה לפרנסה

עיקר הסגולה לפרנסה ולכל השפעות טובות הוא שמחה. בפרט שמחה של מצוה וההיפוך ר"ל עצבות גורם מניעת השפע ר"ל. ומאין יקח האדם שמחה? אך כשהאדם נותן אל לבו איך שבחר אותנו הקב"ה מכל עם. והנ"ר שעושה להבורא יתברך שמו על ידי עשיית מצוותיו ד' לו שיהיה שמו וטוב לב. וזה הפירוש עבדו אֶת יְהוָה בְּשִׂמְחָה באו לפניו בְּרִנָּה (תהלים ק' ב') ואם תאמר לשמחה זה מו עושה. על זה אמר (ק' ג') דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים הוּא עֲשֵׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עֲמוּ וְצִאן מִקְרִיעָתוֹ.

כ כסלו תרנ"ג [ב]

רבי ברוך ב"ר מנחם מענדיל זי"ע בעל אמרי ברוך מוישזניץ

וינסה להתנכל לרבי, אזי יבערנו כאשר יבער הגלגל עד תומו. רבינו נעטר לזקשם וזא לשבות בלוחו ישוב. בערב שבת קודש, בלכת רבינו לבית המדרש בלוחי קהל חסידיו, זא הערל לקראתו, ואיים עליו, זאמרו: רבי, מחר זאבא אליך! הוא לא יזכה לבוא, העיר רבינו למקורביו. והנה ראו, כי לפתע שינה הגוי את כיוון דרכו והלך לביתו. כעבור מחלית השעה נודע בישוב, שמת הגוי הרשע. כן יאבדו כל אויביו ד'.

פ"א בפרשת דברים סיפר אחד לפני רבינו עובדא מא"ז הק' בעל תורת חיים זי"ע. אשר איש אחד קיבל ממנו ברכת הפרידה ביום ה' פרשת ואלה, ואמר האיש ההוא לפניו ז"ל שדעתו להיות בשבת קודש פרשת וישלח זאבאלטוב על זה אמר לו בעל תורת חיים ז"ל: האם תחשבו להיות זאבאלטוב בשבת קודש פרשת וישלח? והאיש לא הבין לשכל מלותיו, ויסע לדרכו. ומאת ה' היתה הנסבה, שנתעבב האיש בדרך ולא היתה באפשרותו לבוא על שבת קודש זאבאלטוב, ועל שבת קודש פרשת וישלח שב לקאכוב. וישאל את פי מן ז"ל ה' אם ידע אדמו"ר שיזדמן לי כזאת, מדוע לא עברני מנסוע לדרכי? וישיבו כ"ק ז"ל לאמר, הנה לא נביא אנכי ולא בן נביא. אולם בפרשת ואלה כתיב, וַיֵּקֶבֶץ נָדָב לְאֶמֶר, (וכ"ח כ') מה לאמר? אך הפירוש היא, שיעקב נדב לאמר בכל דבר, אם יהיה חלקים עמדי, אקוה לעשות דבר פלוני. ויען כי אתה לא אמרת אקוה אי"ה להיות זאבאלטוב, הבנתי שח"ו מן השמים יעכבוך. כה סיפר איש אחד לרבינו. על זה אמר בקדשו: כריך לדקדק כוונת הפסוק: וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ אֵינִי בָּעֵת הַהִיא לְאֶמֶר עֵינִיךָ הִרְאָה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְחֵלְקֶיךָ לְשָׁנֵי הַמִּלְכִּים הָאֵלֶּה בְּיַעֲשֶׂה ה' לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אֶתָּה עֹבֵר שָׁמָּה. (פרשת דברים ג' כ"א) ונראה משום דמורא עלה על ראש משה רבינו ע"ה פן ידב לבב יהושע והעם, בראותם את הלא מלכים הגבורים והעלומים, ויבואו ח"ו לידי עצבות, ואין השכינה שורה מתוך עצבות, וממילא לא תעשינה ידיהם תושיה במלחמה, ויהיה ח"ו חילול השם. והנה יא סגולה מפי דיקים מפורסמים אשר בעת כרה ר"ל, יזכור האדם לעצמו את אשר כבר עבר עליו כזאת וכזאת, והשי"ת ברוב רחמיו היה לו למנוח ומושיע אם כן בודאי גם כעת יושיאנו מזה לרוחה. ותחזוק נפשו בבטחון, וישועתו קרובה לבוא. אשר לזאת גם כן פקד משה רבינו את יהושע דכשיבוא לארץ ישראל ויעלה חלילה איזה מורא ומגור מסביב על ראשו, אזי, בעת ההוא לאמר, יענה ויאמר לנפשו, עיניך הראת את כל אשר עשה וכו' כן יעשה ה' לכל הממלכות וכו'. ואז ממילא, לא תיראו וכו', ואלא הפחד מלכך, ויחזק בטחונך, וה' יהיה בכסלך. (אמרי ברוך)

נסתלק לגנוי מרומים ערב שבת כ' כסלו תרנ"ג כאשר האריך בעת אמירת לדיק כתמר יפרח, ויאלה נשמתו בטהרה.

נדפס מרבינו ספר אמרי ברוך, וזכה לבנין וחתנין רבנן גדולי הדור ה"ה בניו הקדושים הרה"ק ר' ישראל זי"ע שמילא מקומו הרה"ק ר' חיים מאנטוניא זי"ע הרה"ק ר' משה משאץ זי"ע הרה"ק ר' שמואל אברהם אבא מהאראדענק זי"ע יאחק יעקב דוד מסטראזאניץ זי"ע הרה"ק ר' פנחס מבורשא זי"ע הרה"ק ר' שרגא פייוויש מזאליטשיק זי"ע הרה"ק ר' יחיאל מיכל מהאראדענק זי"ע הרה"ק ר' שלום מדאמיטש זי"ע וחתניו הרה"ק ר' שמואל דוב חאדאראו זי"ע הרה"ק ר' מרדכי חאדאראו זי"ע הרה"ק ר' שלום יוסף פרידמאן מטשערנאוויץ זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

א' (א') שדיבור אחד דיבר אל כולם, כל אחד לפום דרגה דיליה. (מפי ספרים וסופרים) בנו הרה"ק ר' חיים מאנטוניא זי"ע בראשית ממלכתו שבת צעיר שאץ, וההל לומר דברי תורה, כאשר שאלוהו החסידים לפשר אמרו, שהרי אביו הק' (רבינו) נמנע מלומר דברי תורה על שלחנו? השיב: אבי הק' לא אמר תורה, כי דעתו היתה שרק מי המגיע להתפשטות הגשמיית יכול לומר דברי תורה, אך אני לא כן עמדי, שהרי גם בשאר המאות כגון קריאת שמע ותפילין, כריך להיות בהתפשטות הגשמיית, וכי מי שאינו בדרגה זו איננו קורא קריאת שמע או אינו מניח תפילין בשל כך. (קדוש וברוך)

הגה"ק ר' אלטר שפירא אב"ד ויקנא זי"ע סיפר, כי כאשר שבת רבנו צעיר קולומייא, נהג לדרכו ולא אמר דברי תורה. היו גם חסידים מחזרות אחרות של חסידות, אשר התגורו בחסידיו ווישזניץ והקניטוס, כי רבם אינו יודע ללמוד תורה. הדבר חרה מאד לשני אברכי ווישזניץ, והם נכנסו אל רבנו בבקשה, שיאות לומר דברי תורה, יען כי חסידים אחרים מכניסים אותם. אך רבנו לא ענם. הללו חזרו על בקשתם, אבל גם הפעם לא השיבם רבנו מאומה, כך נשנה הדבר שלוש פעמים. הרהיב עוז אחד מהם ואמר: ס'קומט אים נישט לו קומען אום טיש (ויאל לנו להמנע מלבוא לעריכת השלחן, היינו, מחמת בושא מפני המקניטים הללו). הגיב על כך רבנו ואמר: חז"ל אמרו (מסכת פסחים כז): שמעון העמסוני היה דורש כל את"ן שבתורה, כיון שהגיע לאת ד' אלוקיך תירא (פרשת עקב י' כ') פירש וכו'. לכאורה קשה, אם דרש כל האת"ן, בודאי ידע לדרוש היטב, איך זה שדוקא את האחד הזה לא ידע לדרוש? אלא כנראה ששמעון העמסוני היה רבי, והיה יושב ליד שלחנו ודורש בתורה, כיון שהגיע לאת ד' א' תירא, למדרגת יראת שמים, החליט שאין אורך לומר דברי תורה, ופירש: נסתתמו טענותיהם של האברכים, ולא הפצירו יותר. (קדוש וברוך)

שמעתי מחסידיו ווישזניץ שפעם אחת בא עקרה לפני רבינו לבקשה שרבינו יבטיח לה בן זכר, והיא תקבל על עצמה שאם יולד לה בן זכר תגדל אותו על התורה ועבודה. וכעין חנה הדליקת את שמואל הנביא ע"ה) רבינו ברכה שה' ימלא משאלות לבא לטובה, אבל האשה לא זזה ממקומה ולא היה די לה ברכת רבינו, אלא ביקשה שרבינו יבטיח לה, שיהיה לה בן זכר, וכמעט נשבעה שלא תניח את חדרי קודש עד שיבטיח לה רבינו זאת בהבטחה גמורה. רבינו בענות דקדק אמר לה: האיד אני יכול להבטיח דבר זה, הלל אין כחי אלא בפה שאתפלל בעדך, שה' הטוב יתן שאלתך, וכל זאת לא הועיל, כי היא אמרה. אין. הרבי יא בכחו להבטיח, ורק בהבטחתו תליא מילתא. אחר כל הפצרות הבטיח לה רבינו מה שביקשה ממנו. כשמעה האשה הבטחת רבינו הלכה מחדרו בשמחה רבה מאד, ומיד הלכה והכינה כל כרכי הילד שיתן לה הקב"ה. קנתה עגלה קטנה, ובגדים קטנים להולד, כאילו כבר היתה סמוך ללידה, ובאמת לא עבר שנה שה' פקדה ויפתח את רחמה והולידה בן זכר. מקורביו של רבינו ספרו כל זה לרבינו. פתח אז רבינו את פיו בחכמה ובענוה: מה אתם סוברים, שבאמת משום שאני הבטחתי לה הבן זכר, לכן ילדה? וכי מה כחי להבטיח כדבר הזה, ורק מפני סרבותה הבטחתי לה, דמה הייתי יכול לעשות, שהיא לא רתה לזוז מחדרי בשום אופן עד שהבטחתי, אך כל כך היתה גדולה אמונת הדליקים אלל האשה ההיא, שהיא סבורה שיש בכחי להבטיח, ומכיון שהבטחתי, היתה מאמין באמונה שלימא שלדיק גוזר והקב"ה מקיים. זכות אמונת הדליקים זה עמדה לה, ובזכות זה נולד לה בן זכר. (מלילי אש)

באחד הישובים התגורר גוי רשע, שהיה מתגורר תמיד ביהודים, היה רודף אחריהם בגרזן ומאיים עליהם להרגם, וכדומה. חסידיו ווישזניץ בלוחו ישוב חששו לחייהם, כי הנכרי אכן יפיק זממו ויוציא לפועל את איומיו, על כן הפצירו ברבינו, שיבוא לשבות שבת קודש בישובם, והנכרי כשיראה את קהל הרב של החסידים, בודאי יחרה אפו

רבינו הרה"ק ר' דוב בעריש הלוי פייבוש זי"ע הנקרא רבי פייבוש'ל קרעמניצער. נולד בערך בשנת ת"ע לאביו הרה"ק ר' דוב בעריש הלוי איש הורוויץ זי"ע בן הגה"ק רבינו מאיר הלוי האראוויטץ בעל מהר"ם טיקטין זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל שמעלקא מטורנא זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע הארוך זי"ע בן הגה"ק רבינו פנחס הלוי איש האראוויטץ זי"ע. ולמעלה בקודש זי"ע

חמורה, והתענה הפסקה כדרכו, וגילו לו מן השמים יסוד נכון על קושייתו. זקיננו היה מתנגד על זקיננו המגיד ממעזריטש זי"ע על שקורין אותו בשם: רבי, והוחלט בדעתו ליסע אל מגיד ולשאול לו את קושייתו על הר"ן הנ"ל. ואם יתכן לו, אז ידע נכונה כי שם רבי נאה לו, וכן עשה ולקח ספר הר"ן תחת זרועו ונסע למעזריטש. והיה כבואו לבית המגיד ראה לכנוס אליו פנימה, ולא הניחו הגבאי שומר הפתח, רוב עם הגבאי, ונשמע קולם בחדר שהמגיד יסב שמה, חיש מהר פתח המגיד בעצמו את הדלת ונכנס רבינו עם ספר הר"ן תחת אילני ידיו, וישאלהו המגיד מה בקשתו, ואמר: הגה שמעתי שהעלם קורין אתכם בשם רבי, על כן באת לשאול אתכם איזה פשט זהר"ן, ולקח המגיד את הר"ן ועיין בו, ובסקירה אחת אמר לו הפשט האמיתי ולא נשאר לו שום קושא, אז הודה רבינו שהשם רבי נאה ויאות להמגיד הגדול, וסיים אחר כך הרה"ק מרזיץ: ומזה נולד אבי הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע. (כרם בית ישראל)

כידוע לא נסע רבינו אף לחתונת בתו היחידה הרבנית הדקדוק מרת גיטל ע"ה עם הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע מחמת התמדתו המופלגה, פעם ביקש לשהות במחיצת חתנו ובהו, ועשה לעצמו כעין שולחן עמוד (שטענדער) ואת זה תלה על כוואר, ועל השענדער הלז היה מונחות המשניות וככה למד מתוכן בכל הדרך. (כרם בית ישראל)

וסיפר כאשר בא שם ופעם ראשון שראה את חתנו היה בליל שבת, וכאשר ראה את חתנו נפל בחלשות, שאל אותו חתנו המלאך: וואס איז דער שוועהר פערחאלשטיג? אמר לו: כי ראה את ב' המלאכים המלווין לאדם בהכנסתו ש"ק ונפל עליו פחד ורעד. אמר לו חתנו: שוועהר לעבדן דאס זענען אייערע כוויי מלאכים, אין אז איזה העט'נאך גיזען מיינע כוויי מלאכים, וואס העט איר געזאגט? (מגידל יסועות)

הוא מבאר המשנה (מסכת אבות פ"ב מ"ז) קנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו ד"ת קנה לו חיי עוה"ב, וז"ל דפרק ד' משנה י' איתא אם עמלת בתורה יס שכר הרבה ליתן לך ובמשנה י"א איתא תשובה ומע"ט כתרים בפני הפרעניות ע"ש ולפ"ז נראה פ' המשנה קנה שם טוב קנה לעצמו היינו דקנה את עצמו שאין לו פחד משום פורעניות אבל קנה תורה קנה לו חיי עוה"ב ד"ש לו שכר הרבה ליתן לך וכ"ו.

נסתלק לגני מרומים כ' כסלו תקל"ה

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו היה מגאוני וקדושי דורו, אנוש היקר מפז ומכתם אופיר, מעדו יושב באוהל, איש חם, ומועט לאדם למלא כוותיה, גבר בגוברין, גבר דכולא ביה, הוא כבוד האזי כבא יקירא הרב המאור הגדול המופלג מאד בתורה ובמעשים, חזו מאן גברא רבה דמסהיד עליה: הגה"ק רבינו יחזקאל לאנדא אב"ד פראג בעל נודע ביהודה זי"ע בהסכמתו לספרו משנת חכמים, וכתב: כי בעולי במדינת פוילן כבר שמעתי שמעו, כממך יחיד באהלותו, והגה"ק ר' רפאל הכהן אב"ד קהילות אה"ו זי"ע כתב: אשר בהיותי עדיין במדינת פוילן שמעתי שמעו הטוב בשמו ובמעשיו, בתורה וביראה הקודמת לחכמה מתקיימת, ומנעוריו עד עתה הוא מחובשי בית המדרש לפרושים פרישתו לקדושה,

וכתלי בית המדרש יוכחו, בריך רחמנא דיהב חכמתא לחכימא. והגה"ק ר' שאול אב"ד אמסטרדם זי"ע כתב: מכיר אני לשעבר את החכם השלם התריף רב גובריה ורב חיליה, מיום עמדו על דעתו דעת תורה לא מש מתוך האוהל ולא פסיק פומיה מגירסא בעיון ובסקירה ככולא בי רב, איזל קליה עד שנעשה כמעין המתגבר והולך הליכות עולם לו, כולם ערוכס ושמורים על לוח לבו ומשוננים ומחודדים על פיו מפיק מרגנתא, מירחע כולי גופה מפלפוליה וממתניתא דתני ומתני ולית ליה שיעורא, שצכל יום מוסיף ומחדש

חידושים בפירושי הראשונים.. שהפליא לעשות חדשות בסדר זרעים ובסדר טהרות.. ומסיק שמעתא אליבא דהלכתא, הן כל אלה ראתה עיני ואזני בהיותי במדינת פוילן.

רבינו היה חותנו של הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן המגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע וסיפר הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל ממאלינא זי"ע: שהמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שאל משמים להגיד לו מי הוא התלמיד חכם שדור אז, בכדי לשדך עמו וליתן בת תלמיד חכם שדור לבנו הרה"ק המלאך זי"ע, והשיבו לו על רבינו הגאון ר' פייבל מקראמניץ. (תלדות הנפלאות)

וסיפר שפ"א נסע הרה"ק ר' ישראל מרזיץ זי"ע על מחותנו הרה"ק ר' חיים מקאסוב בעל תורת חיים זי"ע, שכבדו מאד והעמיד יין על השלחן לכבודו, וכאשר עם הרה"ק מרזיץ מעט מן הכוס, התחיל לספר יחוסו קור מחצבתו בזלש"ק: זקיננו הר"ר פייבוש מקרעמניץ זי"ע כאשר נתקשה לו דבר בלימודו ולא הבין היה דרכו ענות הפסקה וגילו לו מן השמים את הפשט. פ"א למד איזה סוגיא ונתקש בפירוש הר"ן שם בקושיא

כא כסלו תקל"א

רבי בנימין ב"ר שמחה הכהן זי"ע המגיד מקאליש

רבינו הגה"ק רבי בנימין הכהן ראפאפארט המגיד מקאליש בעל גבולות בנימין זי"ע אחי הגאונים האדירים הגה"ק ר' צבי הירש אב"ד ווילקאוויסק זי"ע הגה"ק ר' נחמן אב"ד וויסואקי דליטא זי"ע הגה"ק ר' ישראל ראב"ד ווילנא זי"ע הגה"ק ר' שלמה אב"ד חעלם זי"ע הגה"ק ר' חיים אב"ד לבוב וראש המדברים במדינת פוילין בעל זכר החיים זי"ע הגה"ק ר' זאב וואלף אב"ד באר זי"ע הגה"ק ר' גבריאל זי"ע הגה"ק ר' גרשון אב"ד מאגענצא זי"ע והגה"ק ר' יוסף אב"ד מינסק זי"ע עשרה גאונים אלו בני הגה"ק ר' שמחה הכהן אב"ד לובלין זי"ע בן הגה"ק ר' נחמן הכהן ליפשיץ אב"ד דובנא זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד חלמא זי"ע בן הגה"ק ר' משה ירמיה ר"מ בווינה זי"ע בן הגה"ק ר' שמחה הכהן רפא מפורטא בעל קול שמחה מווינה זי"ע בן הגה"ק ר' גרשון כהן רפא פארטא מעיר פירטו ודרשון בעיר מיניבוא בן אברהם כהן רפא מנהיג הישיבה במנטיבה זי"ע ולאמם בתו של הגה"ק ר' יוסף געץ זי"ע בן הגה"ק ר' אליקים געץ אב"ד לבוב זי"ע חתן הגה"ק המהר"ם מלובלין זי"ע

רבינו היה מפורסם לנאון עולם וקדוש ישראל לבעל רוח הקודש, המאור הגדול והחסיד ורבים האביז מעון חיבר ספר גבולות בנימין על הש"ס.

אביו נסתלק ז' מנחם אב בשנת תע"ח צעת שיא מעיר לובלין למלאות מקום כסא הרבנות של הגה"ק ר' צבי אשכנזי בעל חכם צבי זי"ע בלצוב שנסתלק ב' אייר בשנת תע"ז ונחלה בדרך ונפטר בעיר שעברשנין

ואיתא בספר זכרון לראשונים, כי בימי רבינו יסבו בעיר קאליש שלשה כהנים גדולים גאוני עולם ה"ה הגה"ק ר' שמעון הכהן מקאליש זי"ע והגה"ק ר' יוסף הכהן מקאליש זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל מיכל זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב יוסף ר"מ בטרסק זי"ע חתן רבינו הגה"ק ר' יוסף טוב ליפמאן העללער בעל תו"ט זי"ע ורבינו זי"ע, ובתחילת שנת תל"א הודיעו מן השמים לרבינו שנגזרה גזירה לבא מחלת העיפוש על עיר קאליש רח"ל, ולזה שיוצא יעזבו את העיר, והוא ושני כהנים הגדולים חבריו יסתלקו מן העולם, ובמיתתם יכפרו על כל יושבי העיר, והטמין ברמז יוסף איננו הוא הגה"ק ר' יוסף הכהן, שמעון איננו הוא הגה"ק שמעון הכהן, ואחריהם ובנימין תקחו גם הוא יסתלק, וכן ה' שכולם נסתלקו במשך ה' שבועות, הגה"ק ר' יוסף י"ג מרחשון והגה"ק ר' שמעון ב' כסלו, ורבינו הוא אחרון שבהם שנסתלק לגנוי מרומים ב"א כסלו בשנת תקל"א ומנוחתו כבוד בעיר קאליש.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הבית המדרש בחברנה בעיר קאליש אחר המלחמה השני

איתא: ר' סימון בשם ר' יהושע אמר מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב אלא אין קטיגור נעשה סניגור כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרג ולומר אתמול עשו להם אלהי זהב והיום הם מבקשים לשמש בבגדי זהב ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אומר בשביל לחוס על ממונן של ישראל (ויקרא רבה כ"א י') והוא תמוה מאוד: למה חס המקום ביום הכיפורים זה משאר ימות השנה, שכל ימות השנה משמש בבגדי זהב ואין המקום חס על חסרונן, ובו ביום חס המקום על חסרונן? ונראה לי: על פי מה דאיתא: וְבָא אֶהְרֹן אֶל אֶהֱל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לְבָשׁ בָּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם. (פרשת אחרי ט"ז כ"ג) ואיתא בגמרא על זה: והניחם שם, מלמד שטעונון גניזה רבי דוסא אומר שלא ישתמש בהן יום הכיפורים אחר (מסכת יומא י"ב ד') לפי זה שפיר חס המקום דוקא ביום זה. (גבולות בנימין)

מתורתו של רבינו

איתא: וְאָבָא הַיּוֹם אֶל הָעָן וְגו' (פרשת חיי שרה כ"ד מ"ב) ופירוש רש"י ז"ל: היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה ע"כ, מה ההמשך וקישור של ב' דברים אלו? דקשה לכאורה על אברהם ששלח את אליעזר לקדש אשה לבנו, הא קיימא לן: האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת, אסור בכל הנשים שבעולם, ולמה לא חש שימות אליעזר? אלא יש לומר שצוה לו לעסוק תמיד בתורה, ולא ישלוט עליו מלאך המות, אך קשה הא איתא בפרקי דרבי אליעזר דמקריט ארבע לחברון ה' מהלך י"ז ימים, וא"כ ה' מוכרח לישן, והאומר שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו מיד, ואכתי יש לחוש לשמא ימות? אך לא קשה מידי דהגיע לשם בג' שעות כבילקוט שאמר היום יצאתי, והיום באתי, ואכתי קשה הא היה מוכרח לספר ללבן ובתואל כל המאורע, ואולי ימות באותו שעה? וגם זה לק"מ, דהא יפה שיחתן של עבדי אבות, מתורתן של בנים והיה כאילו עסק בתורה ול"ה מת באותו שעה, ומקושר יפה דברי רש"י ז"ל. (גבולות בנימין)

כא כסלו תרכ"ד

רבי נפתלי ב"ר יחזקאל שרגא זי"ע בעל אילה שלוחה זי"ע

רבינו הרה"ק רבי נפתלי האלבערשטאם מטשערקאס-שינאווא בעל אילה שלוחה זי"ע נולד בי"ד מרחשון בשנת תקצ"ח באוהעל לבנו בכורו של הרה"ק ר' יחזקאל שרגא ראש שושלת שינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע בן הרה"ק ר' חיים ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע, ולאמו הרבנית הצד' מרת טאבע ע"ה בת הרה"ק ר' אריה לייביש ליפשיץ בעל אריה דבי עילאי זי"ע חתנו של הרה"ק ר' משה טייטעלבוים בעל ישמח משה מאוהעל זי"ע, וקרא שמו בישראל נפתלי על שם הרה"ק ר' נפתלי הורוויץ ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע רבו של זקנו הדברי חיים זי"ע

רבינו היה נתפרסם כגאון וקדוש נפלא חריף ובקי חסיד ועניו, בהיותו בן חמש שנים מיתה עליו אמו ע"ה.

בזיווג ראשון נשא רבינו לרבנית הצד' מרת פרומא ע"ה בת הרה"ק ר' אהרן רובין מראפשיץ זי"ע בן הרה"ק ר' אשר ישעיה רובין בעל אור ישעי מראפשיץ זי"ע חתן הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע, חתן הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע, בזיווג שני נשא בת הרה"ק ר' נח שמעיה שניאורסאהן מלובאוויטש זי"ע בן הרה"ק ר' דובער מלובאוויטש הגקרא דער מיטעלע רבי לבית חב"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שניאור זלמן שניאורסאהן מלאדי בעל התניא וראש שושלת חב"ד זי"ע הגקרא דער אלטער רבי, חתנו היתה חתן הרה"ק ר' יעקב ישראל טווערסקי ראש שושלת טשערקאס זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנובל בעל מאור עינים זי"ע, לאחר חתנתו בזיווג שני עבר רבינו לגור בעיר טשערקאס וסמוך ק"מ על שטח חתנו הגדול, ושם למד תורה בחברותה עם הרה"ק ר' מרדכי דוב מהרניסטייפל בעל עמק שאלה זי"ע

בשנת תרכ"ד כ"א כסלו נסתלק פתאום רבינו לגנזי מרומים בגיל כ"ו שנים לימי חייו כולם שווה לטובה ולא נשאר אחריו זש"ק, אך דברי תורתו הוליא לאור אביו הק' זי"ע בספר בשם אילה שלוחה בשנת תרנ"ה.

וכתב אביו בהקדמתו לספרו: בהיותי אלל גיסי הרה"ק ר' מרדכי דוב מהרניסטייפל בעל עמק שאלה זי"ע אחר פטירת בני ז"ל סיפר לי גיסי שהרב דמחא דשם הגיד לו כי היה לו שאלה בעסק גט שגשג לאשה אחת בשם והשיב לו בני על ידי פלפול להכשיר את הגט וכמדומה ששאל בני גם את א"ה ה' הצדיק הג"ל זצ"ל וגם הוא הסכים להחיר ע"ד הגיד להרב שיוכל להחיר את האשה להגשא וכן עשה, ואחר איזה ימים בקש בני מהרב הג"ל להגיד לאשה שתמתין עוד מלהגשא והרב אמר כי אי אפשר לו לחזור מהיתרו וכתבתי לגיסי נ"י אולי הוא יודע איזה הוא השו"ת של העובדא ההיא ואשמיטת לאשר היה נבדך בהיתר למעשה.

וזאת אשר השיב לי גיסי הג' נ"י: עיני ראו במכתב ק' אשר נתן לבית הדפוס את הגשאר מעט מבנו הגאון הצדיק המנוח זצ"ל איזה תשובות יקרות נתתי שמחה בלבי אשר לא השבית גואל ולא ימנע הטוב מבית ישראל להיות שמעתי חריפי מתבדרין בעלמא והיו שפתותיו של דליק דובבות להיות נקרא חי בזה ובבא ואשר יש לכ"ק איזה רעיון להשמיט תשובה א' מענין גרושה אם לדידי ציית כ"ק אל יפילו מדברי גאון כמוהו אפילו ענין קטן כי כל דרכו בהלכה היה עמוק עמוק מי ימלאנה ובדאי לבד החריפות שיש בדבריו הנה עבודתו ויראת ה' אשר היתה קודמת לחכמתו לא נטה מדרך האמת והורה כחורה וכהלכה ואשר שמע כ"ת כי בקש את השואל שתמתין האשה מלהגשא הוא מחמת כי היה מיראי הוראה מאוד כי ידעתי את הזמן אשר למדנו יחד לא רצה לשלוח תשובה לשואל עד אשר גם אנכי אסכים על זה אם כי לא היה צריך לדידי רק מחמת גודל יראתו בהוראה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כב כסלו תרכ"ח

רבי מרדכי ב"ר יעקב זי"ע בעל מאמר מרדכי אב"ד בעקש

רבינו הגה"ק רבי מרדכי פאנפענדור אב"ד בעקשע בעל מאמר מרדכי זי"ע אחי הגה"ק ר' אברהם זי"ע הגה"ק ר' גדליהו זי"ע הגה"ק ר' שמעון יהודה אב"ד טקאי זי"ע נולד בעיר בנאדי שאללויא בשנת תקצ"ה לבן זקנים לאביו הגה"ק ר' יעקב שאללאך אב"ד שאללויא זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף מיאקעוויץ זי"ע

רבינו היה לדיק תמים וגדול וחרף עמוס בחורוה, ובקי נפלא, והיה לו התרת הוראה מגאוני זמנו, פעל ועסק הרבה גם בעניני פדיון שבויים וכמה פעמים כאשר שמע אפילו באמצע תפלת שבת שתפסו איש יהודי, מיד הפסיק בתפלתו, ורץ לפדות את אחיו היהודי.

בצעירותו למד אצל אביו אשר לא הגיח את בניו ללמוד אצל מלמד, אלא למד עמו בעצמו, כשיגדל היה מחלמיו של הגה"ק ר' שלמה דייטש אב"ד איפאלישאג זי"ע ואחר כך למד אצל אחיו הגדול הגה"ק ר' שמעון יהודה פאנפענדור אב"ד טקאי בעל מעיני מים זי"ע

כשהגיע לפרקו נשא להרבניית האדיקת מרת חיה לאה ע"ה בת הגה"ק ר' שמואל זילץ בעל מהר"ש זילץ אב"ד יאקא זי"ע בן הגה"ק ר' משה יהודה לייב ראש בית דין ניקלשבורג זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף זילץ זי"ע שהיה מפורסים לאיש חסיד ומקובל. מספרים שהיה יושב בבעניית מערב שבת עד ערב שבת, ולבש בגדי לבנים בשבת קודש ודומה למלאך ה' צב-אות. (בהקדמת מהר"ש זילץ)

וזגתו האדיקת ע"ה היה עוסקת תמיד בגמילות חסדים עד להפליא והרבה פעולות עבור יתומים ואלמנות וכל מגמתה היתה תמיד לעזור ולתמוך העניים האומללים.

היה אב"ד בק"ק בעקשע כמו ששה שנים ונסתלק לבגדי מרומים בדמי ימיו כעיר לימים בכ"ב כסלו בשנת תרכ"ח לפ"ק

נשאר אחריו בניו הקדושים הגה"ק ר' משה זי"ע והגה"ק ר' שמואל מבקעשטשאבא זי"ע, ודברי תורתו הוא בספר מאמר מרדכי.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

והקשה על זה הבעל שאגת אריה: אם כן היכי דחי מצות ציצית לא תעשה דכלאים דליכא בעידנא ע"ש, אך יש לומר דהא א"א בענין אחר והוי בעידנא כמו שהקשה התוספות ביבמות (דף ד') אך בעידנא גמור לא הוי וא"כ שפיר תירץ דסברה חיצונה הוי ולא ידחה ולא קשה כלל דהא עשה דחי לא תעשה דהא ליכא בעידנא כק' שאגת אריה ואיצטריך קרא דזה חשוב בעידנא כל זה נחא אי אמרינן ח"ג הוא ולא מקיים עשה כלל אלא בשעת עיטוף וליכא בעידנא גמור אבל אי אמרינן ח"מ א"כ מיד כשלש טלית מקיים נמי מצות עשה והוי בעידנא גמור ואם כן חיצונות הוא להתיר, ויש לומר כק' התוספות דילמא דרשינן להיפוך ולפי זה יש לומר: בית שמאי ובית הלל פליגי בהא אי ח"מ או חובת גברא בית שמאי דסברי ליה ח"מ הוא ומסברה חיצונה הוא דוחת לא תעשה דכלאים שפיר, ושפיר מפרש הרמב"ן דסבירא ליה דרשינן להיפוך אבל בית הלל סבירא ליה חובת גברא הוא ומסברה חיצונה לא הוי דחי כלל ולא גלי לן קרא אלא להיתר שפיר מתורץ ק' התוספות דבית הלל ודאי סבירא ליה חובת גברא הוא ובזה תלוי פלוגתייהו. (מאמר מרדכי)

מתורתו של רבינו

גמרא (מסכת מנחות מ') סדין בציצית בית שמאי פוטר, ופירש רש"י בית שמאי לא דרשו סמוכין האי דנקט פטור משום דציצית חובת טלית הוא וכו' והקשה התוספות: אפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש? ועוד הקשה מק' דס"ל לבית שמאי חובת טלית הוא ולפי זה גם לבית הלל ס"ל הכי דמבית שמאי נשמע לבית הלל כיון דבזה לא פליגי הא אנו קי"ל דחובת גברא הוא? ונ"ל דהנה הרמב"ן תי' ק' ראשונה של תוספות: דבית שמאי דרשי איפכא אף על גב שצוויית לך גדילים תעשה לך מכל מקום לא תלבש שעטנז, והנה תוספות ביבמות תקשו קושיא זו דאמרינן לא דרשו איפכא ותי' דאי סלקא דעתך לדרוש איפכא זה ידעינן מסברה חיצונה וזה לכאורה תמוה היא אדרבה מסברה חיצונה הוי אמרינן להיתר כדאמרינן בכל דוכתא עשה דוחה לא תעשה? ותו באיזה סברה פליגי התוספות והרמב"ן. אך יש לומר דביבמות (דף צ') הקשה התוספות אמאי אמרינן בגמרא שוא"ת הוא בסדין בציצית הא כיון שלש הטלית בלא ציצית הרי עובר בידים ותי' וכו' ע"ש ועוד הקשו התוספות מברכות דמשמע כשלוש כלאים הוי קום ועשה כשאינו פושטן ותי' דשאני כלאים דעיקר האיסור הוי בשעת לבישה ע"ש

רבינו הרה"ק רבי יחזקאל פאנעט בעל כנסת יחזקאל מדעש זי"ע נולד בזאת חנוכה בשנת תר"ל בעיר נימיזשא לאביו הרה"ק ר' משה מדעש זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל פאנעט בעל מעגלי צדק זי"ע בן הרה"ק ר' יחזקאל פאנעט בעל מראה יחזקאל זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מקארלסבורג זי"ע ולמעלה בקודש

זי"ע שהפליאו את עולם גאונותו ובקיאותו בתורת הח"ן, למרות רוס גדלותו וחריפותו בתורה, הכללי להסחיר עצמו מעין רואים, לנוע היה ונחצא אל הכלים, אבל כמה לדיקי דורו שאכן הכליחו על קנקנו ומהם הרה"ק ר' פנחס חיים מראזלא זי"ע שהיה ידוע כיחיד בדורו בתורות הח"ן, העיד על רבינו: שהוא כלפי רבינו כננס בפני ענק, ומפורסם הקוויטעל הידוע ששלח לרבינו, ובו הוא כותב: הגה עכשיו בימי הרחמים והרצון באתי השפל בידי נפש כל חי.. לקשר אותי בתפילתו הטוהרה.. מתוך קוויטעל מופלא זה משתקפת הערצתו הגדולה לרבינו בביטול גמור, וזה תוכן המכתב: היות ומרן הכנסת יחזקאל הוא לדיק הדור ומעלה את כל התפילות, וכדי שתפילתו תעלה לריד הוא להתקשר ללדיק הדור, מבקש הוא בקידה אל מול פני הקודש שיקשר אותו רבינו בתפילתו.

בשנת תרנ"ח היה אב"ד בעיר אהרישאר ובשנת תר"ן עלה לכהן לאב"ד בעיר אויוואר ששם הרביץ תורה ויראה לבחורי הישיבה עד שנת תרס"ג. שאז נקרא למלא מקום אביו בעיר דעעש אחר הסתלקותו ביום כ"ד לחודש טבת, דעעש מלא רבינו את שאתה נפשו עיר מלאה חכמים וסופרים חסידים ואנשי מעשה, גם היו שם בעלי בתים חשובים שש"ס ופוסקים היה אלכלם כמנוח בקופסא ללד מדרגותיהם הגבוהות בעבודת ה'. וגם שם ניהל רבינו תלמוד תורה וישיבות בתי מדרשות מקוה טהרה וועד הכשרות וכו' ועמד על המשמר לבל יפראו פראות בכרם ישראל, אחד מפעולותיו הברוכות למען הכלל היה, שהקים לשכת רבנית אורתודוקסית כדי להגן על זכויות היהודים בטרנסלובניה. בתחלת שנת כ"ר"ת התרופף מזבזבזותו, ובשארית כוחותיו הדלים התחזק והמשיך בעבודתו הקודש כבימי קדם, אבל מפעם לפעם התחיל לרמוז רמזים שונים למקורביו ולאנשי ביתו כי קיצו קרב, והחל להתכונן לעולם שכולו טוב,

וביום כ"ב כסלו כאשר שכב על מיטתו, העביר את ידו הקדושה על פניו ועל הדיקנא קדישא ויחד את היחוד שמקובל מהרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין, וכך יצאה נשמתו במעמד קהל עדתו לגנוי מרומים ומנוחתו כבוד בעיר דעעש

נשאר אחריו בניו ה' ה"ה הרה"ק ר' יעקב אלימלך פאנעט אב"ד דעעש הי"ד זי"ע הממלא מקומו עד המלחמה ובנו השני הרה"ק ר' יוסף אב"ד אוילאנדא זי"ע עד המלחמה והוא היה במשך המלחמה ביער עם כמעט כל משפחתו טמיר ונעלם ועל ידי כן ניצל מהריגה, ואחר כך עבר לדעעש והיה שם עד שבא לאמריקא והיה כאן אב"ד דעעש ונפטר י' אב תשכ"ב ומנוחתו כבוד בבית החיים הישן דקהל סאטמאר בלאנג איילענד.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו היה לדיק גאון חריף ובקי בכל חלקי התורה בעל מופת גדול ורבים הלכו לאורו, שפל בדרך ומרוב ענותנותו עמד בפני כל אפילו לעם הארץ, היה בעל תפילה ובעל דרשן גדול פה מפיק מרגליות נאה דורש ונאה מקיים והיה נשיא הכולל אהבת ציון.

מסופר פעם אחת כשבאו לפני הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע עם מעשה של דיבור, וזעקה יולאת מקירות הלב אלא יוליא רבינו את הדיבור, תשובות הרה"ק משינאווא זי"ע היתה: שאינו יכול להוליא, שבו אלי בט"ו בשבט שאז מגיעים לחלות פני ארבעה לדיקים, וביחד אי"ה נפעל ישועה, ארבעת הדיקים הם, הרה"ק ר' מאיר

יחיאל מאוסטרובצא זי"ע הרה"ק ר' יחזקאל ראצינאוויטש מראדומסק זי"ע והרה"ק ר' משה גרינוואלד בעל ערוגת הבושם זי"ע ומרן רבינו זי"ע, ומפליא הדבר, שרבינו היה אז אברך צעיר בן עשרים ושבע, לעומת כל אחד שהיו גדולים ממנו כעשרים או שלשים שנה.

כשרבינו עדיין לא הגיע לגיל שבע שלחו אביו לעיר דעעש ללמוד תורה אלל זקינו הרה"ק בעל מעגלי צדק זי"ע ותחת השפעתו הגדולה עלה במעלות התורה כל כך שאנוני הזמן העידו עליו שזכה לירד לעומקה של הלכה בסוגיות קשות וסבוכות הדורשים עיון רב, זקינו חיבבו עד למאוד בראותו לפניו כלי קיבול להשגות גבוהים, ומה מופלא היה הדבר כשהגיע לשנת השבע הורה זקינו להגות תפילין, ביודעו שנקדו דגן יכול לשמור עצמו, והוא בבחינת קטן הידוע לשמור תפיליו, כשהגיע לגיל עשר, הפליר הרה"ק ר'

שלמה שפירא בעל שם שלמה ממונקאטש זי"ע, מאביו הרה"ק ר' משה'לע שישלח את בנו לישיבתו הרמה, כדי שיוכל ללמוד בחברותא עם נכדו הרה"ק ר' חיים אלעזר ממונקאטש בעל מנחת אלעזר זי"ע ואכן נשלח רבינו ללמוד שם.

וכשהגיע לפרקו נשא הרבנית האדיקת מרת רבקה ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל יהודה פאללאק מאויבער-ווישעווע זי"ע מנכדי הרה"ק ר' לבי הירש מטשארטקוב זי"ע ולאחר חתונתו קבע שם את מעונו סמוך לחותנו ואת כל מעייניו השקיע בתורת ה' בשקידה יום ולילה, כשרוב ימים למד יותר משמונה עשרה שעות ביממה, וחותרו סיפק לו את כל צרכי בהרחבה.

כשהיה אברך כבן ארבע עשרה, חיבר חיבור נפלא על הזוהר הקדוש, שהיה מעוטר בהסכמות גדולי הדור שבאותה תקופה ומהם הרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטאט בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע והרה"ק ר' לבי הירש ממונקאטש בעל דרכי תשובה

כב כסלו שמ"ו

רבינו אליעזר ב"ר אליהו הרופא זי"ע בעל מעשי ה' אב"ד קראקא

רבינו הגה"ק רבי אליעזר אשכנזי בעל מעשי ה' אב"ד קראקא זי"ע נולד בליווארנא בשנת ה' רע"ג לאביו הגה"ק ר' אליהו הרופא זי"ע לאמו בת הגה"ק רבי יוסף ב"ר שלמה קולון בעל המהרי"ק זי"ע מגדולי חכמי איטליה

אלמנה אחת אל ביתה והאכילתו מלחמה העני, יומא חד לא הביאה לו כי אם מעט מרק, וכשצא להכניסו לתוך פיו נפלה לתוכו שממית ונפסל המרק מלאכלו, ולא היה לו צמא להשיב את נפשו, והיה כאשר ראה כי כך עלתה בידו והבין שאין שפלות מזה, אמר לנפשו הגה מכאן והלך ודאי ירום קרני, ואכן באותו היום שמע כרוז המכריז שהיות ומת השך שהיה משחק בכל יום עם המלך את משחק ה' שאך על כן מי שרואה למלא מקומו לשחק עם המלך יבוא להציע את עצמו ולהוכיח את יכולתו, רבי אליעזר שהיה חכם גדול ובקי נפלא ברזי ה' שאך הלך תיכף אל היכל המלך והציע את עצמו, ואכן מיד כאשר ראה המלך את הלכותיו ב' שאך העלכו להיות אחד משרי המלוכה, וכך היה רבי אליעזר יושב מימי יום ביומו בחצר גינת ביתו המלך ומשחק עמו, אך מכיוון שכבר קיבל על עצמו שלא לנטל תורה היה משלים את לימודיו על חשבון שנתו בזילות. פעם אחת בעת אשר ישב לפני המלך והמלך חישב את מהלכו במשחק גברה עליו עייפותו מחמת שלא ישן בזילות ועיניו נעצמו מחילה, ושקע בתרדמה עזה, והנה לא די שלא קפץ עליו המלך על מרידה זו אלא אף קם מכיסא מלכותו, ושם את הכר שלו תחת ראשו של רבי אליעזר. משתקיץ רבי אליעזר וראה את אשר קרהו הבין ששוב הגיע לרום המעלה, ועזב תיכף את המדינה, ולאחר מכן נהיה לרבה של פוזנא המעטירה.

רבינו כמעט היה יחיד בדורו שכל גאוני הדור היה מריצים שאלות ותשובות אליו, וחבר כמה ספרים, האיש הזה הלך מגולה לגולה מזהר לזרה וכל חייו היה נסיון גדול, ובכל זאת היה דבוק תמיד בתורת ה', והיה בקי בכל החכמות וגם בגלותו פסק הלכות רבות, ובשנת ש"ד בא לוויניציאה.

הר"ר אליהו מפיאצ'ו ז"ל שהיה סוחר ויאל לדרכו לקיים את נדו לעלות לארץ ישראל ביום ט"ו מנחם אב בשנת ש"ג. כתב בספרו אורח מסעות על רבינו זי"ע: הוא בן חמשים שנה וספוט כל קהלת מצרים כ"צ שנים הוא בקי בשנים עשר לשונות, גדול ליהודים וחכם בהרבה חכמות חלונות ובתלמוד השגה עשר ידות, והוא עשיר מכמו חמשה או ששה אלפים זהב, יעש ה' עמו חסד, כי לא מלאתי מיום נסעי מוויניצא עד הנה איש אלקים נורא כמוהו ובדיתו מלאתי מנוח. ומבקש להדריכני ולסייעני בכל דבר האפשרות, כ"כ אהב אותי ואני דבק בחכמתו, כי כמעט לבדי פונה היום לדור הגה שתי שנים כדי ללמוד תורה עמו, כי זה מקום הגון בעדי, אוכל לקבוע עתים יומם ולילה, והעסקים וגם אם תפול הבית לא יטלני מהלימוד שעה אחת ביום. בשביל הריב שהתפרץ בוויניציאה בין גדולי עולם הוכרח רבינו לזאת גם משם ובא לפראג, ומשם נתקבל לריש מתיבתא לפוזנא, וגם שם לא היה לו מנוחה, וישב לקרימונה ששם נתקבל לאב"ד. בשנת ש"ח כבן ס"ה שנים נתקבל לאב"ד פוזנא וכל הגליל, וזמן קצר נשאר שם ונתקבל לאב"ד קראקא.

נסתלק לגנוי מרומים בכ"ב כסלו בשנת ע"ג לימי חייו בשנת ש"ו ומונ"כ בעיר קראקא.

נשאר אחריו חיברים נפלאים ספר מעשי ה' על התורה והגדה של פסח ד' חלקים, ספר יוסף לקח על מגלת אסתר, ועוד, וגם היה פייטן גדול וחבר שמנה סליחות לימי התעניות.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בנעורו למד רבינו בחברת הגה"ק ר' משה האלכ"ך הקדוש זי"ע בישיבת הגה"ק ר' יוסף טאייטלאך בעל פורת יוסף זי"ע בסאלוניקי, ואחר כן הלך למצרים ובשנת ר"ט כשהי' בן כ"ו שנה כבר היה מפורסם לגדול הדור, ונתמנה לאב"ד בעיר קאהירא, ונהג נשיאותו בדמה, ותהלתו מלאה כל העולם, ושם ישב עד ש"א, וכל כך היה מפורסם עד שמרן רבינו רבי יוסף קראו בעל הבית יוסף זי"ע שאל פיו בהלכה, ולפי שהיה אדם גדול כארז נתקנאו בו והעלילו עליו עד שנתגרש משם הוא ובני ביתו, ובאו בשנת ש"א לארץ ליפרוס ונעשה שם אב"ד בעיר פאמגוטא, והענק הזה שעליו העיד הגה"ק ר' יהושע אב"ד קראקא בעל מגיני שלמה זי"ע שהיה מפורסם בחכמתו ובעשרו, ורבינו פ' על הפסוק וה' בך את אברהם בכל: ראה לומר במדת ההסתפקות, שאם תהן לאדם כל הכסף והזהב שבעולם, אם אין לו מדת ההסתפקות אז הרי הוא כאילו יש לו רק מקלף כשארז"ל אין אדם מת וחתי תאווה בידו, יש לו מנה מבקש מאתים (קהלת רבה פ"א סי"ג) אבל מי שיש לו מדת ההסתפקות הרי מה שיש לו אם מעט ואם הרבה נקרא כל, ולכן נמצא שעשו שלא היתה לו מדת ההסתפקות אמר: יש לי רב, אמנם יעקב אבינו ע"ה שהיתה לו מדת ההסתפקות אמר: יש לי כל (מעשי ה').

בספר ליקוטי חבר בן חיים (מהגה"ק ר' חזקיה פייבל פלוט אב"ד שוראני) הביא מעשה שסיפר רבו הגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל החתם סופר זי"ע. וזה דבר המעשה, הגה"ק רבי אליעזר אשכנזי זי"ע בעל 'מעשי ה', היה שר גדול אלל מלך מצרים והיה מהיושבים ראשונה במלכות, ותרב אהבת המלך אליו יותר ויותר, עד שמרוב אהבה העניק לו המלך את טבעתו אשר הוריד מעל ידו. אלא שהלכה בידוע שעשו שונא ליעקב והרבה קנאה עושה, ולעומת אהבת המלך כך גדלה שנאת שרי המלוכה שקנאו בו והמתינו לשעת הכושר להורידו מגדולתו ולבאדו מן העולם, והי' ביום הולדת המלך עשה המלך משחה גדול לכל שריו ועבדיו, ואף רבי אליעזר שם את פעמיו אל עבר ארמונו המלוכה, בדרכו עבר על הגשר שמעל נהר הנילוס, שם פגע בו אחד השרים הנוריים אשר שאלו האם לא שחכ להביא עמו את הטבעת אשר נתן לו המלך, הראה לו רבי אליעזר את הטבעת הגתונה בידו, לקחה אותו רשע מתוך ידו וזרקה לתוכי הנהר, ואף בנם הגליח רבי אליעזר לתופסה בעודה באויר – מחוץ לגשר מעל הגהר. משתגיע רבי אליעזר לארמונו המלוכה אל המסחה הגדול התקבל על ידי המלך בכבוד גדול יותר מכל השרים הרבים, ולא זו בלבד אלא אף בצאתו לילך לביתו ליווהו המלך עד לפתח ארמונו. כאשר חזר בעל מעשי ה' לביתו הרהר במאמרו של החכם מכל אדם (משלי ט"ו י"ח) לפני שבר גאון – שלפני נפילה מתעלים עד מאד, וכיוון שנתעלה היום כל כך שחפס את הטבעת בטרם תשקע במאולות ים, ולאחר מכן האיר לו המלך כל כך את פניו, אם כן הגיע לגלג מזלו עדי מרום ועתה עומד ה שבר לבוא. מיד אסף לתוך חובה אבנים טובות ומרגליות, עלה על אניה והפליג לדרכו באישון ליל – לבדו אל עבר טורקיה, אכן לאחר מכן שמע שצארתו היום העלילו עליו האונאים בפני המלך עלילה גדולה, ובכרתו משם נילל מהם.

להוותו נחבטה הספינה בסלע בעת אשר כבר קרובה היתה לחוף העיר טורקיה ונטבעה עם כל אשר בה, ואף אבני החן שלקח עמו ממצרים נעלמו במאולות ים, ובקושי האליה להאיל את נפשו, והגיע לחוף מצריתים בעיר קאנסטאנטינאפל בעירוס ובחסר כל. בהגיעו לשם עשה חשבון הנפש על מה בא עליו כל הסער הזה, פשפש ומלא לתלות בדיטול תורה אשר ביטל בכל השעות שעמד לפני המלך, שהיה יכול לעסוק אז בדברי תורה, וחיפש אחר דירה קטנה ולחם לר לעסוק בתורה, ותאספיה

מתורתו של רבינו זי"ע

הוא נתנית טעם לבלתי הוסיף לקלל את האדמה ולבלתי הכות כל חי, להיות שזמנו של נח היה דור עשירי לחוית המין האנושי, זמן מועט מאד, אמר הש"י שיצר לב האדם רע מנעוריו, כלומר: מחמת היות המין האנושי עדיין צעיר מאד, בחינת נעורים, לכן יצרו רע, אבל במשך הזמן תמשך להם ג"כ הכרת בוראם ויראתו.

ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני

שמעתי אומרים דרך הלציי, שיהודה היה אומר ליוסף כן: יקום העבד שרדף אחרינו וילחש לך באזנך, שהרי מי כמוהו יודע שכל עלילות דברך אין להם שום יסוד (מעשי ה')

כי יצר לב האדם רע מנעוריו

רבינו הרה"ק רבי אלימלך סג"ל לאווי אב"ד ור"מ טאהש הנקרא הסבא קדישא מטאהש זי"ע נולד בנירטאש י"א ניסן בשנת תרכ"ה לאביו הרה"ק ר' משולם פייש לאווי ראש שושלת טאהש הנקרא השרף מטאהש זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקות מרת מינדל ע"ה בת הגה"ק ר' ישעי דוד קופערשטיין מטשאסער מגדולי חסידי אשוואר זי"ע

ואמר: שים מיד! שהיה מוכן ליהרג במקום היהודי, ותיכף נפל פחד גדול על האפיפיור ומשך ידו ולא עשה כלום. (עבודת עבודה)

עשה פעולות רבות להסתיר שמו וגם צעת תפלתו לא הראה תנועות חילוניות כדי להסתיר לקח לו בחור צעיר וכד' שישמשנו. סיפר הרה"ק ר' יצחק דייטש הי"ד פעם שאל רבינו לר' שמואל זאנוויל: אחת יודע כוונת האכילה? ענה, לא מנין אדע? אמר לו רבינו: ומנין יודא לייזער שליוכנו הרה"ק ר' אליעזר זי"ע ענה האיש: פונעם רבי'ן! אמר רבינו בזה"ל: פון מיר זעט מען צ"ה גארנישט(שיח זקנים).

עכ"ז היה התעוררות גדול צבית מדרשו וסיפר נכדו הרה"ק מטאהש זי"ע בספרו עבודת עבודה: שראו בחוש, שכאשר נכנסו לבית מדרשו של רבינו, הרגישו התעוררות רבה, והקדושה היתה חופפת באוי, ולא הצטרכו לעורר את לבב העם להתפלל, כי תמיד שרתה בו כח התעוררות לתפלה, ס'האט זיך געלאווענט פון זיך אליין, וכן העידו כל הבאים לשם שהרגישו בחוש גודל האור השורה במקום ההוא, וקשה לתאר זאת בדברים, רק מי שהיה גם והתפלל בבית המדרש הזה, הוא יכול להבין כח הקדושה שהיה מוטבע שם, ע"כ.

מדת השמחה היה נר לרגליו והיה ממשיך שונא מאוד מדת העצבות, וכאשר ראה אחד שהוא שמח וטוב לב [א' אופרידענער מענטש] השתעשע בו וקירב אותו, וכה אמר: ער איז בשמחה איז ער דאך מיינ! ולעומת זה כאשר ראה אחד שהוא צעבות ומר לב [אונגעלייגט] ומלא טענות שחור לו דבר זהודבר זה הראה לו רבינו פנים רוגז, כאילו יאסרו במאסר בעבור זה, והראה לו שאינו יכול להביט בפניו עד אשר יראה עליו סימני שמחה וטוב לב. (עבודת עבודה)

אמר שפעל אצל השי"ת שמי שמהנה אותו בעל כרחו יושע על ידו. התגלה לכמה אנשים צעת המלחמה והבטיח להם שינצלו וכן היה.

נסתלק לגנוי מרומים בכ"ג כסלו תש"ג ומנו"כ בטאהש זי"ע.

נשאר אחריו בניו הרה"ק ר' מרדכי מדעמעטער הי"ד זי"ע הרה"ק ר' אליעזר כ"ז אב"ד טאהש הי"ד זי"ע הרה"ק ר' חיים שלמה מחוסט טאהש ב"פ זי"ע הרה"ק ר' אשר מקאלוב הי"ד זי"ע והרה"ק ר' יצחק אייזיק לאווי הי"ד זי"ע.

ומסופר דבר פלא אחותו של רבינו הרבנית הצ"ח מרת חיה ע"ה אשת הרה"ק ר' שלום כהנא ז"ל שדר צעיר מונקאטש שכל יום ויום הלכה לקבץ מעות לצדקה, וביום כ"ג כסלו תש"ג הלכה כדרכה לאסוף מעות לצדקה, ופתאום אמרה: אוי מיין צרודער איז שוין נישט דא האב איך שוין אויך נישט דא וואס לו זיכע! חזרה מהר לביתה ועלתה על משכבה וסגרה את עניה ונסתלקה לעולמה. (מהרה"ק ר' יוסף שמואל קרויס ז"ל)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סיפור שאביו הק' זי"ע נסע פ"א לליזענסק כדי להשתטח על קברו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע כשחזר מהאיון אמר להרבנית ע"ה: עם קומט אינז א מזל טוב, מיר האבען געפועלט א בן זכר, און איך בין מוצט אז ער וועט זיין א דיק און א פועל ישועת דימיו, ותנאי התנה הרה"ק הרבי רבי אלימלך שאקרא הילד על שמו, ואחר זה נולד רבינו וקראו שמו בשראל על שם הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע.

וכפי המסיפר קוראו אביו הק': מיין רבי ר' אלימלך'ל, כך הוה רבינו איש קודש מאוד כחד מלדקי זרות קדמא. פעל ישועות לאחינו בני ישראל, בצחינת דיק גוזר והקצ"ה מקיים, היה גדול בחורה מתמיד וגאון הגאונים עשה סיים הש"ס בכל שנה ושנה, ובעודו אברך צעיר כבר קיבל הורמנא מהרבה גדולי ישראל וכולם הפליאו את רוב גאונותו, וכן היה גדול מאוד בחורת הגסתר, וקנים רבות אמר דברי תורה בסעודת שלישית על דרך הקבלה וסיים שלשה פעמים בשנה את ספר הזהר.

היה תלמיד מהרה"ק ר' אליעזר כ"ז אבייכענשטיין בעל דמשק אליעזר מקאמאנא זי"ע ומהרה"ק ר' כ"ז אלימלך שפירא ראש שושלת בלאזשוב זי"ע ולמד בשיבתו של הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים בעל ייטב לב מסיגעט זי"ע בשנה האחרונה לימי חייו בזמן הקיץ תרמ"ז.

סבל דחקות ויסורים והסתפק במיעוט, ובעת הסתלקת אביו בכ"ח סיון תרל"ה היה בן שמונה שנים, ונתגלה בבית גיסו הרה"ק ר' יהוסף סג"ל ראטענבורג מקאסאני בעל בני שלשים זי"ע,

בגיל י"ז נשא הרבנית הצדיקות מרת פריידל ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק אייזיק ווייס בעל בית יצחק מסוואליווע וראב"ד מונקאטש זי"ע,

בשנת תרנ"ח התמנה לשבת על כיסא אביו בטאהש, פעל ישועות הרבה לזש"ק וגם פעל הרבה להשתחרר אבני מלשרת בצבא, ועבד הרבה להשפיע פרנסה לאחינו בני ישראל, על יד ביתו היה גם גערטעל שעם באו לפניו פתקא קשה הלך רבינו גם והתפלל והמשך ישועות, ואמר הרה"ק ר' יהוסף סג"ל ראטענבורג מקאסאני בעל בני שלשים זי"ע הטעם לזה: דער שווער האט דארטען געמאכט גלגול שלג פאר יוד'ן וועגען, ופ"א רבינו ווען איך דארף פועל'ן א ישועה, און עם גייט נישט, גיי איך אריין אין גערטל, מוז איך געהאלפן ווערען.

גם היה רבינו מוסר נפשו בפעול ממשי לעזור לבני ישראל, כמו שסיפר בעצמו לנכדו הרה"ק רבינו משולם פייש מטאהש בעל עבודת עבודה זי"ע: כי צעת מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד בערך ברחו הרבה יהודים ממדינת פולין להתחבא במדינת אחרות כדי שלא יצטרכו לעבוד בצבא, ואנשים אלו קראו ברמז בשם "טמיר ונעלם" וגם בטאהש באו הרבה אנשים להיות טמיר ונעלם, גם הרה"ק ר' חיים שלמה מקאסאני בעל שמועה טובה זי"ע היה אז טמיר ונעלם בטאהש, ופעם אחת בא אפיפיור של מדינת פולין לטאהש, ופגש גם את אחד מאותם הטמיר ונעלם'ס וראה לירות בו חץ ולהרגו ל"ע על שברח מהצבא, עמד רבינו נגד פניו ואחז בכלי הידיה שלו,

סגולה ליראת שמים

רבינו זי"ע היה רגיל לומר: יהודי צריך ללמוד מסכת ברכות בכל יום, כי לימוד מסכת ברכות מסוגל ליראת שמים.

סגולה נגד צרה

לומד מסכת סוכה הוא סגולה להינצל מצרה וצוקה. (מהרה"ק ר' יוסף שמואל קרויס)

כד כסלו תרס"ה

רבי חיים חזקיהו מדיני ב"ר רפאל אליהו זי"ע בעל שדי חמד

רבינו הגה"ק רבי חיים חזקיהו מדיני אב"ד וראש הכולל חברון בעל שדה חמד זי"ע נולד בירושלים ביום ז' מרחשון לאביו הגה"ק ר' רפאל אליהו זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת קאלו וידא ע"ה

וסיפר הרה"צ ר' יצחק אייזיק אייזען ז"ל ששימש את רבינו והיה גם הכתוב שלו: שמנהגו של רבינו היה שאשה לא היתה רשאית להיכנס אליו, ורק עמלו מעבר השני של המחיצה. ועוד סיפר שהיה בודק המכתבים שהיו כתובים בשליחותו, ואם היה רואה רק תיבה אחת ממה שאמר רבינו, היה רבינו קורע את המכתב, מחמת זיכרונותו מן המקור. ועוד סיפר שפעם אחת הלך רבינו למערת המכפילה ועלה שם עד המדרגה השביעית (כי רק עד לשם היה מותר לגשת) ועמד שם שעה (ערכי) אחד סמוך אליו, והשתי. אמר המשמש לרבינו: שאסור לומר דבר שבקדושה כי השעיד משחין, והנה בתחילה לא שמע רבינו מה שאמר לו, כי אמר תהלים בדביקות מרובה, ורק לאחר שחזר כמה פעמים על דבריו שמעם, סיבב עמלו רבינו אל השעיד ואמר לו בלשון ערבי: תמשיך, תמשיך. המשיך השעיד להשתין עם דם, וכן המשיך עד שנפל שם מת. (שיח זקנים)

היה תלמיד הראשון לליון רבי יצחק קובז זי"ע ורבי יוסף נסים בורלא ראש בית דין בירושלים זי"ע

כשהיה בן י"ג כבר נסמך להוראה, בשנת תרי"ג נתייחס מאביו והעתיק אז את מושבו לקושטא ונתמנה שם לדיין בקושטא, ואחר כך נבחר בשנת תרכ"ז לרב ראשי בקראסוב ואחר לכל פלכי קרים בשנת תרכ"ז, בשנת תרמ"ט שב לארץ ישראל, ובשנת תרנ"א נתמנה לרב כולל בעיר הקודש חברון.

קופה מיוחדת לעניים לנועם זכר לו רבינו, מפתו חסד ואבר פרוטה לפרוטה בשביל קופה זו. בנדיבות לב וסבר פנים מאירות נתן את הכסף לנזכרים. וסיפר אשה עניה אחת שבאתה פעם לפניו ביום השני צעת למדו עם תלמידו, ובקשה את נדבתו לכרי שבת האוקוס לה. שאלה רבינו כמה כסף דרוש לך? השיבה: שני ביסליקים (מטבע טורקי) הולא רבינו מקופתו ונתן לה שתי מטבעות שערך ארבעה ביסליקים. השאן התלמידים שמא טעה רבינו ואינו מכיר בצורת מטבע, והעירו לו: האשה בקשה רק שני ביסליקים. ענה להם רבינו בצחות: הלא משנה מפורשת אומרת: יציאות השבת שהם שהן ארבע. (אור החמה)

חיבר ספר הענק שדי חמד ששה כרכים גדולים, ספר מכתב לחזקיהו חידושים ושו"ת ספר שו"ת אור לי ועל הש"ס, על שם בנו יחידו שמת עליו בשנת תרכ"ח

נשתלק לגני מרומים זקן ושבע ימים בחברון ערב חנוכה וערב שבת קודש כ"ד כסלו בשנת תרס"ה ושם מנוחתו כבוד סמוך לקבר הגה"ק רבי אליהו די וידאש בעל ראשית חכמה זי"ע וסמוך לקבר הגה"ק ר' אליהו סלימן מני אב"ד חברון בעל מעשה אליהו זי"ע

זכותו הגדול יגן עליו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גאון הפוסק הגדול המפורסם בכל תפוצות ישראל, מתמיד ובעל כשרון נפלא, בקי בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים עניו וחסידי שכל יודעיו ומכיריו העידו מלאי התפעלות על ענותותו המופלגת, איש אלקים קדוש וטהור, מקובל אלקים. גדול היה כבודו אף אלל הישמעאלים, כי ראו כל הגוים כי שם ה' נקרא עליו וייראו ממנו. זהיר היה בכבוד כל אדם, טורח ליבור נחשב בעיניו למידה לא ראויה מפניה. היה נכנס לבית הכנסת בשעה שהיו אומרים ברוך שאמר, או ויבדך דוד, כדי שלא להטריח את ההקל לקום ולעמוד לכבודו.

היה מתמיד עמוס שאין לשער וכל הרגעים היו חשובים בעיניו שלא יבוטל מלימוד תורה הקדושה. וסיפר כשבא אליו איש והלך ממנו, אמר לו: ישר כוחך על השמחה שלא יבטלה עוד מלימודו. ועוד סיפרו עליו הה"ק ר' שלמה העליר ראב"ד דסיגעט זי"ע: שהיה לרבינו שרון גדול בחדרו, ובכל עת עסקו בלימודו, בכל איזה רגעים הביט לשם, והתפלל עליו למה מביט כל כך על השעון? ואחר כך מצאו שהיו כתובים על השעון הזה כל תרי"ג מאות, וכו"כ גמרות, והתעוררות לזאת הביט תמיד שמה. (אלף כתב)

וכמו כן סיפר שצבכ פעם שרבינו היה מדבר עם בני אדם, היה מסתכל מדי פעם לפעם ללדין, וחיפשו סיבת הדבר? וראו שכתוב שם: שְׁמִי ה' לְנֶגְדִי תָמִיד. ועל הכותל בחדרו היה כתוב: וְאֶהְיֶה לְרֵגְלָהּ כְּמֹהָ, והיו דן את כל האדם לכף זכות (מסכת אבות א' ו') היו מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות (מסכת אבות א' ט"ו) (שיח זקנים)

כשהיה רבינו אצרך לעיר למד ככולל עם עשרה אצרכים והיה אהוב מאוד על כולם, ואצרך אחד שהיה יותר למדן ממנו התקנה בו, ומקנאה נהיה שגאה, עד ששכר גוי שהיה משרת אלל הבעה"ב ועשה כלבול על רבינו, וחימם את הכבוד לזרוק אותו מהכולל. ובשמים לא שותקים על מעשה אכזריות, ואותו אצרך נפטר בצאות שבעה"ב הבעה"ב שהחזיק את הכולל לא האמין לכלבול ואחרצה פיטר את הגוי ממשרתו, אך הכבוד עדיין חשד את רבינו. אחרי תקופה כשהגוי גמר את הכסף שקיבל עבור העלילה, הוא בא לרבינו, וסיפר לו את האמת וביקש ממנו שייסיע לו לחזור לעבוד אלל בעה"ב. רבינו שמח שיש לו אפשרות להסיר ממנו את כל החשד, אלל זה היתה רק מחשבה ראשונה! אלל מחשבה שניה שלו היתה, אין הכי נמי הכבוד שלי יתרום, אלל כבוד שמים יושפל, שהרי עשרה אצרכים הם ומשפחותיהם ושארי בני היער ישמעו, שאצרך עשה כזה מעשה נבלה ויהיה חילול ה'! מיד גמר בדעתו, שהוא מוכרח לוותר על כבודו בעבור כבוד שמים, ואמר לגוי יסדר לך עבודה בתנאי שלא תספר לאיש. אמר רבינו: בצאות רגע שהוא יותר על הכבוד עמלו בעבור כבוד שמים, זכה שנפתחו לו כל השערים, כל מעינות החכמה, זכרון, הבנה, וכן החידוש, ונהפך לאיש אחר. וכך עלה ונתעלה להיות מגדולי הדור וזכה לחבר ספריו הגדולים. (לקט רשימות פורים מהגה"ק ר' נתן וכתפויגל משגיח לייקוואוד זי"ע)

וספרים נסים ונפלאות אשר נעשים למי שנודר דבר צדקה בעת צרה לשמו כידוע. (שדי חמד חלק ה' מערכת ארץ ישראל עמוד ט' אות ז')

ועוד כתב רבינו שם, בשם ספר לב חיים (ח"ב סימן ק"ס) כשנודרים איזה דבר לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס, יאמר ב' פעמים: אלקא דמאיר ענני, ולא ג' פעמים ושלא יאמר דר' מאיר אלא דמאיר. (שדי חמד חלק ה' מערכת ארץ ישראל עמוד ט' אות ז')

מצוה רבה תיחשב להמסייעים והמחזיקים ביד יושבי ארץ ישראל והיא הצדקה מקרבת הגאולה. (הקדמת שדי חמד ו')

סגולה של ביומו תתן שכרו

כתב רבינו: ראיתי בדברות קודש של ר' חיים ויטאל: שהמקיים מצות ג'ומו תתן שְׁכָרוֹ (פרשת כי תצא כ"ד ט"ו) זוכה אז לנשמה יתירה שקונה האדם בשבת. (שדי חמד ח"א כללים סימן כ"ו)

מתורתו של רבינו

רבינו כתב בספרו בהיותי בעיר הקדש ירושלים ת"ו בשנת תרט"ו הזמינו אותי לפדיון הבן ולא הלכתי ואמרו לי שיש בספרים דסעודת פדיון היא העולה במקום פ"ד תעניות ואני לא הייתי יודע דבר זה. שוב ראיתי בספר שו"ת הד"ר מהגאון רבי יחיאל מיכל זצ"ל (סימן ל"ט דף סה:) והעולם אומרים דסעודת פדיון הבן עומד במקום פ"ד תעניות כמו שמתענים בימי השובב"ם. ע"כ. ונראה שאין מקור לדבר הזה רק שיחה נאה בפי הבריות. (שדי חמד כללים מערכת ס' כלל כ"ד)

גילוי שער' הנשים גורם יוקר השער'. אותיות שער, ומביא רע"ש בעולם, אותיות שער, ובעלה שיש בידו למחות ואינו מוחה נקרא רש"ע, אותיות שער. (שדי חמד אסיפת דינים מערכת ד' סימן ב')

בענין צדקת רבי מאיר בעל הנס זי"ע

מה שנהגים ברוב תפוצות ישראל שנודרים נדרים ונדבות לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס, [כגון מי שיש לו חולה או איזה צרה ועקתא, או שיש לו סחורות בים או ביבשה, ונודר סך מה לעילוי נשמת רמבע"ג שזכותו יגן להנצל מצרתו] והוא בדוק ומנוסה, כאשר שמענו ונדעם מפי סופרים

רבינו הרה"ק רבי משה פאנעט אב"ד דענעש זי"ע הנודע בכינויו רבי משה'לע דענעש'ער, נולד בעיר אוהעל בשנת תר"א לאביו הרה"ק ר' מנחם מענדל פאנעט בעל מגלי צדק זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מקארלסברוג זי"ע

ראה הרה"ק משינוואו זי"ע בחלוס שבעוד כמה ימים עתיד לדיק הדור להסתלק מן העולם, נרעש כולו מן החלוס שך טעלעגראם (מצרכ) לדענש לשאלו בשלוס רבינו, ולמקורביו שהתפללו לפשר זה הסביר בפשטות: מי הוא לדיק הדור אם לא רבי משה'לע דענעש'ער! כשהגיע הטעלעגראם לדענש התפלל מאוד רבינו למראה האגרת, ומיד השיב טעלעגראם שז"ה אהו החיים והשלוס צבריאות השלימות, אבל לאגה כרסמה בלב רבינו לפשר תוכן המכתב, לשם כך החליט לקום ולנסוע לשינאווא, כשהגיע שם ביום ו' טבת בשנת תרנ"ט נתבשר כהלוס רעם שנאחו אראלים את המאוקים, ורבו הדברי יחזקאל שאליו היה מקושר בנפשו שכן לן חיים, החלוס אכן התגשם אבל בהדברי יחזקאל עצמו. בשנת תרס"ג כשהגיע רבינו לגיל שישים ושתים נסתלק לגנזי מרומים ביום כ"ד כסלו ומנוחתו כבוד דענעש זי"ע. נשאר אחרינו בניו הק' וחילקו ביניהם את מורשתו ה"ה הזכור הרה"ק ר' יחזק יחיאל מיכל זי"ע ירש את נשיאות ארץ ישראל והאחריות לכולל אהבת ציון. הרה"ק ר' יחזקאל בעל כנסת יחזקאל זי"ע התמנה כרבה של דענש וכממשיך שושלת הקודש, והבן השלישי הרה"ק ר' חיים מנחם מענדל זי"ע היה כבן ט' בפטירתו של רבינו אביו, אחיו הכנסת יחזקאל, היה מבוגר ממנו ביותר מעשרים שנה, הרבנית האלמנה שאלה את בנה הכנסת יחזקאל: מה יהיה על אחיו הצעיר? והוא השיבה: הריני מקבל על עצמי ללואו לו. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גאון מובהק לדיק מפורסם בזיגא דנהורא חסידא קדישא פאר הדור והדרו, ענותו ושל כדך, לדקותו ופרישותו היתה למופת, מתוך רוח הקודש שנלנה בקרבנו היה מגלה נסתרות ויהי לפלא, לא לחינם העירו עליו לדיקי הדור: דער רבי ר' משה'לע איז לאך געווען א אפענער רוח הקודש, שהרי כולם יעידון יגידון ששרתה שכינה בבית מדרשו, הרה"ק ר' אברהם יהושע פריינד מנאסוד זי"ע העיד שהוא בעל רוח הקודש גלוי, והרה"ק ר' יחזקאל האלבערשטאם משינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע אמר עליו: לו היה לו שייכות אף במשהו לעוה"ז. פעם אף התבטא לאחד מאנשי שלומו: א רבי וואס ווייטט נישט די בקשה פון די חסיד ווען דער איד טרעט איבער די שוועל פון טיהר פאר ער פארט ארויס לו איהם איז נישט קיין רבי מכל ערי המדינה נסעו אליו עם פיתקאות להצטרך מפה קדשו, מאות יהודים עברו על מפתח חדרו כל יום, לשמוע דבר ה' לענה ולזכרה, וכמעט לא היה בנמצא יהודי בזינענבערגין שלא ראה אללו יסועה, בשבתות וימים טובים נהרו רבים מישראל לחזות בעבודת הקודש שגבה מצינת אנוש. בגיל צעיר כבר סייע לאביו הק' בהנהגת ישיבתו הגדולה, וכאשר הגיע לגיל י"ח, קבע אביו את משכנו בעיר דענש, מסר לו אביו את כל הנהגת הישיבה בעיר אהרישא, ולאחר תקופה נקרא לכהן פאר כרב ואב"ד בעיר נימזע עיר שרובה ככולה נמנו על חסידיו דענש, כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הנד' מרת

מלכה ע"ה נכדת הגה"ק ר' יהודה כהנא בעל קונטרס הספיקות זי"ע, ב"ג תשרי בשנת תרמ"ד נסתלק אביו הק' ונתמנה רבינו ע"י חסידיו אביו למלא את מקומו ולישב על כסא הרבנות בעיר דענש, וגם ניהול הישיבה הגדולה שאביו יסד, ובנשיאות כולל אהבת ציון לזקת רמבע"נ. רבינו היה נוסע לעתים תכופות ללאנז לחלות פני הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת לאנז בעל דברי חיים זי"ע שהעריכו מאוד, ואף לאחר פטירתו נתגלה אליו, באומרו: אני אלמד עם בנך תורה בגן עדן, ויהי לפלא, אחרי הסתלקות הר"ר מנאנז זי"ע בכ"ה ניסן בשנת תרל"ו המשיך לנסוע לבנו הרה"ק ר' יחזקאל ראש שושלת שינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע, וכמו אביו העריכו עד למאד, מסופר שבאחד הלילות

מתורתו של רבינו זי"ע

הנה אמרו חז"ל בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי וירבהו הנער בזקן וכ"ו וצ"ב: הנה בכל המדות יכולין להשתמש לצורך קדושה, אפי' היותו מגוננות ורועות כמובא בספה"ק, וכן בעזות נאמר הוי עז כנמר וכ"ו ולא תתבייש מפני המלעיגים עליך, והנה בעוקבא דמשיחא, היינו באותו הדור שיזכו לביאת משיח צדקינו ב"ב, ג"כ ישתמשו במדת העזות הקדושה, ירבהו הנער בזקן להוכיחו ולהחזירו למוטב, הבן לא יתבייש מאביו לאמר לו כי אינו רוצה לאכול אצלו כי אינו מתנהג כל כך בכשרות ובוהירות יתירה. בת קמה באמה לאמר מדוע לא תנהל את ביתה בזוהירות יתר שאת, וכן כלה בחמותה וכ"ו והיינו שישתמשו במדה זו אבל רק בצד הקדושה. ולזה אמר עז פנים בסתם, כשישתמש בה שלא לצורך קדושה, בודאי לגיהנם. ובושת פנים סתמא, לגן עדן. אבל אנו מבקשים יהי רצון מלפניך שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונשתמש במדה זו לצד הקדושה ולא יהא עז פנים לגיהנם, רק אדרבה למצוה גדולה יחשב. (כנסת יחזקאל ראה)

כה כסלו תק"ס

רבי יעקב ישראל ב"ר צבי הירש זי"ע המגיד מקרעמניץ

רבינו הרה"ק רבי יעקב ישראל המגיד מקרעמניץ בעל שבט ישראל זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע

לביטו, והלכה מהר ועמדה לפני פתח הבית הכנסת, כדאי שְקִיבֹא אֲבִיהֶם רַבֵּינוּ לְבֵית הכנסת יברכנה שם, ועל זרועותיה החזיקה תינוק קטן שלה. כשצא רבינו מלא אותה עומדת בחצר בית הכנסת ובוכה, וגם הילד בוכה כבי רב. שאל רבינו את הילד: למה אתה בוכה? השיב הילד: אני רואה אז די מאמע וויינט, לכן הגני בוכה גם אני. נכנס רבינו מיד לבית הכנסת, עלה לפני ארון הקודש, וסיפר בצביה רבה את דברי התינוק ואמר: אם הילד ראה רק פעם אחת שאמו בכתה, אז בכה גם הוא, כל שכן אנחנו שנפשו יודעת מאד שהשכינה הקדושה בוכה, כמו שנאמר: במסתרים תצבה נפשי (ירמיהו י"ג י"ז – חגיגה ה') ואמרו בגמרא (ברכות ג') בת קול מנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות, שבודאי ובודאי עלינו לזכות. ונתעורר כל הקהל בצביה רבה למשמע דברי רבינו. ואמר הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע שנעשה אז רעש גדול בשמים מכה התשובה שנתעוררה אלל המתפללים על ידי דברי רבינו זי"ע. (ספורי חסידים – מעין החסידות)

בספרו שצט מִיִּשְׂרָאֵל על תהלים כתב רבינו: עמשי"ל: שואלין לאדם פלפלת בחכמה, צפית ליסועה. (שבת ל"א) מה השייכות לשני שאלות אלו גבי הדדי אמנם מי שיש לו תמיד הרחבת הדעת קל לו לעסוק בחורה ולפלפל בחכמה, אבל העוסק בחורה מתוך הדחק זה חשוב מאוד, וזה שואלין פלפלת בחכמה באותו העת אשר צפית ליסועה? ר"ל שהי' השעה דחוקה כך? וז"ש נמי דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ט) שגם צעת אשר "תאצתי ליסועתך ה'" שהי' צר לי מאד, והייתי נלכך ליסועה ואעפ"כ "ותורתך שעשעתי" פלפלתי בחכמה.

נסתלק לגנזי מרומים כ"ה כסלו תק"ס א' דחנוכה ומונחתו כבוד בבית החיים בק"ק קרעמניץ. נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם זאב זי"ע

זכותו הגדול יגן
עלינו ועל כל ישראל
אמן.

רבינו היה גדול בתורה וחכמה, חריף ופרשן הגדול ודרשן נפלא, ורבים השיב מעון, ומתלמידי הרה"ק ר' שמשון מייזלש אב"ד זאלקאווי זי"ע. וחיבר ספרים יקרים ה"ה אגודות אזור על רוב איכה וסיר השיירים ועל הגדה של פסח, שפת אמת על משלי, שצט מישראל על תהלים.

בעיר פשעמישל נטמן הרה"ק ר' יצחק אייזיק ב"ר יעקב סג"ל בעל רזא מהימנא זי"ע שהיה שוחט בעיר זוראוויץ, שהיה נקרא צפי כל דער זוראוויטשער שוחט או רבי אייזיק'ל שוחט. קודם הסתלקותו כב"א אייר בשנת תקמ"ג צוה לאשתו שתלך לפשעמישל להודיע לאנשי החברה קדישא שיבואו לביתם כי בעלה נוטה למות, ומבקש שיבואו אליו צעת יציאת נשמתו. כשהגיעו אנשי הח"ק ראו כי הבית ריק, ובעל הבית שאמר היה לשכב על ערש דוי, איננו. כששאלו את עקרת הבית היכן בעלה? השיבה כי הוא אשר ביקש למהר ולקרוא להם כי באה עתו, וככל הנראה יאל ותיכף ישוב. כסבורים היו הגבאים, בראותם כי אין כאן שכיב מרע, כי לנחוק להם נקראו וצאו. עודם מדברים נכנס בפנים להוטות כיקוד אש השוחט וצידו אגודת תנן. אל הגבאים שחרדו מפניו, פנה ואמר: שמעו נא רבותי: כי ימי אשר חייתי, מוסתר הייתי מעיני הבריות, ועתה הגיע קלי, ראוני, שלאחר פטירתי תשלחו להביא סופרים מן העיר, שיעתיקו את כתבי המונחים בתיבה זו, וימסרום להדפסה. בהחיותו על תיבת כתבים שעמדה בחדר, הוסיף ואמר: כל עוד יעסקו המעתיקים במלאכתם, אהיה אני מוטל על הארץ, וכאשר יבחינו בשינוי על פני, יעצרו ויחדלו להעתיק, אז תעטו עלי את התכריכי, והטמינו את הכתבים עמי במחיצתי. כאשר כילה את דבריו הגיח את אגודת התנן על הארץ והשכיב עצמו עליה, עוד רגעים רחשו שפתיו וקרו אור פניו, וביחודין טמירין נכר בצרורא דלעילא. גבאי הח"ק הנדמים שלחו לקרוא מאנשי העיר לבוא ולסייע להם בהעמדת הכתבים. רבים מאנשי העיר עמלו כל אותה עת להעתיק את רזי החורה, שנכתבו על ניירות בלויים, כשכל אותה עת מוטל האדני בחדרו על אגודת התנן. בראש המעתיקים נטל חלק הרה"ק ר' משה טייטלבוים בעל הישמח משה מאוהעל זי"ע, שאף פיקד על המלאכה בכל אותה עת, בגמר ההעמדה, נשתנו פניו, ותיבת הכתבים נסגרה מאליה. ונסתלק האדני וקברו בבית החיים בפשעמישל. ותקופה לאחר פטירתו הזדמן רבינו לעיר פשעמישל, הבני העיר שהיו כאזורים על שלא כיבדו את השוחט בחייו כראוי, סחו את לערס ודאגתם לרבינו. רבינו ששמע את מעשה ההסתלקות ואת בקשת האדני השוחט זי"ע להעתיק את הכתבים, ביקש לאסוף את בני העיר, וצויה עליהם לקבץ את כל הכתבים המועתיקים ולהביאם אליו. את גיבוצי הדפים שצאו אליו, ליקט אחד לאחד, וחילקם לחיבורים נפרדים, לפרקים, לענינים, כאשר אכן היה ראונו ודעתו של המחבר הקדוש. בדרכו חזרה מפשעמישל לביתו שצקרעמניץ, סר רבינו ללבוז, שם פגש את הטופסר המפורסם רבי יהודה לייב מבלחוב זצ"ל ומינהו להוציא לאור עולם את ספר הראשון, אריה יסאג, וספר רזא מהימנא. רבינו הדפיסם לשם מזה, לזכות נפש המחבר, ומיאן להרוויח מן ההדפסה.

רבינו היה המגיד מישרים בק"ק קרעמניץ, שעל שמה הוא נקרא המגיד הגדול מקרעמניץ זי"ע. וסיפר שכל ערב יום הכפורים היו נוהגים בניו ובנותיו של רבינו לבוא אליו שיכרך אותם. וקרה פעם בערב יום הכפורים שאחת מצנותיו איחרה לבוא

מתורתו של רבינו זי"ע

כתב רבינו בספרו שבט ישראל: עה"פ (תהלים ק"ט) ברכי כשלו מצום, עפישד"ל: (שבת ל"ג) ג' מיני הדרוקן יש, של עבירה עבה, של רעב תפוח, של כשפים דק, שמואל הקטן חש בה, אמר רבש"ע מאן מפיש איתסי, ופרש"י: לפי שהסימנים משתנים, ואין הכל מכירין בהם, יאמרו שאני בעל עבירה, לכן איתסי ע"כ, והן דברי דוד המלך ע"ה שישב בתענית ונעשה בשרו כחוש בחולי רעב, ואמרו שונאיו שהוא של עבירה, לכן אמר: ברכי כשלו מצום ובשרי כחש משמן ואני הייתי חרפה להם וגו', שאומרים שהוא הדרוקן של עבירה, לכן אמר עזרני ה' וגו' לרפאות אותי כענין שמואל הקטן.

רבינו הרה"ק רבי חיים האגער מאטיניע זי"ע נולד בכ"ג אייר ל"ח בעומר בשנת תרכ"ב לבן שני לאביו הרה"ק ר' ברוך האגער בעל אמרי ברוך מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל בעל צמח צדיק מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים האגער בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום ראש שושלת קאסוב ווישניץ זי"ע בן הרה"ק יעקב קאפיל חסיד זי"ע

חזר רבינו התלבש בצגדיו ולא אמר מאומה. אחד מהחסידים שהיה אחראי על ריקון המקוה, היה סוחר בהמות עתיר נכסים, וכשהגיע לביתו אחרי חג השבועות, נודע לו שפרצה מגיפה גדולה בין בהמות וכמה מהן כבר מתו בהפסד מרובה. מיד שב החסיד לאטניא ונכנס לקודש פנימה, שם בכה מאוד על אובדן נכסיו, מאחר שלווה סכומים גדולים לקניית בהמות, ועתה כשכל בהמות ימותו, לא יוכל לעמוד בהחזרת ההלוואות. הפטיר לעצמו רבינו: איך האב ריינעם נישט געשטעלט אויסשעפן די מקוה! ולא הוריתי לאף אחד לרוקן את המקוה! התגלגל הלה שחסיד מסוים וואמר שמו לרבינו! הורה לו לעשות זאת, בראותו לשמור על בריאותו של רבינו. הפטיר רבינו ואמר לו: נו רחמינו על כל מעשיו, מה הוא רחום אף אתה רחום... והוסיף לבכרו שתשרה השכינה במעשי ידיו. כשיאלץ החסיד מן החדר, הביט בשעונו כדי לדעת מתי בירך אותו רבינו. כשהגיע לביתו בישרוהו אנשי ביתו שכבר נעצרה המגיפה בשעת מסוימת, בדיוק באותו זמן שבירך אותו רבינו בזמן קדשו בלאטניא.

ובצבת הראשונה למלכותו עם הסתלקות אביו אמר דברי תורה על הפסוק בפרשת ויגש ויגידו לו עוד יוסף חי: כאשר שאלוהו חסידים היתכן שאומר דברי תורה שלא כמנהג אביו אשר לא אמר ד"ת על שולחנו? ענה: הרי אביו הק' לא אמר כי טען שכדי לומר דברי אלקים חיים כריך להיות בבחינת התפשטות הגשמיים, ואני אומר הרי גם קריאת שמע כריך לקרוא מתוך התפשטות הגשמיים, והנה מי שאינו בדרגה זו האם לא יקרא קר"ש? על כן אומר אני דברי תורה אף שאינו בדרגה זו.

ל"ט שנים ישב שם על כסא מלכותו עד שפרצה מלחמת העולם הראשונה וגמלט לעיר הבירה ווינא, ולאחר המלחמה חזר לגליציה אך אטיניא הייתה חרבה ועל כן התיישב בעיר סטניסלב הסמוכה לה שהייתה עיר ואם בישראל עד מלחמת השנייה.

בעיר גראסווארדיין גר חסיד אחד מאטניא, ועל ראש השנה נסע מגראסווארדיין לסטאניסלאוו לרבו הרה"ק אטניא, כשהזכיר נכנס להרה"ק בעל אהבת ישראל ואמר לו, איך האב א גרוס פאר אייך פון מיין רבי'ן אייער ברודער. הגיב על זה האהבת ישראל, מיין רבי אויך, שלמדו הרבה ביחד.

פעם אחת היה רבינו בעיר הוויסאוועס ובעת ההוא כיהן הגה"ק בעל יגל יעקב זי"ע כדיון שם, ביקר רבינו אלכו, וראה על השולחן גמרא, פתח את הגמרא, וראה בחור הגמרא על הגליונות חידושים שכתב היגל יעקב, וביקש שילווה לו את הגמרא. למחרת אמר הראש הקהל מהוויסאוועס הרה"ח ר' לייב וואלף ע"ה (בעל האכסניא של רבינו) לבעל יגל יעקב, מה עשיתם, במשך כל הלילה עמד הרבי ורגלו הק' האחת על הכסא, ועיין בגמרא של כבודו.

ופעם שבת רבינו בעיר שארץ, שם התגורר יהודי בר אוריין ובר אבהן שהתעסק בדברי קבלה, והיו הבריות סחים אודותיו שיש ברשותו ספר קבלה נדיר מאד. שמועה זו הגיע לאוזני רבינו, הלך רבינו לביתו של האיש וביקש ממנו את הספר מכיון שרבינו היה אז כעיר מאוד, סירב הלה להשאיל את הספר, בטענה שהרבי עדיין כעיר לימים ואין הספר מתאים עבורו! רבינו הפתיר בו מאוד, באומרו ששם ספק כזה אפשר לפעמים לעשות טובה לאשה עקרה. לבסוף הסכים האיש להשאיל את הספר לרבינו למשך לילה אחד בלבד. באותו לילה למד רבינו את כל הספר מרישא עד

רבינו היה מתמיד גדול גאון עמוס למד בחברתא אם אחיו הגדול הרה"ק ר' ישראל מווישניץ בעל אהבת ישראל זי"ע.

בגיל י"ג נסמכו להוראה מחשובי וגאוני רבני גליציה מהרה"ק ר' שלמה דרימער אב"ד סקאלא בעל בית שלמה זי"ע ומהרה"ק ר' יוסף שאול נאטוזון אב"ד לעמבערג בעל שאל ומשיב זי"ע ומהרה"ק ר' יצחק אהרן אטניא זי"ע ומהרה"ק ר' יעקב וויינפעלד מהורימלוב בעל כוכב מיעקב זי"ע ומהרה"ק ר' יצחק שמלקיש זי"ע ועוד.

וכשהיה מגיע אליו תלמיד חכם היה מסתגר איתו שעות ארוכות בחדרו ומדברים בלימוד.

כשהגיעו לפרקו נשא את הרבנית האד' מרת פעסיא לאה ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק פריעדמאן מבאהוב זי"ע בן הרה"ק ר' שלום יוסף מסאדיגורא זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע. אחר נישואיו יסב כלל חותנו בבאהוב.

ועוד זכה רבינו לחסות בכל זקנו הרה"ק הכמח לדיק זי"ע וזכה לאותות חיבה יתירה, ואמר על רבינו: שהוא לדיק יסוד עולם, ופי"א אין אדם יורד לסוף דעתו, ואף בחוליו האחרון בימים נוראים בשנת תרמ"ה כשלא הרשה לאף אחד להיות בנוכחותו בשעת תפילתו הרשה לרבינו להיות לידו ולהתפלל בקול.

לאחר פטירת אביו בשנת תרנ"ג קנה שטח בעיירה הקטנה אוטיניא והקים שם את חדרו וחסידיו נמנו באלפים מהם תלמידי חכמים רבים.

אחד מהנחתים שעבר על רבינו התקיים בימי הספירה, ובערב חג

השבועות שוחרר מבית החולים לביתו, החסידים שחששו שמה יהיו רבינו ללכת לטובל במקוה לכבוד הרגל, והדבר בודאי יזיק מאד לבריאותו הרופפת, הלכו השכם בבוקר ודוקנו יחדיו את הבור. רבינו שלא ידע מכל הגעשה, הלך למקוה בבוקר כדרכו בקודש וכבר היה מוכן לטבילה, אלא שבבואו לרדת את הבור, גילה שהבור ריק ואין בו מים,

ג' טעמים למנהג ישראל לאכול בשבת קודש דגים:

(א) ע"פ הגמרא סנהדרין ק"ח: הדגים לא נענשו במבול, היות שלא חטא ולא נזקקו לשאינו בן מינם, ועל ידי זה נענשו הדגים מובחרים שביצורים, והשבת הרי הוא המובחרת שבימים.

(ב) שאר בעלי חיים הראויין למאכל, ישנם עוד מצוות כגון שחיטה מליחה כיסוי הדם וכי"ב, אשר כאשר מקיימים בהם נמוות אלו זוכים בע"ח אלו להתעלות, מש"כ דגים אין בהם מצוות, וכמ"ש: והצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם (במדבר י"א)

כ"ב) לפיכך המצוה היחידה שניתן לקיים בדגים היא איכלתם לכבוד ש"ק, שהיא אכילת מצווה וממלא זוכין לעליה.
ג) כי הדגים חיים מתחת למים ואינם רואים את האי עלמא דשיקרא שאנו חיים בו, והשבת הלא היא גם כן מעין עולם הבא, מעין עלמא דקשוט, אשר אינה שייכת לעלמא דשיקרא, ולכן אוכלים דגים בשבת קודש.

כה כסלו תרצ"ב [ב]

רבי חיים ב"ר ברוך זי"ע בעל טל חיים מאטיניא

רבינו הרה"ק רבי חיים האגער מאטיניע זי"ע נולד בכ"ג אייר ל"ח בעומר בשנת תרכ"ב לבן שני לאביו הרה"ק ר' ברוך האגער בעל אמרי ברוך מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל בעל צמח צדיק מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים האגער בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום ראש שושלת קאסוב ווישניץ זי"ע בן הרה"ק יעקב קאפיל חסיד זי"ע

גמירא. וזקני החסידים העידו על רבינו שבעת שהיה עובר על ספר פעם אחת, כבר היה הספר מונח בראשו לתמיד, ולא היה צריך לעבור עליו פעם נוספת. (באור החיים ווישניץ)

פעם ביקר רבינו בעיר סערט ובדרך לכתו אחר התפילה לבית האכסניה, עבר ברחוב ליד חנותו של החסיד ר' הערשק קליפר ז"ל שמכר דגי הערינג בחצית. נכנס רבינו לתוך החנות, והחסיד חרד לקראתו. אמר רבינו למשמשו: כשנכנסים לחנות לריכים לקנות משהו. וקנה מר' הערשק דג הערינג אחד, לקח רבינו את הדג, בדק אותו ונענה באמרו: זו סחורה טובה מאוד! מאז עלתה קרנו של ר' הערשק כהנה וכהנה.

הרה"ח ר' יוסף פעלדמאן ע"ה היה עשיר גדול, וכל מה שרצה לעשות במסחרו היה נוסע לרבינו, להתברך מפיו. היה רגיל לומר לרבינו מה בדעתו לעשות, ורבינו היה אומר לו: יאסל, וואס דו זאגסט אז ס'וועט זיין זאג איד דיר לו אז ס'וועט נישט זיין וועסט אי"ה מכלית זיין. וכן היה שהיה מכלית אבל לא בדרך שעלתה בדעתו. (שיח זקנים)

דימים האחרונים לחייו ביום כ' כסלו יומא דהילולא של אביו הק' שאל רבינו איזהו ברכה ראוי לברך בהאי עידנא טרם יציאת הנשמה? ואמר נראה לא אפשר ברכת שהחיינו, שערי עוזרים לעולם שכולו טוב וכל תכלית יצירת האדם היא כדי לחזור את נשמתו טהורה כפי שקיבלה, ואמר ע"כ אונז וועלען מיר זיך א עצה געבען, ואכן ערב שבת קודש לאחר ברכת שהחיינו על הדלקות הגרות דחנוכה לא דיבר יותר ולאחר כמה שעות הסתלק לגנזי מרומים היום א' דחנוכה כ"ה כסלו בעת שהיה בקראקא בדרכו לוויה למטרת לעשות ניתוח ומנ"כ בעיר סטניסלב.

רוב דברי תורתו אבדו במלחמת העולם הראשונה, וחסידיו הדפיסו לאחר פטירתו את הספרים טל חיים על התורה.

נשאר אחריו בנו וממלא מקומו הרה"ק ר' ישראל שלום יוסף בעל נפש ישי זי"ע חתן דודו הרה"ק ר' שמואל אבא האגער זי"ע ובזוו"ש נשא לרבנית הצ' מרת דבורה לאה ע"ה בת הרה"ק ר' יחיאל הארויץ מפאקשיווין זי"ע בן הרה"ק ר' מאיר דזשיקוב בעל אמרי נועם זי"ע בן הרה"ק ר' אליעזר ראש שושלת דזשיקוב זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ בעל זרע קדש זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כ"ב) לפיכך המצוה היחידה שניתן לקיים בדגים היא איכלתם לכבוד ש"ק, שהיא אכילת מצווה וממלא זוכין לעליה.
ג) כי הדגים חיים מתחת למים ואינם רואים את האוי עלמא דשיקרא שאנו חיים בו, והשבת הלא היא גם כן מעין עולם הבא, מעין עלמא דקשוט, אשר אינה שייכת לעלמא דשיקרא, ולכן אוכלים דגים בשבת קודש.

ג' טעמים למנהג ישראל לאכול בשבת קודש דגים:
א) ע"פ הגמרא סנהדרין ק"ח: הדגים לא נענשו במבול, היות שלא חטא ולא נזקקו לשאינו בן מינם, ועל ידי זהנעשו הדגים מובחרים שביצורים, והשבת הרי הוא המובחרת שבימים.
ב) שאר בעלי חיים הראויין למאכל, ישנם עוד מצוות כגון שחיטה מליחה כיסוי הדם וכיו"ב, אשר כאשר מקיימים בהם נמוות אלו זוכים בע"ח אלו להתעלות, מש"כ דגים אין בהם מצוות, וכמ"ש: הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם (במדבר י"א)

כו כסלו תרנ"ד

רבי בנימין שלמה זלמן ב"ר יעקב דוד הלוי זי"ע

רבינו הגה"ק רבי בנימין שלמה זלמן סג"ל שפיטצער בעל תקון שלמה אב"ד דק"ק שיפשוהל בוונה זי"ע נולד באובן ישן בודאפעסט, ביום ט"ז חשוון תקפ"א (ויש שכתבו תקפ"ו - מליצי אש) לאביו הגה"ק ר' יעקב דוד ראב"ד בעיר אובן ישן זי"ע מגזע היחוס, מגזע רבינו אביגדור ב"ר יצחק קרא מגדולי חכמי פראג בעל ספר הקנה זי"ע שהיה מרואי פני המלך ועונציסלאוב ומתוכח עמו בעניני הדתות. והיה גם כן פיוטן גדול ויסד את הסליחה: את כל התלואה (מנחה יום כיפור) ועוד כמה סליחות אחרות ומהם הפיוט: אחד יחיד ומיוחד, ושם אמו הצדיקת מרת שרה ע"ה

האמצעי, היה לו לומר 'תחתיך יהיו בניך'. אבל רמז לזה שיזכה סיהיה לו שנים שיוכל ללמוד מהם תורה ויראת שמים, מה שהאדם לומד בדרך העולם מאביו, ובזה הכן ממלא מקום אביו, וזה תחת אבותיך שאתה למדת מהם יהיו עתה בניך. ושמה מאל בדבר הזה. (תיקון שלמה)

כליל שני של חנוכה, אור לכ"ו כסלו שנת תרנ"ד, נסתלק רבינו לגנזי מרומים, והובלו למנוחות בעיר פרעשבורג הסמוכה, מקום מנוחת חותנו הגדול בעל חתם סופר זי"ע

נשאר אחריו חותנו הגה"ק ר' יוסף דובער הכהן כ"ץ דומ"ץ בוינה בעל דברי יוסף זי"ע, חותנו הגה"ק ר' זאב גראס זי"ע, חותנו הגה"ק ר' שמעון סופר אב"ד ערלוי בעל התעוררות תשובה הי"ד זי"ע, חותנו מזוויג שני

הגה"ק ר' אליעזר המצורגר בפפד"מ הי"ד, ודברי תורתו ספר תקון שלמה על התורה וס"ס, דרשות ועוד.

חותנו הגה"ק ר' יוסף דובער הכהן כ"ץ דומ"ץ בוינה בעל דברי יוסף זי"ע, מילא מקומו אחריו, כי מספר שנים לפני פטירתו כיווהו רבינו כי הוא ימלא מקומו אחריו, ועוד בקש ממנו להוציא לאור עולם את חידושי תורתו על התורה וס"ס. (דברי יוסף)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה מפורסם לגאון חריף עצום, ועמקן גדול, וקבלוהו לכמה קהלות לאב"ד, אבל הוא מאס ברבנות, עד שבשנת תרי"ב קבלוהו היראים בעיר ווינא לראב"ד ומורה בעדתם, וכעבור כעשר שנים בנו את בית הכנסת הנודע סוף שוהל. בשנת תרי"ח נתקבל כדיון ומו"ץ בקהילה הרשמית בעיר, ותחת נשיאותו נעשה קהלה מפורארה. למד וללימד, ותיקן ופעל לחיזוק הדת, והרמת קרן התורה הקדושה, והקים בה ישיבה שהתנהלה בבית מדרש עץ חיים בוינה. לחס מלחמת מלוא במסירת נפש ממש נגד פושעי ישראל בעירו, וקידש שם שמים בדרשותיו העלומים, בכח דבריו הקדושים ירדו דמעות כנחלים מעין שומעיו, ואלפי ישראל השיב מעון, והדליק אש דת בלבם, והכל ענו אחריו מקורש מקורש.

למד תורה מפי אביו, ואחר נסע על העיר יערגען לישיבתו הגה"ק ר' משה שיק אב"ד חוסט בעל המהר"ם שיק זי"ע, ונודע כתלמידו המובהק, וכן היה תלמידו של הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר זי"ע

רבו המהר"ם שיק זי"ע העיד עליו שאם היה בא בקהלה והיה לומד בישיבה עם בחרים, היה חריף כבעל אורים ותומים זי"ע, וכן היה דבריו, חריפותו כרבי ר' יונתן זי"ע, ודרך האמת שלו בלמודו כהגה"ק ר' מרדכי בינעט זי"ע (תיקון שלמה)

בשנת תרל"ד נתקבל לאב"ד מאטרסדורף, אך לא נסע לשם לכהן ברבנות, מכיוון שרבו המהר"ם שיק זי"ע אמר לו, שיעודו הוא לשמר את היהדות האותנטית בוינה, ולמנוע מהרפורמים להשתלט על כל הקהילה.

רבו בעל הכתב סופר, השיא לו לאשה, את אחותו הרבנית הצדיקת מרת גיטל ע"ה שהיתה אלמנה מצעלה הראשון הגה"ק ר' אליהו קורניצר זי"ע. ובזיווג שני, היה חתן גיסו הגה"ק ר' משה טוביה לעהמאן זי"ע חתן הגה"ק בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע

מתוך דברי רבינו צמילי דהספדא שנשא על רבו וגיסו בעל הכתב סופר: והנה בשנה זו היה רבינו ז"ל אכלי פה, והפליג בשבח בניו אלי ואמר לי בזה"ל: תאמין לי שמבני אני אוכל ללמוד תורה ויראת שמים, ואמרתי לו, זכה רבינו לזכיה הגדולה המרומזת בתהלים. דוד המלך ע"ה אמר: תחת אֲבִיךָ יִהְיֶה בְנִיךָ (תהלים מ"ה י"ז) ולמה דילג דור

מתורתו של רבינו

ולבטוח כי אף אם הסתר יסתר פניו, מכל מקום משיגה מן החלונות עלינו. ובת בילגה שהמירה דתה, ולא עמדה בנסיון בשעת השמד ר"ל, קנסו חכמים את המשמר בשלושה דברים אלו דחילוק בין "צפון לדרום" שהאפקורסים אומרים "דרום" דר רום ואינו משיגה על השפלים, ואנו אמרים ח"ו, אלא "צפון" רק צפון ונעלם מאתנו לפי שעה אבל קרוב לנו. על כל משרות חלקו בצפון, ומשמרת בלגה בדרום, וטבעתה קבועה ולא תפתח שלא באה משמרתה לתכלית הטבעות שהורו על מסירת הנפש בהקרן שמכניס צווארה לשחיטה, כן אנו צריכים בשעת השמד ח"ו לפשוט צווארנו על קדושת השם, וחלונה סתומה, להורות כי כפרו במשיגה מן החלונות. (תקון שלמה)

עיקר הנס חנוכה היה בשמן, שהראה הקב"ה בנס זה שיבאו דורות ההתורה בעוה"ר פנחת והולך ומתמעטת, ומה שאמרו חז"ל: דאמר רב עתידה תורה תשתכח מישיראל (מסכת שבת קל"ח ב') רצה לומר שיהיה נראה כן לעיני אנושי, ולחשבון על פי הטבע, אבל באמת התורה הבטיחנו: כי לא תשכח מפי זרעו (פרשת וילך ל"א כ"א) דאנן למעלה מהטבע, ובנס חנוכה שהיה שמן על פי הטבע רק להדליק על יום אחד, ובדרך נס דלק עד שנעשה שמן חדש טהור, כן אם גם כי נראה ששמן התורה הקדושה רק על זמן מועט, מכל מקום תהיה דולקת עד יערה ה' עלינו ממרום ולא תכבה אש של תורה לעולם, וזה כוונת המדרש (בהעלותך מובא ברמב"ן) אמר הקב"ה לאהרן שלך גדול שלך גדולה משלם, כי שלך לעולם קיימת, כי המנורה זה ישראל, נר לעולם שמאיר להעולם בתורה הקדושה ואף אם נראה שבדרך הטבע תכבה נר זה, אבל באמת לא תכבה לעולם. (תקון שלמה)

דמלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית של תכלת מה תהא עליה אמר ליה ענשיתו אעשה אמר ליה בזמן דאיכא ריתחא ענשיתו וכו' (מסכת מנחות מ"א א') לכאורה עידן ריתחא הוא כינוי גשמי מה שאין שייך לומר כן על הקב"ה? אבל הענין הוא, דמי שלא קיים מצות עשה, והיה בשב ואל תעשה, יש ללמוד עליו זכות, דמחמת שהוא בטבעו קר מזג, אינו נבהל וממחר לרוץ לקיים כל דבר, וממילא לא יענש כל כך על ביטול עשה. אבל אם אנו רואים אדם שבשאר צרכי גופו הוא מדקדק היטב במידה ובמשקל, ורק בצרכי שמים אינו מדקדק, אז ענשיתו ליה גם עובר ביטול עשה, וזה דקאמר הש"ס בעידן ריתחא, פירוש: כשאנחנו רואים שאצל צרכי גופו הוא בחמימות יתירא, ומדקדק היטב בעניני עולם הזה, על יופי הרהיטים והמלבושים, ורק צרכי שמים קלים בעיניו, על זה יחרה אף הקב"ה ח"ו. (שמן למנחה)

תנו רבנן מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיט אחד ממלכי יוונים כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק וכששמעו חכמים בדבר קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה, ותקנו שבילגה לעולם חולקת בדרום. (מסכת סוכה נ"ו ב') כי בעת הגזירה ר"ל וודאית העת לבטח בה' שלא יטוש את עמו, ולא יסיר לעולם ח"ו השגחתו מעלינו, וח"ו לומר שערב ואנו וסילק עצמו לרום, אלא רק צפון מאתנו כאדם שמסתר עצמו שלא יראנו, ואז העת למסור נפש על קידוש שמו הגדול כמו שעשו החשמונאים וזה כל פרי ענין הקרבנות כידיע להאמין

רבינו הרה"ק רבי אלעזר האפשטיין מקאזניץ זי"ע אחי הרה"ק ר' ישכר האפשטיין זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' משה אליקום בריעה האפשטיין מקאזניץ בעל באר משה זי"ע בן המגיד הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת קאזניץ בעל עבודת ישראל הנקרא דער קאשניצער מגיד זי"ע בן הרה"ק ר' שבתי כורך ספרים זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת חי' שרה ע"ה בת הרה"ק ר' אלעזר וויסבלום מליזענסק זי"ע בן הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע. וקרא שמו בישראל אלעזר על שם זקנו מליזענסק זי"ע

הדברי חיים זי"ע כיבד את רבינו ביותר עד כדי כך שלא הרשה לו שישמש אותו בשום דבר, ואמר שרבינו גדול מאד וירא להשתמש בו. ופ"א אמר על רבינו: איך ווייס נישט ווי יא איד האט זיך געקענט אזוי הויך אויסארבעטן.

ופ"א אמר הדברי חיים לרבינו שיאמר דבר תורה, אמר רבינו: כתיב ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, איתא בשם האריז"ל "ישראל" ר"ת יש שישים רבוא אותיות לתורה, ולכן, כשהקהיל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם חלה הדברים אשר צוה ה', בהקהל כל ישראל יש כל התורה כולה.

השרף ממוגליניאל זי"ע ניהל את העדה כ"צ שנים משנת תקפ"ח עד יום הסתלקותו ט"ז אייר תר"ט. ומסופר: שבשבת פרשת מקץ בשנת תר"ט שבת רבינו במאגליניאל, וכיבדוהו לעלות לתורה לשלישי, השרף זי"ע היה הבעל קורא וכשהגיע לפסוק: אתה תהיה על ציתי ועל פיד יסק כל עמי, הרים קולו, ובדמעות שליש שנה ושישק בקריאת הפסוק, החסידים ראו בכך אות סמיכה להנהגה, וכן היתה שאחר פטירתו התחיל רבינו לנהוג את עדת קאזניץ וניהל י"ד שנים משנת תר"ט עד שעלה לגנזי מרומים ביום ד' דחנוכה כ"ו כסלו בשנת תרכ"ד זי"ע.

נשאר אחיו ספרו לקוטי מהר"א, ובנו הרה"ק ר' יחיאל יעקב זי"ע שהיה רק כבן ט"ז בעת שנסתלק אביו, אולם החסידים הפצרו שיקבל ההנהגה על אף גילו הצעיר, אך הוא סירב ונסע להרה"ק מאלנא זי"ע. אבל הדברי חיים זי"ע חזקו ועודדו ואכן קיבל למלא מקום אביו, אבל רק הנהיג תקופה קצרה ביותר שנסתלק בגיל צעיר עוד טרם הגיעו לגיל עשרים בעת שטבל בנהר סטאווי בל' סיון א' דר"ח תמוז, ועל מצבתו חרית "יחיד בדורו שטפו המים, קדוש מרחם לעבודת שמים.

חסיד אחד שלא הי' רגיל ליתן לרבינו זי"ע קוויטעל, פ"א נתן לו, שאלו רבינו מה היום מיומים? השיבו שהיום הוא יום לידתו, אמר רבינו על זה "טוב עשיתי שכן אמר הרה"ק ר' מיכל זי"ע שביום לידתו טוב ליתן פתקא ללדיק עכ"ד ובנו הרה"ק ר' יחיאל יעקב מקאזניץ זי"ע אמר: שבכל שנה ביום הולדתו, יוכל אדם לשאול דבר מהשי"ת וימלא שאלותיו, ורמז לזה: אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה איש אלקים קדוש מאוד אחד מלדיקי דורו גאון וגדול בתורה חסיד ועניו בול"ק ורבים הלכו לאורו, תלמיד מאביו הק' זי"ע ומהרה"ק ר' ישעיה מפשעודבורז זי"ע ומדורו הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל שפירא ממאגליניאל זי"ע ומהרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת אלנא בעל דברי חיים זי"ע.

בהיותו כבן ט"ו נשא לבת הרה"ק ר' יעקב הארוויץ ממעליץ וקאלביסוב זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קדוש זי"ע, תקופה אחר נשואיו אכל רבינו קעסט אלל זקנו הרה"ק מראפשיץ זי"ע עד להסתלקתו ביום י"א אייר תקפ"ז ואז חזר רבינו לקאזניץ אל בית אביו, אולם כעבור שנה בי"ב אלול בשנת תקפ"ח נסתלק אביו הק' ולאחר חמשה חדשים נסתלק חתנו הק' ביי"ט טבת בשנת תקל"ט, אז כיבד את הגהגת לחסידיו קאזניץ הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל הנקרא השרף ממוגליניאל זי"ע, אמנם השרף נשאר לשבת במקומו במאגליניאל ומאודתו היתה פרוסה על שני המקומות והוא חותם ע"ע אב"ד קאזניץ ומאגליניאל

רבינו סירב לקבל עליו עול ההנהגה אחר פטירת אביו, ולא נשאר בקאזניץ אלא צהר לו לרבי את הרה"ק ר' ישעיה מפשעודבורז זי"ע בשביל שאביו נגלה לו בחלום, וכשאל אותו רבינו במי עליו להתדבק? הראה לו תואר פני אחד מלדיקי הדור, והורה לו: בו תדבק! כאשר נעור משנתו, סיפר את דבר החלום לאמו ע"ה, ותיאר לפניו אורת הלדיק שהראה לו אביו, והיא שגילתה את אוזנו שהכוונה היא להאדמור מפשעודבורז.

מסופר: כי כשהגיע לרבו מפשעודבורז קיבלו בסבר פנים יפות ולבוש לכבוד רבינו בבגדי שבת, ובגדול ענותותו אמר לרבינו: דע לך כי מדרך העולם כשנוטעים עץ רך, תוחצים סמוך לו כלונס כדי לתמוך שלא ינוע לכאן ולכאן, עד שגזע העץ יתחזק ויעמוד מעצמו, אז נוטלים את הכלונס הימנו, ורמז בזה, שהוא ישמש לרבינו רק ככלונס בתחילת דרכו,

ולאחר הסתלקות הרה"ק ר' ישעיה זי"ע ביום ד' אלול תרכ"א קיבל מרותו מהשרף מאגליניאל זי"ע ונסע אליו בתור חסיד, ומסופר שהשרף זי"ע הי' נוהג כשהי' נוסע להרה"ק ר' ישראל פריעדמאן ראש שושלת רישין זי"ע הי' מגיש לו קוויטעל גדול שבו רשום כל חסידיו להזכירם לטובה, וכאשר קיבל רבינו את מרותו של השרף הוסיף את שם רבינו להקוויטעל, וכשהגיע הרה"ק מרוזין זי"ע אל השם אלעזר בן חי' שרה שהופיע לפניו זו הפעם הראשונה, התעכב הרה"ק מרוזין זי"ע ושאל את השרף: מי הוא זה שמהיר כל כך?..

וכמו"כ קיבל רבינו עליו את מרותו מהרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מאלנא זי"ע ונכון לציין שכאשר רבינו אמר פעם להדברי חיים זי"ע "רבי" אחז הרה"ק מאלנא זי"ע בפיאותיו ואמר בזה"ל: וואס איז וועט מיר טיהן וועט איר מיר טיען, נאר רבי זאלסט איר מיר נישט רופן.

רבינו הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן קאהן כ"ק אדמו"ר ומייסד תולדות אהרן זי"ע נולד ו' טבת תרע"ד לאביו הרה"ק ר' אהרן דוד זי"ע ולאמו מרת שיינדל ברכה ע"ה נכדת הר"ר אברהם יצחק העלער זי"ע, בנו של הרה"ק שמואל הלר שעל שמו הוא נקרא

באי בית המדרש שהלה עומד על הבימה וקורא שנים מקרא ואחד תרגום. ניגש אליו רבינו וגער בו בזיפה שלא יעשה כזאת בשום אופן, כי זו היא הנהגה של התלמות באופן שונה מאחרים, ויש להימנע הימנה ולא לעשותה חלילה. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

נסתלק לגנזי מורמים כ"ז כסלו שנת תשנ"ז ומנוחתו כבוד זהר הזיתים זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו זי"ע היה מזהיר לתלמידיו שלא יקבלו על עצמם חומרות יתירות או תעניות וסיגופים, כי על כן זהו צחינת ירא שכלו בהפסדו שעל ידי זה אין לאדם כח ומוח ללמוד ולהתפלל ולעבוד את ה' כראוי. היו כמה פעמים בחורים שהתמידו בהתמדה עמומה, והזהיר רבינו שלא יתאמרו יותר מדאי על חשבון האכילה והשינה, כי הבעל דבר מסכים שיעשה האדם התאמרות יותר מכוחו, בכדי שלאחר מכן ייפרע ממנו בכפליים, על ידי שעליו ועשתותיו ייחלשו ויהא מוכרח להתרפות מתורה ועבודת ה' ח"ו, על כן לא היה רבינו סובל התאמרות יתירה למעלה מכוחות האדם, כי אם להתחזק כל אחד כפי יכולתו, והעיקר להישמר מכל חשק איסור ולא לבטל אף רגע פנוי שאפשר לנצל אותו לעבודה ה'. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

פעם אחת לפני שהתקיימה נסיעה עם בחורי הישיבה בימות הקיץ בארץ הגליל, נכנס משגיח הישיבה אל רבינו להתייעץ, על אופן הנסיעה שיביא תועלת וחיוזוק לבחורים בלא שום מכשול ח"ו, וסיפר המשגיח שהתקין כמה תקנות חשובות בכדי שהבחורים לא ייאלצו ח"ו מחוץ לשורה הראויה, ואחת התקנות היתה שהבחורים לא יסיירו את כובעיהם מעל ראשם ואת הבגד העליון (חאלאט) מעליהם במשך כל הנסיעה וזאת בעבור שיהיו שרויים במצב של מורא שמים. המשגיח חשב לחזומו שרבינו יהנה לשמוע דבר זה, ואולם כאשר שמע זאת רבינו נענה ואמר: כזאת אי אפשר להורות לבחורים ליטב במשך כל הנסיעה עם הכובע והחאלאט בימות הקיץ החמים כאשר שורר חום כבד, אלא מוכרחים להרשות לכל מי שחפץ להסיר את כובעו והחאלאט, שהרי אין זה באמצע התפילה או הלימוד רק בעת הנסיעה בעלמא. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

בחור אחד היה מאריך מאד בתפילתו, והיה מתחיל את תפילתו במנין רבינו שבבית המדרש הגדול, אשר מתפללים בו תפילת שחרית במשך למעלה משעה ומחצה, אבל לא היה מתאמץ להתפלל יחד עם הציבור כל מזמור ופרק, ולכן היה שוקע במחשבותיו ומאריך בתפילה וכאשר הציבור סיימו את התפילה בבית המדרש היה הבחור עדיין באמצע תפילתו, ואז היה פונה למניינים האחרים בכדי להתפלל שמונה עשרה בציבור, והיה נמשך הדבר זמן רב וממילא, איחר לסדרי הישיבה. רבינו ניגש אליו לדבר עמו אודות כך, וטען הבחור שקשה לו לכוין בתפילתו לכן מוכרח הוא להתפלל באריכות במשך כמה שעות. השיב לו רבינו שכאשר מתפללים עם הציבור ומתאמרים לומר כל מזמור בלוחות עם הציבור "אזי השי"ת משפיע סייעתא דשמיא שיוכלו לכוין בתפילה אפילו אם התפילה אינה אורכת יותר משעה ומחצה, וחיוזקו רבינו שיקדים להתחיל ברכת התורה וקריאת שמע וברכות השחר לפני הציבור, ויתפלל כל מזמור בפסקו דזמרה יחד עם הציבור, ואז יוכל להתייבץ בתפילת העמידה עם כולם יחדיו. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

פעם ראה רבינו תלמיד אחד מעביר את הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום בעודו לבוש בטלית ותפילין דרבינו חס, על גבי הבימה של קריאת התורה, והיה הדבר בולט לעיני

רבינו הרה"ק רבי חיים טיראד מטשערנאווין בעל באר מים חיים זי"ע נולד בכפר בוצאץ בשנת ה'תק"כ לאביו הרה"ק ר' שלמה טירער מבאטישאן זי"ע ומסופר עלי אביו שנותר ללא פרנסה נקי מנכסיו בעבור שמירת איסור חמץ בפסח. אביו אף מסר את נפשו לקיים מצות 'חליצה' לאשת אחיו, וטלטל עצמו בדרכים מהלך גדול ועצום בכדי להתיר את אשת אחיו המת מכבלי עגילותה, ויתר על כן שלא הטכים ליטול הימנה ממון על זה, על כן נתגלה אליו אליה הנביא זל"ט ובישרו שיוולד לו בן בעל נשמה גבוהה וקדושה, אשר יאיר אורו על פני תבל

להפיל תחנוניו לפני המקום, ומביא מדברי המדרש (שמו"ר ל"ח ד') שהקב"ה אמר לבני ישראל "בכו והתפללו לפני ואני מקבל" ומבאר שם שהתפלה הוא כמו סם שנותנין לחולה שלא יישן שינת עולם, כן נתן הקב"ה לישראל כח התפלה כדי שעל ידה לא יישנו שינת עולם בהסתר הגלות.

שמש בכתר הרבנות בכמה קהלות קדו' מדינות וואלאחיי, מאהלוב, קעשנוב, בראטשק, וגליל באקווינא, ובשנת תקמ"ב בטשערנאווין, וסוף ימיו בשנת תקס"ז עלה לארץ ישראל וקבע ישיבתו בלח"ק בעיר צפת. פעם דרש שם בבית הכנסת ועבר דרך שם הרה"ק ר' דוד שלמה אייבשיץ מסאראקא בעל ערבי נחל זי"ע ושאל: מי הוא הדורש כאן? ואמרו לו שזה רבינו בעל באר מים חיים. ונענה הערבי נחל זי"ע ואמר: תורה אני יוכל לומר עוד יותר טוב ממנו, אך את שלהבת הקודש "דעם פלאס פייער: את זה יכול רק הוא.

פעם חלה רבינו ונתעלף ונשמחו עלתה לעולם האמת, ומלא שם את הרה"ק מרן רבינו בעל שם טוב זי"ע, אמר לו רבינו שיש לו פתחון פה לבקש הימנו טובה לרפואתו, כי הוא תלמיד המגיד מאלטשטוב זי"ע, והמגיד הק' היה נוהג לספר בכל שבת בסעודות שלישית מעשה מהבעש"ט הק', ופעם נתארכה סעודה השלישית עד קרוב ללואר הבוקר, וראה המגיד לבדך ברכת המזון, ואמר לו רבינו: רבי הרי עדיין לא סיפרו מעשה ממרן הבעש"ט, וסיפר המגיד מעשה מהבעש"ט ואחר כך בירך ברכת המזון, ובדולא היה מזה נחת רוח להבעש"ט הק' על כן מבקש הוא מהבעש"ט שכיון שהוא עשה לו נחת רוח בהכיר את המגיד הק' מאלטשטוב זי"ע לספר מעשה ממנו, ע"כ מבקש מהבעש"ט גם כן שישלם לו טובה ויפתל לרפואתו, וכך ראה שנתרפא חיוק.(עבודת עבודה)

נסתלק לגנוי מרומים ביום ג' דחנוכה ז"ך כסלו תקע"ח ומנוחותו כבוד בבית החיים העתיק בצפת הנקרה מערת הבאר מים חיים. ועל מצבתו חריץ: פ"נ הרב ר' חיים בן החסיד ר' שלמה מבאטישאן נלב"ע ביום כ"ז כסלו תקע"ח חיבוריו הוא סידורו של שבת שער התפילה באר מים חיים ארץ החיים.

בניו היה הרה"ק ר' שלמה זי"ע הרה"ק ר' יעקב יוסף זי"ע חתנו של הרה"ק ר' יצחק מקאלים זי"ע בן הרה"ק ר' משה חיים אפרים מסאדילקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע והרה"ק ר' קלונימוס זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו היה גאון אדיר איש אלקים קדוש יחיד בדורו בעל מופת גדול והאיר עיני בני ישראל בחיבוריו הקדו', הפליא לעשות לקרב עבריינים לאציהם שבשמים ובעלי חומר המגוסים והכנים תחת כנפי השכינה לאין מספר. נפלאות מספרים ממדברותיו הגשגים בשבת קודש, ואמרו שבשבת קודש עלה ונתעלה וגבהה קומתו במידת ראש.

היה תלמיד מהמגיד הגדול הרה"ק רבי דובער ממעזריטש זי"ע ומהרה"ק ר' משולם פייבוש הלוי העללער מוצרזי בעל יוסף דברי אמת זי"ע ותלמיד מובהק מהרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלצטשטוב זי"ע. ולמד בחברתו אס הרה"ק ר' אברהם דוד בעל דעת קדושים מבזשטשט זי"ע.

רבינו נודע בשם איש השבת. מסופר כי בפעם ראשון שהיה רבינו בזלצטשטוב אצל רבו הק' הי' נער כבן ט"ו שנה, אמר לו המגיד: שמעתי אומרים עליך כי אתה למדן, בל ואנסך: הנה אמר הפסוק (פרשת כי תשא ל"א יג) אך את שבתותי תשמורו, אמרי חז"ל במילתא: לא נאמר אלא לפי שנאמר לא תעשה כל מלאכה, אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה, משום שבות מניין? ח"ל את שבתותי, דברים שהם משום שבות ע"כ המילתא. וענה שאל המגיד: שמה חובל לומר לי כיצד למדים מי את שבתות, גם דברי שבות אסור מן התורה? העביר רבינו ידו על מצחו והרהר מעט והשיב מיד: הרי איסור של שבות אין בה שום מלאכה ממש, שהרי מלאכה עצמה כבר אסרה תורה, אלא ודאי שאין שבות אלא משום הדיבר, כמו אמריה לעב"ס, שהעב"ס יעשה המלאכה בשביל הישראל. וזה שאמר הקב"ה לישראל את שבתותי תשמורו, כלומר, תשמרו את השבת שלי, ואינו יודע איחור שבת מיוחד להקב"ה יותר מלכ"ה, שיקרא במיוחד שבת של הקב"ה? אלא נלך לשבת הראשון ששבת זו הקב"ה, ונראה, לאחר שברא הקב"ה את עולמו בששה ימים, שבת ביום השביעי מכל מלאכתו, ואחרי מלאכה הי' להקב"ה בששה הימים, גלה לנו דוד המלך ע"ה (תהלים ל"ג) ואמר: בידבר ה' שמים נעשו, מכאן אתה למד כי מלאכתו של הקב"ה אינה כ"א דברים בלבד, וכשאחז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם, ועתה כשאומר הקב"ה לישראל את "שבתותי" תשמורו, הרי אומר קצת של הקב"ה ששבת מן הדברים, א"כ לפנינו איסור שבות שהוא רק דברים, כמו אמירה לעב"ס, ואיסורה לנו למדים מן התורה. תשובה מחוכמת זו מלאה חן ועצום בעיני המגיד, ומיד קם וקרא לאותם שסבבוהו ואמר: עתיד הוא הנער הלזה להיות יונק מקדושת שבת ומתענוגיה.

יהא אחד בל אל רבינו בערב שבת והתאונן על כך שגלה שוורים רבים לארץ רחוקה, ועל אס הדך נחלו במחלת בהמות המידבקת, חלק מהם אף מתו, והוא לפי להפסד ממון עצום. ענה לו רבינו: וכי עלה על דעתך שאדברך את שווריי והם ירעו בשבת? שבת נוטריקון שבת ביהמתך ח"לך – שבת ביהמתך תימות! התחיל יהודי לזעוק: לא! רבי, הגני מבטיח שלא ירעו עוד בהמותי בשבת. נענה רבינו ואמר לו: אס כן אתה אומר, הרי שבת ביהמתך תימות, שבת ביהמתך תללית.

חבר ספרי המפורסמים על חסידות ה"ה ארץ החיים, באר מים חיים, שער התפלה, סידורו של שבת. ובספרו הק' שער התפלה מאריך הרבה בגורל כח התפלה שנתן לנו הש"י, שהאדם יכול

מתורתו של רבינו זי"ע

הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר: כי יום השלישי ירמז על התורה הקדושה הנקראת אורין תליתאי כמחז"ל (שבת פ"ח) ויום השביעי מרמז על יום השבת, ואם בשני הדברים האלה הוא מתחטא ומטהר אז ודאי יטהר כנא'. ומכלל הן אתה שומע לאו, כי אם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי שהן כללות התורה לא יטהר לעולם טהרה גמורה הראוי כמדובר. (באר מים חיים פ' חקת)

ולכן תדע כי כל הכוונות של שבת, מן תפילת ערבית עד מוצאי שבת, אין כוונתנו כמו בשאר הימים והזמנים שעל ידי תפילתנו וכוונתנו על ידי עובדא דלתתא יתער עובדא לעילא ולעילא ולהעלות כל העולמות כפי ערך הזמן שנוכל להעלות העולמות על ידי כוונתנו, אלא כוונת שבת אין אנו מכוונים לעשות על ידי פעולת כוונתנו שום עליה למעלה כי הוא נעשה מאלינו, רק שכמו שיש עליה בשבת כפי הזמנים שבו נעשה מאלינו, כך אנו מכוונים איזה פעולה בכל תפילה לכוון בזו התפילה כפי העליה שבאותו הזמן, ולא שיעשה כוונתנו איזה פעולה, כי כל הפעולות נעשים מאליהם. (סידורו של שבת)

ענין חשיבות ספרי רבינו

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע החשיב עד מאד את הספר באר מים חיים, והתבטא ואמר כי הספר הזה הוא יחיד במינו באופן כתיבתו שהוא כדבר איש אל רעהו. והסביר, כי מנהגו של רבינו היה שהיה יושב בליל שישי בבית מדרשו לאחר שפתח את ארון הקודש ודיבר דברי התעוררות ומוסר על סדר הפרשה, ולא היה נמצא שם איש כי אם סופרו נאמן ביתו רבי צבי גרשון שכתב את כל הדברים והדפיסן על ספר.

הרה"ק רבי חיים מצאנו התבטא על הספר באר מים חיים: "ער מאכט פלאצערען דאס הארץ צום לעבעדיגענד בורא" הספר מרחיב את הלב לחי העולמים.

הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זי"ע אמר: כי מקובל שלפעמים היה רבינו מעיר את רבי צבי גרשון כדי שיכתוב את דבריו. (מאמר מרדכי)

וסיפר שהיה פעם רבי אחד אשר בכל ליל שבת לא קידש על היין עד שלא גמר ללמוד "באר מים חיים" על הסדרה. פעם אחת נחלה בנו, רחמנא לשיזבן, ולא היתה דעתו מיושבת עליו, על כן לא יכול היה ללמוד כדרכו בעיון בספר, אבל על כל פנים אמר את התיבות מהספר הק' בלא לחשוב על פירוש המילות, ותיכף כאשר גמר לומר "באר מים חיים" על כל הסדרה נתרפא בנו. (שיח זקנים)

בתקופה מסוימת היה קיים בישיבת ווישניץ סדר לימוד כשעה לפני קבלת שבת. אחד הבחורים אשר היה מיוצאי חלציו של רבינו הבאר מים חיים זי"ע בשבתו פעם לעיין בספר "באר מים חיים" חטפתו שינה ונרדם, והנה חלם כי הינו רואה לפניו יהודי זקן שאמר לו כי שמו חיים, והוא בעל מחבר הספר הק' "באר מים חיים". כאשר נתעורר הבחור היה מרוגש מאד אך לא סיפר את חלומו לאיש. בתום התפילה כשעברו הבחורים במהירות ליד הרה"ק בעל אמרי חיים זי"ע להתבדך בברכת "גוט שבת", רמז לו האמרי חיים שיתקרב אליו ולחש באזנו: "אם לומדים 'באר מים חיים' זוכים לתחייתו יפ"י!

ספר באר מים חיים: מכניס בלב האדם רגש אהבה ותשוקה להקב"ה ויש לו צחות לשון. (מבעל ישעות משה מווישניץ זי"ע)

כח כסלו תנ"ח

המקובל רבי חזקיה די סילוא ב"ר דוד זי"ע בעל פרי חדש

רבינו הגה"ק המקובל רבי חזקיה די סילוא בעל פרי חדש זי"ע נולד בליווארנא איטאליה בח' אדר ה' תי"ט לאביו הגה"ק רבי דוד מליווארנא זי"ע

נשאר אחריו חיבורים וספרים הרבה ובהם הגה"ק ר' דוד זי"ע, וגיסו הגה"ק ר' עזרא מלכי בעל מלכי בקדש זי"ע הדפיסו רוב ספריו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה פוסק ומקובל גדול גאון מפורסם בתקופת האחרונים וקד"ר (ראשי תיבות: שליח דרבנן) והוא כינוי של יהודים שגשגו מארץ ישראל לקהילות בני הגולה כדי ליתן תרומותם לקיום ולחזק היישוב היהודי בארץ ישראל) עמל בתורה יומם ולילה והתעמק בהלכה, בהיותו כבן עשרים היה כבר גדול בתורה בחריפות ובקיאיות.

עלה לארץ ישראל והתיישב בירושלים ולמד שם אצל הגה"ק רבי משה גאלאנטי ראש ישיבת בית יעקב בירושלים זי"ע בן הגה"ק רבי יהונתן מאפת זי"ע בנו של הגה"ק רבי משה גאלאנטי הראשון זי"ע, ולאחר פטירת רבו התמנה רבינו לראש הישיבה במקומו עוד לפני הגיעו ליל שלושים, ושם למד בהתמדה נפלאה ונהל ישיבה גדולה שגדולי הדור יאלו מבית מדרשו, ובהם הגה"ק ר' שלמה אלגזי השני אב"ד במאריס זי"ע הגה"ק ר' ישעיה אזולאי זי"ע זקנו של הגה"ק ר' חיים יוסף דוד אזולאי בעל החיד"א זי"ע, והגה"ק ר' יצחק הכהן ראפפורט בעל בתי כהונה זי"ע והגה"ק ר' יהודה הכהן מרבני ירושלים זי"ע.

בגיל כ"ב כשהגיע לפקדו נשא לאישה את בתו של הגה"ק רבי רפאל מרדכי מלכי זי"ע חמיו של הגה"ק רבי משה חגי זי"ע בן הגה"ק רבי ישראל יעקב חגי מירושלים זי"ע. וידוע שלמד אצל הגה"ק רבי שמואל קוסטא מליוורנו זי"ע ואצל הגה"ק רבי יהודה שארף זי"ע במאריס.

נסע סוף ימיו בתואר בשליחות דרבנן בשנת ה' ת"ן לארצות איירופה וידוע ששה באמסטרדם, שם ישב לערך שני שנים ושם סיים לכתוב את ספרו פרי חדש החלק על יורה דעה, בשבתו באמסטרדם הוצע לו על ידי הגה"ק ר' יצחק אברהם די פונטיקה זי"ע את הרבנות הקהילה הספרדית באמסטרדם, אך רבינו סרב לזה כשטעמו ונימוקי עמו, ואחר כן עבר למאריס.

ומחיבוריו נראה גאונו וקופו וגבירתו בש"ס ופוסקים, וחיבר גם ספר בשם מים חיים חיידקים על הרמב"ם, ושו"ת.

ובשובו בשנת תנ"ד משליחותו למאריס התמנה לראב"ד של ירושלים.

ונסתלק לגנזי מרומים בכ"ח כסלו ד' דחנוכה בשנת נח"ת בגיל ל"ט שנים בלבד, ומנוחתו כבוד בהר הזיתים ירושלים סמוך להגה"ק בעל אור החיים זי"ע בשיפולי הר הזיתים.

כח כסלו תרנ"ג

ר' יהושע אהרן צבי הירש ב"ר משה זי"ע בעל מהריא"ן אב"ד מארגארעטען

רבינו הגה"ק רבי יהושע אהרן צבי הירש וויינבערגער אב"ד מארגארעטען בעל מהריא"ן זי"ע נולד בשוסבורג בשנת תקע"ד לאביו הגה"ק ר' משה ראב"ד שוסבורג זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' משה אריה אב"ד פעזינג זי"ע ולמעלה בקודש עד הגה"ק רבינו יהודה ליווא בעל מהר"ל מפראג זי"ע

כשהגיע לפרקו בשנת תקצ"ו נשא להרבנית הצדיקת מרת יוטא ע"ה בת הגביר הצדיק הרב ר' יעקב בער פעלדמאן מכפר פעטרא זי"ע, וכאשר בא רבינו לבית חותנו היה כל מחסורו עליו, ולא פסק פומיה מגירסא, יומם ולילה לא שבת מעשיות תנובה בסוגית הש"ס ועמק הלכה, ופנה דעתו מכל מקנה וקנין ורק תורתו היתה אומנתו. זגותו נפטרה בדמי ימיה, ובשנת תרל"ה נישא בזוג שני להרבנית הצדיקת מרת לאה יוטא ע"ה בת הנגיד מו"ה ר' נחמיה רומאן זי"ל

נסתלק לגנזי מרומים כ"ח כסלו בשנת תרנ"ג

נשאר אחריו בניו הקדושים מאשתו הראשונה ה"ה הגה"ק ר' אברהם יהודה זי"ע הגה"ק ר' עקיבא יוסף זי"ע הגה"ק ר' שמואל זלמן זי"ע שמיאל מקומו בעיר מארגארעטען.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גדול קדוש וטהור, מפורסם לגאון מובהק, למרא דכולא תלמודא, וגם היה בקי נפלא בחכמת האמת, ולאפס קיבל שאלות מכל פנות הארץ, רבים הלכו לאורו שהיה פועל יצועות בתפלתו.

סיפר שאבותיו נטערו בצער גידול בנים ר"ל והיה להם ילד אחד, אשר בעודו ילד קטן היה עילוי נפלא, אמנם לא ארכו לו הימים ושבה חיים לכל ישראל עוד בהיותו נער קטן והאם רבינו נטערה ובכתה שנים רבות על האבירה הגדולה, והיה כאשר נתעברה אחר זה נסעה לדורה הגה"ק ר' צבי הירש קיע בעל תאומי צבי זי"ע למען יעתיב עליהם שיהיה להם זרע של קיימא והבטיחה שתוליד בן אשר יהיה אור עולם ויעלה שתקרא לו שם אחר שם חיה ולמשל צבי, אריה, זאב, וכדומה וכן היה כאשר עבר עליה איזה ירחים נתמלא הבית אורה וילדה בן, ופקודת הצדיק למעיקרא שמרה נפשה ותקרא אותו בשם צבי הירש.

בהיותו עוד רך בשנים נראו בו סימני טהרה, ובמעלליו יתנכר הנער כי יהיה לאילנא דרבבא, והטעין עם כשרותיו הגלות ונגבות והיה לו לב להבין ולהשכיל, והתמדתו היתה עד להפליא ובהיותו כבר תשע או עשר הוליכו אמו הצדקת ע"ה אל בית מדרשו של אביה הגה"ק ר' משה אריה אב"ד פעזינג זי"ע, כאשר הביאה ברו לביתו את הילד הנפלא נכדו היקר היה לו לשעשועים ולמד אחר צוותא חלד, ורבינו היה קורא לפניו את הלימודים. וכי היתה לעת זקנתו סגי נהור רח"ל ובכל לילה אחר חזרת עוררו זקנו משנתו ולמדו ביחד כל היום, והנער הזה ראה סימן טוב בעמלו והיה הולך וגדול למעלה מעלה בסולם אשר בית אל עולות.

היה איזה שנים בפעזינג ואח"כ הוליכו אמו ע"ה אל ישיבת הגה"ק בנימין זאב וואלף לעזו בעל שער תורה זי"ע לווערבויא, ואף כי היה עוד נער רך בשנים עם כל זה לגדול חריפותו ובקיאותו והתמדתו הנפלאה היה ספון וחשוב מאד בעיני רבו ויגדלוהו וינשאהו, אמנם לא ארכו שם לו הימים כי הלך משם לפרעשבורג לישיבת הגה"ק ר' משה סופר בעל חתם סופר זי"ע

וכאשר היה שם זמן קצר נודע למשגב וילא שמעו הטוב בין הבחורים וחכמי העיר לחריף עמוס ובקי נפלא, ואמרו עליו שצבאו לפרעשבורג היה בקי בסדר קדשים וטהרות וחלק חו"מ ושמו הטוב הערש"ל שוסבורג היה לשם ולתפארת, כאשר כתב רבו החת"ס סופר בכי"ק אשר הוא תחי"י בזה"ל: הבחור המפורסם בישיבתו, וכמו כן כתב עליו: שהוא מלא וגדוש, פומיה ממלל דברבן בחי' נפלאים. ומיד כאשר היה שם איזהו שבועות כדוהו בעטרת הבחורים ונעשה שבתות בחור על פי ציווי רבו זי"ע אשר בעת הזאת היה זה כבוד גדול ולא נתכבדו בזה רק איזה בחורים הנבחרים מכל הישיבה אשר למדו שם זמן רב.

וכמו כן למד הוא צוותא חלד עם הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בכל כתב סופר זי"ע על פי ציווי רבו. ופעם אחד אירע שהיה לומדים צוותא חלד והיה זאת סמוך לחדרו של החתם סופר זי"ע ושמע את לימודיהם, וביום ההוא לא למד החת"ס זי"ע שיעור עיון עם התלמידים, ושאלוהו על ככה מדוע אינו לומד שיעור? והשיב כי הערש"ל שוסבורג האט מיר דעם שיעור אויסגעכאפט כי קדמו בכל החידושים שהבין החת"ס זי"ע לאותו יום, וידוע זאת שהוא פלפל הרבה עם רבו החת"ס סופר זי"ע אצל לימוד השיעורין.

כט כסלו תש"ט [א]

הרה"ק רבי ישראל ב"ר מרדכי שרגא פייבוש זי"ע מהוסיאטין

רבינו הרה"ק רבי ישראל פריעדמאן מהוסיאטין זי"ע אחי הק' הרה"ק ר' שלום יוסף מהוסיאטין זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום מהוסיאטין לעמבערג זי"ע והרה"ק ר' משה מבויון קראקא בעל דעת משה הי"ד זי"ע. נולד בט"ז כסלו תרי"ח לאביו הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה דינה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד צבי קובלונסקי זי"ע. כשהכניסו לברית של אברהם אבינו ע"ה קרא לו אביו השם ישראל על שם זקנו הרה"ק רבי ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע שנפטר שבע שנים קודם לכן ב' מרחשון בשנת תרי"א

דבריים כאלה.

רבינו היה איש קדוש מאוד, הרה"ק ר' שלמה'קע מזוועהיל זי"ע אמר פעם על רבינו שהוא לדיק הדור. (שיח זקנים)

נהג בשתיקה ומיעט דיבורים, ובעת עריכת השולחן לא אמר דברי תורה, ועל אף זאת היתה דממה לאורך כל שעת השולחן. די היה לעמוד ולהתבונן בו כדי להתעורר לתשובה, עבודתו כקודש היתה נסחרת מעין אדם, עבודת פנים ובחינוניות היה עושה כל תפילותיו ומעשיו בפשטות, אך בימי חג הסוכות זמן שמחחנו, כאשר הגיע לעבודת הנענועים היה תופס את הלולב בכל זמן הנענועים שערך במשך כמה שעות, וכך היה עומד כלוא נייע, ולאחר כן כאשר הסיר את הטלית, ראוהו שהוא ספוג כולו בזיעה, מיגיעתו בעבודת הקודש. (רושמים בשמך)

פעם אחת שאלו מרבינו למה הוא מאריך כל כך בנענועים? והשיב כי יש לו בקבלה כוונת של זקינו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע (משכנות הרועים)

ארתו של רבינו היה אש להבה וקיים בו וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליו וסיפר: שפעם הלך בדרך עם מלוויו וניגש גוי אחד אל המשמש ושאלו: מי הוא רבינער? זה? השיב המשמש ואמר: הוא אינו רבינער, אלא וואלדער רבינער! תמה הגוי ושאל מה משמעות וואלדער רבינער? נענה לו רבינו ואמר: יש רבינער על מדינה שלימה, ויש ראבינער על עיר אחת, ויש רק על שוכנה אחת, אולם יש רבינער על עצמו. והוא הנקרא וואלדער רבינער.. והסמך לכך הרה"ק ר' יעקב מהוסיאטין בעל האלי יעקב זי"ע חתן רבינו: שכן מבואר ב"דב"ר עזרא בפרשת נשא (במדבר ו' ב') דבניזר כתיב לשון יפליא מפני שעושה דבר פלא, כי רוב העולם הולכים אחרי תאוותם והוא פורש עצמו מהם, וכמו כן זה שאינו הולך אחר תאוות לבו, לו נאה ויאה הכינוי "וואלדער רבינער". וסיפר הגה"ח ר' ישראל שמעון קסטלניץ זי"ל: הייתי פעם עם רבינו מהוסיאטין זי"ע כשהיה אצל הכותל המערבי, והעריבים שראוהו, התפלאו מאורכו ועמדו בדרך ארץ בצד הדרך, ושמעתי שאחד הגויים שואל לחבירו מי הוא זה? וענה לו הגוי הערבי בשפת הערבית: דאס איז דער מלך ישראל. (מזקנים אחרונים)

כשהגיע לפרקו בגיל י"ד שנים בלבד נשא להרבנית הצדיקת מרת נחמה גיטל ע"ה בת הרה"ק ר' אבי עזרא זעליג ממונליניא זי"ע, בערש"ק פרשת בהעלותך ט"ו סיון תרל"ב, ובשנת תרכ"ב נפטרה זוגתו, ונשא בזו"ש לבתו של הרה"ק ר' חיים האגער מאוטיניא

סיפר רבינו: אבי זי"ע היה נוהג לטייל כל יום, פעם יאל לטייל ולקחני והלכנו יחד. בדרך שמעתי שהוא מדבר עם אחד כאשר ידבר איש אל רעהו, גם שמעתי שהוא עונה, אך לא ראיתי את האיש ההוא. כאשר שבנו לביתנו שאלתי את אבי זי"ע מי הוא האיש שדיברת עמו? אבי נזעזע ושאלני: השמעת? השמעת? ומאותו יום שוב לא לקח אותי לטיול.

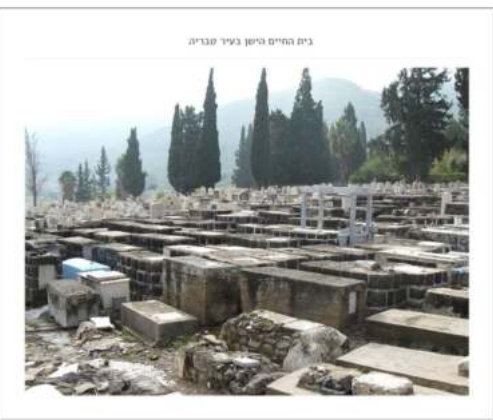
מינקותו נתחנך על ידי אביו הקדוש שהנענע לכת, הוא יסוד היסודות, ולאחר בחינה זו עלה ונחעלה - בעילוי אחר עילוי - עדי הגיע לבחינה, טמיר ונעלם. כמו שסיפר הגה"ח רבי שלמה שרייבער זי"ל בשם הרה"ח ר' לוי פיק ע"ה, שפעם באה אשה עגונה מבעלה, זה שחיס עשרה שנה - להוסיאטין לאביו של רבינו, להתברך מפה קדשו שהשי"ת יעזור לה שחולל למאור את בעלה, והיות שהיא הגיעה בעידן של ימי הנוראים על כן לא יכלה בשום אופן להיכנס לקודש פנימה, והיתה מאד בצער, ויעלו לה חברותיה שחגגו לבן הרבי - [רבינו] - שהיה אז ילד, וכן עשתה. אך הילד היה עסוק אז במשחק עם כמה מחבריו בני גילו ולכתחלה לא שעה לדבריה, אחרי שהיא הפאירה בו מאד נענה לבקשתה לשמוע מה צפיה, כששמע ממה מדובר ענה ואמר לה: בעלך נמלא במקום פלוני, האשה התפלאה מאד ולא יכלה להאמין לדבריו, כי המקום אשר נקב הילד לא היה רחוק מביתם ואם כן למה אינו חוזר לביתו, וכי בעלה לא עיגן אותה בעל כורחה, אלא שהוא נלקח בעל כורחו לעבודת הכבא) ובכן נשארה האשה

הוסיאטין עד שתזדמן לה

ליכנס לב"ק מהוסיאטין, כשזכתה ליכנס אליו, לא ענה לה הרה"ק מהוסיאטין זי"ע דבר. העגונה שעמדה כאובדת ע"ה, אמרה לה הרה"ק מהוסיאטין: בן הרבי - הילד - אמר לי שבעלי נמלא במקום פלוני, אמר לה הרה"ק מהוסיאטין: אם הילד אומר כן אזי תיסעו לשם. ונסעה לשם ומלאה, ונתכרר שאמנם רבות בשנים היו במקומות רחוקים

מאד ולכן לא שמעה ממנו כלום, ורק זה איזה שבועות הגיעו לכאן. אך הרה"ק מהוסיאטין קרא לבנו -[רבינו] והוכיחו על פניו, שכבוד ד' הסתר דבר ולא יעסוק עוד

לבקש ולהעניש את הרוחץ ולהציל את הנרדף. אבל בפרשת התוכחה - הקללה היא שתהיה מנוסה אבל לא יהיה רודף, היינו אין על הנרדף לסמוך שהקב"ה יבקש את הרוחץ, כיון שלא יהיה רודף. (לב ישראל)

רבינו שח פעם לשני חסידים שנכנסו אליו הר"ר יוסלע מילגרם ז"ל והגה"ק ר' יעקב ווידענפלד אב"ד הרומליב בעל כוכב מיעקב זי"ע שמעתי מאבי ז"ל הרה"ק ר' משה חיים אפרים מסאדליקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע אמר, שברוסיה נוהגים להחמיר הרבה חומרות בפסח, ואלה לא נושאים חן בעיני, פרט לחומרה אחת שמצאה חן בעיני, הכנת מים בערב פסח לצורך כל חג הפסח, ואם תשאלוני, כך המשיך בעל הדגל, מדוע אין אני נוהג לפי חומרה זו? אשיב לכם

מתורתו של רבינו

ונתתי פני בכם ונגפתי לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם. (פרשת בחוקתי כ"ו י"ז) שאל רבינו הלא כל הפרשה מלאה תוכחות וקללות אימות ונוראות שעלולות להגיע על עם ישראל, ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה - מזהירה אותו התורה"ק בהתראות חמורות ביותר איזה גזירות נוראות יכולות לבוא אם לא ישמרו את המצוות. אם כן יש להבין מהי הקללה "ונסתם ואין רודף אתכם"? לכאורה יש יותר פחד ובהלה כשאדם בורח ורואה בעיניו את השונא הרוחץ אחריו ומנסה להשיגו מאשר אם אינו רואהו בעיניו. מהי הרבנות בונסתם ואין רודף? ותיירץ הרבי רבינו על פי הכתוב והקללים יבקש את נדף (קהלת ג טו) הקב"ה מבטיח

כט כסלו תש"ט [ב]

הרה"ק רבי ישראל ב"ר מרדכי שרגא פייבוש זי"ע מהוסיאטין

רבינו הרה"ק רבי ישראל פריעדמאן מהוסיאטין זי"ע אחי הק' הרה"ק ר' שלום יוסף מהוסיאטין זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום מהוסיאטין לעמבערג זי"ע והרה"ק ר' משה מבוואן קראקא בעל דעת משה הי"ד זי"ע. נולד בט"ז כסלו תר"ח לאביו הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה דינה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד צבי קובלונסקי זי"ע. כשהכניסו לברית של אברהם אבינו ע"ה קרא לו אביו השם ישראל על שם זקנו הרה"ק רבי ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע שנפטר שבע שנים קודם לכן ב' מרחשון בשנת תר"א

ליום שישי נר חמישי של חנוכה כ"ט כסלו בשנת תש"ט. והדיבור האחרון ששמעו ממנו בימיו האחרון היה: מְלָכֶיךָ מְלָכֶיךָ כָּל עַלְמִים. (תהלים קמ"ה י"ג) כך חזר ושנה בלי הפסקה.

רבינו ביקש בלואתו אשר נכתבה ביום כ"ג ניסן תרל"ט: עוד אני מבקש אחרי מאה ועשרים שנה, יובילו אותי לירושלים תוב"ב להר הזיתים. באם לא תהיה היכולת לירושלים יובאני לכפת או לטבריה ת"ו. הדבר היה לפלא, כי באותן הימים לא היתה שום מניעה להגיע להר הזיתים, ומדוע יעלה על הדעת שלא יוכלו לקברו שם. ברם בשעת פטירתו כ"ט כסלו תש"ט, כבר היו דבריו מחוורים לכל, שהרי הר הזיתים נכבש בידי הערבים ימ"ש, והיה תחת ממשלת ירדן, ולא היתה אפשרות להטמינו שם, לכן הוליכו את מייטתו לעיר טבריה, ושם חלקה מחוקק ספון. כפי בלואתו "או לטבריה" שנכתבה ברוח הקודש נפלא. (רושמים בשמך)

זכותו הגדול יגן עליו ועל כל ישראל אמן

בעל טל חיים זי"ע בן הרה"ק ר' ברוך האגער בעל אמרי ברוך מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל בעל כמה לדיה מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים האגער בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום ראש פושלת קאסוב ווישניץ זי"ע בן הרה"ק יעקב קאפיל חסיד זי"ע

ביום כ"ב אייר בשנת תרנ"ד נסתלק אביו ורבינו מילא מקומו הק' כאלמו"ר השני לבית הוסיאטין, עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד התייצב במדינת ווינה, ובערב ר"ח שבט ערב שבת קודש פרשת בא בשנת תרל"ז עלה לארץ ישראל והתייצב בתל אביב.

בעת המלחמה העולמית השניה בשנת תש"ד, כבר עמדו חייליו של אותו הרשע ימ"ש במדבר מזרים, מוכנים ליכנס לארץ ישראל, יאלו רבינו להשתטח על קברו של האור החיים הק' זי"ע יחד הרה"ק ר' שלמה'קע מזוויהל זי"ע והרה"ק ר' אהרן ראטה בעל שומר אמונים זי"ע, ועוררו רחמים על המצב הגורא, כאשר חזרו משם אמר להם רבינו זי"ע: הגני מובטח שהרשע לא יכנס לארץ ישראל! שאלוהו היאך הוא בטוח בדבר זה כל כך? אמר בעת שהתפללו על כיון האוה"ח הק' זי"ע ראיתי את שם ה-ו-ה מאיר על קברו, וזהו סימן שפעלנו בקשתינו ולא יארע לנו דבר. וכן היה. (עבודת עבודה)

בסוף ימיו היה חלש מאד בגופו, ורופא יהודי בשם ד"ר לוינגער היה משמשו. וסיפר: פעם קרא הרופא לרבינו: רבי! אין כוחי לעשות את רבינו יותר צעיר! נענה אותו רבינו: חלילה! אין אני דורש ממך שחששני יותר צעיר אלא בקשתי שחששני יותר זקן.. בשבועותיו האחרונים היה רבינו מאושפז בבית החולים אסותא בתל אביב, ובימיו האחרונים ביקש רבינו לקרוא לר"ר לוינגר, וביקש את רשותו ללכת לרחובת של עיר, היה זה בימי הגשמים ועונת הקור כשבחור שלט כפור מקפיד חודר עצמות, אמנם, הרופא סירב מכל וכל, באשר היתה זו סכנה מוחשית לחייו של רבינו. אך רבינו הרבה להפציר ברופא שירצה לו, ולבסוף נאות לו בשני תנאים, (א) שהשעות בחוץ תהיה קצרה בה דקות אחדות בלבד. (ב) שיהיה בלבוש מחמם ומהודק היטב לגופו הק' לכל תזיק לו הקריכות ח"ו. קיבל רבינו את התנאים ואלא לרחוב העיר. בהיותו עומד בחוץ נשא את ראשו למעלה והביט השמימה ואמר: כל זמן שיהודי מצוי בחוץ ביתו, רואה הוא בעיניו כתלים ורהיטים עץ ואבן, מעשה ידי אדם, אשר במחשבת מלאכתם נשתרבו כוונות לא טובות, ברם כשיצאו החוזה ומצייטים השמימה, ורואים את הארץ וכל אשר עליה, שלא שנו כלום מבראית ששת ימי בראשית, ועודם במחשבתם בקומתם ובציונם כמקדם, זה הוא המקום אשר אפשר להתקשר ולהתדבק עם הבורא כל העולמים, בראות היהודי עד כמה נאות הן מראות הבריאה, יאירי כפיו של הקב"ה, שיד אדם לא היקתה!! (רושמים בשמך)

וכעבור מספר ימים נסתלק לגנוזי מרומים זקן ושבע ימים בגיל תשעים ואחד באור

הבחין רבינו בעצמו בכל ההתקלות והדיבורים, וביקש להבין את פשר ההמולה. כשאמרו לו, ביקש לקרוא לפניו לאותו יהודי. ורבינו פנה אליו ואמר: אני אסביר לך. מסתמא אתה יודע שיש רב של בית כנסת. רב כזה הוא בעל הבית של בית הכנסת, ותפקידו להיות אחראי על כל עניני ניהול בית הכנסת, מעליו יש רב הקהלה הממונה על כל עניני הקהלה, ומעליו יש את הרב הראשי של העיר, שהוא בעל הבית האחראי על כל הרבנים מתחתיו. אתה יודע מה זה רבי? אמר לו רבינו: רבי זה מי שהוא בעל הבית על עצמו! (לב ישראל)

מפני שלא ראיתי חומרה זו אצל זקני הבעל שם טוב הקדוש זי"ע א... [הבן שענין המוסרה הוא גם כן חומרה] (ראיתי צדיק - הוסיאטין)

מספרים כי רבינו ביקר פעם במדינת גרמניה. בליל שבת, בעת עריכת שולחן הטהור, נכנס יהודי מתושבי המקום שהיתה לו זו הפעם הראשונה בחייו שראה חסידים שעומדים סביב אדמו"ר היושב בראש השולחן, ועל השולחן היו בקבוקי יין, ופרוסות של חלות. הכל היה זר לו, סקרנותו גברה עליו עד שניגש לאחד החסידים וביקשו שישבירו לו מה זה רבי? ומה זה טיש? החסיד ניסה להסביר לו - אבל דבריו לא נקלטו אצלו והוא פנה לאדם אחר שישביר לו. לאט לאט התקהלה סביבו קבוצת אנשים כשכל אחד מנסה את כוחו לשבר את אזניו של האורח ולבאר לו מה זה רבי. בשלב מסוים

כח כסלו תקס"ד

הרה"ק רבי גדליהו ב"ר יצחק זי"ע בעל תשואות חן אב"ד ליניץ

הרה"ק רבי גדליהו רבינוביץ ראש שושלת ליניץ בעל תשואות חן זי"ע נולד בשנת תצ"ח בפולנאה לאביו הרה"ק ר' יצחק הדיין בעיר פולנאה זי"ע. רבינו אמר: שמסורת בידו כי הוא חוטר מגזע רש"י הקדוש זי"ע, שלושים ושישה דורות ממנו. וכל הדורות הללו לא פסקה מהם הוראה, וכמו כן מקובלת מסורת במשפחה שהיא מתייחסת גם להגה"ק ר' נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות מקראקא זי"ע

דערצארמדיגער מצאריטשוב בעל קדושת לוי זי"ע ועם הרה"ק ר' מנחם נחום טעווערסקי ראש שושלת טשערנעוועל בעל מאור עינים זי"ע.

פעם אמר רבינו על אדם אחד, שזמה עשרים שנה הוא בגן עדן, ועדיין לא הגיע אל האמת. שאלוהו, כי לא יכול אדם להיות בגן עדן אם לא הגיע אל האמת? ועוד כי לא

הוא יודע מה נעשה בגן העדן? ענה רבינו: לשאלה הראשונה, הרי זה פסוק מפורש: וְאִתָּה תִּהְיֶה מִכָּל הָעֵץ אֲנֹכִי חוּץ לְפָנָי וְיָדָיו יִלָּחֲטוּ אֶתְּךָ אֶתְּךָ אֶתְּךָ וְגו' (פרשת יתרו י"ח כ"א) הרי שיכול אדם להיות ירא אלקים ולא להיות איש אמת יגיע לו גן עדן על יראתו מהש"ת, ואל האמת לא הגיע. ולשאלה השנייה, הרי אמרו: שכל העונה אמן יהא שמייה רבא בכל כחו פותחין לו שערין גן עדן, (מסכת שבת קי"ט) ויכול הוא להסתכל פנימה ולראות מה נעשה שם.

נסתלק לגנזי מרומים בגיל ס"ו שנה כ"ט כסלו ה' דחנכה ערב ראש חודש טבת בשנת תקס"ד ומנוחתו כבוד בעיר ליניץ זי"ע.

נשאר אחריו ספרו תשואות חן שהרה"ק בעל קדושת לוי מצאריטשוב זי"ע כתב עליו בהסכמותו נפלאות כמו שהם דברים העמומים ברומו של עולם. ובניו הקדושים ה"ה בנו וממלא מקומו הרה"ק ר' שמואל יהודה לייב זי"ע שנפטר באבי ימיו כבן ל"ו שנה בי"ט כסלו תקע"ח, ובנו הרה"ק ר' יצחק יואל זי"ע, שמילא מקום אחיו חתנו של הרה"ק ר' יעקב מלוצרטוב זי"ע שנפטר גם כן באבי ימיו כבן כ"ט כ"ה מרחשון שנת תקפ"ט. וחתניו היו הרה"ק ר' ישראל חיים מלודמיר זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע, והרה"ק ר' אהרן מטשערנעוועל זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק ר' ישראל בעל שם טוב זי"ע כאשר בא לעיר פולנאה, היה מתאכסן בביתו של ר' יצחק זי"ע אבי רבינו, משום כך הכיר רבינו את מרן הבעש"ט הק' זי"ע מילדותו והיה אצלו כמה פעמים וזכה לקירבה יחירה, ופעם אחת צעת צביקתית בבית הבעש"ט זי"ע התיחס אליו כמו מלמד גמרא לתלמיד דרדקי.

רבינו היה איש אלקים קדוש וגורא מופת הדור גאון עולם מחכמי פולין אשכנז, ונמנה עם גדולי הלמדנים בתקופת הדור הראשון לחסידות, והיה חד מבני היכלא קדישא של מרן הבעש"ט הק' זי"ע וכמו כן תלמיד מהרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ותלמיד מובהק מהרה"ק ר' אריה יהודה לייב מוכיח בעל קול אריה המגיד והדרשן מפולנאה זי"ע ותלמיד מהרה"ק ר' יעקב יוסף הכהן מפולנאה בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע.

בהיותו בן ח"י שנים התקבל ושימש כרבנות בעיר אוסטריפאליא ואחר כך בעיר ירופאליא ולבסוף בעיר ליניץ אשר על שמה הוא נקרא עד יום.

רבינו היה דרשן נפלא שהלחיד את תלמידיו וחסידיו, רבינו אחז דרכו בדרכה של תורה, וכל ימיו הסתפק במעט ההכנסה שהיתה לו מרבנות ליניץ ומגידות העיר סטוביץ. פעם אחת שאלוהו על כך: הלא חז"ל אמרו (מסכת ערוצין מ"א) שהעניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו, ואם כן ראוי לאדם להתרחק ממנה בתכלית! ענה רבינו: עיין ודוק, שלא אמרו שהיא מעביר אותו מדעת קונו חלילה, לדעות אחרות, אלא אמרו שהיא מעבירה אותו על דעת קונו, כלומר מעבירתו מדעות אחרות ומעמידו על דעת קונו.

רבינו היה נכבד מאד בעיני כל ידידיו וזריו, וביחוד גדלה האהבה בינו לבין הרה"ק ר' פנחס שפירא מקארץ בעל אמרי פנחס זי"ע שהעיד עליו שעוד בילדותו זכה רבינו לגילויי אלוהים הנביא זכר לטוב. וכמו כן היה אהבה גדולה עם הרה"ק ר' לוי יצחק

שעליו הדברים אמורים, והחל לבכות. אמר לו הבש"ע הק: אל תפחד, כי התפללתי עבורך, ופטרך מן הדין. (שבחי הבעש"ט)

רבינו אמר בשם רבו הרה"ק רבי יהודה אריה לייב המוכיח מפולנאה זי"ע: אשר משיח יהיה מלמד זכות טוב על כל ישראל אפילו על הרשעים שהם צדיקים שהם צודקים ומחמת הזכות שילמד זכות עליהם יחזרו בתשובה ועיד'ז יהיו נגאלים כי בתשובה נגאלים. והיה אומר: צדיק קטן אוהב רשעים קטנים, וצדיק גדול אוהב רשעים גדולים. אבל משיח יהיה אוהב ומלמד זכות אפילו על רשעים גמורים, וכל מי שמלמד זכות על כל הברואים הוא מבחינת משיח. (מדרש פנחס החדש)

הסביר רבינו הפלוגתא במסכת פאה פרק ז' משנה א': דת"ק סבר יש שכחה לזיתים, ור' יוסי סבר אין שכחה לזיתים, דאלו ואלו דברי אלקים חיים הן על פי מה שכתה האריז"ל: (טעמי המצות פרשת עקב) שהאוכל זיתים קשה לשכחה, דאיתה בגמ': (סוף מסכת הוריות) הוא דווקא להאוכל בלא כוונה, והאוכל בכוונה אדרבה מוספין זכירה, וזהו כוונת הפלוגתא של הת"ק ור' יוסי.

מתורתו של רבינו זי"ע

כתב רבינו בספרו: איתא בתוס' בשם השר מקוצי, שפעם אחת בא אליו אלקים בחולם וגילה לו, שיעקר הדבר שתופס בו היצה"ר את האדם, הוא השכחה! כי אילו לא השכחה היה כל אדם מתלהב לבבו לעבודות השי"ת ע"י זכירתו מאשר עבר עליו מיום הולדו אשר נעשו עמו פלאי פלאות, אשר כח מי יוכל לספר. וגם בלתי אפשר היה לפסוע על איזה דבר שהוא נגד רצונו ית', אך השכחה גורמת העינים לפעמים, והנה סוגלת המגיעה מזה היא, שכל אחד יחזיק את עצמו שהוא שכחן, ועל ידי יצאל מכה השכחה.

טעם שנוהגין לומר מגילת רות בחג השבועות

הוא זכר למעמד הר סיני שקיבלו אז ישראל סך תר"ו מצוות נוסף על הז' מצוות שנצטוו בני נח ועולה סך הכל למספר תר"ג, ולזה נתקן לומר מגילת רות בחג זה, כי רות במספר היא תר"ו.

רבינו היה לו מריבה עם הרה"ק ר' ליפא מחמעלינק זי"ע אודות שאלה אחת, זה אוסר וזה מתיר. וכשהיה הר"ר ליפא אצל רבו הבעש"ט זי"ע לראש השנה, סיפר הבעש"ט הק באמצע הסעודה: כי ראה היום שדנים איזה למדן למיתתו על שהעז לחלוק נגד הרב אב"ד דקהילתו. הבין הר"ר ליפא

רבינו הרה"ק רבי ברוך רובין מבריזדאוויץ בעל שארית ברוך זי"ע הנקרא גם כן בשם ר' ברוך'ל מקאלאמייער, אחי הגדולים הרה"ק ר' חיים יחיאל מדאמבראווא זי"ע והרה"ק שלום מרישא זי"ע והרה"ק ר' יצחק טוביה מצאנז זי"ע, נולד בליל שלישי ה' אדר ב' בשנת תרכ"ד בעיר דאמבראווא לאביו הרה"ק ר' מאיר מגלוגוב בעל מבשר צדק זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל ראש שושלת גלוגוב זי"ע בן הרה"ק ר' אשר ישעיה בעל אור ישעי מראפשיץ זי"ע חתן הרה"ק ר' נפתלי צבי הוראוויץ ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מירל גאלא ע"ה בת הרה"ק ר' יוסף אונגאר מדאמבראווא זי"ע

נפלו מהקופערט מחמת גודל הפחד. במלחמת העולם הראשון ברח רבינו לעיר דעעש ובשנת תרע"ז החישב צעיר סאמאש איורא רומניה. נסתלק לגנזי מרומים בל' כסלו א' דראש חודש טבת ו' לחנוכה בשנת תרל"ז זי"ע. נשאר אחריו צניו הק' ה"ה הרה"ק ר' יעקב ישראל יסורין רובין מסארעגען הי"ד זי"ע הרה"ק ר' מאיר יוסף רובין מקערעסטיר הי"ד זי"ע חתן הרה"ק ר' אברהם שטיינער מקערעסטיר זי"ע בן הרה"ק ר' ישעילע ראש שושלת קערעסטיר זי"ע, וחתינו הק' ה"ה הרה"ק ר' לבי הירש כהנא מספינקא זי"ע הרה"ק ר' משה פרישערמאן מטאמאשאו זי"ע הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם מסאטמאר הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שלום אליעזר מראקטפערט הי"ד זי"ע והרה"ק ר' משה עזרא טויב הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' פנחס חיים מראזדאל זי"ע. דברי תורתו נדפס בספר שארית ברוך. וכמה כתבי ידיו הק' וסיפירי מעשות נאכד בחורבן הגדול וחבל על דאבדון. וסיפר רבינו שהרה"ק ר' לבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר זי"ע לעת זקנתו כתב לו לעצמו ספר תורה בכתב יד קדוש ולא הספיק לגמרו כי אס עד סדר דברים, ולאחר פטירתו בח"י טבת תר"א נפל הספר תורה בגורל בירושלם לבנו הרה"ק ר' אלעזר מלאנאוט זי"ע, וגמרה הוא ג"כ בכי"ק, ולעת גמר כתיבתו עשה סעודה גדולה בשמחה עם כלי זמר, וקרא והזמין את הרה"ק ר' לבי הירש הכהן מרימנוב זי"ע הנקרא ר' הערש'לע מרימנוב'ער, אל השמחה ההוא, ולא כיבד לשום אחד בכתיבת איזו אום בכיום התורה כמנהג העולם, אך עבור הרבי ר' הירש השאיר לגמור את האות ל' מן ישראל, אך לא כל האות, רק הוא עשה את הראש של הלמ"ד וגם הכ"ף שלמטה מן הלמ"ד והקו השאיר עבור הרבי ר' הירש. וכאשר כיבד את הרבי ר' הירש לגמור את הספר תורה בקו, לחק הרה"ק ר' הערש'לע את הקולמוס בידו, ואמר בזה"ל: כי מ'איען תאל תורה, בזה שמשיק[וער ליט] האי ראש של הלמ"ד אל הכ"ף שלמטה נגמור את התורה. (שארית ברוך) זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו איש קדוש מאוד עניו וחסיד גאון ומתמיד, ועובד ה' במסירות נפש. והיה מפורסם לבעל הוראה נפלא, ושו"ט עם גדולי דורו בכמה דברים מוקשים. והיו לו הרבה כתבי יד ונאכדו בחורבן הגדול. ועוד זכה להיות אלל הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע, בגיל חמש שנים בא' פרשת מטות כ"ה תמוז תרכ"ט שאביו הביא לצאנז, וכפי הידועה ממספחתו שהדברי חיים זי"ע אכל ביחד עמו מקערה אחד. והי' דבוק ברבו מבהוק הרה"ק ר' יחזקאל סרגא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע ומסיפר שרבו חבבוהו מאד והי' אחד מעשרה בעלי תפלות שהיו להרה"ק משינאווא זי"ע. וכשהגשו לפרקו נשא להרבנית

מרת שרה שלאמאל ע"ה בת הרה"ק ר' מנחם מענדל אייכענשטיין מזידיטשוב זי"ע שר בית הזהר בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב בעל פירוש מהרי"א זי"ע בן הרה"ק ר' ישכר בעריש מזידיטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין ראש שושלת זידיטשוב קומארנא זי"ע מנכדי הגה"ק רבי יוס טוב העללער מקראקא בעל תוספות יו"ט זי"ע. וסיפר שהיה רבינו חמש שנים הביאו אביו בבית האירוסין. אחר חתנתו דר רבינו צעיר קאלייעוו וסמך על שלחן חתנו הק', חתנו הצטייחו שכל זמן שרבינו דר שם לא יהיה דליקה. בשנת תרנ"ה נתמנה רבינו לרב"ד בריזדאוויץ עוד בחי' אביו, ואביו נסתלק בכ"ט תשרי בשנת תרנ"ה. סיפר רבינו שפעם אחת הי' אסיפה צעיר לצאנז ובשכיל איזה סיבה הוכרחו הרה"ק ר' יהושע רוקח מבעלזא הנקרא דער מיטעלער רב זי"ע והרה"ק ר' יחזקאל סרגא האלבערשטאם ראש שושלת שינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע להשאיר שם על שבת, ובלייל שבת קודש וכן בשחרית ערכו השלחן ביחד, ובסעודה שלישיית ערך כל אחד שלחנו הטהור בפני עצמו, והרה"ק משינאווא זי"ע הי' מזרז כל אחד לילך אל הרה"ק מבעלזא זי"ע, רבינו הי' אז בבחירתו, והי' שם על שבת זו עם אחיו, רבינו הי' רגיל ליסע לשינאווא והיה בדעתו להיות אלל הרה"ק משינאווא זי"ע על כן הטמינו עצמם בהחזר שלא

ירגיש בזה הרה"ק משינאווא, אמנם הרה"ק משינאווא הוכרח לילך לחזן ועבר דרך החצר והרגיש בזה, אמר להם מה אחם עושים כאן לכו להרה"ק מבעלזא" אמר לו רבינו אני קרוב לרבינו וכוונתו על כן רואה להיות אכלו. ולא הגיב הרה"ק משינאווא כלום. והיו שם עשרה אז אחד עשר אנשים ולא יותר, ולפני שאמר הרה"ק משינאווא הי' מלך אמר בשם הרה"ק ר' לבי הירש מרימנוב זי"ע שלמה אומרים שני פעמים הי' מלך? דהרי ממליכים הקב"ה באמירת הי' מלך והעיקר שימליך קוב"ה על רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו, על כן אומרים ב"פ שאם בפעם הראשון עדיין לא הי' כדבעי אומרים עוד הפעם שימליך באמת הקב"ה על רמ"ח אבריו וכ"ו, ואח"כ אמר הרה"ק משינאווא הי' מלך וכ"ו וסיים רבינו ששרה אז פחד גדול כל כך שהוא ואחיו שעמדו על קופערט